

קובץ שאלות ותשובות, חידושים וביאורים בהלכה ואגדה

מאת רבני וחכמי זמננו נ"י

הרב רש"י הלוי פייגענבוים נ"י (לאקאטש)	הרב ח"י נפתלי זילבערבערג נ"י (חאראשא)
הרב שלמה אלטמאן נ"י (חאראשא)	הרב צבי מאקאווסקי נ"י (מערטאטאל)
הרב יצחק צבי בורגמאן נ"י (נעשווין)	הרב חנוך זור גרינגלעסס נ"י (לענטשנא)
הרב מהדכי צבי ווייסמאן נ"י (ראדום)	הרב רפאל הלוי סגל נ"י (קיעצק)
הרב שאול משה מאהילנר נ"י (דזשאנקוי)	החורב ברוך הלוי עפשטיין נ"י (קלימינסטוב)

אל הקוראים! בתוצאת חוברת זאת הגנו מגישים בעזרי להו"ל השע"ת מהיום והלאה בדיוק ובזריזות פעמים בחודש, ביום ר"ח וביום ט"ו בו לשמחת אוהבי תורה ושוחריה. ב"השע"ת" יוכל כל רב וצורב להפיץ ולהשמיע לרבים מכל אשר נתחדש לו בתורה בכל מקצוע שהוא, וגם להו"ל אצל השע"ת בכל פעם חוברות מיוחדות בתור הוספות. ב"השע"ת" הנפוץ במדינה וח"ל יוכל כל מחבר וח"ל להציג מודעות ולפרסם שמות ספריהם שחיברו וח"ל ואי"ה יקבלו מזה תועלת מרובה. מערכת "השע"ת" מקבלת לדפוס כל מיני ספרים, ואי"ה תשיע רצון את כל המחברים והמולי"ס ממדינה וח"ל, שיבואו עמה בס"מ, ולא תוציא מת"י דבר שאינו מתוקן. מערכת ה"שערי תורה".

המחיר לשנה: (במדינה) 12 זהובים, (אמעריקא) 3 דולר, (אנגליא) 15 שילינג, בערך זה להציג ורבע שנה, מחיר כדרכה (בעניני התורה והיהדות) כבכל העתונים.

סמור בדפוסו של ר' חנוך העניך סאלמאן, בפיעטקוב.

העורך: ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים וצ"ל
האדריסה להמכרת: I. Feigenbaum, Warszawa Muranowska 4, m. 30.

תוכרת א' (שנה י"ז).

ווארשא, ט"ו שבט, ה'תרפ"ז.

יעוד וכל ח"ה

לכבוד חותמי וקוראי השע"ת ה' עליהם יחיו!

הנה בקבלם החוברות מה"שערי תורה" שהנני מתכבד לשלוח מדי צאתן לאור, בטח יראו נכון עד כמה נחוץ עתה תוצאת ה"שערי תורה" הנוסד ע"י כ"ק אאמ"ר הרב הגאון הצדיק זצ"ל שהנני המו"ל בעזה"י, ואת התועלת המרובה אשר יביאו מוסדים נעלים כאלה לתורה ולכל לומדי' והוגי' בזמננו אלה, ומי מהקוראים והחותמים הנכבדים שהתורה נר לרגלו ואור לנתיבתו, לא ידע את חובתו הקדושה לבוא לעזרה למוסד הנושא עליו דגל התורה, ומי מהם לא ירגיש גודל מצוה זו עתה בתור מצוה שהומן גרמא.

ה"שערי תורה" היא אכסניא של תורה, ובית ועד לחכמים, בו יתאחדו ויתאגדו כל לומדי התורה הרחוקים במקום וקרובים ברוח, וישאו ויתנו בחבורה, בבירור השאלות הקשות והחמורות המתחדשות בכל יום, בכל עניני דין ודת, ובהבנת דברי חז"ל, הצריכים ביאור, זה שואל וזה משיב יתבררו ויתלבנו הדברים היטב לאמיתתה של תורה.

ה"שע"ת" מפיץ ומשמיץ לרבים ציצים ופרחים שונים מכל אשר יתחדש מדי יום ביומו בבית מדרשם של כל לומדי תורה, וגם גלוו לו בכל פעם הוספות שונות רבות הערך בכל המקצועות שבתורה.

ה"שע"ת" ישתמש בתור "בית אוצר" ומקום מפלס בעד גלינות כתי' מאת רבני וגאוני קשישאי ז"ל - שלא יבואו לאבדון ח"ו.

ה"שע"ת" הנפוצ ח"ל בכל ארצות תבל, ועולה על שלחן של כל לומדי תורה, בו יכול כל מחבר ומו"ל להודיע ולפרסם שם ספרו החדש שחיבר והו"ל, ולהפיצו ע"ז למדינות היותר רחוקות.

אך מאד נעלב הדבר שרבים מהחותמים אף מחובבי תורה ושותרי' יתרשלו למלאות חובתם לחזק השע"ת, ולא יעלה על זכרונם, ויעכבו המשלוח בעד החוברות שעלו לי בכסף רב ונשלחות להן ברוב יגיעה ועמל.

ובזה מאוד דאבה נפשנו שבוה מרפים הם לנו ומפריעים אותנו בעבודתנו עבודת הקודש ואין לאל ידנו להו"ל השע"ת תמידין כסדרן מדי חודש בחודשו, ולהדפיס ולהו"ל כל הכתי' והחידושי תורה יקרי ערך הנמצאים ת"י.

ואי לזאת הנני פונה בזה לפניכם ב"קול קורא" לעזרה, אוכירם ואבקשם בזה לשלוח כ"א הסכום המגיע לנו ובזה על משמרתנו נעמודה בעזה"י להו"ל ה"שערי תורה" כראוי לכבוד התורה ולומדי'.

המו"ל ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.

ע"ד המחלוקת בראדום.

מאת הרב הגאון הצדיק שלשת היוחסין המפורסם

מו"ה חיים יעקב נפתלי זילבערבערג שליט"א.

ב"ה בצדק תשפוט עמיתך!

ראיתי בכתבו של ידיד הר"ק מסקולוב שליט"א, הנדפס בה' יוד' גליון 66. והנני אומר לו יישר, על אשר יצא בראשונה, בגלוי, לדרוש דמו של הנדפס, הרב בראדום נ"י. יהי לנהר שלומו וכגלי הים לכבודו, ויוכה להשקים המריבות ולהרבות השלום. כאמרם חז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם.

אמנם דברי הרב שליט"א, אם כי חמודות הנה, אבל השאירו כאב לב, בהגדילו התימא על גדולי התורה שליט"א, בהחרישם על העול הזה, אולם בחמת המ"ע מדאורייתא, בצדק תשפוט עמיתך, ומשנה שלמה שנינו: הוי דן את כל האדם לכף זכות, מצאתי א"ע מוכרח להניד בגלוי, שלא כן אנכי עמו, לבי אומר לי, שגדולי הדור עשו ועושים לכבות את התבערה, בעיר ראדום, אבל לא הועילו דבריהם אצל רודפי ומתנגדי הרב נ"י, וגם לא נשמעו דבריהם בין החיים, מפני — שגם כ"ג בעצמו רמז על זה בכתבו — שהעונוים נסגרו בעד כל הגה מצד הרב. לעד נאמן, הנני מעתיק מכתב ידיד הר"צ מבענדין שליט"א הנכתב יותר משנה ומחצה, ובשולי המכתב כתב האדמו"ר שליט"א מגור וז"ל:

ב"ה ג' קרח תרפ"ה מארינבאד —

כבוד ידידי בן ידידי, הרב הגאון וכ"ו,

מוהר"ר יחיאל קעסמטענבערג שליט"א אבד"ק ראדום.

הנני בזה לכת"ר, בשם כ"ק גיסי אדמו"ר שליט"א, כי אמר לאנשי ראדום, שלא לצער את כת"ר וגם כתבנו להרב הגאון רא"צ פערלמוטער שליט"א בוזארשא, שישתדל לסובתו דמר, וטוב שיפנה אליו, אוהבו דוש"ת ושלום כ' אביו הר"הג שליט"א.

חנוך צבי הכהן

הן אמת כי אמרתי כמה פעמים למכירי בראדום, שיחדלו מלרדוף את כ"ת, אולם כנראה היצה"ר חוק ממנו. א"ד ידידו דו"ש

אברהם מרדכי אלטר

כתבתי להרב ראצ"ס ש"י

ע"כ לשוני אות באות. כן ראיתי העתקות איוה מכתבים מאדמו"ר שליט"א מגור, שכתב בחורף ה'ת"ש א' להרב מיערוסלב נ"י, שיחדול מעושי ידו, (ב) לוקינו הגאון מבראד שליט"א, שימנעוהו בבוא בדמים. (ג) ראיתי העתקת ככתב ממנו אוות הענין הזה. (ד) הר"ק שליט"א מבלאזוב, המתגורר כעת ברישא, כתב להרב מיערוסלב כ"ל. (ה) גם רב אחד מכאן כתב להרב מבראדי שליט"א בנידן דירן.

הגני מעתיק מכתב ידי'ג הרב הקדוש אדמו"ר מאסטרעווצא שליט"א, וזה לשונו:

בעזה"ית.

אל כבוד ידידי הרב הגאון אבד"ק ראדום

ר' יחיאל שליט"א, אחדשה"ט

חגני לבקשו בענין כי ר' יוסף חתן גיסי הוא לעת איננו בבריאות, ואמרתי
לו שהוא מחמת שהוא רודף את כ"ג שליט"א. ע"כ אודיע לו זאת, שאם
יתן ר' שיתרפא. מסלק א"ע מהגמינא ויסייע עוד לכ"ת ברור ונכון.
שיקיים איתו. ע"כ אבקש כ"ג, שימחול לו, ויבקש עבורו שיתרפא. ויען
כי אין לי כח אקצר מבקשו ידידו הרו"ש

מאיר יחיאל הלוי מאסטרעווצא לרפ"ש

* *

*

מובן הדבר מעצמו, שהרבה להשתדל, אצל הרודף. ר' יוסף קיניגסבערג החליה
והבטיחהו על ככה.

ומי ראה או ידע מכל אלה המכתבים? אי לזאת ונקל מאד להבין שגם עוד
רבנים צדיקים וגדולי התורה שליט"א דברו ובקשו אצל רודפיו, אבל נסגרו לבם, אם
כן איסור אין האשמה על גדולי הדור שליט"א רק על היצחק"ר החוק.
אקוה לחסדו ית', אשר קץ שם לחושך, שמעתה יסור חשכו של הנרדף הרב
ג"י, ויאיר לו במילי דמיטב, בזכות זקינו הגאון הקדוש ר' ליב' שחריף וצור"קל
ובזכות יתר אבותיו הקדושים נשמתם עין, ויהפוך לב מתנגדיו להשלים אתו ובזכות
השלום, טוב יהי' להם ולאנשי ביתם כל הימים אמן!
א' יתרו"ג שבט בשם השם לפ"ק ווארשא.

חיים יעקב נפתלי זילבערבערג

בהגאון האמיתי מוהר"א בנימין זי"ע.

ב"ה קיע"ץ סי' א' (תרופה להרמת קרן ישראל).

לכבוד ארזי העבונן, אדירי התורה, ראשי גולת אריאל אשר כל בית ישראל פשען עליהם ולאורם יהלכו שליט"א.

קרן קדוש מקדוש ה', קורא לחדש ולהרים כבוד מצות עשה וזן התורה שהיא כמת מצוה, הוא רבינו הקדוש ר' יהודא החסיד זי"ע בספרו הקדוש ספר חסידים (סי' ק"ה), וזלח"ק כל מצוה שאין לה רודפים רדוף אחריה לעשותה שהמצוה מקטרגת ואומרת כמה גרוע אנכי שנתעלמתי מכל וכל: כבר הריצו לי רבים מגדולי וקדושי הדור שליט"א, ההתעוררות הזאת אשר משמים קוצי לי להיות השמש המעורר לחדש ולהרים כמעט קרן מצות, מתגנת בהונה העזובה וגלמודה באין דורש אותה, נשחקה כולה, ויופיע רוח קדשו של רבנו הרשב"א בפרק הזרוע שחייבו חכמול כהן טבח שלא תשחכת המצוה: ומה נאמנו דברי ק' של ראשי המורים בדור שעבר בס' הכרחי ופליתי סי' ס"א וז"ל ובאמת לא ידעתי אנשי מעשה המחמירין בכמה דקדוקי מצוה, למה אינם מהדרים לקיים מצ' של תורה שדעת רוב המחברים נוהגת בחו"ל, ורוב חכמול נהגו בו: וכן שו"ת מן השמים שחטאת הקהל הוא וכן מובא בדרכי תשובה, ובס' מצות ה' נאמר וראוי להחמיר לקיים מצ' מה"ת: ולכבר נאמר קשה עתיקא וכו', דרוש לזה התעוררת חזקה בקול שלחבת קודש מכל גדולי וקדושי הדור שליט"א, כל אחד במקום קדשו והחירדים ההולכים לאורם ישישו לקראת המצוה הזאת ויקבלו אותה צרוב שמחה, ובזכות זה נסור מאתנו הקטיגור ויהפך לסניגור ויצלנו מכל גזרות קשות ורעות, כמבואר מס' יבמות ס"ג ע"ב ג' גזרות על הבשר ומפרש רש"י שלא נתנו חזרו וכו', וכן נמצא במד"ר איכה פ"א ודמעתה על לחי' וכו' ונתן לכהן חזרו וכו' ולהלן שם והכהנים נאנחים שכ' ונתן לכהן: בשם השם אבטח שדברי אלו יעלו לרצון לכל העומדים בראשי כל קהילות בית ישראל גדולי התורה גודרי גדר ועומדים בפרץ שליט"א.

אנכי הדל והנבזה המשתחוה מהדרכי שליט"א רפאל הלל בהר"י הלוי סני"ל אחי' דהני תרי צנצני דהבא הרה"ג ר' נבריא"ל ראבדק"ק לאדז ז"ל חתן הרב הג' הצדיק האבדק"ק לאדז ז"ל והרה"ג ר' יהור"ל סני"ל מו"ץ דק"ק ווארשא ז"ל וגיסו של הרב הג' הצ' ר' חיים לייב ז"ל האבדק"ק סטאוויסק.

* * *

במקום מושבי כבר נעשית ע"י אנשי מעשה קנו כבש או עגל דבר האחרים והעור, והקצב הביא מבית השחיטה מנוקד ונתנו המתנות לכהן ת"ח הרה"ג האבדק"ק דפה שליט"א וקיימו המצוה בטרחה קלה ובהוצאה מועטת וכן יוכלו להשתתף בזה כמה וכמה וכולם יקיימו המצוה.

אדרעססא שלי:

R. SEGAL KIELCE Rynek № 12.

אבקש מאוד שמקומות שיקיימו המצוה שייטיבו להודיעני למען ענג נפשי השוקקת לדעת שוכתי לזכות הרבים ויוחק שמותם בעט ברזל לזכר עולם.

הניל

ב"ה לאקאטש סי' ב'.

יהי מכירי ברוך ה' המור' בכל הדת' נמיר וסביר מכיס' ורבי ברוך ימקרי שמו
 לנית הלוי עפשטיין נ"י, קלימנטוב: דגני בוס להשיב לו על סדר דבריו הנאמרים
 בהשכל ודעת כו', (א) מה שהביא מחי"ר שבת ד' שמפורש ואלא מדבריו דס"ל לזכות
 הרבים אומרים לאדם חטא ולא הייתי לריך לאחיו הכי מכללא ודיוקא. אחת נכון הדבר
 כמו שראיתי עתה בחי"ר ואלו אדעמאי אז צמח כחבי בהשערי תורה לעיין זו: (ג) ואשר
 כתב לחמור על מ"ס בחי"ר שם למדך הא דכופין לשחרר ח"ע וחב"ח משום דליכא ב"י הו
 עשה דלעולם בהם מעבדו מהא דגיטין ל"ח דפרק' אדאב"י ומשום אישורא לא והא מעשה
 בח"ס וחב"ח וכפ"י ומהי קושיא הא בח"ס וחב"ח ליכא משום לעב"ח והביא שבעט"ח
 הקשה כן וחזק דלמשנה אחרונה דתו לא מצי רבו כי"ף ל"י להשתעבד דמשום עשה דפ"ר
 חזרו ב"ה להורות כב"ס ואמרו דלית רשות להאדון לשעבדו, אבל למשנה ראשונה דעובד א"ר
 יו"א וא"ע יו"א שפיר הו' שייך לעב"ח צימים האלו דלרבו, ולכן בח"ס וחב"י דליכא בה
 עשה דפ"ר לא חזרו ב"ה מדבריהם ושפיר שייך לעב"ח, אכן לדברי הטורא בחגיגה ד' שכתב
 וז"ל עוד אפ"ל דמה"ט כופין כו' דליכא עשה דלעב"ח כיון דביזמו לענמו אין רשות רבו
 עליו מעשה אפי' בלד עבדות שלו אין בו עשה, כיון דא"א לקיים בו העשה, דלעולם וכו'
 עכ"ל, חזר וניטור הקושיא הנ"ל דלפ"י גם בח"ס וחב"ח ליכא תו העשה דלעב"ח עכ"ל
 וכח"ה יא' ליישב עפ"י דרכו דעכ"פ משום גזרה והאריך בזה: ואני בעיני לא נהדין לי
 דברי העט"ח במחכ"ה הק' (וגם דברי כ"ח דברי נביאות הס') דודאי אחת נכון הדבר
 שכותב הרשב"א ז"ל הוא כמפורש בטורא דכיון דליכא לקיומי לעולם ליכא עשה כלל אבל אין
 לחסוד למאורי אור עיני ישראל הגאונים ז"ל שלא שמו לב לקושיא זו הצולעת במקומה
 בעינא דעסקי בה ולעפול עליהם שגגת העלם דבר כזה וראיתי עתה בחשו' מה"ס א"ס"ע
 ח"ב סי' קנ"א שהביא ג"כ קושיא זו בשם שיח יחזק ושהוא רגיל למדך כידוע, ולא אדע
 חירונו הרגיל כי לא ראיתי בשום מקום והחזיקו שכתב שם מן החדש דל"ס לעב"ח רק א"ס
 יכול לקוות מהעבד בנים וכו' שיעבדו אותו ואת זרעו לעולם ובח"ע וחב"ח שאלו לו
 לישא שום אשה ליכא העשה אבל בח"ס וחב"ח מהרה יבנה ביהמ"ק והינשא לפ"ע עכ"ל
 יע"י"ש והנה כוננו נראה דעבד שחל"י ב"ח אע"ג דהקשו נמי תוס' גיטין מ"א ד"ה לנשא
 דימכור עלמו בעבד עברי וישא שפחה וא"כ ג"כ כימא דשייך לעב"ח דמהרה יבנה ביהמ"ק
 וימכור עלמו בע"ע ויה"ל בנים מהשפחה שישא, מ"מ הרי אין בידו לכוף העבד אז ישא
 את שפחתו דוקא ויוליד ממנה עבדים לו, אחר שימכור עלמו בע"ע דשמא לא ירצה למכור
 עלמו, אבל בח"ס וחב"ח, בידו למכור אותה לע"ע אבל כמה דחיק הך שיכלי"א כמובן ובודאי
 שלא כווננו לזה הרשב"א ז"ל והטור"א: וראיתי גם עתה במנ"ח מלוה שמ"ז שהביא קושיא זו
 בשם הגאון מהר"ם מפד"מ ז"ל וכתב שהרבה אחרונים בספריהם הקשו כן והאריכו ואנחנו
 לא נדע זולת מה שראינו כנ"ל ותו לא, אכן לענין פשוט וברור כאשר אבאר בס"ד דבאמת
 הא דמשנה ראשונה עובד א"ע יוס' א' ואת רבו יו"א ואמרו ב"ס לב"ה חיקנהם את רבו ואת
 עלמו לא חיקנת ודיקדק כח"ה מה הלשון אומרת, "חיקנת", יפה דיקדק וגם בחה"ס א"ס"ע
 ח"ב סי' קנ"א הנ"ל עמד בזה וכתב שם וז"ל דלכאורה קשה מה לשון חיקנת את רבו
 מה הקנה היקנו לרבו ולעלמו אע"כ מדינא מיד שנשתחרר חל"י ופשטה חירות זכולו וא"א
 לעבד בו עבודה עבד כלל ושורת הדין שיעבד לרבו כל הימים עבודה קלה כעבד עברי
 אע"ג דערס השיחור לא ה' עובד לזה הרב (ר"ל שהרי ה' מתחלה עבד של שני שומפין)
 רק יוס' א' מ"מ השתא ששיחרר כוהמו של רבו ונאמר לרבו סלו לעבד בו פטורם עבד
 כלל ויפסיד פ"כ שורת הדין שיעבד לו ב' ימים עבודה קלה והיות שזה רש' לביהם חיקת

חזיל שיעבור רבו יום אחד עזרת עבר ממנו ויש כח ביד חכמים כי לתקנתם נחכנו ויהי משאחר לגמרי ביום השני וע"ז נאמר ב"ש חיקנתם את רבו כי וחזרו ומיקנו כופין את רבו וממילא אותו זמן שבין השיחור לב"ש דבי"ד ליכא תקנתא ודרי כולו טובד בעבד עברי עכ"פ כי פכ"ל יעיי"ש כל דבריו ולשיטתו חזיל שכתב שם קודם לזה וז"ל מיהו גם לכתב מ"ד (כלומר שמחרי בשפחה ואוסרי בב"ח) איכא קולא דמחרי לשעבד בו עזרת עבר ואי לאו דברי ל"י כשמעתי לא ה"י מחרי לרבו לעבוד בו ולעבוד על לאו דבאחיס כנ"י איש בלחיו לא תרדה בו בפרך כי יע"ש וא"כ גם בחב"ח אסור מלד חרות שבו לעבוד בו עזרת עבר: אבל אחרי נסיקת כפות רגליו של החתים ז"ל שאיני כדאי להשיג על דבריו נמאן יהיב לן מעשריה ומליגן לעיינין מיני' אבל תורה היא ואין בה משוא שנים ומבואר ברמב"ם פ"א מעבדים ה"ז ע"ש והיא מהספרי למ"ש הלח"מ שם דרזקא בעבד עברי איכא לאויי אלו דלית בו עזרת עבר ולא תרדה בו בפרך אבל בישראל שעובד מרצונו ליכא יעיי"ש וכבר העיר כן בחב"ח מלוא שמ"ז על הקל"ח ז"ל שכתב בס"י קע"א כן דרבו ביומו אסור לעבוד בו עזרת עבר ע"ש: וסוהי במרום כי עוד טרם ראיתי מ"ש החת"ם טלה ברעמי הסופר ממנו והוא הנכון לעי"ד דמשורת הדין העבד חייב לעבוד בכל יום וליקח מרבו ככר חצי המלאכה אבל לעבוד יום אחד ולהשחרר יום אחד הרי לעולם בהם מעבורו כמיב ומלך עבדות שבו נהי דעבירה הלאו בפועל בטוס ועשה ליכא רק במשחררו דאז עובר בקום ועשה על העשה לעצ"מ אבל ביטול העשה בשוא"ת איכא גם בזה שמונעו מעבודה יום א' דוגמת הא דאמרי' ב"ב שכתב ח"יב מיתה אפי' ביום חול דכתיב יום ולילה לא יפצתו ה"י האדון מוזהר בעשה לעולם בהם העבורו ובודאי אם אין לו עבורו אינו עובר דמלאכה הוא דלית ל"י אבל שלא להשתעבד בו בטוס זו משום דח"י ב"ח מצטל מלד אחר העשה מחמת ה"ל עבדות שבו אלא דמלד מקנה דהר"ב שאין לו קורת רוח בעבד כזה שצ"ע ללמד לו יום יום חלי מלאכתו וימנע דא"ל לו בהכי לכן אעפ"י שמוסרי' כן ה"י ל"ל שיעבור יום יום עזרת עבר ויטול חלי שבר מלאכתו כנ"ל תיקנו שיעבור א"ע יו"א וא"כ יו"א וזו התקנה" אבל בלא"ה ה"י אסור כנ"ל יש כח ביד חז"ל לתקן תקנה זו לבטל דבר מה"מ בשוא"ת אך לא בקו"ע ע"י סוגיא דיבמות פ"ט: ז'. (ויש לי בזה אריכות ואכמ"ל) אך מכיון שכבר ניתקנה תקנה זו בעקירת שוא"ת וממילא תו ל"ש גם העשה כלל ומוזהר גם לשחררו ולעקור גם בקום ועשה כי מכיון שמהלכה צ"עקנו בשוא"ת ותו ליכא לעולם" ליכא גם משום בהם מעבורו וזהו כונת הטו"א למדקדק ומטיין צ"דבריו וגם כונת הרשב"א ז"ל וברור בס"ד בעיני ודו"ק ומשנה יפה אמרו ב"ש לב"ה חיקנתם את רבו כלומר עשייתם תקנה בשוא"ת כנ"ל אבל א"ע לא חיקנתם אלא כופין דהשתא תו ליכא עבירה כיון דמכת תקנת משנה ראשונה תו ליכא לעולם וממלא בשפחה דליכא למימר שתומסך מזה תקנת עזמה דליכא בה פו"ר ורק לתקן את רבה לא חשו כלל ולא נחקיימה תקנה ראשונה ב"ב לגבה וממילא דיוס יום חייבת לעבור וליתול שבר חלי מלאכה כנ"ל ושי"ד לעצ"מ מה"מ ודו"ק: (עוד יבא א"ה).

הק' ש"לום יוסף דל"ר פ"י בעגב"ר חופ"ק הנ"ל.

ב"ה בעד"ש אפאל (אוקריינינה) ס"י ב' (שערי טהרה).

(א) ברב"ב פ"ט מה"ל מקואות ה"ה: אין מטבילין בגל כשהוא באויר וכו' לפי שאין מטבילין בזהמים, קל ומומר באויר, וזהו אחת מהסוגיות המפורסות שברמב"ם ז"ל, דקשה מאד הטעם שנתן הרמב"ם ז"ל שאין טובלין באויר, דמיהו הק"ו? ומן מזה, איך שי"ך לומר אותו ק"ו בגל שנתלש מהים, דהא דאין מטבילין בזהמים, זהו דוקא במקוה, אבל יש מטהר בזהמים כמו מעין לשיטת הרמב"ם ז"ל, דכן פסק מפורש בלואו פרק ה"ב, דכל הימים מטהרין בזהמים (דפסק כר' יוחי במשנה ד' פ"ה מקואות ע"ש), והכא בגל שנתלש

מן הים מימי קדמפורט שם בהלכה הקודמת, ואם נמא דכל הטעם דאין מטבילין צאילת
הוא משום ק"ו דוחלין א"כ משני או ים דמטהרין צוחלין, הי' להם לטהר גם צאור, ואף
דכלל בנהלש איירי ונפסק מהמקור, ומשני שנהלש מהמקור, הי' רק דין מקור ולא מעיין.
בכל זאת גל שנהלש מטהר צוחלין עיי' תו"ט מ"ו פ"ה דמקואות, דכ' טעם לזה (כיון
דעדיין זוחל מכה נביעה המעיין) ופי' ש"ך יו"ד ס"י ר"א ס"ק ל' מש"כ בשם מהרי"ק ופי'
שם ס"ק ז', ועיקר מה שפורש בש"ע שם ס"ק ה' בזה הלשון, כל הימים יש להם ציון
מעיין לטהר צוחילה, הילכך גל שנהלש מהים וכו' מ"ה טעם דכל האדם, ועל הכלים
טלחה להם טבילה, אבל אם הטביל בגל כשהוא צאור וכו', הרי דכל הטעם דגל שנהלש
מהים ונפל וכו' טלחה הטבילה הוא רק משום דגל מטהר צוחלין, כמו הים עצמו וכו' דין
נוטה דלולי זאת איך יטהר, אם נפל על האדם ועל הכלים, דאם נפל ע"כ צוחלין הוא, רק
דדינו כמו ים ומעיין דמטהרין צוחלין (והא דלר"ד מ' טעם, דמעין להרבה שפסקים ל"ל מ'
טעם, עיי' תו"ט במסנה ופי' ופי' במקומו), והא דאין טובלין בו כ"ו, כשהוא צאור דין
בפני עצמו הוא [כמו שזכרנו כאן מלבדן רבנו המחבר בש"ע הג"ל], אשר מקורו הוא צוחלין
דף, ל"א ע"כ, ובמגינה דף י"ט מטבילין בראשין ואין מטבילין בצפין, לפי שאין מטבילין
צאור, ופסוק הוא משום דמקור לר"ד, להיום על הקרקע, (או על דבר שמחובר לקרקע
דהוי בקרקע) דמפורש בחו"כ, מה מעיין שנקרו בקרקע, אף מקום שנקרו בקרקע, וגם
מהאי טעמא אין טובלין בכלים, משום דלא הוי בקרקע או על דבר המחובר לקרקע (אפי'
בכלי שמהם כ"ו שחיו מחובר לקרקע, וטבילה בכלים אין לו ענין לשאובין רק מטעם
זה, דנבאר לקמן א"ה) ולמה לן הק"ו מוחלין ש"י הרמב"ם ז"ל, ועיין כסף משנה שם
במקומו, ש"י דדברי רבינו הרמב"ם ז"ל חמוסים ממכה אנפין עיי"ש, וכבר דבר בזה רבים
לחרץ וגם אני בספרי, מי דעה על ה' מקואות (הש"י יזכר לה"ל בקדוש) כחצתי בע"ה,
באריכות לחרץ סוגיא זו שברמב"ם ז"ל ואכנה"ל, אבל אחר גל התרולים הדוחק במקומו
עומד: ולולא דמסתפיין להגיה בלשון הרמב"ם ז"ל הייתי אומר דט"ס של העתקה נפל
כאן, ובמקום קל וחומר, ל"ל קלות, ולשון הרמב"ם כך ה' : "אין מטבילין בגל כשהוא
צאור כו' לפי שאין מטבילין צוחלין, קלות צאור", רק ה' למד' של קלות ע"פ מקרה לא
ה' נראה יפה, וחשב המעתיק שזה שמי מלים בקיום ממעל בזה, קו"ח ראשי חיצות של
קל וחומר, שפ"י רוב כותבים כך קו"ח והעתיק קל וחומר, אבל באמת לא כהר הרמב"ם
קו"ח רק קלות ומצינו כעין זה שהולין בט"ס של הקצות, עי' ב"י יו"ד ס"י ק"י ד"ה דבר
שחירץ, כעין זה על מה שזכרנו כהר ב"ה הקלר, בענין איסור שנתערב שטל בשערים
שכתב שהעתיק מזה כהר ב"ה ופירוש בטל בשנים (היינו חד בחרי) ונדמה לו שהוא חות
כ"ף והעתיק שברים, ובעוד מקומות מצינו כזה, ולשון זה עולה יפה עד מאד דבהלכה
הקודמת לה, כהר גל שנהלש וכו' ונפל וכו' טלחה הטבילה, והיינו כיון דגל שנהלש קדש
הים, מטהר אפילו צוחלין, ובהר בהלכה שאחרי' דאין מטבילין בגל כשהוא צאור, קדש
שפול על הארץ, לפי שאין מטבילין צוחלין קלות צאור כלומר, אפי' דגל שנהלש מטהר
אפילו צוחלין, אבל צוחלין קלות צאור אין מטהר, דאין מטבילין צאור כשהוא דדינא
(והא דנקט הרמב"ם לשון צוחלין צאור, ולא כ' סחם אין טובלין צאור משום דכשהמים
צאור חמיר צוחלין הוה, דאי אפשר שיעמדו במקום אחד וגם דלעיל מיני מ"ר ג"כ מל
זוחל כ"ל) והכן: אבל חילוק לי לשלח יד בלשון הרמב"ם ולהגיה בדבר שכבר דבר בו
רבים לחרץ לשון טובה שלפנינו, ומוטב לחרץ בדוחק בלשון שכבר מקובל ושלא להגיה,
מלחצן ברוח, ולהגיה: (ב) בענין לענין צאור ענין כאמור למעלה, איסור טבילה בכלים
לאו משום שאובין הוא, ואיסור טבילה בכלים הוא מה"ט לכ"ע, ואיסור שאובין להרבה

פוסקים הוא רק מדרבנן והדברים עתיקים, ופלא גדול הוא על מה שראיתי אומרים הנעם
 דאין טובלין בכלים, משום דכלים הוי המים שאובין וארבעה הראש (ה' מקואות) וחורט
 (פ"ב מקואות מ"ג) כתבו דכל איבור שאובין (למ"ד דשאובין רק מדרבנן) הוא משום גזירה
 שחא יטבלין בכלים, והאידך אפשר לומר דאיבור טבילה בכלים הוא משום דכלי נעשה המים
 שאובין מה נעשה לשיטת הרמב"ם ז"ל והמסכמים עמו דאומרים דאפילו כלו שאוב, אסור
 רק מדרבנן ואיבור טבילה בכלים משמע גם מהרמב"ם ז"ל דאסור מה"ט, ונעם איבור
 טבילה בכלים הוא משום הא דאיתא בתו"כ, אי צור יכול אפי' צור שנספינה ית' טהור
 ח"ל מעין, מה מעין שנקרו בקרקע וכו', ועיי' חו"ט פ"ב מקואות מ"ז דכתב כהם דכלי
 אסור לטבול דבעין מקוה דומיא דמעין שהוא בקרקע, ולא לין לתו"כ הנ"ל ואידך שיהי'
 המקור הוא : אבד רש"י שכת דף ל"ה ע"א ד"ה טהור, על הא דאיתא בגמרא שם
 מעין המטלטל טהור וזהו בזה של מרים, כתב ח"ל : טהור מלקבל טומאה וטובלין בו
 דלאו כללי דמי להיות המים הטובעים ממנו כשאובין וכו' עכ"ל. הרי מפורש מרש"י ז"ל
 דהנעם דאין טובלין בכלים, משום דהמים שכלי נעשה שאובין אבל אין זה בעד לטעם
 הנ"ל, דרש"י ז"ל לשיטתו דשאובין אסור מה"ט, כן משמע מרש"י שכת י"ד ע"א ד"ה אלא
 אלו מטהרין, דכ' וטובלין בשאובין, והמורה אמרה וכו' משמע דאסור מה"ט, וצ"ב ק"ס
 אלא דאיתא בגמרא שאני שאובין מדרבנן, כי רש"י ג' לוגין מים שאובין מדרבנן משמע
 דוקא ג' לוגין, אבל כלו שאובין אסור מה"ט, ובחגיגה י"א ע"א ד"ה צמי מקוה כי רש"י
 מנקודתו בפסח וכו' לאפוקי שאובין הוי דמפרש רש"י דריוקו מקרא, מכל אלה ברור דשיטת
 רש"י דאיבור שאובין הוא מה"ט אפשר לומר לדידי' דאסור טבילה בכלי הוא משום שאובין
 אבל בשום אופן אי' לומר כהם לרידן דאיבור טבילה בכלי הוא משום שאובין, דאין
 מחמירין יותר בטבילה בכלים מדמחמירין באיבור שאובין (כמו למשל לענין קבעו ולנסוף
 חקקו, דהגאון נבי"ז ז"ל אסר אפי' צדיעבד ומיקל צדיעבד בענין שהמים שצברו בו שלא
 יהי' שאובין ע"י נזיב מה"ט חו"ד סי' קמ"ב ועיי' גם בשו"ת רע"ק סי' ל"ט שגם הוא
 הקול בזה שהמים שצברו בו לא הוי שאובין, כיון דשאובין לעת הכרעה פוסקים הוא רק
 מדרבנן, אבל לענין טבילה בכלים אין מקילין) הארכנו מעט בזה כיון דג"מ הוא לריבא
 ולבאורה יש לקשות, איך אמרין מקוה לרדך להיות דוקא בקרקע (או בדבר המחובר
 לקרקע דהא מותר לעשות מקוה בראש הגג, עיי' רמ"א סעיף ז') משום דומיא דמעין מה
 מעין שנקרו בקרקע וכו' כנ"ל, הא מלינו גם מעין דאינו בקרקע מהא דגמרא שכת הנ"ל
 (דף ל"ה ע"א), אמר רב מעין המטלטל טהור וזהו בזה של מרים, הרי לך מעין שאינו
 עיקרו (שרשו) בקרקע, אך באמת לא קשה דרש"י מפרש דאין לך מעין המטלטל אלא
 בזה של מרים, וזה הוי מעשה נכיס וממעשה נכיס לא ילפינן (עיי' מולין מ"ג ע"א) וסמך
 משייטות הוין רק בקרקע, רק קשה על הוס' בכוח דף ג"ה ע"ב ד"ה אין המים שהקשו
 לשמואל דאמר אין המים מטהרין בוחלין, אלא פרת ביומי השבר האידך ה"י מי מלאכה
 במדבר, דמי חטאת ל"ל רק ממעין (מים חיים) עיי' שם, הא במדבר ה"י בשר של מרים,
 ובאר של מרים דינו כמעין כדאיתא בגמרא כאן ואשפיר ה"י לסם מי חטאת וז"ל :

צ"ב טאקארוסקי חו"ט מעדיטאפאל והגליף.

ב"ה ורארשא סי' ד'

(א) בהל' ערבין כתב הרמ"ל וז"ל בחור' סימן רנ"ה המקדים כל נכסיו והיתה
 עליה כחובת אשה ואח"כ רולה לגרסה לרדך שידרנה כדי שלא יעשה קטיוא על הקדש לקדש
 אותה מחדש לאחר שהגבה כחובה מהקדש ועיי' הקדש הר"ן פ' מי באחו שהוא דלא ברי'
 יהושע ערבין (דכ"ג) ויתרן שהרמב"ם ס"ל כמירוח אי' שם דריא זר"י פלג' א"ס עושם.

קנייתו על הקדש וס"ל כריא כמחשבות המנהג שבוטא במו"ם ערכין (דכ"ג) וכ"כ
הכ"מ והלח"מ וע"ז הקשה הש"ך מ"מ סימן רנה א"ך אפשר לפסוק כנגד המסקנא וכנגד
הברייתא המבייע שריא ור"י פליגי בשלונתא דב"ש ובי"ה וא"ן קי"ל כב"ה י"ש שאלה להקדש
וממילא קי"ל כב"י דליח לקנוי' הואיל וא"י בעי מיחשיל על הקדשו ולכן מסיק הש"ך א"י
שידירנה שייך ולענין כיון שיש רשותא בפנינו שהקדים, כ"ל נכסיו שלא כדרך העולם ואח"כ
מגרש את אשתו לכן י"ש לחוש לטובת הקדש שגם מה שהקדים נכסיו היה לשם קנוי'א
וכמו ביבא להלן וע"פ הנחה זו י"ש לישב הרמב"ם והשו"ע א"ך לפי המסקנא ע"י חו"מ סימן
קד ט"ז שכתב המחבר (כרז הא"י) מלוה ע"פ מוקדם בזמן קודם לגבות מבני"ח ממלוה
בשטר מאוחר וכו' המ"מ שגם הרמב"ם ס"ל כן וכתב הסמ"ע וא"ס קדם מלוה בשטר וגבה
מבני"ח אין מול"חין ממנו ולפ"ז כיון שהקדים, כ"ל נכסיו י"ש לחוש שהיה עליו מלוה ע"פ מוקדם
בזמן לשטר כתובתה וכדי להפקיע חובו הקדים נכסיו ושבו אין המלוה יכול לגבות מהקדש
לדעת הרמב"ם כמ"ס הכ"מ ערכין פ"ז ה"ח מלוה ע"פ אינו גובה מהקדש וגם אח"כ
בשטנה האשה כתובתה מהקדש כדין מלוה בשטר ג"כ אין המלוה גובה ממנה כמ"ס הסמ"ע
א"ס קדם המאוחר וגבה א"מ ממנו וכן לאחר שיקרשנה ממנו אינו גובה מנכסיה כמ"ס
בחומ"מ סימן ל"ז שא"ן בע"מ גובה מנכסיה האשה וא"כ שפיר כתב הרמב"ם א"ך לדיון דקי"ל
כב"ה י"ש שאלה להקדש מ"מ י"ש לחוש לקנוי'א וליכא למימר הואיל וא"י בעי מחשיל שהרי
כל ענינו של הקדש היה כדי להפקיע חובו וא"כ אינו יכול לשאול על הקדשו כדי שלא
יגבה בעל חובו וא"כ א"ש שפסק הרמב"ם לדרך שדירנה א"ן ע"י סמ"ע ובאה"ג סימן ק"ד
סי"ג שדיון של רב האי הוא רק א"י אחריון שעבודא דאורייתא אבל א"י שעבודא ל"ד מלוה
בשטר קודם עי"ש הטעם ולפ"ז שוב ליכא למיחש שבה להפקיע מלוה ע"פ דכלא"ה כתובה
קודמת וא"כ לא נשאר לחוש כ"א שעושה קנוי'א על הקדש בלבד ושבו י"ל הואיל וא"י בעי
מחשיל ולפ"ז ל"ק מערכין שאפ"ל הסוגיא דהתם הוא למ"ד שעבודא ל"ד וא"ש א"ל שדירנה
אבל הרמב"ם לשיטתו שעבודא דאורייתא שפיר לר"ך שדירנה וע"י קלה"מ סימן רנ"ה מלוה
ע"פ גובה מהקדש ולפ"ז אפ"ל שגם הברייתא בערכין (דכ"ג) ס"ל שעבודא דאורייתא וס"ל
מלוה ע"פ גובה מהקדש וא"כ א"ש דל"מ שהקדים כדי להפקיע חובו שהרי מ"מ גובה
מהקדש א"י י"ל הברייתא ס"ל דלא כמ"ס הסמ"ע אלא אפילו א"ס קדם וגבה מלוה ע"פ
מוקדם גובה ממנו ונחמשת מזה שגם אחר שגבה כתובה מהקדש הבע"מ מול"ח מירה
דומה למ"ס בחומ"מ סימן קי"ח טע"כ ע"ש וא"כ א"ש דליח לקנוי'א כנגד בעל חובו דל"מ
כלום ולפ"ז ניחא הגל הרמב"ם ס"ל שעבודא דאורייתא כב"י ור"ל ומהברייתא ליכא הוכחה
להפך שהרי אפ"ל כמ"ס הקלה"מ א"י דלא כמ"ס הסמ"ע וכיון שיש ספיקא דריגא שלא ידענו
שיטה הברייתא להיכן נוטה ממילא יהי' הדיון כאשר גבה מלוה ע"פ מבני"ח שוב אין האשה
יכולה להוציא ממנו מספק והה"ג שא"מ מהקדש מספק כמ"ס הכ"מ ודלא כמ"ס קלה"מ וכן
ג"כ א"ס גבה כתובה מהקדש שוב אין הבע"מ מול"ח ממנה מספק דהממעה וא"כ א"ש
שמיראתו מבטל חובו כדי שלא יקדים לגבות מבני"ח קודם לכתובתה עמר והקדים נכסיו
ומשום הפך אינו יכול לגבות מהקדש וגם ממנה לאחר שגבה מהקדש ומהברייתא ליכא
הוכחה להפך מזה שכתב הרמב"ם שהרי הברייתא ידעה האמת מפני מה ליכא למיחש מה
שהקדים כל נכסיו הוא כדי להפקיע חובו לפי שלא הועיל כלום במעשיו אבל לדיון שלא
ידענו שיטה הברייתא להיכן נוטה הו"ל ספיקא דריגא והועילו מעשיו מספק וא"כ כיון
שהקדים, כ"ל נכסיו שלא כדרך העולם שפיר י"ש לחוש שגם מה שהקדים נכסיו היה לשם
קנוי'א וא"ש שדרך שדירנה (ע"י ש"ך חו"מ ר"ש סימן ל"ט וש"ך חו"מ סימן ק"ד סק"כ
הב"ן : ז) בשע"מ כתבתי ליישב מה שכתב ר' יקיר בענין כל שהו לחלוקה ולפי שקלרתי

דבריו נחמי מקום לטעות לכן אבאר דברי יוסף, ידוע מה שכתב ר' יקיר ר"ש ס"ל כ"ש לחכום דוקא בעין אבל לא בתערובות ומסירה אלמנריך לר"ש משרת להיחר מזערך לאסור והקשו עליו חמ"ס טבועות דאיתא ההם דלר"ע א"פ לומר דס"ל כר"ש כ"ש למלקות דאחר ר"ע נזיר שסרה פתו ב"ן אם יש לנרף כו"פ חייב ולר"ש ל"ל לנרף וכו"ל להפך חמ"ס ר' יקיר שגם לר"ש לנרף נרף והרבה חידושים נאמרו בזה וקלענ"ד ידוע מה שכתבו המפרשים דר"ש ס"ל כ"ש למלקות מטעם אחשביה וא"ש מה שכתב ר' יקיר בתערובות ל"ש אחשביה ולנרף לרף ואמרתו כ"ז הוא דוקא לאחר שכתבה חורה משרת להיחר מזערך לאסור וע"כ ל"ל בתערובות ל"א כ"ש למלקות וחמ"ל ידענו שכל הטעם הוא מכוס אחשביה אבל בלא משרת הו"א כ"ש למלקות גם בתערובות מטעם גזה"כ והוא ג"כ להפך מטעם אחשביה ולפ"ז נחא ע' נזיר (דל"ד): משנה ראשונה אומרת רביעית י"ן לנזיר ר' עקיבא אומר נזיר שסרה פתו ב"ן אם יש כדי לנרף כו"פ חייב (וא"ל רביעית) ומשנה זו הובאה גם בטבועות וע' נזיר (דל"ח): דאיתא התם מ"ט דר"ע שאל רביעית דכתיב משרת ענבים לא ישמה וענבים לא יאכל מה אכילה כו"פ אף שפיה כו"פ כאן מבואר מפורש שלר"ע אסור אכילה הוא כו"פ אכילו בעין דאלת"ה אלא דכ"ס מנ"ל לר"ע לחדש היתר מזערך לאסור ולטעות חלוק בין בעין ולתערובות ולמחר ענבים לא יאכל מיי"ב בתערובות וחמ"ס לנרף לכית דרבה נחא כוף המקרא לא יאכל ב"ל למד על ראש המקרא משרת לא ישמה שגם ע"י תערובות חייב כ"ס כ"י שלא נטעה לומר שחליא בסברת אחשביה וא"כ מנ"ל לר"ע להוציא הקרא מפשוטו ולאוקמיה אכזית א"ז דר"ע ס"ל דלא כר"ש אלא כל מקום דכתיב לא יאכל היינו כו"פ וא"ש סוגיא דטבועות ולר"ש ל"ל דלא ס"ל הקרא דר"ע וס"ל רביעית י"ן לנזיר ומה שכתב ר' יקיר לר"ש מזערך לכזית לאו דוקא הוא ושגיגת ליטא הוא דנקט דבאל"ה לא קי"ל כר"ש (ע' שפ"ט שנה ט"ז ח"ב סימן ו') ושנה ט"ז ח"א סימן א' אות ב' וכן שנה ט"ז ח"ג סימן ה' אות ה').

ב"ה לאקאמיש ס"י ד' (הערות לשפ"ט).

א' בשפ"ט (ה"ד חוב' ד' ס"י א' אות ו') כתבתי להמוח על הפס"י בגטין פ"א ח"ו, כמה שגרה מדבריו דבשטר שחרור מהני טלי גיטך מעג"ק עיי"ש, אבל אחר העין בזה מלאהי דאיתא כמה גאון דס"ל הכי, ע' נה"מ ס"י קפ"ה סק"ב ורמז סס לספרו חו"ג, וע"ש בגטין ט' ע"ד הוד"ה לא יתנו וכן ביטע"ק אה"ע ס"י ק"מ סק"ה וכן בספר מכמ"א, אבל הנה בריטב"א קידושין כ"ג: ד"ה איבע"ל מבואר דלי"מ עיי"ש, וזה ראיתי כעת בספר נדפס זה מקרוב מאחד ממחבריו זמנתי, דבריו אליעזר"י ה' גטין ס"י קמ"ב אות ב' בשם זית רענן אה"ע ח"א כ"ז ס"י א' שהשיג על הח"ג מהריטב"א הג"ל, ובס"ס ספר דברי אמת קונט' א' בענין גטין ס"י כ"ה שגם מהראב"ן נראה דלי"מ והאריך בד"א שם וא"כ מקום לאריכות: ב' שם (חמ"ז חוב' ג' ס"י ב') בשמוע"ק בתחלה"ג ואחר יוס' או יומים מיד ימי הרגל נעשית דחוקה א"ס הו"א בדבשכ"ל כבר העיר בזה הגרע"א ז"ל בחידושו ס"י ח"ב סעי' ה' ובי"ס ג"כ דל"ע לדינא ויש לעיין בסדר"ח באספ"ד במערכת אבילות, אפשר נחמ"ל מזה הכרעה אחרונים להקל אבל מומ"ם כ"ה מסב"א דל"י רגל חמור מחול, אין הכרע דהא בנעשית דחוקה אחרת"ג הדין דלנרף לנהוג שעה א' אחרת"ג אבילות במשעה וזוהי שפוטרתו ומפקעתה, והקילו חז"ל בשעה א' אבל לא הזמן דחמ"ל פוטרו, ולכן א"ס נעשית דחוקה ח"ך הרגל, שאינו נהוג שעה א' אבילות דקום ועשה לא נפטר ולא פקעה אבילות דש"א"ה של דבשכ"ל והיא העומתה ולית כאן חומר בגלל מחול ודוק, וכן אין הניקן דומה להא דסעיף ו' שרמז בחירע"א ז"ל דבשעה שמועה דחוקה בגלל לא חיילא כלל אבילות ולכן אעפ"י שג"כ אחר הרגל נרף הוא לנהוג שעה א' מ"מ בשת"א ל"מ כלל משא"כ בקרובה

דחילא אלא שנתרחקה ובעינן לאפקועה לא פקעה בכדי (דו"ק). והנה להקל מזה הא גופא
 שסתפק במירע"א ז"ל הרי קי"ל דספק הוראה לא שמים ספק כלל לומר בזה סדרי להקל
 כח"ש במנח"י כלל א' סק"ז עיי"ש ובפמ"ג צו"ד סי' ק"י ס"ס אות ל"ד סי' עיי"ש.
 ואעפ"י שמדברי הרב רש"י וזללה"ה בש"ע שלו אורח סי' שס"ב ס"ד נראה דספק שמסופק
 פוסק מפורסם שמים ספק עיי"ש מי ימר דגם בהגאון רע"א ז"ל אע"י דרב גובריה כח
 מקמאי ודילמא כגון הרב בית יוסף בעל הש"ע שהוא הוא באמת פוסק מפורסם שח"כר
 פסקים לבס הלקה למעשה: (ג) שם (סי' ה') בדבר חידוש הגר"א ותלמידו הר"ח זללה"ה כל
 הדברים יגעים, ויסוד זה שבנה עליו הגר"א ז"ל דעתו מדקמ"ב וילדו לו בנים האהובה ברישא
 והדר השנואה כבר סתרו מורי הגאון האמתי סר התורה מהר"ם זללה"ה אבד"ק טארנא
 בספרו שו"ת אמרי יוסף ח"ב סי' קי"ד אות ב' בהראשון שבאמת כבר דקדוק דקדוק זה
 ודרשוהו בספרו על הכתוב הזה וז"ל את בן האהובה ע"ש בן השנואה כיון שלא ראשו ורדו
 פוער הבא אחריו כו' והובא במהריט"א דפ"ח דבכורות עיי"ש וביאר הכונה להרץ מאר
 סלקא דעתיה לכבר בן האהובה (וה"ה להרץ דקדוק זה וילדו לו האהובה ברישא) משום
 דבלידה גמורה הנקראת לידה בפי בני אדם באמת קדמה וילדה האהובה אבל בן השנואה
 קדם וילא רור' וכבר הוא כגולד ולו משפט הבכורה וסי"ס שח"ו לפסוק בהגר"א והר"ח ז"ל
 בזה היפך הנראה ממה דוכתי עיי"ש. וכבר אני בעניי כתבתי בזה בחי' ליבמות כ"ד
 ובחז"מ סי' קע"ז דפסע לשון הרמב"ם ז"ל. והש"ע סס סע"י ח' צורך לנחלה הוא הנוצר
 לאב ראשון מוכח דבלידה ולא צעבור ויורה הליא. וא"ל ראה גדולה ממה שסתקן קמאי
 ולא גילו לנו דין כזה כאשר גילו חז"ל בערין ל"א: ובשו"ע אורח סי' נ"ה סע"י יו"ד
 שבו באמת מיושב הא דבמות כ"ד בפשיטת וא"ל לדחוק בעל הגהות מלפ"א שם, אלא
 דהיבם נולד קודם לאחיו המה בכ"ט לארד א' והמת נולד ב' בארד ב', ובשנה י"ג פשוטה
 נעשה המת גדול ב' בארד וקודם ושא ומה ואחיו הבכור שנוצר קודם לו עדיין קטן עד
 כ"ט בארד וא"ל לחישובו של הגר"א ז"ל להרץ זה, ואמת שגם הקושא מיעקב ועשו על
 הגר"א לק"מ ומ"ס כ"ת כאן בזה שהיה דגולד מעשה א' דחוק וגם אין לשון רש"י ז"ל כובל
 כן דברי חמה הם שהרי באמת ע"כ כן הוא דהא קי"ל דאין אשה מתעברה וחוזרת
 ומתעברה אלא שפסא א' מתחלקת ע' גדה כ"ו. ותוס' סס כ"ה: ויבמות י"ב: ולכ"ע א"ה
 ומתעברה בן קיימא ולכן שפיר כיון דליצירה בהדר' נינהו ואע"י דמשכח' דחר נקלט קודם
 לבי' יום או יומים מ"מ סו"ס איגלאי מילתא דראוי להיות נקלט ונולד, ומזד אב חריויהו
 יוצר אמת ומש"ה הלידה מכרעת ואין קוביא דלא ליהוי שום א' בכור מספק דכיון דחריויהו
 ליצירה שו' להרד' ודאי להנולד ראשון משפט הבכורה, וגם מה שהמה מסיבא דקרא לרישה
 דברישא כה"ב כי מהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה כו' ודוק מינה דאהובה נשא מחלה
 וספא וילדו לו האהובה החלה ל"י מאי קוביא דגם אם נשא מחלה אהובה מ"מ בידע
 שקשטאה נחשברה החלה ופירש ממנה ולא ילדה עד לסוף ט' ואהובה שלא נחשברה ממנה
 רק אחר ב' חדשים קדמה וילדה ל' מקושעין אבל באמת אין לנו הכרעה גדולה מזה שלא
 השמיעונו כזאת קבועינו הראשונים ז"ל: ומה שהביא כ"ת קושא ספר גמלי אש בקידושין
 ס"ח. בהא דמוק"ל בצעולה לכ"ג (ומ"ס כ"ת אלמנה לכ"ג דליבא אלא טעה דאלמנה
 בלאו) דהוי רק צעשה ותפסו בה קידושין אי"כ הרי לשי' הרמב"ם ז"ל בלא"ה כ"ג אסור
 צעשה ב' נשים לק"מ לעני' דא"כ מאי והאמת שנואה הרי השניה שגשא מזד טלמה
 שריא כראשונה ורק שאסור לו לקיים שתיין וכן היא שנואה זו כזו ורשות בידו לגכש אשו
 שיראה ולקיים השנית ולית' כאן אהובה ושנואה בעצירה ודו"ק: (ד) שם (אות ה') כתב
 הח"י שהסנתי עליו בחרי אה ומה חרי האה שלא בדבריו ובדל"ה כמה שכתבתי שהיה עו

בגפשו לכתוב על הנו"ב שגעלס ממנו ומעיר גאונים כהנע"י שרמזתי שם גמרא מפורשת
ליכא חרון אף עושה רשע לפגיעת כבוד וכך הוא חובתנו וכך יפה לנו ובחן ראשי שמעור
לא מלאני לבי לכתוב כן על מי שגדול ממני בפרט על רבן של ישראל כהנ"ב ודומיה
ואני יודע שקלר הראות כמותי לא יתפאר על מאן דשפיר חזי ותמיד אני מולה החסרון
בענין ואם יש לי תמיה אני כותב בדרך זה שאני תמה כך וכך ולא לנזול אומר שגת
העלם דבר על מאן דנהירין ליה שבלי התלמוד יותר ממני ובפרט שבאמת שנה כ"ח בזה
מחר ולחנם הוא כותב עתה שלא הועלתי כלום ורק זה אמת שלא הועילו דברי כלום שמחויב
כת"ר לבקש ממנו מהנו"ב ז"ל לאמר נעניתי לכם עלמות הנו"ב וכו'.

הק' שלום יוסף הירוי פיינענבריים חופיק הני"ל.

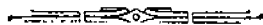
ב"ה נעשוריו ס"י ר'

בשע"ת (שנה ט"ז חוב"ג ס"י י"ח) השיג ע"מ שכתבתי בשע"ת שנה ט"ז חוב"ג ב'
ס"י י"ח, דאם ילא כבר מחמומו דאורייתא יוכל להלך עוד שלא יעבור באיסור תורה מפני
שבא"ה ילא מחמומו, והקשה ע"ז שם דבי משום שעבר פ"א על איסור מה"ת מותר לו
לעבור עוד בעל כל פסיעה ופסיעה נעשה איסור מחדש וכנ"ל, בודאי כן הוא שאם ילא
מחמומו בחיור הוא עובר על כל פסיעה ופסיעה, אבל אנכי כתבתי שם רק שבאם כבר
ילא מחמוס של י"ב מיל, ליק איך תיקון ר"ג שיוכל להלך עוד אלפים אמה, כמו שכתבתי
שם דניחא לר"ע דס"ל דתחוס אלפים הוי מה"ת, ובכ"ז תיקון ר"ג שיוכל להלך עוד אלפים
ממקום שעתה, והסברתי זה עפ"י הה"מ ז"ל, שכונחו ה"י בביהש"מ בעת קניית העירוב,
לקנות את מקום שה"י עליו להיות בשבת זו עי"ש, ואף בתחוס של י"ב מיל נמי, אם כבר
ילא שפ"ס מהני תקנת ר"ג, דכיון שילא ברשות ואבד לו תחמומו הראשון כונחו ה"י לקנות את
מקום שה"י עליו להיות בשבת, ורק כ"ז שלא ילא מחמומו הראשון ולא אבד את תחמומו, בזה
קשה איך יאכל להלך להלן וללכת עתה מחמומו דאורייתא ע"י תקנת ר"ג, והרב הכותב
קבבר שהתוס' ציוחא מקבו למיד תחומין דאורייתא איך התירו להאיש עתה לחזור מפני
תחמומו הראשון שקנה בביה"ט בירושלים, וע"ז תירלו שלא היתה שם שביחתו קבוע מחמת
היום בירושלים, דכיון שה"י מוכן לגוד וללכת ממקומו לא קנה שביחה שם ז"א, דע"ז לא הוי
מקבו כלל דאף דאמרינן צ"ל חוץ לתחוס עובר על כל פסיעה ופסיעה, וזה צ"ל להלן
ומהרהק מחמומו אבל לחזור לתחמומו בזה אין איסור מה"ת, (דאם שהיולא חוץ לתחמומו אין
לו אלא ד"א זהו מדרבנן כמבואר בהגמ' שם) וקושיה תהום הוא, דכיון שהאיש עתה נעקר
מחמומו הראשון הו"ל לקנות שביחה בהלוק ביה"ט, שלא לילך משם יותר מאלפים אמה, שזהו
תחוס התורה ואיך התירו לו לחזור לכוכה האחרונה וע"ז תירלו כיון שלא היתה שם שביחתו
קבוע בהלוק מחמת היום אין כאן איסור תחומין מה"ת, ויוכל אח"כ לילך בשבת כמה שירלה
מכיון שאבד לו תחמומו הראשון, וכתבתי שנה ט"ז חוב"ג ס"י י"ח, ובהא"ה
מהתוס' שם להוכיח דאם עקר מחמומו הראשון שקנה בביה"ט, ובשבת אינו קונה תחוס מה"ת, והבא"ה
מאיוה טעם שה"י, אף שלא ילא מחמומו נאבד לו תחמומו הראשון ואינו קונה מה"ת תחוס
חדש בשבת, ושפיר מהני תקנת ר"ג: מה שרלה כ"ח לישיב קושיותי, דכמו דהסיר ר"ג
להלך יותר מארבעים זוג מלוד לירושלים להעיר כדי שלא יהיו מכשילין לע"ל מה"ט נמי
הסיר ר"ג להלך ממקום ששבתו אלפים אמה כדי שלא יהיו מכשילין לע"ל כפי שסובר ר"ח
דמפני שלא יהיו מכשילין הסיר להם ר"ג תחוס של י"ב מיל דאורייתא לשיטת הרמב"ם ז"ל
גם שם קשה איך יירד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה, זה לא מצינו כלל אבל באמת
שם מותר ה"י מה"ת להעדים שראו את החודש לחלל שבת לילך לבד ולהעיר חף שגדאם בעליל
ולא נלך להם כמבואר במתניתין שם, ורק ר"ע רלה לעכנן ולהחמיר עליהם מפני שיש הרבה

פדים ברכה, וע"ז שלא לו ר"ג שאין להחמיר בזה, שלא יהי' מכשילן לע"ל אבל להחמיר
איסור הקורה בקו"ט, מפני שלא יהי' מכשילן, זה לא מלאנו, וז"ל וברור:
יצחק צבי בורגסאן חופ"ק הני"ה.

ג"ה דושאנקרי (רוסיה) ס"ו ד'.

(א) בשע"ת (ח"ז חוב' ג') צענינים שונים הקשיתי ברמב"ם ה' שנוצות פ"ע ה"ד
במה שכתב דליכא חלקות בשבועה העדות משום דגורת הכתוב הוא ונשאלתי ב"ע דהא אי
אפשר לקיים חלקות בשבועה העדות או כדברי רש"י ז"ל משום התראת ספק או כדברי
התוס' דאין מי שיפיד עליהם שהזידו בשבועתן כי יכולין לומר שכתבו: והנה לכאורה יש לחרץ
דברי הרמב"ם ז"ל דאי משום התראת ספק רבינו ס"ל דהתראת ספק שמה התראת דפסק
בהלכות סנהדרין פ"ג ה"ד כר' יוחנן במס' מכות ט"ז ע"ב ואי משום שיכולין לומר שכתבו
יש לומר דסבירא ליה לרבינו מהרש"א בהשגחה המובא בב"י בחו"מ ס' ל"ד דאם העידו על
אחד שטבר על שבועתו וטעון שנגי הייתי אינו נאמן להכשיר עלמו דאי לא תימא הכי אין לך
חסוד אפילו בשבועת העדות דכ"ל הוא לטעון שכתבי אלא שאינו נאמן לומר על השבועה
שכתבי ועיין ברמ"א שם ס"ה ובש"ך חו"מ סימן ל"ב סק"א: ורש"י ומו"ס יפרשו שנית הגמרא
כדברי הלחם משנה דהקרא אחי למטוטי דלא יתי שני קרבות אבל לא למטוטי ממלקות:
(ב) בפסחים מ"א פסח ששלו בחמי טבריא חייב והקשה שם במראה כהן בשם חכמי ויילנא
הלא נפסל ביולא ובפסח פסול אין בו משום איסור ביטול ומיך הגאון ר' יצחק האגמארק
ראב"ד בלולק שרש"י ז"ל פירש מעינות דוחקין ומעינות דוחקין יוכלו להיות אף בירושלים (ע'
ש"ט) שכתב העיר בזה הגאון מלאקאטש שליט"א ועי' חזקת תמימה ע"ש וכבר נמלא זה בסוף
ספר ברכה ראש על מיר בליקוטיו על מס' פסחים ע"ש, המו"ל ישראל איסר הכהן: (ג) ברמב"ם
פ"ג מהלכות מילה הלכה ד' המילה את חבירו אחד עני ואחד עשיר לא ימשיכו אלא בצ"ד
וכו' טבר בעל חוב ונכנס לבית הלוי וכו' אינו לוקה שהרי ניתק לעשה ופרו ועיין במשנה למלך
הקשה דהטעם דניתק לעשה הוא רק גבי עני דאית גביה עשה דחזרה אבל גס משקן את
העשיר אחרי אינו לוקה כיון דליכא בהן עשה דחזרה ועוד הקשה מהא דכתב הרמב"ם
בהלכות המורה ולמה לוקין על החמורה יהרי לאו שבה ניתק לעשה וכו' שאין לאו שבה שזה
לעשה שהנזכר והשוהפין אין עושין חמורה אף שמוהרין שלא ימירו הכי מפורש מהרמב"ם דאם
העשה היא רק על פרט אחד מהלאו לוקין אף על הפרט שניתק לעשה וא"כ ג"כ הכא לוקה
על העני ג"כ אף שאלו ניתק לעשה כיון דהלאו דעשיר אינו ניתק לעשה וטען זה יש להקשות
מהא דפסק הרמב"ם דאין לוקין על לאו דגזילה שהכתוב ניתקו לעשה וכו' שנאמר והשיב את
הגזילה הלא העשה ג"כ רק על פרט אחד מהלאו דלאו דלא תגזול קאי גם על הקרקע ואף
דקרקע אינה גזולת מ"מ טבר הוא על הלאו דלא תגזול כמבואר בהרמב"ם מה' גזילה פ"ז
הי"א: וב"ד לכאורה להרץ כל הקושיות בחדא מחתא בנאמח אע"ג דהתורה פטרה מלהשיב
כגון אם משכו דברים שאינם זריכין לו דפטור מעשה דהשיב השיב לו וכן אם גזל קרקע
דטבר על הלאו דלא תגזול והעשה לא קאי עליהו מכל מקום אינו לוקה על הלאוים האלו
משום דבדיו להחזיר מעלמו ובגדר ניתק למשלומין הוא ומשום הכי הלאו הזה לעולם אין לוקין
עליו וכעין זה מליו גבי אונאה שפסק הרמב"ם צ"ב מה' מכירה היא אכור להונות את חברו
שנאמר לא חנו את עמיתך ואע"פ שטבר בלא מעשה אינו לוקה שניתן להשבות ואע"ג דאונאה
לא ניתק לעשה מכל מקום כיון דמדוי דבר השלומין הוא ואפשר לשלם אינו לוקה אבל בעשה
דחמורה דבזבזר ושוהפין אינו יכול להקיים בשום אופן דאין חמורתם קודם כלל נחשב
הלאו שאינו שזה לעשה ולוקין על לאו זה: שארץ ב"ר יעקב מצה"ל נער מסלוצה.

סימן א'

בית ראדום.

בבור יידי הרב הגדול חו"ב י"א בקי בעירובין כן עזאי מר ר' אלי פארבמאן הכהן יח"י משגיח על העירובין בפה בזכרוננו כי כ"ח עמד בקושיא בגמ' מכות דף ג' ע"א בה"ד דאיתא שם חבית מלאה יין שנפלה לים הגדול הטובל שם לאף עלתה לו טבילה חיישין לשלשה לוגין שלא יהי' במקום אחר, וכן נכר של הרומה שנפל שם טמא, וקאמח הגמ' מתי וכן מכו דהימא ההם אוקי גברא אחזקיה, הכא מוקי תרומה אחזקיה קמ"ל עכ"ל הגמ' והקשה כ"ח אחאי לא מוקמין תרומה אחזקיה הלא בכה"ט אזלין בחר חזקה ומדוע נשמנה דין זה מכל משפתי התורה כח"ק, ואנכי השבתי אז לכ"ח ע"ז שני טעמים אי לפי סברת החס"י כחובות כ"ב אי ד"ה תרומתו שכתבו כיון דודאי זרק לה הקדושין ומספקא לן דילמא קרוב לה אז קרוב, לו לית לן למימר למוקמי אחזקיה לכחילה, וא"כ הכא נמי כיון דהבכר נפל שם במקום שנפל הטמא ע"כ לא מוקמין אחזקה שהיה לו מקודם, ב' עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל פרק ט"ז מהלכות סנהדרין הלכה ו' שכתב וז"ל אינו לדרך שני עדים לחלקות אלא בשעת מעשה, אבל האיסור ענינו בעד אחר הוחזק ע"ש דבריו הערבים, וא"כ הכא נמי כיון דהמקום שנפל שם השלשה לוגין הוחזק לעומא כיון דהטמא טבל שם ע"כ כיון דהוחזק ע"כ לא אזלין בחר חזקת תרומה דהב"ק בעת הנפילה הוחזק לעומא כן היה חזק דברי אור, אמנם לאשר על כל אחד מהישובים יש לדון ע"כ נראה לי בע"ה לבאר דברי הגמ' דביאור נכון ובחדוש גדול לדינא, ומקודם נבאר ליבש קושית החוס' על פירש רש"י ז"ל דהנה לרש"י והרמב"ם ז"ל היה הגרסא בגמ' חבית מלאה מים שנפלה לים הגדול, ופירש רש"י ז"ל דלכך הטייל לא עלתה לו טבילה משום שמה בא זה ראשו ורובו במים שאובין וזה אחר מן הפוסלן בתרומה, והנה בחוספת הקשו על רש"י ז"ל וז"ל ולא נראה דהא מדשויא להו השקה במחבורים לטהרם משומאם הוא הדין לענין טבילה נמי ע"ש ולבאורה קושית חזקה מאור, אמנם לדעתי הענינה נראה ליבש דברי רש"י ז"ל, דהנה בגמ' שבת דף י"ג ע"ב דמי הגמ' שמונה עשרה דבר שגזרו רבנן טומאה, ומשיב התם בתרתי הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ג' לוגין מים שאובין, והקשו החוס' שם בד"ה וטהור וז"ל וא"ת מ"ם דבטהור לא גזרו כ"א בנפל ולא גזרו נמי בציאה כמו בטבול יום, ונראה לר"י דבטהור לא גזרו יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובין אחר שטבלו במים סדומים, אבל בטמא גזרו יותר מטהור אף בציאה, חזקן מזה דחז"ל גזרו יותר בטמא מטהור, וע"כ כוונת רש"י דהחלוק בין טמא לטהור הוא בזה דלטהור דוקא היבא דנפלו עליו שלשה לוגין בהלוי, אבל אם בא ראשו ורובו במים שאובין במחבור כמו הכא שנפל לים הגדול הוא טהור אבל בטמא גזרו אף בזה דבא אף במחבור היבא שהמים היו במחבור כמו הכא, אף שמדאורייתא המים טהורים מטעם השקה עכ"ל גזרו רבנן בזה שהיה הטמא נשאר בטומאתו ולא חשיב לו טבילה, וע"כ הרא"י שהביא החוס' מהא דמטבילין ע"ג הכלים אינו ראוי, דכ"ז דוקא לגבי כלים שלא היה עליהם הגזרה, אבל בארם כיון דרבנן גזרו עליו שהיה טמא אף אם יטבול במי השקה כיון שהשלשה לוגין היו שאובים ואינם מעורבים עם המים אף שמדאורייתא כשרים המה, פסולים המה מדרבנן לטבול והטמא נשאר בטומאתו כאלו לא טבל, ולדעתי הפשוטה דברי החוס' ל"ע בקושיאם, ובדברנו הנ"ל ים ליבש ג"כ קושית הכ"ח על הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות מקואות, שהוא ז"ל פירש דברי הגמ' חבית מלאה מים, אף הוא מפרש לא כרש"י ז"ל שהוא משום גזרת הכא דהא ראשו ורובו במים שאובין, רק משום דג' לוגין פוסל המקוה, וממה ע"ז הכ"ח הלא ג' לוגין פוסלן רק במקום חסרה אבל לא במקוה כשרה ע"ש, ובאמת פליאה גדולה היא, וע"כ נראה לדעתי הענינה

לומר

לומר דהרמב"ם ז"ל ג"כ מפרש בפירוש רש"י ז"ל הא דנ' לוגין בים הגדול הוא מטעם י"ח דבר הבא ראשו ורובו במים שאובין, אלא דהרמב"ם ז"ל כוונתו כיון דתכמים עשאו למקום הזה דשליש לוגין מקום מובדל ומופרש לעצמו דלא מהניף ליה האי חבור מתורת השקפה ע"כ ממילא הוא פוסל מטעם מקוה ואין ע"ז תורת מקוה כלל להעלהו מטומאתו והני כוונתו דמילוי בסוכה דאיהא שם דאמרו חז"ל מנו דהוי דפן לענין שבת הוי דפן לענין סוכה כן הבא צמי' כיון דחז"ל אמרו דיש לו דין תורת מלש, ממילא אין לו ג"כ דין מקוה והעובל לא עלתה לו טבילה, ושם אמרנו מלתא חדתא בפירוש הגמ' שבאמת קשה מאד פשטות הגמ' לומר דאם נפלה חבית של מים בים הגדול לא יועיל מטולם שם שום טבילה אם יטבול שם אדם משום חשש שתמיד יעמוד שם על מקומו הג' לוגין ולא יצאו מטולם ממקומם, אנה השכל שיגזור קן, אם המים שם לא ירדו בשטף גדול כמו בנהרות, הלא סב"ס גלי הים טוברים את המים משם במרוגת הזמן, לכך נראה לי לומר בע"ה דכ"ז הוא שיך דוקא ברגע יצתה הנפילה כי אז הטובל שם לא עלתה לו טבילה, וכ"ז בשעתו, אבל במשך הזמן אז לא שיך דין זה אף בים הגדול כי השליש לוגין יעברו בשטף, והגמ' בין ים הגדול לנהרות הוא דוקא בעת הנפילה ועל העת הזאת אנו דנין החלוק כי בשאר נהרות חב"ק אף בעת הנפילה מתערבים מים אבל בים הגדול בעת נפילת הג' לוגין נשארו איזה זמן על מקומם ולא יתערבו מיד, וא"כ נראה לי לומר כי האי דינא דכבר שנפל לים הגדול מיירי ג"כ ביכא שחב"ק בעת שטבל הטמא שם ואח"כ מיד נפל הכבר שם, וא"כ כיון דאנו מחזיקין הטמא לטמא מפני הגדולה הבא ראשו ורובו במים שאובין ואנו מחזיקין אותו לטמא גמור, וא"כ ממילא אנו מוכרחים להחזיק את הכבר ג"כ לודאי טמא ולא הוי כמו שני שצלין דשם כ"א בא בפ"ט, אבל כאן הוי כמו שצאו שניהם בצ"א, וזו כונת הגמ' מה דאמרו מהו דמימא ליוזל בחר חוקת תרומה ולא לבתר חוקת הטובל קמ"ל כיון דהמעשה הוה מיד בחר כך טבילה הטמא, וכיון דמחזיקין הטובל לטמא ממילא מוכרחין לטמא את הכבר אף שיש להכבר חוקת טהרה, ולדעתו הוא נכון בע"ה נא מביט לעינין בזה :

סימן ב'

הגה הרא"ש בחולין דף קל"ד ע"א כתב חז"ל אם אמר הכהן לישראל פרה זו מבורה לך ע"מ שהמהנות שלי נתן תחת המהנות לכל כהן שירצה דע"מ לאו שירא, הוי והוי מחנה על מה שכתוב בתורה והנאו בטל והכוותיה אמרין בפרק המוכר את הבית דף ס"ג ע"א בן לוי שמכר שדה ע"מ שהמעשר ראשון שלו מעשר ראשון שלו משום דסובר האי הגה דע"מ שירא הוי ושייר מקום המעשר, אבל בתנאי לא מצי לאתנוי שימן לו המעשר מכל שנה דמהנה על מה שכתוב בתורה הנאו בטל, וע"כ דמה הך סוגיא דהמוכר הבית מהלכה משום דאין קי"ל דע"מ תנאי הוא ולא שירא, אולם הרמב"ם ז"ל בפרק י"ג הלכות מעשרות הלכה י"ט הביא דין זה מגמ' דב"ב, דכן לוי שמכר לישראל שדה ע"מ שהמעשר שלו המעשר שלו, ובצר חמס ע"ז הט"ז ביו"ד שימן ס"ג ס"ק למד על הרמב"ם ז"ל דסותר א"ע, דגבי מחנות פסק דנתן לכל כהן שירצה משום דס"ל דע"מ תנאי הוי והוי מחנה על מה שכתוב בתורה וע"כ תנאו בטל, וגבי בן לוי פסק ללוי דהמעשר ללוי משום דע"מ הוי שירא ולא תנאי והניח ב"ע, אולם הש"ך ז"ל חירן וכהו דיש חילוק בין קרקע למחנות דבמחנות כיון דנתן לו כל הבהמה ליד ישראל לא אמרין שירא שירא, אבל בקרקע כיון דבחוקת בטילה עומדת אמרין שירא שירא ע"ס והנה הגאון בעל מח"א הקשה אי אמרינן ע"מ תנאי הוי ולא שירא כשיטת הרא"ש מהא דאיהא בב"ב פרק החובל דף פלוגתא דר"מ ור"י במוכר עבדו ע"מ שיממשו שלשים יום אי הראשון ישנו בד"ן יום או יומים וקאמר הגמ' דפליגי בזה אי קנין פירות קנין הגוף דמי או לא מ"ד דסובר דראשון ישנו בד"ן יום או יומים סובר

קנין

קנין פירות בקנין הנוף דמי ע"ש ואי נימא דע"מ חנאי הו' ולא שויר הא"ך שי"ך בזה קנין פירות
הלא המוכר מכר הכל הנוף עם הפירות ומה שמחויב לשמש רבו הראשון אינו אלא לקיומא
חנאי, והוא באמת קושיא עמומה וקושיא זו קשיא ג"כ על הרמב"ם דפסק גבי מחנות דחנאי
הו' ולכך חנאו בטל, וע"כ נראה לי לומר בע"ה דמזה יש רא"י גדולה לסברה הש"ך ז"ל
דמחלק בין מחנות לקרקע דהנה החוס' ב"ק י"ב ד"ה חנא מחניתא כחכו דפלטונתא אי עבדא
כמקרקע דמי או כמשלולי דמי אינו אלא דוקא במילי דרבנן כמו לגבות חוב מיהמי אי
אמרינן שעבדא לאו דאורייתא ועוד ועוד, אבל במילי דאורייתא כ"ע סבורים דעבדא
כמקרקע דמי ע"ש, וא"כ כיון מדאורייתא עבדא כמקרקע דמי ובקרקע אמרינן דחנאי הו'
ולא שויר וא"כ אחי שפיר דפלטונתא בדין יום או יומים כיון דעבדא כמקרקע דמי וע"כ אמרינן
דהוי שויר ולא חנאי, וא"כ יש להרמב"ם ז"ל סעד נכון לסברתו כמו שחלק הש"ך ז"ל.
אולם להרא"ש ז"ל דלא מחלק דך חילוק ובכ"מ סובר דחנאי הו' ולא שויר יסתר קושיא
הגאון בעל נח"א על מקומו, אמנם נראה לי בע"ה ליישב הקושיא על הרא"ש ז"ל בדרך
מרוח דהנהיגהו בעל קה"ח סימן רס"א ס"ק ט' הש"ס לנו כלל גדול בדיני חנאי, דאף
היכא דלא חתמה בדיני חנאי כגון היכא דלא כפליה לחנאי או היכא דחלוא הוא קודם לכן
דחנאי בטל מחייבין אותו לקיים החנאי כיון דהמעשה קיים ולא נתבטל לעולם וכיון דהמעשה
קיים גם הוא מחויב בחנאי כמו שהתנה עבור המעשה ע"ש, וא"כ יש לומר גבי מוכר עבדו
דמיירי להפך כגון דאמר ע"מ שיממשנו שלשים יום ולא חתמה בדיני חנאי כגון שלא כפל לחנאו,
ואף שהחנאי בטל עכ"ז מחויב הוא לקיים חנאו מכה החנאי שהתנה שיממשנו שלשים יום,
והעבד הוא דבר שבפנין ולא חלי לסלוקי בזווי וא"כ מעיקרא השאיר לו לעצמו שויר בעבד
בעת שיממשנו השלשים יום שעבור הנוף כמו שמבאר בחז"מ סימן ר"ט דהמוכר שויר לעצמו
בזמן יפה והוי כמו באחד שנותן מחנה ע"מ להחזיר ולא חתמה בחנאי כפול ועיין בקא"ח
שם ובתוספתא פרק השולח ד"ה הקדש וברין נדרים כ"ד היום דכל דבר שאינו קנין עולמית
אף שיש לו בזה קנין הנוף מקרי קנין פירות וע"כ למ"ד דקנין פירות כקנין הנוף דמי
הראשון ישנו בדין יום או יומים, אבל באמת היכא שהתנה כדן בדיני הנאים ומחויב הוא
מדין חנאי לכולי עלמא לא הו' הראשון בדין יום או יומים כיון דלאו שויר הוא והשאלה דאמרינן
להכי יש לנו לומר בישוב קושיית הט"ז ז"ל על הרמב"ם דהרמב"ם ז"ל במעשר מיירי
ג"כ היכא דלא כפליה לחנאי, וא"כ הוא מחויב מהורה חוב וא"כ שויר לו לעצמו חלק בקרקע
וע"כ המעשר שלו אבל באמת היכא דכפל לחנאו החנאי בטל משום מחנה על מה שכתוב
בהגדה, וע"כ נוהג לכל כהן שירלה, ובע"ה הדבר נכון:

סימן ג'

בענין אי חיבת הקודש מבשיר מדאורייתא או מדרבנן יש בזה דעות שונות מהוס'
חולין ב' ע"ב ד"ה שחא יגע משמע שהוא מדאורייתא, אולם ברמב"ם ז"ל פרק ששי הלכות
אסורי מצבה הלכה ח' וכן בהלכות עומות אובלין פרק יוד הלכה ט"ז מבואר שהוא
מדרבנן, ועיין בכ"מ שהם ע"ז הלא מגמי חולין דף ל"ז מבשיר דר"ל אי מונין ראשון ושני
מובח שהוא מדאורייתא והניח בקושיא, ונראה לי ליישב בע"ה דהרמב"ם לשיטתו הוכיח שהוא
מדרבנן, דהנה החוס' חולין דף ל"ז ע"א ד"ה כי מהניא, הקשו בסוף דבריהם וז"ל וא"ת
חפשו דר"ל מדר' יוסי ב"ר חנינא דאמר משקה בית המטבחיים אינו מבשיר, ואם מהם
חיבת הקודש לחמני ביה ראשון ושני מנימ בהכשרו וי"ל דנימ לענין כמה דברים שהיו
מביאים בעזרה וגם חולין היו מביאים בעזרה לאכל עם המנחות והזבחים כדן שיהיו נאכלים
על השוכט, והנה מה שכתבו דנימ לכמה דברים כוננם כמו בכורים וכדומה כמבואר בסו"ס
פסחים דף והחוס' אזלי לשיטתם חולין דף ל"ז ע"א ד"ה נקוד דלא שויר חיבת הקודש אלא
היכא

היבא שנתקדש בכלי שרת, וא"כ אף בדברים המקודשים כיון דלא לריבם לכלי שרת לא שייך חיבת הקודש וגם מעטם משקה כי מטבחיא לא נחשבו, ודעת החו"מ דחולין בעורה לא שייך רק בשחיטה ובדברים הריבים מנופה בעין בכוונתם, אבל בפירות או בשר לא שייך חולין בעורה, וא"כ מירץ החו"מ עולה שפיר לשיטתם, אבל הרמב"ם ז"ל סובר דחיבת הקודש שייך בכל מילי קודש וגם חולין בעורה סובר דשייך בכל מילי כמבואר בדבריו פ"ו מהלכות שחיטה שכתב בסוף דבריו, וז"ל ולא כל בהמה וחיה בלבד אלא כל החולין אסור להכניסם לעורה אפילו בשר שחוטט או פה ע"ש, אמת כי הרשב"א ז"ל בחולין פרק הורע חולק עליו, אמנם דעת הרמב"ם ז"ל דאסור חולין בעורה שייך בכל מילי, וא"כ לשיטתו לא נוכל לתרץ כמירץ החו"מ דנימ לחולין בעורה, ולדידו חולין בעורה אסור, וגם לדברים המקודשים שאין לריבם כלי שרת לדידה חיבת הקדש מכשיר כל מילי, וא"כ נאשר קושיא החו"מ עומדת על מקומה הפשוט איבעיא דר"ל מר"ר יוסי ב"ר חנינא, וע"כ מחרץ הרמב"ם ז"ל דר"ל דמבעיא ליה אי מהני חיבת הקדש למחמי ראשון ושני הולך לשיטתו דסובר נזיר כ"ט דחולין בעורה לאו דאורייתא וע"כ לא מצי למפשט מהא דר"ר יוסי ב"ר חנינא דנוכל לומר כמירץ החו"מ דנימ לדברים המובאים חולין בעורה, וע"כ לא מצי למפשט מהא דר"ר יוסי ב"ר חנינא וע"כ מבעיא ליה אי חיבת הקדש דאורייתא או לא אבל הרמב"ם לשיטתו דסובר דחולין בעורה הוא מדאורייתא דכן הוא מבואר בפ"ט מהלכות שחיטה דהוא פוסק כר' יוחנן, וא"כ לדידה נלצה קושיא החו"מ כחומה, דאי נימא חיבת הקדש דאורייתא לאוה"ב נימא קאמר דמשקי כי מטבחיא אינו מכשיר, מנייה מוכיח דר' יוחנן סובר דחיבת הקדש הוא דרבנן לאו דאורייתא וקרא דבשר הוא אסמכתא בעלמא וא"כ כ"א לשיטתו ונתון הוא בעיה:

סימן ד'

(א) בשע"ת (ח"ג חוב' ג' אות ד') הובא שם שאלה באחד ששלמה חכירתו מה הבשר בריח שחל בשבת והוציאה ללורך שבת היתה ביום ה' למי שייך המכס אם להחזיר הראשון כיוון דהיה בתחומו או להחזיר השני כיון דהוציאה היתה ללורך החומה והרבנים הגדולים העריכו בזה הרבה, ואיזה מהם חוו דעתם מהירושלמי כי המס שייך להחזיר השני: ולדעתי נראה בהפך כי שייך להחזיר הראשון כי דין זה חלוי בפלוגתא רב ור' יוחנן ב"ק פ"ז ע"ב ועיין בחו"מ ד"ה א"ל שפירשו דרב ור' יוחנן פליגי במה שנפחתה כל ימיה בפליעה זו אף לאחר שכלו ימי הנעורים דרב ס"ל לדידה הוי ור' יוחנן סובר דהוא"ל ואירע פתיחה זו בנערותה ההא כולה לאב, הרי מפורש מדבריהם כי בזה פליגי רב ור' יוחנן וכיון דהלכה כר' יוחנן דהחבלה לאב אי"כ בנ"ד נמי כיון דהוא בתחומו כולו להחזיר הראשון וזה ברור בע"ה: (ב) שם (חט"ז חוב' א') סימן יוד) על הגמ' חולין כ"ד במה דאיתא שם יכול יהי כהנים פוסלים בשנים איך נוכל לומר שכהנים יפסלו בשנים יוהר מחמישים אחרי כי אהבן נמכקן שהיה בן שמונים שנה ויוהר, לא קשה מירי עיין מוס' יבמות ס"א א' ד"ה קברי עובים דאפילו קברי ישראל לא מטמאין אלא משעה שנאמרה אדם כו' דכי ימות משמע אותם עתידין וא"כ הקרא זאת אשר ללוים מנן חמש ועשרים שנה - ב"ל לנבא נמי נאמר על העתיד על הלוים אשר יבואו מעת הזאת ולא על הלוים אשר עבדו מקדם וא"כ כינה הגמ' על הכהנים אשר יולדו אח"כ ולא על הקודמים, וזה ברור בע"ה:

סימן ה'

סוכה דף ז' ע"א איתא אמר רבא על הא דאיתא במתניתין שהים כהלכתו ושלשית אפילו טפה, וכן לשבת מגו דהויא דופן לסוכה הוי דופן לשבת וכן אמר רבא בהפך סוכה על גבי מבוי שיש לו למי כשר מגו דהוי דופן לשבת הוי דופן לסוכה וכן איתא בש"ס אר"ט סימן הר"ל, והריא הגאון הנ"ל קושיא בשם הרב ר' יוסף ז"ל מקאזמיר, לרע"ה הפוסקים

— ד —

הפוסקים דס"ל דרק בשבת הסוכה אכל לא בחול, א"כ קשה מאד הלא איתא בגמ' סוכה דף ע"ג ע"א בפלוגתא דר' יהודה ור' מאיר באם עשה הסוכה ע"ג חילין או ע"ג בהמה דר' יהודה פוסל ור' מאיר מכשיר משום דר' יהודה סובר כיון דמחיצת חג הסוכות מטעה לך בעינין סוכה הראויה לשבעה והאי כיון דאינו רשאי לעלות ביו"ט הוי סוכה שאינו ראויה לשבעה ור' מאיר מכשיר משום כיון דמדאורייתא חזי ורק מדרבנן גזרו הוי סוכה ראויה אכל כ"ע מודים דבעינין ראויה לשבעה, וא"כ הא"ך מכשיר רבא משום מנו דהוי דופן לעינין שבת הוי דופן לסוכה וכשר לשבת, הלא כיון דאינה כשרה בחול אף בשבת אינה כשרה והא"ן הג"ל כתב: ע"ז שהוא קושיא מחמירה והשאר בל"ע גדול, ונראה לי ליישב בע"ה בדרך מרות, דהנה לכאורה יש לומר בפשיטות, דהנה בסוכה דף כ"ג איתא פלוגתא דר"א ורבנן דאין עושין סוכה בחוה"מ ורבנן סוברים דעושין בחוה"מ, וקאמר הגמ' בטעמא דר"א משום דסובר דבעינין סוכה הראויה לשבעה משום דמחיצת חג הסוכות מטעה לך שבעת ימים עשה סוכה הראויה לשבעה, ורבנן קאמרי הכי קאמר דחמצי עשה סוכה בחג, הלא חזין דרבנן סוברים דלא בעינין ראויה לשבעה וא"כ יש לומר דר' מאיר דמכשיר סובר כרבנן דלא בעינין סוכה ראויה לשבעה וע"כ מכשיר סוכה ע"ג חילין ור' יהודה סובר כר' אליעזר דאין עושין סוכה בחוה"מ וא"כ לדידיה בעינין ראויה כל שבעה וא"כ כיון דק"ל כרבנן לגבי ר"א ע"כ לא בעינין סוכה ראויה לשבעה ושפיר מכשיר רבא סוכה ע"ג לחי, אמנם זה לא יתכן לומר דא"כ קשה באמת על הגמ' למאי קאמר הגמ' בסוכה כ"ג בטעמא דר' מאיר דמכשיר משום כיון דמדאורייתא חזי ורק מדרבנן לא אמאי לא קאמר הגמ' בפשיטות מדרבנן דר' מאיר סובר כרבנן ולמאי נדחקו לומר דהולכין בשיטת ר' אליעזר אלא ודאי ל"ל כמו שהוצא בפמ"ג הלכות סוכה בשם הרשב"א כי אף לרבנן דמכשיר לעשות סוכה בחוה"מ עכ"ז לא פליגי על עמם הדין, דבעינין ראויה לשבעה בעת עשייתו כ"א עיקר פלוגתתם על הזמן אם רשאי לעשות בחוה"מ אכל בעמם הדין דבעינין ראויה לשבעה כ"ע מודים וא"כ נשארה הקושיא על מקומה, ונראה לי ליישב בע"ה בדרך מרות, דהנה באמת הסבירא פשוטה לומר בטעמא דרבנן דמכשיר סוכה בחוה"מ משום דלא סבירא להו דבעינין סוכה ראויה לשבעה כלל, רק הגמ' בסוכה דף כ"ג דמוקי טעם דר' יהודה דפוסל ע"ג חילין משום סוכה הראויה לשבעה משום דהגמ' לא אשכח דבר' יהודה טעם אחר אמאי הוא פוסל וע"כ הוכחנו לומר דר' יהודה סובר דאלו לרבנן דר' אליעזר בעינין סוכה ראויה לשבעה והא דרבנן מכשיר בחוה"מ היא כהחילוק שמחלק הרשב"א דדוקא בזמן לא בעינין ראויה לשבעה אכל בעמם העשירי בעינין ראויה לשבעה ובסבירות הפסוקות לומר דבזה פליגי ר"מ ור"י לא יתח' להגמ' למימרה, ע"כ קאמר הגמ' דר' מאיר ור' יהודה סוברים דרבנן דר"א מודים דבעינין ראויה לשבעה, ורק בזה פליגי דר' יהודה פוסל כיון דפסול מדרבנן ור' מאיר מכשיר כיון דמדאורייתא חזי, אכל אי הוה להגמ' לומר דבדברי ר' יהודה טעם אחר אמאי הוא פוסל הוה יתח' להגמ' לומר דלרבנן דר' אליעזר לא בעינין ראויה לשבעה כלל וע"כ מכשירים לעשות סוכה בחוה"מ ואין חילוק כלל בזמן לעמם העשירי לא כסבירא הרשב"א, ולאשר ע"כ נראה לי לומר דרבא חולק לשיטתו וע"כ יש לו טעם אחר בדברי ר' יהודה ור"מ ואב"י לשיטתו דהנה לכאורה קשה מאד למאי דחיק הגמ' לומר טעמים אחרים בפלוגתא דר' יהודה ור"מ, אמאי לא קאמר הגמ' דר' יהודה לשיטתו דסובר דבעינין סוכה קבע וע"כ פוסל, ור' מאיר סובר דסוכה הוי דירת ארע' וע"כ מכשיר ועיין שם בחוה"מ ד"ה ע"ג בהמה והיא קושיא עלומה אמנם נראה לי שב דהנה סוכה דף ז' איתא אמר אב"י רבי ור' יאשיה ור' גמליאל ור' יהודה ואחרים כולו סבירא להו דבעינין סוכה דירת קבע, ובהנה הני אחרים הוא ר"מ כמבואר בחוה"מ שם וא"כ יתבאר למימרה דטעמא

כבודת של תורה

(המשך)

טו

(נד) ב' תשא (ל' פסוק ל'ד) וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם.
 ע' ב' תשא (ל' פסוק ל'ד) וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם.
 עליהם ג' ט' העגל אבל כשלא יענישם הקב"ה על חטא אחר לא יפקוד עליהם
 חטא העגל ואפשר להסמך על זה ההלכה של חוזר ונישור לענין איסורין שמבואר
 בהרבה מקומות ובז"ר ס' ל"ט סעיף ו' בהגהת רמ"א איסור שנתבטל כגון
 שה' ס' כנגדו ולחוסף בו אחר כך מן האיסור הראשון חוזר ונישור ואסור לא
 שגא מין במינו ל"ט מין בשאינו מינו ל"ט יבש לח' ל"ט נודע בימים או לא.
 נודע בימים ט"ט בש"ך, ובסימן קכ"א בסוף הביא הש"ך שני דיעות לענין הגעלה
 כלים במים שלא הי' בהם ס' נגד שניהם אבל הי' ס' נגד אחד מהם והנטיף
 בזה אחר זה ד"ס אומרים דעלמה להם הגעלה וכבר נתבטל טעם האיסור
 במים קודם שהגעיל השני וגשלו המים מותרים קודם שהגעיל השני ויש אומרים
 גם בזה משום דחוזר האיסור ונישור ואסור גם השני והסכים להאוסרים ומה
 שמגעילים בפסח הרבה כלים ביורה אין רא"י דהא הם אינם בני יומן ע"ס
 שהאריך בזה וכחצ' ולפי זה למה דנחצה לעיל ס' ל"ט סקי"ל דלא קי"ל
 כהראב"ד אלא לעולם חוזר ונישור אם כן הוא הדין הכא דהכלים נאסרים וכן
 פסק הרשב"א בחשיבה שם כו' גם מבואר מחשיבה הרשב"א הנ"ל דהכלים
 חוזרים ונולעים ודלא כסגרת הרא"ה עכ"ל ובתרומוה פ"ה מ"ח טאה תרומה
 שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ורבי' שמעון
 מתיר ובהרע"ב והלכה כחכמים דר"ש לטעמוי דס"ל ב"ק דף ע"ו ועוד בכמה
 דוכתי דכל העומד לזרוק כזרוק דמי וכמו כן כל העומד לתרום כתרום דמי וע"ס
 ואיחא בגמרא בכמה דוכתי מלא מין את מיט ונישור ובמה' ע"ז ע"ג ע"א פירש
 רש"י כלומר נחזק וניהיבך איסורו ורבה יין על המים ולשון נישור (זכרי' ד')
 כא"ש אשר יעור משנתו כמו אבות פ"ג הנישור כלילה וכל היכא דחגי מלא מין
 את מינו ונישור היינו פירוש ונ"ש שהביא יש מפרשין שאין נראה לו, וכמו כן
 פירש רש"י בעירובין ט' ונישור, נחזק על ידי מינו ונישור משנתו שהיה
 בתחלה בטל אלא שאינו מינו ודוגמחו בצבורות (דף כ"ב ע"א) טומאה שבתלה
 וחזרה ונישורה, וע"י בצבורות דף כ"ג ע"א א"ל אם טומאה עוררת טומאה
 שיהיה עוררת טומאה ע"ס כל הענין, ולענין איסור מכהו אי אמרינן חוזר ונישור
 ט' בשו"ע הלכות פסח סימן תמ"ז סעיף ד' ויש להאריך בענינים הללו, הרי לך
 דאשילו איסור שנתבטל וניהוסף אחר כך מן האיסור הראשון חוזר ונישור ואסור
 וכמו כן הכא בחטא העגל אע"פ שנתבטלה לפי שעה שנתבטלה משה רבינו ככ"ו
 כשישאלו עוד מאין והבא יהי' חוזר ונישור גם חטא העגל ויפקוד עליהם
 חטאתם של העגל ומוכן היטב הטעם מה שאמר להם וביום פקדי וגו' ולפי טעם
 זה לר"ך להיות חוזר ונישור חטא העגל בחטא ע"ז דוקא שהוא ממין האיסור
 הראשון ומלשון רש"י ואין פורטנות בזה על ישראל שאין בה קצת מפרטין טון
 העגל, משמע שכל חטאים חוזר ונישור חטא העגל ודברי רש"י מבוארין בפרק

אלק דף ק"ב פ"א אמר ר' יוחנן אין לך כל פורענות ופורענות שבה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרח לישראל של ענל הראשון שנאמר וביום פקדתי ופקדתי עליהם חקאחם ע"ש ויטורני שראיתי באיה ספר מסערי הדריקים שבכל חטא יש בו משהו מחטא ע"ז עבור שאם הי' מאמין ברגע ההוא בהש"ת כראוי לא הי' בא לידו שיעשה נגד רצונו עיין בהם, ולפי' היו כל החטאים ממין חטא הענל וחוזר וניעור החטא הלו ויש שמיות בתורה להלכה דחוזר וניעור כנ"ל והכל נמלא בתורה דבולה בה.

(ה) ב"פ ויקרא, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לר', לפי דרך הלשון הי' לר'ך לומר אדם מכם כי יקריב קרבן וכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן ונ"ל דבא הכתוב לרמוז בזה שהענינים היא במקום קרבן כמבואר במס' ברכות י"ז ע"א רב שטת כי ה"ב יתיב בהענינא בחר דמללי אמר הכי רבון העולמים גלוי לפניך בזמן שביה המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומחכפר לו ועכשיו ישבתי בהענינים ונחמטט חלבי ודמי הי' רגון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנחמטט כאילו הקרבתיו לפניך על גבי המזבח ותרלני ובמהרש"א שם לפי דעת המפרשים בטעם הקרבות שיחשוב האדם כאילו הוא חייב מיתה ומחסד אלוקי שנפש בהמה באה תחת נפשו לזה אמר בזמן שביה קיים אדם חוטא ומקריב נפש בהמה שהוא הדם והחלב תחת נפשו ועכשיו שאין ביה קיים הנני בהעניני שנחמטט מנפשי חלבי ודמי הרי איני לר'ך לנפש בהמה תחת נפשי ויהי' שיהא וכו' וק"ל, ובשו"ע אורח הלכות הענינים סימן תקס"ה סעיף ד' טוב לומר בהענינים שאחר חפלת המנחה לאחר אלוקי נלור וכו' רבין כל העולמים גלוי וידוע לפניך שבזמן שביה המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו וכו', ובספר חורת השלמים מצטל מנחה יעקב הק"י צו"ר סי' קפ"ה ובלייל הענינים אסור צ"ן ובשר כחב דגם הלילה שאחר הענינים אסור בבשר ויין דהא איחא בחולין דף פ"ג ע"א דבקרשים הלילה הולך אחר היום והרי הענינים במקום קרבן ע"ש ולזה נאמר הלשון אדם כי יקריב מכם קרבן לר' שיקריב את חומר גופו על ידי הענינים והיא נחשבת כקרבן כהנמרח הנ"ל ויש רמז בתורה לזה מלשון הכתוב שגראה כמסורם ולא לחנם שינתה התורה דרך הלשון והכל נמלא בתורה, ועי' בהראב"ע.

(ו) ב"פ צו, ולבש הכהן מרו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן וגו', נ"ל להסמך על זה מה דאיחא בכמה מקומות הנא ושייר כמבואר במס' סוכה נ"ד ע"א תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר כו' ושם נסמן על הגליון כל המקומות שנמלא זה, שהרי אין עבודה בשני הבגדים מהם אלא גלי דחמנא בהחנות ומכנסים והוא הדין למלפפת ואבנט כדאמר ר' יוחנן צימא כ"ג ע"ב ע"ש ואע"ג דמאן דסבירא לי' דהרמה עבודה הוא מרבה מלפפת ואבנט מהיבט ילבש שהוא מיותר בכ"ז מולא פירשה החורה רק שני בגדים אפשר להסמך זה ור' דוסא שם דסבירא לי' ולבש לרבות את השחקים סבר לא לריבא קרא לרבווי ע"ש וכו': למאי דאמריק שם דכולי עלמא עבודה היא וידוע דהלכה כר' יוחנן ולדידי'

מוכרחים לומר דהקרא שיר מלפני ואבננו הרי שגם התורה שירה והכל נחלץ
במורה הקדושה דמלה בה.

(ז) שם (י"ג) זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' וגו' והיא מנחת
חביתין. ומדקדק האברבנאל בהשאלה היא למה נכנס זה בחוך הקרבנות ובחמלעותם
שהי' ראוי שזכיר זאת אחר כל הקרבנות כולם וגיל להסמך על סמיכת הפרשיות
מה דאיהא ביצמות דף ג' ע"א אידי דאיירי באיסור אחותא חנא אחות אשהו
ע"ש וכמו כן בכל שמכוב העולם ואח"כ מנחה שקרבן עולה טעון מנחה ואיירי
דאיירי במנחה וזכר מנחת חביתין שהיא ג"כ מנחה ואח"כ למנחה שהיא מעטין
זה כהגמרא הגיל דלריך ליתני לאחות אשה לבסוף ומעטס איירי אקדמה והכל
נחלץ במורה.

(ח) שם (בפסוק ט"ז) וכל מנחת כהן כליל תהי' לא חאלל, ובדמבין ואמר
הרב במורה הנבוכים כי טעם בעבור שכל כהן מקריב קרבנו הוא בעלמא ואם
יקריב מנחה ויאכלנה הוא בעלמא כאילו לא הקריב דבר כי מנחה יחיד לא יקריב
ממנה כי אם הלכונה והקומץ ולא די מיטוט זה הקרבן אלא שאכלנה וידמה שלא
הקריב קרבן כלל ולכן ישרפו את כלה עכ"ל של הרמב"ן וגיל דיהי' מזה דמחין
סמך למה דאיהא בפרק התכלת מ"ד ע"א איירי יהודה טלית שאלה כל לי' יום
פטורה מן הציית מין ואילך חייבת תניא נמי הכי דדר בשנדיק בא"י וסוכר
צית בח"ל כל לי' יום פטור מן המזוזה מין ואילך חייב אבל השוכר צית בא"י
טובה מזוזה לאלתר משום ייבוב דא"י, ובחוס' פרק כל הנשר ק"י ע"ב ד"ה טלית
שאלה פטורה כל שלשים יום כו' מדאורייתא פטורה לעולם כדאמר בראשית הגז
(דף קל"ז) ככותך ולא של אחרים אלא לפי שנראה כשלו חייבוהו חכמים משלשים
יום ואילך דאין דרך לישאל יותר משלשים יום וכן הוא בחוס' מנחות שם לפי הנהגה
נאן קדשים הנדשם על הגליון שם, והוצא טעם זה בשו"ע א"ח סי' י"ד סעיף
ג' השואל מחבירו טלית שאינה מלויילת פטור מלהטיל בה ציית כל לי' יום דכתיב
לכותך ולא של אחרים אבל אחר שלשים יום חייב מדרבנן מפני שנראה כשלו
וע"ש ולענין שכירות צית מבואר ג"כ בחוס' ע"ז דף כ"א ע"א ד"ה הא אחר
רב משרשיא מזוזה חובת דר, בסוף הדבור וז"ל מ"מ אין חיוב זה מן התורה
דמדאורייתא פטורה לעולם כדכתיב ביהך ולא של אחרים ואע"ג דדרשין ביהך
ביאתך להניח צימן דרך ביאה מ"מ מרי ביהך כתיבי אבל דבנן הוא דחייבוהו
לאחר לי' יום מפני שנראה כשלו מירי דהוי אטלית שאלה כו' כמובא לעיל בשם
הוס' חולין וע"ש, הרי לך דשובר אינו חייב רק מדרבנן אחר לי' יום משום דמיחוי
כשלו כמו בשאלת טלית, ובשו"ע יו"ד סי' רפ"ו סעיף כ"ב מבואר דשואל צית
דינו כשוכר ובצית יוסף שם איהא הטעם דשוכר פטור עד לי' יום משום דכיון
דמזוזה חובת דר פחות מלי' יום הוי דירם עראי ולא מיחייב ובש"ך שם שאינו
נקרא עדיין דירה וכוננו דהוי דירם עראי ולפי' חייב מדאורייתא אחר שלשים יום
אבל בחוס' מנחות שם שנראה מדבריהם דכ"ל עיקר דמדאורייתא אחר לי' יום
פטור והחיוב הוא מדרבנן כיון דדר בה לי' יום מיחוי כשלו והוא כמבואר להדיא
בחוס' ע"ז הגיל וע"י בגיל מפת"ש שם ולפי הטעם שהביא הרמב"ן בשם מורה

הנבוכים שנראה כאילו לא הקריב קרבן כלל מפני שאוכלה הוא בעלמו כגיל ים
 סמוכין קלם להסביר שנראה כשלו המבואר בתוס' הגיל ואע"ג דמלך הסביר
 באר דיותר משלשים יום היו קביעות ומפני זה נראה כשלו בכ"ז הכל נמלא בתורה.
 (נע) בפי' שמיני, (בפסוק ב"ב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד
 מעשות החטאת והעולה והשלמים, באור החיים בת"כ פרק כ"ט אמרו מקרא
 מסורס ראוי לומר וירד מעשות וגו' וישא אהרן וגו' שכירידתו נשא כפיו וכו',
 ולריך לדעת למה ידבר הכתוב בדרך זה ולא בדרך הישר ע"ש ואפשר לומר דיש
 להסמך על הלשון מסורס דגם נשיאת כפים הוא בכלל עבודה וכל כהן שאינו
 מורה בה אין לו חלק בכהונה כדאיחא במנחות י"ח ע"כ דקחשיב שם ט"ז עבודות
 וביניהם נשיאת כפים בין מצפנים בין מבחוץ ע"ש דילף לה מדכתיב מבני
 אהרן עבודה המסורה לבני אהרן כל כהן שאינו מורה בה אין לו חלק בכהונה,
 ומטעם זה נחצה המורה הלשון מסורס דאפילו נשיאת כפים שהיא נהגת גם
 בגבולין בכ"ז היא נחשבת כעבודה בהגמרא הגיל ויש על זה רמז מיוחד בתורה
 והכל רמזי בה.

(ס) שם (י"א פסוק ב') זאת המי אשר תאכלו, המחיל תחילה בהיתר
 המאכלים וכן בדגים ומגבים כי היתר הוא חידוש שהיה מותר לאכול בעל חי
 ואפשר להסמך על זה מה דאמרין בכמה מקומות בש"ס כח דהיתירא עדיף
 ובריש ב"ה ע"כ וכי הימא כח דהיתירא עדיף ופירש רש"י טוב לו להשמיענו
 כח דברי המהיר שהוא סומך על שמועתו ואינו ירא להחיר אבל כח האוסרין
 אינה ראי' שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר עכ"ל ובברכות דף ס' ע"א
 נרשם על הגליון כל המקומות שהובא זה, שהרי אנו רואין שהמורה הקדימה
 במאכלים היתירא לאיסורא מפני חשיבות כח היתר ואע"ג שהוא מלך הסביר
 נמלא לזה כעין סמך בתורה.

(סא) בפי' תזריע, ובמלאת ימי טהרה לכן או לבת חביא כבש בן שנה
 לעולה וכן יונה או תור לחטאת וגו', וברש"י פסוק ח' אחד לעולה ואחד לחטאת
 לא הקדימה הכתוב אלא למקראה אבל להקריבה חטאת קודם לעולה כך שני
 בזבחים פרק כל התדיר, והוא בדרך י' סע"א אמר רבא למקראה הקדימה הכתוב
 ובהוס' שם פירוש בקונטרס שמהא נקראת בענין תחילה ותימא מה חידוש הוא
 זה ומפרש הרי חיים להקדישה תחילה שיקדים העולה קודם החטאת אבל להקריב
 חטאת קודמת וע"ש, ואפשר לומר שמטעם זה הזכיר הכתוב העולה בראשונה
 מקודם והחטאת אחר כך משני סקבן עולה גדולה מהחטאת אלא יולדת עשירה
 שהעולה הוא כבש לעשירה והחטאת הוא מהיונים או מהתורים אף לעשירה ומפני
 חשיבותו אקדמו' כעין שמצינו בברכת הפירות שמקדימין החשוב כמבואר בשו"ט
 אורח כ"י ר"א וע"ש וגם אפשר לומר שמפני הגדלות אקדמו' שהכבש הוא ממין
 גדול מהקטן שבכבשים גדול בכמותו מן הגדולות שבתורים ובני יונה ולפי טעם זה
 יחי' כדמות סמך להדין המבואר בשו"ט אורח כ"י קס"ח סעיף ב' א"ס ב' שלימות
 ממין אחד אחת גדולה ואחת קטנה מברך על הגדולה, והדין הזה נובע מהמדרגה
 כמבואר בב"י וזה לשונו כתב המרדכי אהא דהביאו לפניו פתיתיו ושלמין והלכה

כרבי יוחנן דשלימים עיקר וכתב הר"ם דהוא דרין אס שתי שלימות ממין אחד אחת גדולה ואחת קטנה דמדרך על הגדולה וכן כתב בהגהות מיימון פ"ז ע"כ, והמחבר דר' יוחנן הוא בזכרות ל"ט ע"כ, ומה שהקדימה המורה העולה קודם למטה לרש"י שאינו לדרך להקדיש מחילה רק שהקורא בתורה יקרא מלת עולה מחילה והקשו בתוס' מה חידוש הוא זה כנ"ל יתורץ דהחידוש הוא מעלה גדולה וזה חידוש המורה בהקדמת עולה למטה ואידי דהקדימה ביולדת עשירה הקדימה גם ביולדת פני' ויהי סמיכות כל דהו מזה להמעלה גדולה המבואר בשו"ע כנ"ל וליכא מירי דלא רמיזא בה.

סב) שם (י"ג פסוק ו') וראה הכהן אורו ציוס השביעי שנית והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהרו, ובזרש"י מספחת, שם נגע טהור, וכבס בגדיו וטהרו, הואיל וזקק להסגר נקרא טמא ולדרך טבילה, נראה מזה דאגללי מילתא למפרע שלא היה נגע טמא אלא נגע טהור ככ"ז עבור שזקק להסגר ונקרא טמא לדרך טבילה וכמדתה לי הטעם דעל ידי ההסגר מחוייב טמא ומשום הכי לדרך טבילה וכיבוס בגדים וכל להסמך על זה מאי דחיישין למראית עין בכהה מקומות בש"ס ומהם בתוס' שבת קמ"ז סע"ב במשנה מי שנשרו כליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש הגיע לאחר החילוקה, שמתן בכהה אכל לא כנגד העם ובזרש"י שיחדוהו שבתוך, ואיפסקא לבלכה בשו"ע א"ח סימן ש"א סעיף מ"ה וזה לשון המחבר מי שנשרו כליו במים הולך בהם ואינו חושש טמא יבוא לידי סמיכה ולא ישטחם לנגב מפני מראית העין שלא יחדוהו שבתוך בשבת, ובשו"ע יו"ד סימן ק"ג ישב לו קון ברגלו בפני אלילים או נהפזרו לו מעות בפני לא ישוח להסיר הקון וליטול המעות מפני שנראה כמשתחווה לה אלא ישב או יפנה אחוריו או נדו ליד אלילים ואח"כ יטול, פרטופות המקלחות מים בפני אלילים לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני שנראה כמנשק לאלילים ע"ש בכל הסימן והוא מהנמרא דע"ז דף י"ב ע"א ע"ש הנריכותא דאפילו במקום סכנה חיישין למראית העין היכא דאפשר, וביו"ד סימן ה' הכותב לשם קדשים שמתנדבים וטורחים כמותם אפילו היא בעלת מוס שמיטתו פסולה, והטעם מפני מראית עין שסברו שזה שומט לשם קדשים וקדשים בחוץ מותרים וגזר רבנן עלי' פסול ע"ש בכל הסימן והוא מהנמרא דסוף פ"ב דחולין ובתוס' בשם ריב"א שאפילו ר' שמעון דמכשר בזה מורי דחיישין למראית העין רק דלא שייך בזה מראית העין לר"ש דרומה כמקדים על מנת לשחוט בחוץ ור' שמעון לטעמי' ע"ש בתוס', הרי דלתוס' כולו חייש' למראית העין וליכא פלוגתא בזה ובפסחים נ"ג ע"א אר"י אמר רב אסור לו לאדם שיאמר בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כמקדים בהמתו ואוכל קדשים בחוץ ע"ש, ומפסוק זה יש סמך דחיישין למראית העין בכל מידי דאסור מדאורייתא, ובמירי דרבנן אי חיישין למראית העין עיין רמ"א ביו"ד סימן פ"ז סעיף ג' ונאסו לעשות חלב משקדים כו' שנראה שם דעתו דבאסור דרבנן לא חיישין למראית עין והביא הש"ך שהמהרש"ל חולק והסכים עמו הש"ך לפסוק דאף במקדי דרבנן חיישין למראית העין ומביא רא"י מש"ס פירק בכהה דף כ"ד

ומתוס' כחובות ס' ע"א ד"ה ממעט כו' ע"ש. ואין להאריך בזה כאן. ואין
 להקשות דהא איסור טומאה לא גמרינן שכלות טומאה חידוש הוא ואין אפשר
 להסמיך הלכות איסור על הלכות טומאה הרי מבואר בפרק מנות חלוה דף ק"ב
 ס"ב ברש"י דהיינו ילפותא גמורה אבל גלוי מילתא לאו מילף הוא ע"ש וכמו כן
 הוא לענין סמיכות דאפשר להסמיך זה על זה ויש סמך דהיישקן צמראית בסוף
 מדחשו לזה לענין טומאה כמו כן לריך לחשוש לזה לענין איסור ועיין בחומ' ^ה
 בכורות ו' ע"ב דג טהור ט' ובחומ' מולין ס"ד רע"ב ובט"ז יו"ד סימן של"ז
 ראשונה וכו' ע"ש. הרי יש מקומות דילפינן איסור טומאה וכן הכא מסתבר
 להסמיך זה על זה דיש לחשוש למראית העין וליכא מדרי דלא רמיזא באורייסתא.
 ועיין באוה"ח דבריו הקדושים ומה שחנני השי"ת כפצנו.
 (סג) ב"פ זאת הדין (י"ג ל"ז) ואם בעינינו עמד הנחק ושער שחור למח
 בו נרפא הנחק טהור הוא וטהרו הכהן וברש"י הא טמא שטהרו הכהן לא
 טהור. והוא מהמ"כ סוף פרק ט' טהור הוא יכול יפסור. וילך לו ח"ל וטהרו
 הכהן אי וטהרו הכהן יכול אם אחר כהן על טמא טהור יהא טהור ח"ל טהור
 וטהרו הכהן על הדבר הזה עלה הילל מבבל. ודברי החו"כ הללו הובאו גם
 בירושלמי פסחים פרק אלו דברים הלכה א' דעל ג' דברים עלה הילל מבבל ע"ש
 וי"ל להסמיך על זה מה דאיתא בסנהדרין דף ו' ע"א ובכמה מקומות דדין
 הטוטה בדבר משנה חוזר ובטור חו"מ ס' כ"ה ז"ל ואם הטעות בדבר פשוט
 כגון דבר המפורש במשנה בכל ענין חוזר הדין אפילו שלשה מומחין אפילו קבלום
 עליהם שאין כאן דין כלל כיון שהטעות בדבר הפשוט ובב"י זה מבואר
 בדאוקימנא מחינתין דתק דיני ממונות מחזירין בטעה בדבר משנה ומחנינא
 סתמא מחנינא אפילו בשלשה מומחים וקבלום עליהם וכן כתב רבינו ירוחם ע"כ
 והגמרא הזאת הוא צדק ל"ג שם ובשו"ע ריש הסימן שם כל דין שדן דיני
 ממונות וטעה אם טעה בדברים הנלוים והידועים כגון דינים המפורשים במשנה
 או בגמרא או בדברי הפוסקים חוזר הדין ודנין אותו כהלכה ובש"ך כללי הסימן
 כעיקר א' הוסיף דאפילו בדבר שאינו מפורש רק שהוא פשוט לכל להפך ואין בו
 מחלוקת כלל וכן אפילו נטלו רשות מריש גלותא שאין כאן דין כלל כיון שהטעות
 בדבר פשוט ע"ש. ומה שאנו רואים בטומאה נגעים שהכהן הוי מומחה לזה
 שדוקא אם הוא כפי האמת טהור בזה הוא שיועילו דברי הכהן אבל אם אחר
 על טמא טהור לא יועילו דבריו וכן להפך כמבואר ברמב"ם פ"ט מהלכות טומאה
 גרעת הלכה ג' כהן שטימא את הטהור או טהר את העמא לא עשה כלום
 שנאמר טמא הוא וטמאו הכהן טהור הוא וטהרו הכהן ע"ש בכסף משנה יש
 כדמות סמך מזה להלכה הלו דטעה בדבר משנה חוזר דיני ממונות וכן לענין
 הוראת איסור וסותר מבואר ביו"ד סימן רמ"ב סעיף ל"א חכם שאמר אין חבירו
 ראוי להחיר משקול הדעת אבל אם יש לו קבלה שטעה או שטעה בדבר משנה
 יוכל להחיר ע"ש בש"ך ס"ק נ"ה וגם בהגהת רמ"א בחו"מ שם סוף סעיף א'
 ואע"י דאין לריך סמיכות לזה דמסבירא ידעין זאת כיון שהטעות בדבר פשוט
 כמבואר בש"ך הנ"ל וגם לא דמי דהכא היתה סברה שיועיל אמירתו שלא

כהלכה כיון שאף על פי שיש כנגד כל סימני טומאה אינו טמא כל זמן שלא יאמר שהוא טמא וכן להפך אם עמאז הכהן לא נטער בסימני טהרה בלא הכהן משום דגזירת הכתוב הוא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן ומהאי טעמא לריך קרא לזה שאם טעה הכהן אינו מועיל אמירתו כמבואר במזמרי פסוק זה ומבואר בשפ"ח כ"ז יש גם סמיכות מזה דאם פסק שלא כהלכה חזר הדין והאוראה כ"ל ועשו בשקול הדעת שאני כמוכן לכל דר הכנה וליכא מירי שאין לו סמיכות בתורה דכולה בה.

(סד) שם (י"ד ל"ה) ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאחור כנגע נראה לי בבית וברש"י הפילו חלמוד חכם שידע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי אלא כנגע נראה לי, מזה שלריך לומר בלשון ספק ולא אמירה ודאית יש להביא כעין סמך למה דאמרינן שוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא כמבואר בתכונות כ"ב ע"א ח"ר האשה שאמרה אשת איש אני ומהרה ואמרה פטוי' אני נאמנת והא שווי' לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כנון שנחנה אמהלא לרבר' וכן הוא בדרק כ"ג ע"ב לענין שבו' שאמרה שהוא טמא אינו שויה לנפשה חתיכה דאיסורא ע"ש וכן שם דף ט' ע"א אמר רבי אלעזר האומר פתח פתוח מלאמי גאמן לאוסרה עליו, הוא מטעם זה כמבואר ברש"י שם וכן במס' קידושין כ"ה ע"א במשנה האומר לאשה קדשתך והיא אומרת לא קדשהני הוא אכור בקרובותי והיא מותרת בקרוביו וברש"י דשויגיה עלי' חתיכה דאיסורא בהוראה, והוצא להלכה גם ביו"ד סימן א' סעיף י"ב ומיהו לדידי' אכורה דהא שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא וע"ש בש"ך ובפתי"ש ובסימן קכ"ז סעיף ט"ז בהגיה וכל מי שנאמן על דבר ועדים מכחישים אותו כו' מ"מ לדידי' אכור משום שווי' אנפשי' חתיכה דאיסורא, הרי דאפילו כנגד עדים אמרינן שוי' ומהאי טעמא אכור לומר לכהן לשון ברור כדי דלא לשווי' עלי' חתיכה דאיסורא כי הוא בעל הבית ויכול לאכור עליו הונו ורכיבו לכן יאמר כנגע ככ"ף הדמיון אפי"ג שאין הדבר חלוי בירו לסמא ולטהר כמבואר ברש"י חזרית י"ג פסוק ב' גזרת הכתוב הוא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן, וברש"י כאן בפסוק שאמר זה שכל זמן שאין כהן נזקק לו אין שם הוראת טומאה, ואפילו אם יאמר אותו בלשון ודאי אין הנגע טמא עד שיאמר הכהן ככ"ז בא הכתוב בזה ללמד לאדם שלא ירגיל לעשות איכור עליו בעצמו כי בשאר דברים אדם גאמן לאכור על עצמו יזהר ממה עדים לכן יזהר גם בזה לומר לשון ספק ועיין בהוי"ב פ"ב דנגעים משנה ה' הטעם שכתב בשם הרא"ש וגור ארי' ועצמו שלא יאמר בלשון ברור, ולפי הטעם שלנו יש סמיכות כל דהו מזה לדין ה"ל והכל נמלא בה.

(סה) ב"ב אהרי (י"ח כ"א) ומורטך לא התן להעביר למולך ולא תחלל את שם אלקיך את ד' ובפרק ארבע מיתות דף ס"ד ע"ב א"ר אחא ברי' דרבא העביר כל זרעו פשור שנאמר מורטך ולא כל זרעו ובהוס' וא"ת מיקמא מיחייב לי וי"ל כנון שאין לו אלא בן אחד או שהעבירם בבת אחת, ובאברבנאל פס"מ נתן טעם לדבר וכתב ולכך אמרו הקדושים ז"ל מורטו ולא כל זרעו לפי

שדבר הכתוב בהוה שכן היתה העבודה היתה שיתן קלת הורע קרבן בעד
השאלות והי' רחוק מאד שיתן אדם את כל בניו וכל זרעו אשר נתן לו האלקים
למאכלות אש, והתורה לא צוה ולא הזהירה על הנמנעות ולא על הדברים שיקשה
מלאותם וכן הוא היות האדם מעביר עמו למולך או כל בניו יחד כי איך יוכל
האדם בטבעו לעשות כן מרצונו ומפני זה הי' עיקר המלצה שלא שכן אדם
מחשבו למולך והתורה השאלה הראשונה עכ"ל ולפי טעמו אפשר להסמיק על זה
מה דאיתא בגמרא בכמה דוכתי דכל מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ובחס'
עירובין ס"ג ע"ב אמר להו כל בטולי רשותיהו גבי' חד מילתא דלא שכיחא
היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ע"ש ובכ"ז ב"ה ע"ב א"ל ב"ה
במורות אגב אמן מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן
ושם בדף י"ח ע"א עומאה ב"ר מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא
לא גזרו בה רבנן ועוד במקומות רבים יש זה ונרשמים על הגליון מהגאון מהר"י
פיק בעירובין שם ומה שפטרה התורה המעביר למולך כל זרעו מפני שהוא
מהדברים שיקשה מלאותם כ"ל הרי דלא חששה התורה למירי דלא שכיח וכמו
כן חכמיו ז"ל בגזירות לא חששו לגזור במירי דלא שכיח ויש לזה פמיכות כל
דכו בתורה והכל נמצא בה, ועי' במהרש"א סנהדרין שם טעם בשם הסמ"ג
ובספר החינוך מזה וזה.

(סו) שם (כ"ד) אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני
משלח מפניכם, ובפסוק כ"ז כי את כל החוטבות האל עשו אנשי הארץ אשר
לפניכם ותטמאו הארץ, נראה קלת מסידור לשון הכתובים שטמא הארץ
לריבין שמירה ביותר שלא יטמאו את עלמן בחוטבות הללו ויש ראי' מזה למה
שמוכח בספרים שבמקום שנטעו עבירות ישאר שם רושם הטומאה ולהיפוך מזה
טובה מרובה ישאר רשמו קדושא עיין בהם והכל נמצא בתורה.

(סז) ב"פ קדושים (כ"ד) ואיש אשר יקח את אשה ואח אמה וזה
הוא באש ישרפו אוהו ואמהו ולא תהי' זמה בתוכם, דקדקנו דמה דכתיב ולא
תהי' זמה בתוכם נראה לכאורה כשפת יתר להענין דכתיב מקודס וג"ל דבא
הכתוב לרמוז כזה מה דאיתא פרק במה אשה דף ס"ב ע"ב דרש רבא בר"י דרב
עילאי מאי דכתיב (ישעי' ג') ויאמר ד' יען כי גבהו צנות ליון שהיו מהלכות
בקומה וקופה ותלכנה נטיות גרון שהיו מהלכות עקב בדר גודל ומשקרות עינים
דכזה מלאן כחלא לעיניהו ומרמזין הלך ועפוף שהיו מהלכות ארוכה בדר קלרה
וברגליהן תעכבה א"ר ינחם דבי רבי אחי מלמד שמעילות מור ואפרסמון
במעליהן ומהלכות בשוקי ירושלים ויוון שמגיעות אלל בחורי ישראל בעטות
בקרקע ומחזות עליהן ומכניכות בהן ילך הרע כארס בעטות וברש"י גבסו
קומה וקופה ותלכנה נטיות גרון שהיו מהלכות עקב בדר גודל, למעט בהלכות
שהיו מהלכין בה והיא שהם בפסיעותי ודרך טעין גרון לילך בנחת לפי שאינו
רואה לרגליו וכו', הלך ועפוף שהיו מהלכות ארוכה בדר קלרה, שחראה לפה
אל ראש חברתה והוא מ"י לה ונשואות היו לפיכך מספר בגמרא, וע"ש במהרש"א,
ויתפרש לפי' ולא תהי' זמה בתוכם שהדברים שגורמין לזנות לא תהי' בתוכם

וירמחו לכל הדברים הללו שמביאין לידי זנות שמוזכרין בגמרא הזאת וליכא מירי
 דלא רמיזא בה, ועוד יש לרמז בזה מה דאיתא בפ"ק דנדה דף י"ג ע"ב אמר
 רב המקשה עלמו לרעה יהא בנדוי ולימא אכור דקמרי ילך הרע אנפשי ורבי
 אחי אמר נקרא עברין שכך אומנות של ילפי"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר
 אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו כך עבד ע"ז וכו' ועוד איכא דאמרי אמר
 רב אחי כל המביא עלמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחילתו של הקב"ה
 כתיב הכא וירע בעיני ד' וכתיב התם (תילים ה') לא יגורך רע א"ר אלעזר
 מאי לא יגורך רע לא יגור במגורך רע וע"ש, ושם זמה הונח גם על השתקפות
 המחשבה בזנות כידוע וירמחו הכתוב בזה שלא יביא את עלמו לידי הרהור
 שהוא מחשבת זמה דמרי ילך הרע בפ"י כהגמרא דנדה ה"ל ויהפך לפ"ז
 ולא חיי' זמה בחוכם על המחשבה בעין זה שלא במקום מלוא וליכא מירי
 דלא רמיזא באורייתא דכילה בה, ובריש פירק אלו הן הנשרפין נאמר כאן זמה
 וגאמר להלן זמה כו' ע"ש מה דרבינו משה.

(סח) ב"פ' אשור, (כ"ב ז') ובא השמש וספר ואמר יאכל מן הקדשים כי
 לחמו הוא, וברש"י נדרש צימות בחרומה שמוחר לאכלה בהערב השמש, מן
 הקדשים, ולא כל הקדשים, והוא צימות ע"ד ע"ב, ושם איתא אמר רבא א"ר
 חסדא תלמא קר"י כתיבי כתיב לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשווי צמים
 הא רחץ טהור וכתיב ובא השמש וספר ואמר יאכל מן הקדשים וכתיב וכפר
 עלי' הכהן וטהרה הא כינר כאן למעשר כאן לחרומה כאן לקדשים ע"ש דעבל
 ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בחרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים וע"ש.
 בתוס' ד"ה הא רחץ טהור, והנה החורה כתבה דעבור זה מותר לו לאכול
 חרומה אמר ביאת השמש מפני שלחמו הוא על כן לא אסרה החורה עליו וכו'.
 להסמך על הנהיגה טעם שנתנה תורה כי לחמו הוא מה דאיתא בבבא פירק
 חוקת הכהנים מביא א"ר ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בית המקדש דין הוא
 שגזרו על עמינו שלא לאכול בשר ולא לשחות יין אלא אין גזרין גזירה על
 הציבור אלא איכ רוב ציבור יכולין לעמוד בה וע"ש מקודם לזה כשחרב הכית
 בשנ"י רבו פרושין בישראל כו', ובתוס' ע"ז דף ל"ו ס"א דא"ר שמואל בר אבא א"ר
 יוחנן יבנו רבוינו וברקו על שכן שלא פשט איסורו ברוב ישראל וסמכו רבוינו
 על דברי רשב"ג ועל דברי ר"א בר לודק שהיו אומרים אין גזרין גזירה על
 הציבור אלא אם כן רוב ציבור יכולין לעמוד בה דאמר רב אדא בר אבהו מאי
 קראה במארה אהם נאדים ואומי אהם קובעים הגוי כולו אי איכא גוי כולו אין
 אי לא לא וע"ש בתוס' ובפרק מרובה ע"ט ע"ב ח"ד אין מגדלין בהמה דקה
 בארץ ישראל כו' ואף על פי שאמרו אין מגדלין בהמה דקה אבל מגדלין בהמה
 גסה לפי שאין גזרין גזרה על הציבור אלא אם כן רוב ציבור יכולין לעמוד בה
 וברש"י בהמה גסה, לריבה בשוב למשאו ולחרישה וע"ש, הרי לך מכל המקומות
 הללו דבר שקשה על רוב הציבור לעמוד בלא זה אין גזרין עליהן כדי שלא
 להטריחן וזה שאמרה תורה כי לחמו הוא שהוא מונע ממיד ולא יסרמו ואפי'
 לקטם מולין וגם דמי מולין יקרים הם מן ההרומה שהכל קופצים עליהן ע"י

בכתובות נ"ח ע"א ברש"י ומה שנחנה המורה טעם שאינו לר"ך להמתין באכילת תרומה עד הבאת כפרתו מפני שלחמו הוא שהוא מזון החמירי ויכבד עליו הממרא הזאת להחמיר בה כמו באכילת כל הקדשים שממתין עד הבאת כפרתו יש סמיכות מזה שאין גזרין גזירה על הציבור שאין רובן יכולין לעמוד בה בהגמרות הגיל שהרי הקילה תורה על הכהנים בהרומתן מפני שקשה עליהן להמתין ולא לחנם כתבה המורה הטעם הזה והכל נמלא בתורה ע"י במו"ק מה דרש מן לחמו הוא וע"י פ"א דתרומות מן משנה ה' ולהלאה והסמך שלנו העיקר מן תיבת כי שהוא נחית טעם למה שאמר מקורם ודו"ק.

(ט) ב"ב' בדר' (בפסוק כ"ג) והארץ לא תמכר ללמיתות כי לי הארץ כי גרים ושושבים אחס עמדי עפ"י דרך הפשט הכונה בזה שלא יעלה על לבם שלא כל כוונת המורה הזאת הוא רק לטובתנו כדי שנהי' בטוחים על גוף הקרקע שיאחר בדינו מה איכפת להקב"ה אם אנו רואים בכך למכור איזה קרקע לחלוטין כמו שזכרנו לענין מהנה על מה שבחוב בתורה דסבירא ל"י לר' יהודה בדבר שבממון חנאו קיים כמו שזכר מחלוקת דר"מ ור"י בכתובות ברש"י פרק אע"פ ובכמה דוכתי לענין המקדש אם האשה על מנת שאין לה עליו שאר כסות ועונה דר"מ כבר הרי זו מקדשת ותנאו בטל ור"י כוכר בדבר שבממון חנאו קיים ור"מ ור"י הלכה כרבי יהודה ומדוולרסה המורה לפרש שהארץ לא תמכר ללמיתות יש סמיכות לדעת ר"י דבכל מקום הנאי שבממון קיים והבא גזירת מלך הוא שלא תמכר אפילו ברצון המוכר ונתן גם טעם לזה כי לי הארץ ועל מנת כן שלא תמכרוה מכירה חלוטה נתתי לכם וגם יש סמיכות מדפירשה המורה זאת למה דאיתא בכתובות נ"ח ע"ב אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואינו עושה קסבר כי חקיני רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואינו עושה הרשות בידה וברש"י שם וכיון דעיקר תקנתא לטובהה ומשום ידיה הוא כי אמרה לא יחא לי בהאי טיבותא שומעין לה ע"ש וברך ק"ו ע"ב פסק הגמרא דהילכתא כותי" ע"ש שהרי היתה סבירא דהליא ברעא המוכר כג"ל ואע"ג דמלך הסבירא הוא המימרא הזאת ואין לר"ך סמיכות לזה בכ"ז הכל נמלא בתורה דכולה בה וע"י ברמב"ן.

(ט) ב"ב' בחורקתי והשיג לכם דים את בליר ובליר ישיג את זרע מזה שהזכירה המורה בליר שהוא לשון הנאמר רק בענבים אפשר להסמך על זה חשיבות היין שמחור חשיבותו קצתו לו ברכה לעלמו כמבואר ברש"י פרק כ"ד מברכין וע"ש בעמוד ב' שהטעם משום דסעיד ומשמח להכי מברכין עליו בורא פרי הגפן ולא בורא פרי העץ וגם יש לו קדימה בברכה לשאר פירות האילן כמבואר בשו"ע א"ח סימן ר"א סעיף ד' בהגהת רמ"א על דברי המחבר דתמרים קודמים לענבים שזה שני לארץ בתרא וזה ג' לארץ קמא ובהג"ה ודוקא שאוכל ענבים כמות שהן אבל אם עשה מהם יין שקובע ברכה לעלמו בפה"ג חשובה והיא קודמת לברך עליו החלה אבל מעשה קדירה מחמשת מיני דגן היא חשובה יותר מברכת היין ומפורש בטור בשם הרבנו פרך דקודם לברך ואפילו לזית שהוא ראשון לארץ בתרא כיון שבברכת היין חשובה קודמת בין בברכה ראשונה בין בברכה אחרונה.

ע"ש ובהם נזכרת ענבים הוא לעשות מהן יין כמבואר בשנת צד"ש פרק חצית ומפורש בעור ריש סימן ט"ז ומ"ס וענבים אכור לסוחטן וא"ס ילאו מעלמא אסורין ואפילו עומדין לאכילה דלא הוה לן למיחש שמא יסחוט אפילו הכי כיון שרובן לשהי' חייסין שמא יחלך עליהם לשמי', ומשום הכי לא נכתב בתורה והשיג לכס דיש את פרי הטען ומחילא משתמע דקאי על פירות האילן הקודמין להחבטל והם הענבים כדי לרמוז לן חשיבות היין על שאר פירות האילן וכמוך כל דבו איכא מזה לחשיבות היין בצרכה לשאר פירות האילן וליכא מיד דלא רמיזא בה.

ע"א) בפרישת ערבין (פסוק ט"ז) וא"ס משדה אחוזתו יקדיש אי"ס לר' והי' ערכך לפי זרעו זרע חומר שטורים בחמשים שקל כסף, וברש"י אחת שדה קובה ואחת שדה רעה פדיון הקדשן שווים בית כור שטורים בחמשים שקלים עד גזירת הכתוב ע"ס כן מבואר. במור"כ ובמשנה דערבין דף י"ד ע"א ובחינוך מלאה זאת כהב ואחד המקדיש שדה טובה שאין בכל ארץ ישראל כמוה או שדה רעה שאין כמוה לרוע כזה מעריבין אותה שלא ראה הכתוב לחלק גענין זה והשווה כל הקרקעות לערך אחד עכ"ל ולפי דבריו נ"ל להסמך על זה מה דאיתא בזה דוכתי בגמרא א"ס כן נהת דברין לשיעורין והוא בפרק צמה מוליקין ל"ה ע"ב א"ר יוחי ברבי חנינא שמעתי ש"ס צא להדליק אחר שש הקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו אמר לו א"ס כן נחת דברין לשיעורין אלא מקום נמוך יש לחזן הכנסת בראש גגו ששס מניח שופרו כו' ובמס' מגילה דף י"ח ע"ב לענין א"ס שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש איהא ש"ס א"ל אב"י לרב יוחנן כדי לגמור את כולה מהיכא דקאי לסיפא או דילמא מרישא לסיפא א"ל מרישא לסיפא דא"כ נהת דברין לשיעורין ובפרק חזקה הבהים בטעמא דחזקה הוי בגי' שנים איהא ש"ס בדרך כ"ט ע"א אלא אמר רבא בהא קמייחא לא קפיד איניש מרבי לא קפיד חלת קפיד א"ל אב"י אלא מעשה כגון הכי דבי בר אלישיב דקפדי אפילו אמאן דחליף אמילרא דידבו ה"נ דלא למר הוי חזקה וכי הימא הכי נמי א"כ נהת דברין לשיעורין כו' וכן בחולין דף ט' ע"א אמר רב יהודה אמר שמואל הוצח לריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה א"ר יוסף אף אן נמי הנינא ר"ש אומר א"ס שהה כדי ביקור מאי לאו כדי ביקור סימנין א"ל אב"י לא הכי אומר ר' יוחנן כדי ביקור חכם א"כ נהת דברין לשיעורין אלא כדי ביקור טבח חכם וברש"י א"כ נהת דברין לשיעורין, פעמים שהחכם רחוק מהטבח פעמים שהוא קרוב ובדף ל"ב ע"א ר' חנינא אמר כדי שיבא בזהמה אחרת ויבחוט יצאו אפילו מעלמא נהת דברין לשיעורין וברש"י לשיעורין, פעמים שהיא רחוקה פעמים שהיא קרובה, והוא לענין שיעור שהי' בשחיטה ע"ס, הבאנו מכל המקומות שנמנאו בהם דבר זה ויש שעד כל דבו לזה מערכי שדות של אחוזה שלא חלקה מורה בין שדה עדיה לשדה ויבדוקין וקלצתן שיה מקום זריעת כור שטורים הפדיון הוא בחמשים שקלים כסף כדי שלא לחלק בין שדה לשדה כעין הגמרות הללו, והנה בזהמה ובצית אין ערך קטוב רק הכנה יעריכס כפי שיש ולא אמרין הסברא שלא לחלק לפי שחילוק בין בית לבית

ובין בהמה לבהמה הוא רב הערך כמוכן והוא ע"ש רוב יותר מהחילוק שבין שדה ערים לשדה יבורית, ומה שבנין של אדם אין חילוק בין אדם לאדם אין להביא סמיכות לזה כמוכר הטעם באברבנאל שחפזה הוא להעריכם בערך העבדים וגם שימשך מזה קנאת איש מרעהו ע"ש ולכל דבר נמצא סמיכות בתורה דמלה זה.

(עב) בפ' במדבר (פסוק י"ח) ואת כל העדה הקהילו באחד לאחד. לשון ויחילו על משפחותם לבית אבותם, הנה לשון ויחילו אינו מוכן לפי פירוש אונקלוס שפירש ואחיסו ואפ"ל לפי שהמנין הזה הי' לחשיבותן של ישראל כדאיתא ברש"י פסוק א' וכשבא להשרות שכינתו עליהן מנאן, ובמדבר פסוק א' אבל משהוא בא לגדל ישראל מפרסם איזה יום אי זה מקום אי זה חודש אי זה שנה אי זה אופטיא ע"ש ואיהא דסנהדרין י"ד ע"א ר' זירא הוה מיטמר למיבמתי דאמר ר' אלעזר לעולם הוי קבל יוקיים כיון דשמעית להא דאמר ר"א אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו אמרי לוי אנפשי, ובירושלמי ביבורים פ"ג יליף דנשיאות וגדולה מכפרת מהכתוב בשמואל א' ריש קפיטול י"ג בן שנה שאל במלכו, וכי בן שנה הי' אלא שנמחלו לו על כל עונותיו כתיב בן שנה, הרי לך כשעולה לגדולה נעשה כקטן שגולד ישראל עלו לגדולה בהמנין זה בדגלים כמוכר במדרש ומשום הכי כתיב ויחילו רק במנין זה ולא בשאר המנינים לרמוז גדולה מכפרת ונחשבו כגולדים מחדש ויש סמך קלם מזה הלשון דהעולה לגדולה מוחלין לו על כל עונותיו והגמרא וירושלמי הג"ל ואע"י דהתם הוא בנשיאות ולא בסתם גדולה אולי נחשב גדולתן של ישראל במנין זה כמו הגדולה של נשיאות וליכא מידי דלא רמיזא בהורה, והפירוש הפשוט הוא שהמחשבה לחולדותם וע"י רש"י וראב"ע ורמב"ן.

(עג) בפ' נשא (ה' ו') דבר אל בני איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו', להבין הלשון מכל חטאת האדם והי' די לומר מכל חטאת וגם הי' דיחזע למה לי וכבר פירשנו בזה וכעת עלה על דעתי לפרש ע"פ הגמרא ב"ב קס"ה רע"א רוב בגזל וברשעים רוב בני אדם חשודין על, הגזל כעין גזל שמורין להיחירא במשא ובמתן לעכב איש מריות הראוי לו להציר, וזהו מכל חטאת האדם והוא גזל כמו שפירש רש"י ועבור שהאדם רגיל לחטוא בזה בהוראת היתר נוסח הכי כתיב בה"א הידוע ויש סמך מלישנא דהאי קרא להגמרא הג"ל ובכל התורה רובא ככולא דמי וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

(עד) בפ' בהעלותך (פסוק י"א) והניף אהרן את הלויים הנזפה לפני ד' מאת בניו והיו לעבור את עבודת ד', משמע מלישנא דקרא שבהגבהה זאת נעשו קנינים לו והוא כמו שהעבד נקנה בהגבהה ויהי סמיכות מכאן לקנין הגבהה שאם הגביה הארון להעבד ג"כ קנאו כר' שמעון דאמר הכי בפ"ק דקידושין דף כ"ב ע"ב על המשנה שם דעבד כנעני נקנה בחזקה איתא הוה רבנן כינר בחזקה כו' הגביהו קנאו אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום מאי קאמר אמר רב אשי הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו לו לא קנאו אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום

וע"ש, ובמזמור סימן קל"ו כתב ובהגביה רבו אומיו כתב הרמב"ם ז"ל שג"כ קנאו בהגבהה ואינו יודע למה שדברי יחיד הן דר"ש קאמר לה אכל לרצון לא קנאו בהגבהה עכ"ל ובבית יוסף שם בשם הרב המגיד בהשגות א"א נראה עודבריו דלא גרים בהא פלוגתא אלא הכי גרסינן הגביה הוא לרבו קנאו הגביהו רבו אמר ר"ש לא מהא חזקה גדולה מהגבהה והכי גרים ל"י הרב ז"ל ע"כ ומיהו בהלכות שלנו במחלוקת שנוי ואף על פי כן כתב הרשב"א וקיימא לך כר"ש דהא נקנה אף במשיכה כדאמר שמואל ור"ב אשי הכי נמי אמר וכו"ש בהגבהה עכ"ל וגם הר"ן כתב בדברי הרשב"א, כל זה הוא לשון הבית יוסף וע"ש בב"ת ובשר"ע שם סעיף ג' או הגביה את רבו קנה ויש אומרים שהוא הדין אם הגביהו רבו ונתיבות המשפט שם בביאורים כתב נראה דלא פליגי רק בהגבהה שהוגבה מכתו וכעין מ"ש סימן קנ"ח סעיף ב' אכל בהגביה בידו הגבהה גופי' משיכה היא שמעכו לרשותו דידו עדיפא מחלירו, וצ"ע י"ד כ"י רס"ז הלכות פכדים סעיף כ"ד הגביה הרב לעבד לא קנאו ובש"ך שם ובח"מ ה"י קל"ז ס"ג דיש אומרים שקנאו גם כזה וביאור הגר"א כתב אכל הרשב"א פסק כר"ש דשמואל ור"ב אשי קאי כוונתו דס"ל אף במשיכה וכו"ש בהגבהה, והוא כהכ"י הנ"ל, ואע"ג דעבד עבדי ח"ן נקנה בחזקה רק בכסף ושטר כמבואר שם במשנה דף י"ד ע"ב וגם ח"ן רח"י מכאן מכמה טעמים כמונן בב"י סמיכות כל דהו איכא מכאן לקנין החזקה של העבדים כנענים שנקנים בהגבהה האדון כדבי שמעון הנ"ל והכל נמצא בתורה דכולהו בה.

(ה) שם (י"א ח') ויהי העם כמחאוניס דע באזני ד' וישמע ד' ויחר אפו והעבד בס' אש ד' ותאכל בקלה המחנה, וברש"י בקלה המחנה, במוקלין שבהם לשפלות אלו ערב רב רבי שמעון בן מנסיא אומר בקלינים שבהם ובגדולים, ע' במזרחי שכתב ולפיכך ז"ל שרבי שמעון בן מנסיא חולק על אהם שאמרו ח"ן העם אלא רשעים וע' בשפ"ח והמחלוקה הזאת הוא בספרי וע' במדרש רבה שכתב המחלוקת הזאת על והאספכוף מהו ר"ש דר אבא ור"ש בן מנסיא אחד מהן אומר אלו הגרים שעלו עמהן ממזרים ונאספין עמהם שנאמר וגם ערב רב עלה אהם ואחד מהן אומר והאספכוף אלו סנהדרין שנאמר אספה לי שבעים איש מה כתיב שם ותבער בס' אש ה' ותאכל בקלה המחנה בקולים שבמחנה ובמח"כ בקולים שבמחנה, וזה אליבא דרשב"א אכל לר' שמעון בן מנסיא דריש ל"י לשון קלינים וע"ש ונריך להבין במה פליגי הכי כני מ"ד בספרי ובמד"ר אם האש שלטה בגדולי הדור או בהגרועים ואפ"ל ע"פ הגמרא שבת ק"ה ס"ב וא"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כולן אחד מבני חבורה שמת הדאג כל החבורה כולה אמרי לה דמת גדול ואמרי לה דמת קטן וברש"י ידאגו, יראו מן המיתה, דמת גדול, יש לדאג הואיל ושלטה מדה ה"ן בראש הבית, ואמרי לה דמת קטן, שבקלקלה מהחילין מן הקטן, ובמהרש"א ידאגו כ"י ידאגו ובעי לאפשיי ברחמי טפי נגד מדה ה"ן ששלט בהן, וכא"י גוויי אמרינן במסכתא מו"ק במשפחה שמת להם מת וק"ל הכי דיש סברא דיומא יש לדאוג כשמת הגדול שבאחין או שבהבורה ויש סברא דיומא יש לדאוג כשמת הקטן

שבהם כמבואר ברש"י שם הטעם להצרות הללו כג"ל והלא בערה בם אש ד' בקל מן המחנה כדי שישובו מלהתאון כמו שהיתה שלעקו אל משה שיחפלו עליהם ופליגי הני שני מ"ד שהביא רש"י בפלוגתא דפליגי הני תרי אמרי לה בשבת שם דמאן דמפרש בקלה המחנה בגרועים שבמחנה סבר כדאמרי לה דמאן קטן לפי שבקלקלה מתחילין מן הקטן וממילא ידאגו כולם ויעשו תשובה ומאן דמפרש בקלה המחנה בהגדולים שבהם סבר כדאמרי לה דמאן גדול וכדי שיצמדו מלהתאון עוד שלטה מרת דרין בלדיקים שבהם וטעם מחלוקתן כטעם מחלוקתן של הני תרי אמרי לה בשבת שם ויחלקו גם הני תרי אמרי לה בפירוש בקלה המחנה אם הוא על הגדולים או על הקטנים הפחותים שבהם וגם שם בבני חבורה יתפרש גדול וקטן על החשוב שבהם והפחות שבהם ויש למחלוקתן סמיכות בהורה כפי שיפרשו בקלה המחנה אם על הגדולים או על הגרועים וזאת היתה כדי שידאגו כל ישראל והכל נמצא בהורה גדולה בה.

(עו) ב'פ' ישיח (פסוק כ"ב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון וברש"י כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניכר לחביריו להיות בעלמא וכן הוא אומר (דברים א') ולו אמן את הארץ אשר דרך בה וכתוב (שופטים א') ויהנו לכלב את חברון, והוא מהגמרא דכונה ל"ד ע"ב דאיהא שם ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבואו מיבשי ל"י אמר רבא מלמד שפירש כלב מעלת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר לכן אבותי בקשו עלי רחמים שאגלל מעלת מרגלים ובתום דעל ידי תפלה שזה מהפלל מודיעין לכן שקך נחפול ע"ש גם בהנהגות הגר"ף, ובמזרחי פסוק זה כהב ואע"פ שמינו בכמה מקומות שיבא לשון יחיד על רבים כמו כו' כל היכא דאיהא למדרש דרשינן ועוד מאן לימא לן דלא דרשו בכלם וע"ש וע' ברש"י פסוק זה, ולפי דרשת חז"ל יש סמיכות בהורה למה שנהגין הטולם להשתטח על קברי לדיקים שיחפלו בעדם כמבואר במס' חגיגה כ"ג ע"ב ותו רבי מני ברי' הוי קא מזערי ל' דבי נשיאה אישתטח על קברא דאביו אמר ל' אבא אבא הני מזערי לי יומא חד הוו קא חלפי הכס אינקוט כרעא דכוסותיהו עד דקבילו עליהו דלא קא מזערו ל' וע"ש העובדא מאביו ר' יונה שפעל בתפלהו על המטה, ושם דף ע"ז ע"א למה יולאין לבית הקברות בתענית נכור כדי שיבקשו המיתים עלינו רחמים לחד מ"ד ע"ש ושני הגמרות הללו הובאו בקולר בהוס' הג"ל וכמו כן מלינו השתטחות על הקבר במס' מכות ה' ע"ב סר' יהודה בן טבאי הרג עד זומם שלא הוסיף אלא אחד מהם וחכמים אמרו שאין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם וכל ימיו ה' משתטח על קברו של אותו העד ע"ש כל הגמרא, ובפרק חומר בקודש כ"ב ע"ב שאמר ר' יהושע בן שני מדרבינא ב"ש ע"ש הענין וכשאמרו לו טעמן של ב"ש מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי ב"ש אמר נעניתי לכם עולמות בית שמאי ומה סתומות שלכם כך מפורשות על אחת כמה וכמה וכו' ע"ש, וענין ההשתטחות מבואר בארובה בזהר דשלשה מדורין עבר קודשא בריך הוא ללדיקיא כו' ומובא בספרים וליכא מידי דלא רמיזא בה.

(עו) שם (י"ד כ"ח) אמור אליהם מי אני נאם ד' אם לא כאשר דברתם

באזני כן מעשה לכם כ"ל להסמך על תיבות כאשר דברתם באזני שגראית
לכאורה כחור לשון דה"י יכול לומר אם לא זאת מעשה לכם ולמה הוצרך מה
שלא מפייהם וירמוזו למה שמבואר בספרים. שהאדם צריך לשמור פיו ולשמו שלא
יבזר דין על עלמו כמו שמצינו בשמואל ב' קפיטול י"ב שנתן הנביא שאל את
דוד כדי שיפסוק הדין על עלמו וכשפסק את המשפט ששאל ממנו אמר לדוד
אה"ה האיש ע"ש וכן במלכים א' קפיטול כ' מעשה הנביא משל בכדי שאלהב
בעלמו יפאסף. הדין ויאמר כן משפטך אתה חרלת והוי כאילו פסק אחאב
גם על עלמו עבור שה' הענין דומה לו ע"ש וכעין זה מצינו בגמרא פרק הנוקין
בדין שאחר המיתה בדרך ג' כ"ז כ"ט א"ל אסקי' לטיטוס בגידא כ"ו אמר ל"י דיי' ו
דהוא גברא במאי א"ל במאי דפסק אנפשי' כל יומא מכנשי לקיטמי ודייני ל"י
וקלו ל"י ומדבריו אשכ ימא. ע"ש גם במהרש"א, ויש סמיכות בחורה לזה מחאמר
הקב"ה כאשר דברתם באזני כן מעשה לכם והכל נמלא בה.

ע"ה ב"פ קרח (י"ז ב') אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחנות
מבין השריפה ואת האש וזה הלואה כי קדשו, ראוי לשים לב למה נלמדה
המלה הזאת אלעזר ולא לאהרן אביו שה' כן גדול וטוב המחלוקת ההוא
ואפ"ל ע"פ הגמרא בפרק חפלת השחר דף כ"ז ע"ב במחלוקת רבן גמליאל ור'
יהושע בתפלת ערבית אי הוי רשות או חובה שרנו להעביר רבן גמליאל מן
הנשיאות ואמרו מאן נוקים ל' נוקמי' לר' יהושע בעל מעשה הוא וע"ש כל
הגמרא וברש"י בעל מעשה הוא, והוא ל' לרבן גמליאל לערע טפי וכמו כן הכא
מפני שהמחלוקת הייתה על כהונה גדולה של אהרן לא לזה השם יתברך שיטעה
זה אהרן בעלמו מפני שהוא בעל מעשה של המחלוקת ההוא ויהי' לער גדול מזה
להאזהבים של קרח ועדתו כעין הגמרא הנ"ל והכל נמלא בחורה.

ע"ה ש"ם (י"ח כ"ג) ועבד הלוי הוא את עבדות אה"מ והם ישאו עונם,
וברש"י והם, הלויים ישאו עונם של ישראל שעליהם להזהיר הדרים מנשת עליהם,
כ"ל להסמך על זה מה דאיתא במס' שבת בפרק במה בהמה כ"ד סע"ב במשנה
פרתו של ר' אלעזר בן עזרי' היתה יולאה ברעושה שבין קרני' שלא ברצון חכמים
ובגמרא הנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה ומחוץ שלא מיחה בה נקראת
על שמו, רב ורבי חגיגה ור' יוחנן ורב חגיגה מחני בכולי סדר מועד כל כי האי
זוגא הלופי ר' יוחנן ומעיל ר' יוחנן כל מי שאפשר למחות לאנשי ביהו ולא
מיחה נתפס על אנשי ביהו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו
נתפס על כל העולם כולו אמר רב פפא והוי דבי ריש גלותא נתפסו על כולי
עלמא כי האי דאמר ר' חגיגה מה דכתיב (ישעי' ג') ד' במשפט יבא טס זקני
עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים מה חטאו אלא אימא על זקנים שלא מחו
בשרים ע"ש במהרש"א וע"ש כל הגמרא עד סוף הפרק ושם ג"ה סע"ב והכתיב
בני בלעל מחוך שה' לו לפנחם למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתוב
כאילו חטא, ובדרך ג' ע"ב והכתיב ויעש שלמה הרע בעיני ד' אלא מפני שה'
לו למחות בנשיו ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא, ובתוס' שם ריש דף
ג"ה ע"א ד"ה ואע"ג דלא מקבלי לוכחיכו מה, היינו היבא דפסק אי מקבלי

קובץ שאלות ותשובות, חידושים וביאורים בהלכה ואגדה
מאת רבני וחכמי זמננו נ"י.

הרב רש"י הלוי פייגענבוים נ"י (לאקאטש)	הרב יצחק יהודה טרונק נ"י (קוטנא)
הרב שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)	הרב מנשה גראסבערג נ"י (ראמסטייט)
הרב יעקב לעוויצקי נ"י (אלוסק)	הרב שלום האכמאן נ"י (מאלין)
הרב יהושע הכהן נ"י (בירזא)	הרב אברהם גאלדשלאג נ"י (ווארשא)
הרב יצחק מאיר עלבינגער נ"י (ווארשא)	הרב ישראל דוד נ"י שערפהערץ (שערפהרץ)
החורבן ישראל דאנציגער נ"י (אלפסנדר)	הרב ישראל ליב קעכלער נ"י (קלעצק)

בעזרה"י הגשנו בזה להו"ל השע"ת פעמים בחודש, ביום ר"ת וביום ט"ו בו לשמחת אוהבי תורה ושוחררי.

בהשע"ת יוכל כל רב וצורב להפיץ ולהשמיע דברים מכל אשר נתחדש לו בתורה בכל מקצוע שהוא, וגם להו"ל מחי' תורתו בחוברות מיוחדות אצל השע"ת.

בהשע"ת הנפוץ במדינה וחו"ל יוכל כל מחבר ומו"ל להציג מודעות לספריו שחיבר והו"ל ויקבל מזה אי"ה תועלת מרובה.

מערכת השע"ת מקבלת לדפוס כל מיני ספרים, וכל הפונים בזה יפיקו רצון. מערכת השע"ת תורה.

המחיר לעונה (בדפוס) 12 וחברים, (אמריקא) 3 דולר, (אנגליא) 15 שילינג, בדרך זה לאצי ורבע שנה. מחיר מודעות (שמוני התורה והיהדות) כגבול העתונים.

מסדר בדפוסו של ר' חנוך העניך פאלאק, בפיטסבורג.

ירל בעזרי' להגדיל תורה ולהאדירה
העורך: ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים וצ"ל
האדריכה להערכות: I. Feigenbaum, Warszawa Muranowska 4, m. 30.

החברת ב' (שנה י"ז) ווארשא, ר"ח אדר ראשון, ה'תרס"ז. (Luty 1927) № 2.

ב"ה לאקאמיט סי' א' (המשך מחוברת א' סי' ב').

יהי מזכירי ברוך ה"ה הח"ב בכל חרות גמור וסביר חסיד ורבי ברוך יתקרי לביתו
הלוי עפשיין נ"י מקלימיטוב :

(ג) ובוה שהביא ד"ש להספק אם מותר לעבור גם אל"ת כדי שיזכה חבירו במזל רב
או כדי שיזכו רבים בעשה דהא עשה דול"ת ובעשה דרבים אל"ת בעידנא כמ"ש מ"א חמ"ו
סק"ב בשם ר"ת או דילמא לעבור על עשה דוקא כמעשה דר"א דשיחור עבדו לעשרה וכן
אם גם באשה אמרי' שחטא כדי לזכות אחרים ואפ"ל דדוקא איש שיטנו בערבות וא"ל מהא
דכפו את רבה ועשה ב"ח דוראי איש בשביל אשה הוי ערב רק אשה בשביל איש איננה
בערבות עכ"ל : והנה מ"ש דא"ל מהא דכפו רבה כו' אגב שיטתי לא דק דמאי קושיא
אטו רק בשביל שלא תחטא היא הרי גם אנשים נכשלו בה ובעיקר הספק לפוס ריהטא לאו
אדעתא לפשט פשטות ברורה בזה ובהוס' גיטין מ"א ד"ה לישא שהקשו ליה עשה דפ"ר
ולירמי ל"ה דל"י קדש עפ"י מהרמ"ל בחרי אנפי או דס"ל שישא בת חורין או שישא שפחה
והעשה הוי לאו דפ"ר אלא ר"ל עשה דלשבת יורה עיי"ש (ויש להעיר דהעשה דלשבת יורה
הוי מדברי קבלה וש"מ דעשה דר"ק דחי ל"ת מה"ת ועי' ר"ה י"ט ד"ק כר"ת ולענין ספק
ד"ק אי הוי כסדראיר ע' בכוללות לפמ"ג ועי' בש"ע או"ח תרנ"ו סעיף ז' ודו"ק ובמנ"ח
מזל ח' כהב בפשיטות דעיקר כגו' הו"ס ב"ב עשה דפ"ר דאלו עשה דלשבת יורה לא
דחי ל"ת דאורייתא ע"ש וזה יענה לדברי מהרמ"ל ועי' גם בפמ"ג או"ח סי' רמ"ב אש"א
סק"ב ד"ה לין ברבית דמשמע דהעשה דוקראת לשבת עונג דר"ק הוי עשה גמור) והירנו
ד"ש לקיים שניהם ע"י כפ"י ועוד דל"ה בעידנא ועוד דל"ה בעידנא ליכא עשה דאפי' מפקדא
(ור"ל אפי' כו' יומן בן ברוקא דעל שניהם הוי אומר פ"ר ודו"ק ואין כונת אפי' מפקדא
בעשה דלשבת דכזה הא כהנו בד"ה לא תיבו דמפקדא ודו"ק וזוהי כונת מהרמ"ל ולא
כר"ש שכתב לתמוה עליו עיי"ש ודו"ק כי קלרתי) אפשר לה בכיוולא בה והנה אם כונת
דוקא מכת לירוק ג' ההירוצים יחד ע' הו"ס כחובות פ"ה : ד"ה ועוד ודו"ק והיינו משום
דבכל חד לא סגי בתיקון א' מקושים מוהרש"א ז"ל שם יעיי"ש ובת"י ב' משום דבאמת
לעורך מזל רבה אל"ת בעידנא ובת"י ג' לחוד לא משום דהא בכיוולא בזה מנינו גבי יצום
דאפי"ג ולא מפקדא לרעה ההינדק וסייעתו דעשה דיבוס וחליה רק איבוס רמזא ולא על
היבוסה א"כ הא"ך הוי מהייבוס ונהי דמזל אשת את גרידא אפ"ל דהכשרה בכך וביבוס
התורה התירה אבל הכי ס"ד דתירמי גם ל"ת דאחות אשה וכדומה בכל סוגיא דריש יבומות
דעל"י הרי בדירה ליכא עשה וע"כ כיון דא"ל רק הכי נהי דלירדה ליכא עשה נדחים הל"ת
גם לגבה וא"כ ה"כ כיון שא"ל לח"ע וחב"ח לקיים עשה דפ"ר או דשבת אלא בדמ"י גס
לגבי שפחה לאו דל"יך ולגבי ב"ח לאו דלח"ק שפיר נדחה גס לגבי דירה ודו"ק היטב איכ
במאי יתורן הא דהקשו אח"כ וא"ת ישא שפחה שחיה שפחה וחליה ב"ח והירנו דאחי לז
עבדות ומשתמש בלז חירות ול"ד לפרדה דלכלאים נון א' הוא יעיי"ש דאכתי קשה השתא
לחי עשה דלשבת יורה ולירמי הלאו ול"ש השתא היעוד השלישי דלירדה ליכא דהא באמת
גס הוי מפקדא וא"ל דאפי' מפקדא אפשר לה בכיו"ב דהא גס הוי ח"ש וחב"ח וא"ל רק
הכי ודו"ק אם לא שנאמר דהשתא ניומא דבאמת לא מפקדא ואכתי ניומא חטא בשביל שזכה
חברך אם לא דללאו ל"א הכי או דלאשה שא"ה בערבות ל"א הכי ודו"ק ומיהו אין זו ראי'
כמובן ש"ס לדחותה בנקל ובחשו' רע"א ז"ל סי' י"ג השיב על שאלת אם מותר לעבור
בספיקה בנהר בשבת כדי להחפיל בעשרה (ע' או"ח רמ"א ובאחרונים שם ובנתיב חיים שם
במשנה לבנו) דקשה להתיר וגם להחפיל במנין דהוה מזל דרבים ופסל דמזל דרבים י"ל
דוקא לזכות הרבים (ור"ל מהא"כ כשיש עשרה שם בלעדו) אך אפי' להקלים סיה"י עמו

עשרה דלכאורה הו' ק"ו משיחוד דהו' עשה דאורייתא ושיחררו ר"א לעבדו מכ"ש לעבדו על
 שבות דשט בשבת דחפ"ל דשבות דרבנן שעשאוהו כלא העשה דמכ"ש וממילא ש"ס
 בזה גס עשה דשבת הו' עשה ולית עדיף לזה מעשה גרירא דתורה וביא מסוכה ט"ז:
 דמלאו כדויס פרוסס והבאו ס"ה ובלל"ה לא יעיי"ש וסיס בל"ע אבל מלך ח"א חטא
 בשביל שיזכה חזק ל"ש שס דהא גס הוא יזכה ול"ע לברר דבר זה ובעמדות שס למלא
 בזה בשד"ח מערכת ח' ערך חטא בשביל שיזכה או במערכת ח' חין חומרים לאדם חטא כו'
 ואין הספר בידי ואי"ה לעמות הפנאי איבז חפ"ן בזה חולי חמלא מקום לפשט ולברר ולפוס
 ריהטא הנה בעירובין ק"ג: מסיק דלר"א כהן חוקך בשינוי או בידו יכלת לחברו כהן כדי
 לעבדו דכל מה דאפשר לשנויי משנין ואיכו לעמלו הו' חזב חטאת והו' ג"כ חטא בשביל
 שיזכה חזקך כמ"ש הוב' גיטין מ"א: ד"ה כושין עיי"ש ח"כ לפימ"ש רע"א בחשו' הג"ל הרי
 שבות דשבת כל דהיקטו רבנן כדאורייתא והו' עול"ה ואפי"ה חמריקן חטא אכן בלחמ' מה
 רח"י מר"א דס"ל מכשירי מלוא דוחין שבת והוהרה שבת לקרבן וכמו כן למכשיריו אלא
 דאפשר בשבות וההו"ס קל"ע אכן גראה דגס לר"א מכשירין רק דחין חלא שוהרה
 מדברדינין לשנויי בחברו דליהו רק שבות ואבו הוהרה לא מהדרינן ע' רש יומא דף ו'
 כו"כ ודו"ק וא"ש דההו"ס אך מ"מ י"ל שח"י לעבודה דביהמ"ק מכל שאר מלות ודו"ק:
 ג) וב"ש להעיר על דברי בשער שלום דפשיטא שח"א חמר דבר וגחמולא השדה בקישוף
 ככסהדרין ס"ח חייב בשבת מסיס טעט וורע וכשחמר דבר ומהעקרין משוס קולר וחולס
 ועוקר דבר מגידולו מהא דכ' הג"ה והבא בהמ"ס ח"ו ס"י כ"ט להרץ קושיה הר"ש ז"ל
 בערבי פסחים ס"י י"ג אך אפ"ל דמשה מה בשבת והרי כהב בלואו יוס י"ג ספרי הורה
 ותירץ דהב ע"י השבטה קולמוס ע"י שס הרי דבכה"ג ל"ה כעושה מלאכה ומעירובין מ"ג
 ג"מ לחז"ל בקפ"ה ע"י שס דהס יס החומין למעלה מעשרה אכור מוכח איפכא וכמ"ש
 עכ"ד הנה יפה העיר אך חני הרי כהבתי שס דחילא בפלוגתא דרבוותא ובחרי טעמי דכהבו
 בהני מלאכות דחייב אף דלא עביד רק גרמא והבאתי דהר"ש ז"ל בבב"ב ס' כהב דורה כיון
 דעיקר מלאכה זרייה בכך ע"י גרמא חייב והכי ודאי ס"ל לשליה ז"ל ומשו"ה ס"ל דע"י שס
 אף דעביד דביבדורו מטעה מ"מ כיון דחין טבע המלאכה בכך הו' רק כגרמא דנתי דע"י
 דיבדורו מהעביד מטעה מ"מ דיבדורו רק גורס למעשה הו' שהוא אומר והבס טועה פעולתו
 והי דלעטן חזב כשפים הו' כמטעה וחייב לשטין שבת לאו מלאכה מחשבת היא כי חין
 דרך המלאכה כך טבע העולם וכמו"כ בכל כה"ג ורק בענין ליור המוגה בשבת כהבתי
 דחפ"י לפי"ז י"ל דהבא חורחא דרך מלאכה בכך כיון שעיקרה של מלאכה זו נעשית עכשו
 ע"י מכוה זו ולהסודים כתי' זרע חמה שהבאתי שס שחיקך דהעיקר הלוי' חס המלאכה
 נעשית מיד ע"י גורס הו' מלאכה וחייב הוא מה שכהבתי שס דלפי"ז כביא גס נטע וקולר
 ע"י דיבדור חייב בשבת ודין הלק"ט בהורג ע"י שס דחייב חתי ככוי' דלגבי הריגת נפש ודאי
 שאין לדמות ענין גרמא זו לגרמא דאבקול עלי' בידקא דמאי בבה ש"י כנהדרין ט"ז:
 ודו"ק וכן הא דעירובין מ"ג לא קשיא אפי' להר"ש וסייעהו דלאיסור החומין ח"ל הלכה
 טבעית בכל מלאכות דממשקן גמדיקין וכאורח מלאכה זו אורח ארעא ודו"ק ובענין מ"ש
 כ"ה לעיין בה"ל ובש"א ח' מיהר להרוג ח"ס הנולד ע"י ספר יצירה וניין גס לקונע' דברי
 חלומות והנה ספר ב"ה שחילה יעב"ץ חין לי וכן ד"ח ודברי החכ"ל אבדור מקדמה דנא ו"ש
 לי בזה קלת אריכות בספרי נתיב הדעה (כה"י) ביו"ד רס"י ס"ב על דברי הש"ה שחומר
 לאכול בהמה שגבראה ע"י ספ"י בלא שחיטה ומקדמי כמה חקירות לענין דמה ואס אפשר
 שבהמה כזו תוליד מה דין הילד והחמ"ל בזה אך בנעט לעירוגו אס מוהר להרוג ח"ס בזה
 וגס בדין השליה שח"ל שחיטה לכאורה מה בין זה וזו וכן אדס הראשון ובהמה וחי' קדמונים

שנבראו בירש ולא נולדו מוכר ונקבה ולא הותרו לאדם כירק עשב רק כבעלי חיים וכיון
שלא ניתנה לו נחירה ושחיטה כללית ובניו לא הותרו לו והיעלה על הדעת שאדם הראשון
ה' דמו מותר לכל מולאו שיהרגו ולא יתחייב עליו משום שנאמר שופך דם האדם בדם האדם דמו
ישפך והיינו אדם שגולד מאדם דוקא כמ"ש בחשו' חכ"ל ז"ל ובסנהדרין כ"ו וז"ל ר' כ"ו על
האדם זו שפיכת דמים נאמר דהיינו שאדם וחוה נטעו על זרעם אבל לא זרעם עליהם וק"ן
קיבל לפני ד' והי' כל מולאו יהרגו ומאי עדיפותי מאביו שלא שפך דם ונ"ל כל מולאו
יהרגו ועכ"ל דודאי אדה"ר וכל בחו"ע שנבראו בירש בששת ימ"ב אדרבה הם הם עיקרי
הבריאה שמהם הושחת העולם ולא יעלה על הדעת כנ"ל רק הנברא ע"י הזכרת שם הקודש
עפ"י אדם נהי' דמטשה ד' הוא שאין כח ביד האדם לברוא אפי' כנף יתוש אחד מ"מ אינו
בעל כח חיות גמור והרי לפנינו דאין בלדס כזה כח הדיבור כלל כדאי' בסנהדרין (ובמק"א
המחמה באריות על החכ"ל שמתפסק אם יש לזרפו למנין שהרי לפי"כ גרע מחרש שא"ס
וא"מ) ולפי"ז אפ"ל דמטע קישואין כה"ג ע"י דיבור נהי' דלאו אחיות עינים מ"מ לא שמה
זריעה וקולרי' לא שמה קולר כי אין בהן כח נפש הנומה גמור כמו שאין בלדס כזה נפש
אדם ולא בבהמה כזו כח נפש בהמ"י ואין להאריך בזה יותר לע"ע: (עוד יבא ח"ה).

הק' שלום יוסף הלוי פיינענברג חופ"ק הג"ד.

ב"ה ווארשא ס' ב'.

(א) בשבת (כ"ג) פליגי אב"י ורבא לאב"י אין מצרכים על הפרשת דמאי משום ספיקא
דרבנן ועל יו"ט ב' מצרכים כדי שלא יולדו בו אבל לרבא אין מצרכים על דמאי שרוב ע"ה
מעשרים ועל יו"ט ב' מצרכים דהא ליכא רוב להקל וא"כ יש לתמוה על הרמב"ם פ"ב
מחטוב שכתב כאב"י ולא כרבא עי"ד והא קי"ל כרבא בר מיע"ל קג"ס והלח"מ נדחק
מאוד בדברי הרמב"ם ונלע"ד לפי מה שכתב הרמב"ם בהל' מילה שאין מצרכים על ספק
מטה מדאורייתא כגון אדרוניטוס וספק נימול וע"ז הקבו חכמי לוגיל בתשובת הרמב"ם שהוא
להפך ממה שאמר רבא שאין מצרכים על דמאי לפי שיש רוב להקל אבל על ספיקא דרבנן
מצרכים אי"כ כ"ס שיש לברך על ספיקא דאורייתא להירוח הרמב"ם רבא פליג על אב"י רק
כשטעו תקנה על ספק כגון דמאי וכה"ג אבל אם נפל ספק במקרה כו"ע מודים בא"מ על
ספק (ע' לח"מ) ולפי"ז כיון שלדעת הרמב"ם ליכא כ"מ לדינא בין אב"י ורבא ולא נחלקו אלא
בטעמא לכן בכיון גדול הביא מה שאמר אב"י שהרי עכשיו ידענו ברור שאין מצרכים על ספק
מקרה בק"ו מספק תקנה וא"ס שלא הביא דברי רבא כדי שלא נטעה לומר שמצרכים על
ספק כמו שעלה על דעת חכמי לוגיל ושאר מהבירים (ע' ר"ן במקומו) ודברי הרמב"ם
מוסולאים צפו: (ב) בשבת (ד"ח:) הקשו בגמרא לב"ש דאית להו שביחא כלים גיגית נר
וקדרה היכי שרו ופרש"י שמהם קדרה ע"ג כירה וא"י אפשר לה שלא תנעמק ומיירי
בנחשכל כל זכרו וכל האסור הוא משום מנעמק וע"ז הקשה בס' אגלי על במלכות אופה
והלא קי"ל אין ביטול אחר ביטול ברומח וא"כ ל"ש לאסור משום שביחא כלים ע"ס שהאריך
ביטוב הקושיא ובהשגחה סת' כ"ו והניח בקושיא והוא לכאורה קושיא עמומה ומטה לישבה
ונלע"ד מבין רא"י שלדעת רש"י יש ביטול אח"כ אפילו ברומח וברא"ש ריש פ' כירה ליכא
רא"י להפך מזה עי"ד עכ"פ לדעת הרא"ש וש"ס אם נחשכל כל זכרו ל"ש ביטול ברומח
הקושיא בתקפה עומדת אמנם לכאורה קשה דבאן פשיטא להו דלב"ש מותר להשהות קדרה
על כירה ולהלן ריש כירה איתא להפך ב"ש אומרים חמים אבל לא תבטיל (קדרה) וכ"ס
כאן מיירי בחמים וא"י ריש כירה חמים הו"ל מנעמק ורע לו וע' רמ"א או"ח סימן ס"ח
אם מנעמק ורע לו ל"א ביטול אח"כ וחזן מזה כ"מ שזכרה קדרה היינו תבטיל כידוע לכל
ובהל"ד וכדי לישב ל"ל כאן הוא ללשנא להחזיר תנן וב"ש לא אסרו תבטיל אלא באינו גרוף

בכל בנרוק מותר להשקות כמבואר ריש פ' כירה וא"ש והנה מבואר בא"ח סימן רנ"ג דלאוקימתא להחזיר הני מותר להשקות בנרוק וקטום אפילו לא נחבשל כמאכל בן דרוסאי וגרסה שגם ב"ש לא נחלקו בזה ונהי שלב"ש אכור להחזיר בנרוק אפילו בערב שבת כ"ז שאי אפשר שיתבשל בעוד יום כמ"ש התוס' ריש כירה מ"מ אם אירע שלא נחבשל בע"ש מותר להשקות אפילו בפחות ממב"ד כמבואר לכל הבקי בענין זה ולפ"ז נראה וספיר הקשו בגמרא הא"ך מותר להשקות בפחות ממב"ד דלכו"ע יש ביכול אח"כ אפילו ברוחא וא"כ יש לאכור משום שבימת כלי ורש"י לשיטתו פירש הקושיא אפילו בנחבשל כ"ל אבל לש"פ הקושיא הוא בפחות ממב"ד וא"ש: ובדברי הרמ"א הנזכר יש ליישב מה שהקשה בגליון הגרע"א לפי ה"א של הגמרא שהקשה מהורמוסין בלא ידעו עוד הע"ס שח"א יחמה א"כ קשה המנהג ריש פ' כירה אחאי אכור ב"ש אינו נרוק וקטום וכ"כ יש ביטול אח"כ ושי"ך שבימת כלים א"כ אחאי החזיר נרוק וקטום וכן אחאי הפירו חמים והניח בל"ע ולפי האמור נראה הקושיא מקדמה היתה לפי האוקימתא להחזיר חן כמו שכתבתי למעלה אבל הקושיא מהורמוסין הוא לפי האוקימתא להשקות הני וס"ל לב"ש שאכור להשקות תבטל אפילו בנרוק וקטום כמבואר ריש כירה ולפי ה"א הע"ס משום ביטול אח"כ ושי"ך שבימת כלים ולי"ך מחמים כמ"ש הרמ"א דל"ש ביטול במלמח ורע לו ונכון מאד: (ג) ב"ב (דקנ"ח) משנה ג' נכסים הנכנסים ויוצאים עמה בחזקת יורשי האב והקשה החו"ט (וכן הקשיתי) מפני מה לא אמרה המשנה יורשי האשה כמו ברישא וקשה והלא הרשב"ם היר"ן זה לפי שבאו מהאב וז"ל שהרשב"ם לא נחזקו לפרש הלשון כ"א להח ע"ס לעיקר הדין והה"ג אם ירשה מאבי אמה נוחטים ליורשיה לפי שלא באו מהבעל וא"כ הקל"ד אחאי נקט יורשי האב והחוי"ט נדחק במירוצו ונלעג"ד ע' חו"מ סימן רנ"ג לפי הב"י אח יורש את אחיו שלא במשמוש אלא בעלמותו והד"מ אות ז' חולק ע"ז וס"ל שירש מכה האב ונ"מ אם לר"ך לשלם חוב אביו (ע' פת"ש חו"מ סימן רפ"א) והנה כהן מייירי שהאבה אין לה בנים מאיש אחר דאל"כ נכסים בחזקת בני ומייירי ג"כ שאין לה אב דאל"כ היא קודם ליוצאי חלציו כמבואר בדרך נחלות ולפ"ז י"ל שהמשנה בזה לרמוז לנו שכל היורשים כולם וגם האחים בכלל וזולת האב את בנו ובתו והבנים את אביהם ואמם אינם יורשים משום אלא מכה האב ולהכי ח"ש שנקראים יורשי האב ולא יורשי האשה ואע"פ שאינו כדאי להכריע בין הרים גדולים ה"ה רבותינו הפוסקים ו"ע מ"מ הדברים כדא"ס לאמר: (ד) בשע"ת שנה ט"ז ח"א כימן י"א כתב כ"ז ז"ל במאלינעס אינם חייבים בערלה לפי שאין עקף שלהם מתקיים משנה לשנה אלא שמה"יבש ולמות מחדש ולכן ל"ח חילין והביא רא"י מנ"ז סימן ר"ד סק"ח שכתב מברכים על מאלינעס בפה"א עיי"ד והוא פלא גדול בהדי כולנו יודעים ובשיני רחמי מאלינעס שלנו גדלים על עקף המתקיים משנה לשנה ומה"י עמא מברכים עליהם בפה"ע כמ"ס ג"כ במנהג ברורה בשם דה"ח וח"א והט"ז מייירי בהגדלים על אטר כמשמעות דבריו שם וחידוש גדול על הרב במסר השובה זו להדפיס בשערי חרה שלא הניח בזה חזן כ"ל כמ"ז ז"ל רנה להביא רא"י מנ"ז הגר"ז שכתב לצדק על מאלינעס בפה"א לפי שהינם גדלים על ענפים היוצאים משיקף האילן כשאר פירות אלא גדלים על הענף עצמו ולי"ח פרי העץ ולפ"ז ח"ש ג"כ בח"ח בערלה אבל לפי מה שכתבו דה"ח וח"א חייבים בערלה: (ה) בנ"ז חו"מ סימן הקפ"א הובא מה שכתב המדרש ולקחתם לכם ציום הראשון ובי ראשון הוא אלא ראשון לחשבון עונות וע"ז התפלא הט"ז והלא הוא ראשון לימי החג וכן נמצא בנ"מ: בראשון בארבעה עשר ציום הראשון מקרא קדש כ"ו והט"ז נדחק לישב זה כאשר יראה כל מעיין ונלעג"ד בלפי המדרש יש לפרש ולקחתם ג"כ מלבין קטין כמו וקטו לכם וכ"כ בחורה משכו וקחו לכם ופירש רש"י משכו משלכם ואם אין לכם קחו מן השיק מלבין קטין ולפ"ז י"ל שביום הראשון קחי ג"כ על

הקנין כעין שקאי על הנטילה וא"כ יפה כהב המדרש וכי ראשון הוא (לגבי הקנין) אררבה הקנין נעשה קודם ז"ט ותיכף ראשון לחשבון טוטה וקאי על לכת משלכם להוית את הגזול וכמו שכתב הט"ז לפי סוף דברי המדרש שהכתוב בא להוית אותנו מן הגזול כדי שלא לעשות מזה הכנה בעברה תומ"י בראשון לחשבון טוטה ונכון מאד (ע"י ט"ז והבין הט"ז):
הרב שלמה אלשטאן.

ב"ה לאקאטש סי' ג'.

(א) בשע"ת (תש"ו חוב' ד' סי' א') בא"ה טיטאט במזיד אם לריכה גט מזה הטני הנה אחת כי דברי הרשב"א ז"ל בזה לפיה"ל אינם מוסכמים, וזה לא כביר הסבתי תשובה ארוכה בשאלה כזאת להר"ג מה"ר ראובן עפשטיין נ"י אצד"ק אחרוב והבאתי ג"כ דהה"ס יבמות מ"ט: ד"ה טוטה, ודברי המדרש שם, והגאון מהרש"ס ז"ל בהשבוהיו ח"ב סי' ס"ח, הביא לנו בקלרה שהגאון בעל שעי"מ צדו"ת נחלי"א סי' י"ח הכריע בהחלוקים על הרשב"א ז"ל בזה, והעיר ג"כ מהטור סי' קנ"ב ועוד, וגם מהרשב"א ז"ל מדידה אדירה, מזה שכתב בשמו הר"ב סי' קנ"ב סק"י ע"ש ודו"ק, ובהב שבהשונה א' י"ב זכ, ולא ראינו דבריו בזה, ואנכי בעניי חזון הרביעי ל"ש הסתירה מדברי הרשב"א שצ"ג הנ"ל, והארכתי מכח"ק, וגם הבאתי דברי הרדב"ז ז"ל בהש"י ח"ד סי' אלף שמי"ב (רע"א) דמוכח דג"כ ס"ל כהרשב"א ע"ש ודו"ק, אבל מה שחמה כ"ה מינה ובה אך נכתוב גט כזה דהו"ת אנהתי וכו' איננו כדאי, ובשום שאין לתפוס מאידן של ישראל הרשב"א ז"ל בכל כיו"ב, ואינו לא הרגיש בנפשו הזרות הזה כמונו ובכ"ז לא שב מדעתו, והמגרש כותב כפי מה ששאלה, וכפי גזרת חז"ל שהלכיהו גט לפי דעת הרשב"א ז"ל, וכו"ד, מי ירים ראש להקל נגד הרשב"א ז"ל במקום שלא נהבאר בכו"ע במפורש ההיפך, ואם באמת אפשר שהקבל גט מהב' למה נקל, אך אם אפשר קשה מאד או בזה הכלי"ל אינו רואה בשום אופן לגרש אעפ"י שאין לנו לחוש לתקנה גמר בה דבל"ס זאת וראוי לקיימה, אבל פן יהי זאת סבה להולאות רעות להבא, ושמא אם נתייחס, הינבא לאיש ולא חוסף לפזר דרכיה, אני מסכים עם כת"ה באופן שיסכים עוד רב מובהק: (ב) שם (סו"ס ה') הט"ז לשי"ס ס"ל דאין ספק היינו כל שלא נעשו אדם אלא גדל מאיליו בין ע"י יער, וכן הבין הלבושי שרד בהגהותיו שם ודמו גם לכו"י ר"ד בטי"ז סק"ה, וגראה שלמד קן מזה דכלאים פ"ו מ"ה, דר"מ ס"ל אין ספק כל שא"ע פירות ורבי יוסי ס"ל כל שאין טועין כמוהו שדות שלימות, והנה ר"מ ור"י יוסי הלכה כרבי יוסי כדא"י בעירובין מ"ו: וא"כ כ"ס כשלא נעשו אדם כלל, כ"כ בדעת הט"ז, אכן באמת ל"ע בזה, ואפשר י"ס בזה הכרע באיזה מקום בש"ס נרבי מאיר, וכן נראה לכאורה מודעתו הפוסקים ולא ביארו לנו דכל שלא נעשו אדם ה"י אין ספק אלא סתמו כפירושם, שאינו עושה פירות, ורק זה באקראי עשה פרי שאינו חשוב, או דר"ל שאינו עושה פירות חשובים, וגם אפשר דרבי יוסי דוקא כל שאין טועין כמוהו שדות שלימות, אבל תפוח שטועין מומנו, אלא שזה גדל בין ע"י יער שפיר ה"י אין חשוב ועץ פרי ועכ"פ דעת הט"ז כנ"ל וכמוצא"ר בלבו"ש: (ג) שם (כו"ט) בהא דקידושין ע"ג, י"ל ע"ד הלכות והחידוד, דלמ"ה הוא"ב"ע"א שם ס"ל לר"י יוסי דקהל גרים לא איקרו קהל משום דחוקה הפסיק ע"ש, והנה בסוכה כ"ח: מרבינן גרים לחיוב סוכה מכל האזרח, אבל לחיוב לקיחת ד' מינים מנ"ל, וז"ל דדבר הלמד מענינו ה"ו, דכתיב בחד ענינא בפי' אמור ולקחתם לכם כ"ו פרי' הדר ומנוחם אוהו כ"ו בסוכות תשבון, וכל החייב בסוכה חייב בלקיחת ד"מ אבל אם חוקה הפסיק, ה"י הכ"ז נמי כתיב ומנוחם אוהו חג לך' חוקת עולם, והדר בסוכות תשבון כ"ו והפסיק הענין בין חייב ד"מ לחיוב סוכה, וליבא ריבוי ולימוד לחיוב לקיחת אחרונ' גרים, ולזה בדרש ר"ז במוצא"ר עיר דשכיחי גרים טובא דגר מותר בממזרת משום חוקה הפסיק הענין נמנוחו באחזקתיהו בלומר א"כ אינו חייבים בלקיחת אחרונ' ודו"ק:

(ד) שם (סי' י"ב) בענין חליצה ע"י שליח האשה, מח אומר ומה אוסף לדבר אחר שכתב כתבתי בזה בשעת, ורואני כי בעוה"ד ישנם רבנים אשר מתאמצים להורות הוראה קלקולא זאת, וכבר גם נעשה מעשה, ובודאי משולח"ת זו מתרועעין עליה, וראוי לגדולי דורנו יצ"ו לחוות דעתם דעת חורה ולהכות על קרקד הוראה זו, ואני בעניי כבר גליתי דעתי, ובזה הנני להוסיף כי מורי הגאון האמתי זצ"ה בשו"ת אמרי יוסף ח"ב סוס"י פ"ה כתב לרב א', שגם מהרש"ם ז"ל בחשו' ח"א סי' קל"ה לא הסכים למעשה ואדרבה כתב שחליצה לעשות מעשה (ותשו' מהרש"ם ח"א אין בידו), ושאלו להקל כי אין שום סכרא להחיר ע"י שליח כלל וכלל, אפי' במקום עיגון ומן השמים ירחמו, עכ"ד: ה) שם (סי' י"ג) במקום מקאכלים, כבר הלכו בו נמוסות ואני בעיניי פה לא רציתי להלכה בקאכלים, רק הכתלים, מהיות טוב, אבל אין למוסות במקום שאפשר הנשים מקפידות הנקיותא ביומם ורעות דוקא ברפעת קאכלים, כי בלילה לילה אין כוס חשש וכמו שהאריך כת"ה דודאי הני קאכלים לאו כלי קבול יניחו לקב"ט, ואם היו עושים בענין שהנך המקבל למטלה ומי המקוה בבואם להמקוה מתקבלים קמא קמא, היה מקום לחוש בין לחשש שאיבה ובין לחשש טבילה בעמידה ע"ג כלים, אבל השתא שהקבול פניו אל הקיר כהלכה כדי לקבל מטיבה של סיד ומול לקיומו כדרך הבנין, לית מאן דחש לה ופוק חוי מאי עמא דבר: ו) שם (סי' י"ז) אות ז' מ"ש לענין בדיקה ריאה ע"י קטן דבדור, אלא דעכשוו מנהגו בקליפה אפשר אין בידו חמורה, דמה זה בידו, ובדיקה חמץ היינו דבדורו לטלף האיסור לבדוק ולבער, אבל בריאה מה בידו לעשות שלא יבא שם איסור, זמין לדבריו הנכנה במח"כ: ז) שם (ח"ב ג' סי' ח') דבר נחמד אמר מר וכל כי הני מילי מעלייתא לימא מר המו"ל כפעם בפעם, וברא רמזי אבא בהשתדלוהו להחזיק מעמד המוסר אשר יסד מר אביו הגאון ז"ל ולומר טולס יהי לזיוק בשערי תורה, יזכהו ויעטרהו גם בחייו"ת אשר יוסיפו טיולי לנשמתו כידוע מהאב"ק וכל ספד"ק שכשהבן מחדש בתורה הצרים נכונים מעשים ומעשים את האב בנ"ע:

הק' שלום יוסף הלוי פיינענבורים חופ"ק הנ"ל.

ב"ה קושנא סי' ד'.

ראיתי לח"א בשעת ח"ג שנת ט"ז מה שנתקשה בדברי בשעת ח"א שנת הנ"ל אבל לדעתי כל דברי בנדרק כמו שאלתר: ה) כזה שטמא (באות א') הרי בן הנשאת לישראל אסורה רק בתרומה ומותרת בקדשים הנאכלים לזרים אי"כ לא אסורי דעתה משמירת מפה לקדשים והא"ך אפשר הדבר דהרי טהור לקודש ועמא"ה לתרומה, אחת אמר כי כ"כ בעו"א לחגיגה כד ר"ה מ"ט דא"א להיות טהור לתרומה וטמא למע"ש דקיל ממנו אבל אין זה ס' לדברי דמאן יומר דברייתא זו בזמן המקדש קלי דיתקשה בדברי הרי כתמא קלי אף בזה"ל דליכא קודש וכבר השתני בן להרצ המ"ך מסעמיאטין שנתקשה בזה ופשוט: ב) ובש"כ (באות ב') כי דברי המה להיפך מדברי הרמב"ם במקומו צי"ג מה"ל אה"ט דכהן דהספ"ד ל"צ הערב שמש, המהני שלא דקדק במצות בדברי הרמב"ם שכתב בפירושו דליירי דהיה טהור לתרומה ומותר ה' להכלה רק הכוח דעמו מאכילתה בזה ל"צ הע"ש כיון דבאמת ה' מותר באכילתה ואין כאן חשש טומאה ופשוט דא"טו טמא תרומה רק כמח"כ הטורא בחגיגה לרף כ"ג ר"ה הע"ש גבי כלים הנעמרים בטהרה דכל טבילה בכה"ג הוא כמו טבילה טהור הנכנס לטבילה ביומא ל' דע"ז יתן על לבו פן נעמא כבר אבל בנדר"ד דהיה אסורה בתרומה ונתייאשה מאכילתה ודאי דדינה כמו בלא ניהר משאר טומאת דכתב רבינו שם דבטי טבילה והע"ש ואין לדמותו לאזון ומח"כ דלא בטי הע"ש כמו שכתב ר"ה לדמות דכ"כ הכ"מ שם דליירי דהם בעולם אומרים דלא אבחו דהם משמירת גופם ומה אנחנו אין

במחצית ע"ד ולהכי טהורים למחומה אבל זה יוכל להיות באופן ובמחוי"כ דנאסרו לזמן מיעוט
וזמן טהרתן ידועה דלמחר יחזרו להיתקן וע' חוס' זכאים ל"ט. ד"ה מדבר אבל לא בבת.
כהן הנשאת לישראל דכ"ז דאגידה גבי' אסורה בתרומה ולא סלקא בדעתה דיומא וורע לא
יהי' לה ודאי אסחי' דעתה משמירת גופה ודינה כלא נזהר משמירת גופה דכתב שם רבינו
דבני נמי הע"ש. וע' דרבינו בפי"א מהל' פרה שכתב דהפורש מן הערלה בשי טבילה והע"ש.
לקדשים וטבילה זו ע"כ מטעם ה"ה דהע"ש כמח"כ בתו"ח למשניות פסחים סופ"ח והמנ"ה.
הרי דשיטת רבינו דהי"ס"ד בכה"ג בשי נמי הע"ש ופלא על מאור עינינו החו"ט בפסחים.
שם שרלה לתת טעם לטבילה זו מטעם טבילה טהרת הרגל והרי דברי רבינו כאן לכל
ימות השנה קאי ועוד תגדל התימה עליו שכתב דרבינו השמיט שהוא דיונא והרי הביאו כאן
ולע"ג וע' בכ"מ שם שהביא מקור לדברי רבינו דהמל לריך טבילה מהא דיבמות ע"א: דמלו
ועשו פסחיתן וזה תימא דהתם קבלו הוזה ודילמא הטבילה משום לאחר הוזה היתה ופשוט
דרבינו סמך על מיתרם ערוכה בפסחים (י"ב: ג) ובבב"א י"א לתת טעם הא דבאופן ומחוי"כ.
ל"ב הע"ש ובכלל אי בטומאה דרבנן בעין הע"ש י"א בזה סתירות גדולות וכבר נתחבטו בזה
בעה"מ בריש פ"ג דמגיגה והר"ש בפ"ב דפרה ושיטת רבינו הרמב"ם ג"כ אינה מחוורת.
כ"ז ע' פ"ט ופי' מהל' אה"ט בכ"מ ובמל"מ שם ואשר אחזה בזה לפענ"ד דהנה כ"ק
ארומ"ר חו"ז זל"ה בהקדמת ספר אגלי טל כתב בשם מר אביו הרב הג' מביאלא זל"ל
דענין הע"ש הוא מלך רוסס הטומאה שה' בו קודם הטבילה ע"ש הרי בטומאה טב"י אינה
מלך עזמה רק מלך הטומאה שה' בו קודם הטבילה והנה כ"כ ארומ"ר חו"ז זל"ה בספר
אבני נזר ח"ב ח"ב סי' תע"ב דכל איסור וטומאה דרבנן כשנסתלק דייקאן ל"י כאלו לגמרי
לא ה' ע"ש שהוכיח בראיות מוזקות ולפי' לכאורה בכל טומאה דרבנן לא לבני
הע"ש דהרי כל טומאה טב"י לא מלך עזמה רק מלך רוסס הטומאה שנשאר בה מטומאה
הקודמת וכיון דבטומאה דרבנן כשנסתלקה הוי כאלו מעולם לא ה' א"כ לא בשי הע"ש אבל
כ"כ רבינו בל"ג שם דהוא כלל רק כשנסתלק האיסור והטומאה מכל וכל ע"ש והכי
בטומאה דרבנן אי נגע בדבר לפני הטבילה נשאר הדבר בטומאתו א"כ א"א לומר דהוי
כאלו לא ה' מעולם דהרי הטומאה מוקדם הטבילה לפנינו ומטעם זה בעין נמי אפי'
בטומאה דרבנן הע"ש זה ניחא בשאר טומאות אבל באופן ומחוי"כ דמבואר בדברי רבינו
בפי"ט מהל' טה"ט דלנגיעה ל"ב טבילה א"כ ספיר י"ל בהו דהטומאה לא היתה מעולם
וספיר לא בעין הע"ש וגם יצדק לפ"ז הא דפסולי י"ח דבר כתב רבינו בפ"ט מהל' אה"ט
דל"ב הע"ש דכיון דפסולי רק תרומה ומזד זה אפי' א"כ דהטומאה נסתלקת לגמרי מ"מ
פסולה התרומה מלך נגיעתה מוקדם הטבילה דהרי החזקנו אותה עד הטבילה ל"ד לפסולה א"כ
אפי' א"כ דלמשפט ל"ה טומאה מ"מ נפסלה בהס"ד וע' בהוספתא פ"ח דטהרות לפי ג'
הר"ש והגר"א דאם החזק החזקת תלו' ואח"כ נודע שטהורה היא מ"מ נפסלה
בהי"ס"ד וע' פסחים ל"ד. אבל בשאר טומאות דרבנן ספיר בעין הע"ש ובכלים הגמרים
בטהרה דפי"ג דמגיגה דל"ב הע"ש התם ודאי קודם הטבילה אינן מטמאי דכל הטבילה כמו
בטהור הנכנס לטהרה דבשי טבילה כמי"כ הטו"א שם ובטהור הנכנס לטהרה ודאי אינו
פוסל בנגיעה ומכ"כ דאינו מטמא: ד) ובמחוי"כ בפשיטות י"ל טעם דל"ב הע"ש כיון
דמבואר דכל דחוקין רבנן כעין דאורייתא הקטו וע' חוס' שבת י"ג. ד"ה ופלוגי וכיון דטומאה
מחוי"כ דהוי מדאורייתא ולפי' הראב"ד ובעה"מ מחוי"כ כרת על קודם ומוקדם ואעפ"כ מיד
לאחר הקרבת הקרבן נטהר לגמרי מבלי השאיר בו איזהו רשימו מטומאה הקודמת ומיד אפי'
ציומו טהור א"כ כמו כן טומאה בהס"ד הנלמדת ומסתעפת ממנה לא עדיפא ממנה להלכות
עוד הע"ש מלך רשימת הטומאה הקודמת ופשוט: ה) וע' לרבינו בפי"א ה"א וי"ב מהל'

מושב ומושב דטומאה ע"ה צעי הע"ש ומשה"כ לא ה' ראשון הע"ה ליגע בשלחן ע"ש וע'
 חו"מ חגיגה כ"א. ד"ה האון דנחמקין בזה ופלא על הטו"א חגיגה לרף כ"ו ד"ה עבר הרגל
 דפשיטא ל' דל"כ הע"ש ובאמת לא זכיתי להבין דברי רבינו דמשמע מדבריו דא"כ ל"כ
 הע"ש אפשר ה' להם ליגע בשלחן הרי רבינו פסק בפ"ה ה"ד מהל' תו"מ כרבנן במנחות
 ל"ט דתמיד הנאמר לגבי לחה"ש היינו טעמו של זה בלד טעמו של זה א"כ אם רק נטמא
 השלחן אפי' תיכף לאחר הטבילה יטהר יחזיקל הממיר גם תמוה לפי שיטת רבינו דטומאת
 ע"ה צעי הע"ש א"כ למה לא ה' נזהרין מנגיעת המטרה דהרי כ"כ הרמב"ם בפ"ה דהרי
 י"ב ו' דהללית המטרה פסולה אחר שקד"ח א"כ אם נטמא א"א יהי' להדליקה היום דהרי
 רק אחרי הע"ש הטהר ואז כבר א"א להדליק ולע"נ [הן אחת כי בזמן הדלקת המטרה אגבי
 רואה לפי מיעוט ידיעתי הדבה כחירות כי פשטא דש"ס מנחות פ"ט. משמע דכשרה בלילה
 דהרי מצוה ח"י לוג מאורחא עד לנשרא וע"ש בחו"מ מ"כ כ"כ ירושלמי לחלק בין תקופת
 טבת לתמוז ואי נימא דהדליקו מצע"י א"כ איזו נפ"מ בין התקופות יש וכן משמע מרש"י
 כח"י ש"ס ד"ה אין לך עבודה וע"ש בחו"מ ב"ה הוה אכל בפסחים ריש פ' תמיד נשחט
 מצוה דהגרות ה' קודמין לפסח ושחט נפסל בשקד"ח ולע"נ: (ו) וע"ש"כ רבינו צ"ה ה"ב
 מהל' אה"ט ובפ"ו מהל' טומאת אוכלין דט"ז רק פוסל בקודש ואינו מטמא [ובזה מיושב
 קו' ההוא שבת י"ג: ד"ה והבא שהקשו מ"ל דהוא ט"ז ולפ"ו ניחא דמלך ט"ז הרי רק
 פוסל ואינו מטמא קודם אכל מלך גזירת י"ח דבר מצוה בפ"א דפרה דמטמא קודם] אכל
 המיו"ט צ"ו מ"י דכרע עמר על סתירת דברי רבינו דבפ"ה מהל' מטמא מו"מ כהן דיוולדת
 צמוד ימי מלאות דהוא ט"ז ארוך מטמא קודם, ולפ"ד האגלי טל הנ"ל בענין ט"ז י"ל
 דהנה הא דמצוה ש"ס דטומאת ט"ז הוא רק משום רובס הטומאה שעברה בשביל שה'
 טמא באותו היום, זה ניחא בטומאת ערב אכל לא בטומאת ז' ויותר כיון דההורה הקפידה
 וקצבה זמן ידוע למשך טומאתו שהי' טמא שבעה או כל ימי מלאות ל"ש לומר דהטומאה
 לאחר הטבילה רק מלך הרשימה אכל לא עלם טומאה הרי התורה גזרה בפירוש שהי' טמא
 כל שבעה וא"א לה להטומאה שהחלק קודם כלות זמן שנתנה לה התורה ודאי' לזה
 דהרי ט"ז דזכר כוהן צ"י למקדש וא"י דאין בו טומאה עלמית הא"ך אפשר לחזור לטומאה
 ישנה אחרי שבעה בעלמא נפקעה וע' נזיר דף מ"ד: דט"ז דזכר דמי א"כ מיושב בין
 דברי רבינו דרק בט"ז דטומאת ערב דהוא סתם ט"ז כהן רבינו דאינו מטמא קודם כיון
 דקילי דבר אין בו טומאה עלמית אכל ביולדות הוה מלאות כיון דההורה נהנה שיעור
 וקצב לטומאת ט"ז שלה כל הוה ימי מלאות א"כ הטומאה עד כלות הזמן חלה ופסיר אף
 מטמא קודם וכל"ז י"ל דט"ז דיוולדת שאני כיון דטובלת תיכף לאחר ימי טומאה לזכר או
 לנקבה והוא ט"ז ארוך לא רק לזמן א"כ ל"ש לומר דהטומאה בשביל הרשימו דהיה טמא
 בו צו"ס הרי טמא לאחר הטבילה ימים הרבה ע"כ דטומאתה בעלם ולכן מטמא קודם
 וע' זבחים י"ז במו"ד ט"ז דהקשו הרי קראי בט"ז למ"ל ולפ"ו ניחא חד בט"ז דטומאת
 ערב וחד בט"ז דטומאת שבעה] וע' לרבינו בפ"ה מהל' פסחא"ק שכתב דט"ז האוכל
 קודם א"מ כרת וע' אגבי נזר ח"ד כ"י מנ"א שהקשה מהא דהקשו קודם למקדש דאירי
 בדבר שיש בו נט"ש והרי לרבינו אין בקודש נט"ש דקרא בכל קודם בט"ז דיוולדת איירי
 ע"ש ולפ"ד לחלק בין ט"ז דטומאת ערב לט"ז דיוולדת ניחא דבט"ז דיוולדת גם רבינו
 מודה דמחויב כרת: (ז) וע' זבחים י"ז: דמחלק בש"ס בין מח"כ דשאר טומאת לטומאה
 היולא מנפול ולכאורה י"ל דגם בט"ז נמי יש לחלק וט"ז מטומאה היולאה מנפול חמור
 והנה בדרה מ"ב. אב"י אי פולטת רואה הוי או נוגע הוי ולכאורה יש להסתפק אפי' א"כ
 דרואה הוי אי כמו טומאה יולאה מנופה דהרי סוכים אינו טומאתה מנופה וע' ריב"א

זרֵה שֶׁ דַּבְּרָיו מְטוּהָר לִכְבֹּד הוּא רַק נִשְׁעַן [וְנִמְצְאָה מִלּוֹה חֲקִים מִלְּאֵהוּ דַּפְסִיטָא לִי] רִוָּה הוּא אֲסוּרָה בַּמַּחֲנֶה לוֹי' וְאִין דְּלִיָּה כְּטוּמָאָה הַיּוֹלָא מְגוּפָה נִמְלָא טַבִּי' שֶׁל פּוֹלְטוֹת קִיל לִיָּה כְּטַבִּי' שֶׁל קָרִי דְהוּי יוֹלָא מְגוּפָה דְחִמִּיר וַיִּפְרָשׁ בּוֹה כְּמִין חוּמַר דְּבָרֵי יְרוּשְׁלָמִי שֶׁכֵּת פ' אֲמַר רַעֲקָ דְּמַחֲלָק שֶׁסֶּה דִּהָא דְנִתְּנָה תוֹרָה לַעֲבִי' זֶה רַק בְּנִשִּׁים אֲבָל אֲנָשִׁים קִבְּלוּ תוֹרָה מְטוּרָבִי שֶׁמֶס דְּטַבִּי' דְּאֲנָשִׁים דְּחִמִּיר דְּהוּא מְטוּמָאָה קָרִי דְהוּי טוּמְאָה הַיּוֹלָא מְגוּפָה בְּעֵי הַעִיִּם אֲבָל שֶׁל נָשִׁים דְּפוֹלְטוֹת דְּלִיָּה יוֹלָא מְגוּפָה מִמֶּס קִיל וְלִיָּה הַעִיִּם : ח) וְבִבְרָא נִתְחִי בְּדִבְרֵי יְרוּשְׁלָמִי הֵלְלוּ טַעַם לִשְׁבָּח לְמַה נָּשִׁים פְּטוּרוֹת מִמַּעֲשֵׂהֶי' דְּהִרִי הֵא דְתוֹרָה נִתְּנָה לַעֲבִי' כִּכֵּי אֲדוּמוֹר' חוֹי' מִסְּאֲבִיטָא אֲבָל זֵלָה הוּבָא בִּס' אֲגוּרָה אֲזוּב לְמַר אֲבִי' זֵלָה מְטַעַם דְּתוֹרָה לִמְעַלָּה מִן הוּמָן וְטוּמָאָה טַבִּי' רַק מִלֵּד הוּמָן וְדַפְסִיָּה נִמְלָא דְכָל קִבְּלַת הַתּוֹרָה בְּטַבִּי' הוּא רַק מִלֵּד לִמְעַלָּה מִן הוּמָן וְלִכְלִי נָשִׁים דְּלִפְסִיד יְרוּשְׁלָמִי קִבְּלוּ הַתּוֹרָה טַבִּי' פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂהֶי' דְּהִרִי מִלֵּד הוּמָן אִלֵּי' לֵקֵן לִקְבֵּל הַתּוֹרָה לְנִמְרִי : ט) וּבְמִשְׁכִּיב הַחֶסֶד הִגִּיל לְחִמּוּהָ עָלֵי הַרִי טַבִּי' הַבְּרִיאוֹת יִבְרָחוּ וְיִבְרָחוּ בְּנִצְעֵלֵי אִיּוֹרֵי דְלִיָּה מוֹתֶרֶת רַק עַד מִי' מֵאֵל יֵדַע מוֹה אֲבָל אֲנִי בְּפִירוֹשֵׁי הַחֶסֶד חֲרָלָה בּוֹה רַק קוֹי' הַרְאֵשׁוֹנִים דְּהִרִי גַי' בְּעִינִן וְכַתְּחִי דְנִצְעֵלֵי דְהִרִי לֹא מִלֵּד מִשְׁמַשָּׁה רַק מִלֵּד הַסֵּה"ד וְאִיּוֹרֵי דְכִבְרַת טַבֵּלָה גַי' מִקּוֹדֶם לְנִיחָה וְמִי' דְחֶסֶד שֶׁ בְּנִשִּׁים מְבִיָּאָה אַחֲרֵהוּ הִיא לֹא מִיּוֹם הַמִּיחָה אִם כִּי בְּרַשִׁי' מְבֹאֵר דְּאִיּוֹרֵי דְנִצְעֵלָה בְּיוֹם הַמִּיחָה אֲבָל אֲנִי הִרִי הִלְעָמִי פִּירִים אַחֵר בְּדִבְרֵי הַגְּמִ' שֶׁסֶּה וּפְסוּטָה.

יצחק יהודה החופ"ק קוטנא.

ב"ה אלכנדר סי' ה'.

הדש"ך בסי' נ' והחז"ר והב"ש וכו"פ בסי' כ"ט ועוד פוסקים כולם כאחד אחוז מקצת להקשות על דברי הד"מ התמוהים בסי' ל"א במעשה דפק"ק קראקא שחבנו הראש ומקצת הגלגולת ואח"כ נמצא מים במוח ולא ידעין אם המוח מקיפו דה"י יש מחירין מטעם לאוקמא לחזקה דנשחטה הוהרה וכחב הד"מ לאכזר משום דלא שייך לאוקמא לחזקה היכי דרעוהא נולד מחיים וכחב דכ"מ מהוב' דיבמות דף ל"א יע"ש, ומקשים עליו דהא מהוב' אלו משמע איבבא דה"י שם דדריסה שכיח לכך לא מוקמינן לחזקה משמע דלא מטעם דהוי רעוהא נולד מחיים: ונ"ל צעז"ה לומר סבירא חדתא דהנה עיין בפס"מ להרמב"ם סוף גיור שם הטעם דאזלינן בחד חזקה בכ"מ משום דאל"כ אם ניזיל בחד אפשרותי הדבר יגיע לבבתי הכלית יע"ש, והנה בזהבתי "יד שאלו" ליידי ס"י כ"ט כ' לחדש דזה הוא הסבירא דדרייז דבכ"מ לא אזלינן בחד חזקה משום דאם הוא שכיח בחד דר שוב הדבר יגיע לבבתי: והנה לפי"ז אני אומר צעז"ה דהא דלא אזלינן בחד חזקה בגולד דרעוהא מחיים הוא דוקא היכי דנריך לידן על מה שהי' מחיים בעון צבהמה אפי' לאחר שחטתה יש כ"מ מה שהי' מחיים כבר או עריפה לענין החלב שלה וכיו"ב לענין שאר דברים וממילא אם אחת יתרון על מה שהי' מחיים או לא הוי לה חזקה דהא יש לה חזקה איסור אבמה"ס שיש לה יטתה אפי"ז שיש לה חזקה דאם שחטה תהי' מותרת אומנס החזקה אבמה"ס שכיח יותר דהא להאי חזקה דנשחטה הותרה לידן עוד בדיוקה אם הוא כבר ולכך לא מוקמינן לחזקה בגולד דרעוהא מחיים משום דהוי שכיח ואפשר לומר שזה באמת ת"י העו"ז בסי' מ"ח זליק עליו הכונה התב"ש בסי' כ"ט יע"ש, אמנס הא"י דיבמות גבי מנשה זו בחזקת היתר לטעם שומרת כ"ז שפעתה ח"י אין אנו דנין עלי' אם הערוה הוא מוגורשת או לא דא"ס היא איכרה עכשיו להנשא מלך היא ואין נדונין על החזקה רק לאחר שמת בעלי ישוב באמת איכא חזקה בפרו ולא הוי כלל דרעוהא נולד מחיים דאין אנו דנין כלל עליו מחיים, ול"ק קוש' ההוב' כלל מהא דאשה בחזקת היתר משהי' וי"ל דזה כונה הד"מ דכ"מ מהוב' דא"י היינו מוה"י ההוב' שהי' דדריסה שכיח מזה נשמע סבירא זו דאיכא דרעוהא נולד מחיים לא מוקמינן לחזקה, ודוק: ישראל דאגני"צער בהרה"ק אדמו"ר שליט"א.

ימוקמיין אחזקה, ודו"ק:

ב"ה ווארשא סי' ר.

בשעת (שנה י"ז חוב' א' סי' א') העיר כ"ת ע"ד מצות מתנות כהונה שנשתכחה בזה"ז ע"ש אמרתי ברוך זוכר הנשכחות, ואספר מעשה רב אשר סיפר לי ידידי הר' החסיד בנש"ק ר' יצחק הכהן ראפאפורט נ"י בהרב הגאה"צ וכו'. טו"ה בעריל וואלף זצ"ל אבד"ק קאצק (חתנא דבי נשיאה של מרן הגאון קודש קדשים מוהר"ם זצלה"ה מקאצק) שפ"א קיבל אביו הגז"ל מכתב מגיסו ה"ה כ"ק אדמו"ר הגאה"ק רבשכב"ה מוהר"א זצ"ל מסאכטשאב בבקשה שיבא אליו לנאשעלסק (שהיה אז אב"ד בעיר ההוא) וכן עשה ובא לנאשעלסק ואמר לו כי הוא רוצה לקיים "מצות מתנות כהונה" וכאשר יודע שהוא כהן מיוחס נין ונכד לרבנו הש"ך ז"ל, ע"כ שחט כבש או עגל ונתן לו, ואמרתי להדפיס זה בשערי חוריה: יצחק סא"ר ברצ"ה ז"ל עלב"נגער.

ב"ה בירזאליא (מדינת רוסיא) סי' ז.

שא"ל, אלעזר לפני חכמי השערי מורה שאלתי בת"ח אחד שרולה נהשתתף עם יהודים ברחמים וכדומה ומש טירנו לעבוד גם בשו"ט לכן התנה עם שותפיו שמשתתף רק על ימות המול וז"ע אי מהני? (א) ע"י זה"ל שבת (סי' רמ"ו ס"ג) בהנ"ה דלא מהני להחנות עם הא"י שהנחה בשבת וה"נ י"כ, (ב) ברכ"י (רמ"ה ס"ס) שם מבואר דמהני תנאי בא"י וי"ל דדוקא בא"י ש"ך תנאי ולא בישראל דסוכ"ס הוא כמכ"ע ונתן דא לריכ"ה רבה בלוק העמים הללו ואין יכולין לעמוד בה ואלפ"ה לשמוע צוה חו"ד גדולי דורנו כ"י חכמי השערי מורה:

ב"ה האקאמ"ש (בין כסה לעשור תרפ"ז) סי' ח.

וספרן של לריקס יחס, דולה מ"ס מבארות עמוקים הר' החריף הנפלא בש"ס יפוטקיס, כש"ת מוה"ר ישראל דוד ש"י שו"ב בעיר טעברשין יע"א וכל מה דעבד ל"י רחמנא לעב ליעבד.

(א) אהר"ש וס"ת מכתבו הגיעני וכ"ה כ' פלפול חריף זהא דפסחים (ק"ג) שהקשה במלפ"א וכן היעב"ץ ז"ל שם מאי חשבא למאי מבול הרי קבר של פה"ד א"מ בזה"ל י"י ב"ח ש"י לתרץ עפ"י הא דחולין קב"ה דעומאה רלולה הוי אהל מנע וכבר ראה כן בשו"ת מוהר"א הלוי ח"ב סי' קנ"ט לתרץ צוה הא דפסק הר"מ ז"ל כר"ש דקברי עוב"ס אמו"ט בזה"ל ופסק גם הא דמדורות הכותים טמאים ולחוס' יבמות ס"א סתרא' ניהו, ותי' דנפל א"ל ארון כמ"ס במג"א סוף הל' יו"ט וליבא פותח טפה והוי עומאה רלולה והוא מנע ולא אהל עכ"ל מהר"א הלוי הג"ל ומייבב כ"ת גם כאן דמאי מבול ה"י בלא ארונות ול"ש סה"ס ארונות י"ב פותח טפה ולכן שפיר מטמא עכ"ל: ולפ"ז חמה על הוכ' ב"ב ג"ח ובהגהות הב"ח שם דקבר כחוס ופיר"ל, וא"כ מאי הקבו הוכ' שם ב"ב ה' הנאה וכן בנזיר ג"ז ב"ה ובנה, עכ"ל: והנה ספר שו"ת מהר"א ז"ל אינו צידי וחדות הוא אל"י כבד"א ז' דעומאה רלולה הוי נגיפה ממש ולא שמענו כן משום מקום עד כה, והא דחולין קב"ה: דשפיר מקרי צב"ס נגיפה ומלטרק למנע אהל שיהי' בלמה טוג ממש דלמ"ד דאין קברי עוב"ס מטמאין בזה"ל מורה דמטמא גם בזה"ל במאה"ל בפחות מפותח טפה, לא שמענו ולא חובל לידון על דברי שו"ת מהר"א הלוי מבלי ראות דבריו בגופן (א"ה במהר"א הלוי לא כתב יותר רק כמו שכתבתי) וסבורים דברי הרמב"ם קבר כתב המל"מ בפ"א מטמא צוה ופי' גם ב"ב ע"ש על אהליות דף ד"ו ובהא דזבחים ק"ג, כחבתי בחידושי כ"ס, דלחוס' נדה ע"י ב"ה ואין נליב מל"ה דדוקא עוב"ס דאחר מ"ת אין מטמא בזה"ל אבל דקודם מ"ת אין חילוק וש"ס לק"מ והא דר"ל גופיה אחר או בקבר לרבות קבר של פה"ד ב"ב דקרא רק מפרשה זו ואילך יע"ש ובתוס' נזיר כ"ס נ"ד ואפי' לפת"ש ב"ב ג"ח דר"ב מ"זין מערמא משום דא"ס ואברהם שפיר מקרא א"ס מ"ש ואין מוחלקין בין קודם מ"ת לאח"כ, י"ל דהך בריה"א

דהכא בחזרות וכו' ע"ג סלע והחמיהן הלול מפני קבר התהום אחיה כרבען כיצמות שם
 דגם עכו"ם מטמאין בזהל, ור"ל גופא אע"ג דס"ל כר"ש בזויר שם, לק"מ חדא דאמהני
 שם קאמר דממקום הדוק דאחיה כרבען ועוד בפשיטות דבמגע מיהא מטמא לכ"ע גס
 קברי עכו"ם וגם עלם כשעורה ואחי שפיר דממקום הדוק למגע קאמר, ובלא"ה הכי כהנו
 החום' דע"כ גס ר"ל כזר דמעלה עשו בפרה אלא דאי לאו דמתי מכול חין ראוי לעשות
 מעלה זו, ור"ל דאפי' לר"ש עבר מעלה דלאו כ"ע ידעו וכ"ש שאין הדוקין מורין לחלק בין
 קברי עכו"ם לישראל: ואגב הנה ראיתי מדי עיוני בזה בספר סד"ט על אהלום דף ב' ריש
 ע"ב שכתב דאין מוכן הא דיצמות ס' וכן ה"י רשב"י אומר קברי עכו"ם אח"ט בזהל מאי
 וכן ומאי שייכות יש לזה אהא דלעיל ה"א רשב"י גיורת פחוהה מבת ג"ס ור"א כשרה
 לכהונה, והביא דברי הי"ס' בזה ודחיים, וכתב הוא לפי דרכו עיי"ש ובטעמי נראה בזה
 דבר נאה ומתקבל בם"ד דהנה בזה"ר כיצמות שם הקשה דמשמע מרש"י ד"ה כשרה שכי'
 דלא מחזיקין לה כוונה דעמא דרבנן דפסלו משום זונה דהא ביאת פחוהה מבת ג"ס לאו
 ביאה הוא כלל ומהא דקידושין ע"ה דכ"ן מקרא ח' דרשו מוכח דלאו משום זונה, ולכן
 י"שב הא דקאמר הש"ס הכא כופה להיות זונה תחתיו לפי דרכו עיי"ש אבל הו"ס' כאן ס"א
 ד"ה חין זונה י"שבו הי"ט דהכא לענין פסול כהונה אפי' פחוהה מבת ג"ס ע"כ ביאת
 עכו"ם פוסל משום זונה והא גופא גלי לן קרא דיתוקאל ואשומה אקרא דזונה כ"ו וביה
 דעת הרמב"ם ז"ל ועי' ביהורי הגר"א ז"ל בזה"ע ס"ו ס"ק כ"ז ואע"ג דבפ' יולדו"פ תנן
 דאם בא ח' מכל הפסולין על פחומבג"ס ור"א לא פסלה, הכא דבאה מזרע עכו"ם השטופים
 בזמה מיקראי זונה וכלומר שטילה מביאת זונה אבל רשב"י דריש בקידושין ע"ה קרא זה
 דיתוקאל כ"א בחולות מזרע ב"י היינו שזרעו בזהל בישראל ע"ס ומשום דס"ל החי' לכם
 דבמדיון אפי' נשים, והרי פתח עמיה וס"ל דלא שייך בזה משום שטילה בזמה למהיו
 כזונה דאין זונה לעכו"ם וביאתו כביאת בהמה ואין זונה לבהמה כדלעיל כ"ט אלא דגזיה"כ
 שזרע שזרעו בחוליה בישראל וכשבא עליה עכו"ם אחר היתה בת ג"ס פסלה וכמו כן בבת
 ישראל וזה שחמר וכן היה רשב"י אומר עוד דבר אחד מטעם זה עלמו דאין עכו"ם קרוי
 אדם אלא כבהמה דאין זונה לבהמה אלא לאדם ועכו"ם חין קרוי אדם, דמה"ט גמי חינו
 מטמא בזהל ודו"ק: ב) ובהא דהקשה כת"ה לפי"ד הבי"ל יו"ד ח"ב ס' קכ"ט שחידש
 דאע"ג דאי' בממון אה"ר מ"מ לנ"י' חייב וחיליה מהא דכחובות פ' האשה שנהאחמלה
 כיון דרוב נשים בחולות נישאת כברי ובמא דמי ובא"י אס נחתיבתי הכי חייב לנ"י' ועפ"י
 תירץ הא דהינוק הגמלא במקום שרוב נכרים בגגת תורא דידיה לדיון משלם נ"ס והרי
 אהב"מ אהב"ר, אלא לפמ"ש המגיד מזה מ"ב דהכי דחייב מקלם בודאי ומקלם ב' לנ"י' ש
 ע"כ משלם הכל דחופם מקלם אי' משום לנ"י' וה"ג כיון דח"ג משלם בודאי ע"כ משלם הכל
 עכ"ד הבי"ל, והקשה כ"ת אי"כ הא דכתבו החוס' שם ע"ז בד"ה כיון דלרב פריך הא גס
 לשמואל קשיא שפיר כיון דרוב נשים ב"ג וחייב מנה בודאי גס לפי דבריו דאלמנה נשאה
 ה"ס תפסום משום לנ"י' וחייב לשלם גס מנה שניה, והי' כ"ת טפ"ד הבי"ל עלמו: והנה
 ספ"י בי"ל חין בידי כי בעוה"ר מחוסר ספרים חני מומן השריפה הגדולה שהיתה פה בשנת
 הר"פ וגס לא היה בידי מקדמת דנא ואם רק מכח ראיה הנ"ל דכיון דמטוי לשמא הרי
 בא"י אס נחתיבתי חייב לנ"י' לע"ד אינו כלל, דשאני היכא דבעה"ד מסופק בעומן מבח
 אי ידעשתן דחייב לנ"י' משום דאיתרע חוקתו כיון דאינו זוכר בבירור מה שהי"ל לזכר
 ולכן אע"ג דאוקי מונא בחוקת הנוחזק בעטות אי' איתרע חוקה כמוכן, אבל היכא
 דעפ"י הרוב פבור אע"ג דרק כשמא השבין ליה מ"מ לא איתרע חוקה ממונא דמרא בך
 כי לא הול"ל לזה הדינוק הגמלא לידע וכ"ש בזה דבתולה נשאתי והוא אומר אלמנה
 נשאתיך דעומן ברי ומה לן להא דרוב נשים ב"ג והוא אומר בברי שהוא נישאת לו אלמנה

אלא דאן כשחא מחשבין ליה: אכן אס באמת יס להבי"ל ראי' אחרת לחידושו מהא דמוס' ברה"ק כיון הנ"ל לא תברא דפשיטות י"ל דלשמואל מאי קושיא כהי דגס אליבאיה אי תפסה המנה ויס לו נכסיו עוד, חייב לשלם גס מנה ב' אבל לא קשי' מחנ' דאס יס עדס דבליכא עדס נמי ליחייב דמ"מ אס יס עדס הופסוה אפי' מלקיחות ומשא"כ בליכא עדס ופשוט: והנני ידירו דו"ש ומברכו בנחמ"ט הק' ש"לום יוסף הלוי פייגענבורג אבדמ"ק גני"ל. ב"ה ווארשא סי' ט' (ישוב לדברי הרמב"ם ז"ל).

רמב"ם (פ"ה מהל' יסודות הל"ב) שלם עבירות אלו [ע"ז ג"ע ש"ד] אס יאמר לו עבד על אחת מהן או תהרג, יהרג ואל יעבור וכו' עיי"ש ס"ג וה"ל, עבד ולא נהרג ה"ז מחלל את השם וכו' ואעפ"כ כו' אין מלקין אותו ואין ל"ל שאין ממיתין אותו ב"ד, שאין מלקין וממיתין אלא לעובר בדרגו וכו' ולקמן בהל"ו כענין שאמרו באונסין כך אמרו בחללים כיגד מי שחלה ונטה למות ואמרו הרופאים שרפואתו בדבר פלוני מאיכסורין שבהורה עושין וכו' חוק מטכוס' וג"ע וס"ד כו' ואס עבד ונתרפא עונשין אותו ב"ד עונש הראוי לו עכ"ל: הנה דברי הרמב"ם ז"ל לקאורה תמוהים מאד וגדאין כסותרים זא"ז שכלן בהחללת ה"ל ו' הבורח חללים לאונסין וכיים, ואס עבד ונתרפא עונשין אותו ב"ד עונש הראוי לו' ולעיל ה"ל ד' כתב שאין מלקין אותו ולא ממיתין מפני שערב באונס ועיין בס' יד המלך שהרבה לתמוה על דברי הרמב"ם ועל נושאי כליו שלא הרגישו בסתירה דברי רבינו ז"ל והניח בל"ע: ונ"ל ליישב דברי רבינו ז"ל בעובט טעם, דהנה הב"י (ח"מ כו' ר"ה) מביא בשם הרשב"א ז"ל בהגיוקין (ג"ה): אחתיתין דסקריקין שהקשה אמאי בהרגו מלחמה אין בו דין סקריקין, הא לא ידעו ממות והוי ל"י מלי' וידיב, והירץ הב"י וז"ל דכשהאנס אומר הן לי קרקע זו ואי לא קטלינא לך ודאי לא גמר ומקני אח"כ נהן לו דמים, אבל כשאין האנס חובט ממנו כלום אלא שהוא רזה להרגו וזה נהן לו קרקע כרי שיניחנו ודאי שאף בלא דמים גמר ומקני משום הכי בשתי גזירות. כיון שהפקדו להריגה האנס בא להרגו בלי שיהבט ממנו קרקעו, וזה ה"י פורה ענינו בקרקעו וגמר ומקני, אבל בגזירה בתרייהא כיון דאמרו כל דקטיל ליקטלי ודאי לא ה"י בא להרגו אלא ע"י שהובט ממנו קרקעו ומגוס לו שיהרגנו אס לא יתנו לו ולפיכך לא גמר ומקני כיון שלא נהן לו דמים עש"ה, מבוזר כונת הב"י לחלק על מה ה"י העיקר האונס, באס האנס בא להרגו, והוא פורה את ענינו ממות בנתינת הקרקע, אז לא השב הנתינה אונס אע"פ שאס לא יתן הקרקע יהרגו אותו, בכל זאת לא חשב אונס על נתינת הקרקע כי האנס אינו מאנס אותו ליתן קרקע, אבל אס האנס חובט ממנו הקרקע ומגוס לו שאס לא יתן קרקעו יהרג אותו, אז חשיב האונס על הקרקע ולא גמר ומקני, כיון שלא נהן לו דמים, וזוה מיושבים דברי רבינו ז"ל דהנה בה"ב כתב אס יאמר לו, "עבד על אחת מהן" או תהרג הנה האונס ה"י על עבירה וזוה שפיר פסק הרמב"ם ז"ל שס אס עבד ולא נהרג אין מלקין אותו וכו' כי עבירה העבירה ה"י באונס ועל אונס אין מענישין כדילפינן מקרא, "הוא" ולא אונס וכו' רק הוא מחלל את השם בזה ובצל מ"ע כל קידוש השם שה"י לו לקדש השם ולא קידש, אבל על מה שערב על א' מנ' עבירות ע"ז ג"ע ש"ד אין מענישין אותו כיון שערב באונס, אבל בה"ו שה"י חולה נטה למות, ואמרו לו הרופאים שרפואתו ע"י א' מנ' דברים הנ"ל, אינו רשאי להתרפאות בהם, והוא עבד ונתרפא הנה עבד על העבירה ברגלן ולא באונס כמו שכתב ב"י כאשר בא האנס אליו להרגו והוא פדה א"ע בנתינת קרקעו אז קנה הקרקע אף שלא נהן דמים ולא חשב נתינת קרקע, "אונס" כי לא אנוס על זה, כן גס כאן הוא חולה מסוכן למות ופודה א"ע ממות ע"י עשיות עבירה, הוי שפיר עשיית עבירה ברגלן ומענישין אותו עונש הראוי לו, ואף גס זאת אס בא יבא אונס להרג את ישראל, והישראל יפייס אותו ויפדו ממות נפשו ע"י ג"ע או ש"ד אז ענש יענש עונש הראוי לו על העבירה שערב כי עשיית

לא יחשב אונס כגיל ודוק: ובזה מיושב קושי המגיד א"ח כי ר"ד סק"כ שהקשה על רמ"א שפסק כהן אם אנוסו לאכול וכו' אינו מברך עליו הואיל וגאונם על כך, מאחר דקיי"ל האוכל ביוה"כ חייב לברך אע"פ שהוא באונס וכו' ומה לו אנוסו אחרים או אנוסו מן השמים ע"ש ולפי דברנו הגיל דברי רבינו רמ"א ז"ל שריין וקיימין וחילק גדול י"ט, אם אנוסו לאכל ה"י האונס על האכילה ע"כ אינו מברך, אבל חולה שאכל ביוה"כ, האכילה לא היה באונס כלל כג"ל ע"כ חייב שפיר לברך, ואולי שזה הוא כוונת מגיד בזה שכתב, ומיהו אפשר לחלק בזה" ומושב ג"כ בזה תמיהת הע"ז שם ס"ק י"ב על הרמ"א שלא הגיע על פסק המחבר סעיף ט' בפסק אבל מאכל או משקה של איסור מופני הסכנה מברך עליו תחלה וכו', ולפי פסק הרמ"א סעיף ח' אם אנוסו לאכול או לשותה אינו מברך ה"י לו להגיה על פסק המחבר סעיף ט' דלא ודא אחת הוא ע"ש בט"ז ולפי דברנו חילוק גדול יש בין דין של רמ"א ששם אנוסו על אכילה ע"כ אינו מברך, אבל דין של המחבר סעיף ט' שהוא ה"י מוכן ואכל ברצונו הניב כדי להגיל עלאזי מסכנה אין זה חשב כלל אונס כמבואר לעיל בצ"י ובכונת הרמב"ם ז"ל: ובזה מפורק ג"כ קושי המגיד בזה מכירה פ"י המובא בספר אמרי אמת דף ל"ב ע"א בד"ה והנה [מכבוד דודי הגאון החסיד זל"ה אבדוקיך בעפ"ס] על הא דאמרין בסקריקין דמשום אונס מיהא גמר ומקני, מוא דאמרין בפ' רע"ק ויהלכו בהחיתים ההר שפסע עליהם ההר כגונית א"ר מכאן מודעא רבה לאורייתא, דהא הכא גמי הוי אונס מיהא, ומה מודעא איכא, אדרבא הא גמר ומקני, ולהג"ל יחא כי בקה"ת ה"י הכפי' על הקבלה וספיר הוי אונס ואיכא מודעא, אבל בסקריקין הוי האונס על מיהא ולא על הקדש, רק שהוא פודה את עלמו ממיהא ע"י כמותן לו שדהו ברצונו ע"כ אמרין שפיר גמר ומקני כג"ל את יסוב דברי הרמב"ם הג"ל אמרתי לפני כ"ק אדמו"ר רבינו הקדוש זל"ה מהאכטשאב והוטב בעיניו מאד:

אברהם במהרי"ל ז"ל גא"ד ש"א.

ב"ה קל"צק ה"י.

יבטרת (יו): א"א שלא היה בעלמו היכא כתיבא, הקשה ההוס' שם בד"ה א"א וכו' וז"ל וא"ת היפוק ליה מדכתיב דרכיה דרכי נועם וכו' א"כ א"א שלא היה בעלמו, דכהן דחמא למה לו וכו' ואורי' דאורי' ליהיבא דחמותה של יבמה מעוברת דהוי שפיר ד"נ ותמיהן שמה הלך זכר והוא זקוקה לו ע"ש: ועי' בס' דרוש והידוש (חלק ב') להגרע"א ז"ל בחי' קושיה ההוס' דאורי' המיעוט, להיבא דיש לו אחים מלבד זה האח הנולד, וזקוקה היא ליבוס בלאו הכי, להאחים שיבוס בעו"ס, ואין כאן משום דרכי נועם, וע"כ לר"ך המיעוט לזה האח שהיו עדיין בעולם בשעת נפילה ונולד אח"כ: והחוס' שלא חירצו כחירוק הג"ל, משום דלשינה"הו אזלי ביהוס' ריש יבמות בד"ה, ואחיה אשהו" דאף דלא מידחא מהאי ביהא לגמרי, אכורה לזה שמהא אשתו דאין זה דרכי נועם: אך הגרע"א ז"ל שם הקשה על חירוק ההוס' דאף דחמותה מעוברת יולד בהר רובו דמהא זכרים, ומחלה נקבות ומיעוט מפילות ובדאי' שלא הלך זכר ואין זה דרכי נועם: וגראה לפענ"ד לומר משום קושי' הגרע"א כחירוקו של ההוס' ולהוכיח עוד מטעם ולהרן קושי' ההוס' דהנה יש לחקור להרמב"ם דכ"ל דהמקדש עובר מקודשת וכדעת הראשונים דהקידושין חלין מהוס' שהיו עדיין מעוברת, אם מה המקדש ויש לו אחים אם היא זקוקה להם ליבוס, כמו שחיל עליה קידושין קן החול עליה זיקת יבוס וג"ל פשוט דודאי חל עליה זיקת יבוס: ולפי זה יש לומר דהקדש מצי חירי' באופן דקידש עובר ומת ונפלה ליבוס דאין חירוק בזה דרכי נועם דעדיין עובר היא: ולבאורה יש להקשות על זה כיון דלהרמב"ם ש"ך בזה קידושין, מ"ש ה"א מפתחה מזה ג' דיש בזה משום דרכי נועם אם פטורה בשעת נפילה: לזה יש לומר דיש חילוק מעובר, לפתחה מזה ג', משום דיש לנו לילך בה, אחרי רוב

דמחלה זכרים ומיעוט מפילות דלא שייך בה קידושין לעלמא ואין בזה משום ר"ג, מה שמחמין האידנא, דליכא אלא מיעוט השייך בה קידושין, וכשעולה אח"כ נקבה נמלא דהיה עליה זיקה לנזפרע להאח שהיה עובר בשעת נשילה ונולד אח"כ קודם שנולדה היא על זה אילעריך מיעוטא דקרא דבי ישנו אחים יחדו שהיה להם ישיבה אחת בעולם פרט לזה שלא היה בעולם בשעת נשילה : הרב ישראל לייב בעסלער.

ב"ה ארנסק (מדינת רוסיה) סי' י"א.

שאלה : גשאלתי מיד"י הרב ר' שלום האכמאן ג"י ממאלין, השו"ב דקהלנו שחט כמה אוונות בהכשר, ואח"כ מלא על הסכין משחיטה האחרונה מאת הטבעת מן הגרגרת שהי רלוטות קטנות וקלרות על שני לדי הסכין, ושלח אלי ג"כ את טלס שני לדי החקך וראיתי שאחת הייתה פחותה מחלי ההיקף והשניה הייתה קלת יותר מכפי חלי ההיקף : תשובה : ההלכה בזה שבזכה, הדעות בפוסקים מחולקות, הראוי לבאר ולהחיר כל הענין מראשיתו, הרבה חילוקי אופנים יש בזה שמשינוי זמ"ו להלכה : לנזבל אם הטבעת שנמלא הוא שלם או חתוך מל"א או אם חתוך הוא משני לדדיו ואם הם על שני לדי הסכין, ואם הוא רוב ההיקף או מיעוטו, ועוד אופנים שונים, ובעיקר הדבר כל ההלכה הזאת בנויה ונשענה רק על השערות במליחות עפ"י השכל ולא על מקורים דרינים והלכות, כי כל הפלוגתות הן רק כי המחירים מוכחים ואומרים שהבנה היא שחט השו"ב : ב"ב או בג' מקומות ע"י גלגול הגרגרת בשעת שחיטה (ושחט ב"ב או בג' מקומות בחופן זה כשר סי' כ"א) והאומרים מוכחים ואומרים שנקר הגרגרת מבנה שמתה הסימנים הרבה או נחמת דחיפת הסכין שאינו חד, ועכ"פ ספק הוא כמה הוא עיקור זה. קודם גמר השחיטה, וכל ספק בשחיטה פסול, ואם כן הרי כל הפלוגתא היא שלא בטעם הדין אלא בהשערה אף היה כאן אם חתך או נקרה, ואילו ידענו שבא מהבנת חתך היה לד"ה כשר, ואילו להפך ידענו שבא מהבנת קרע היה לד"ה אסור, ולפיכך משהנה ג"כ הדין לפי אופן הטבעת שנמלא על הסכין כי אם הטבעת שלם ונפרד במקום שמתחבר חוליא לחוליא מחייב השכל יותר לשער המליחות שנקרע מבנה שמתה הגרגרת או דחיפת הסכין, ואם הטבעת אינו שלם אלא חתך או עפ"י ההשערה קרוב יותר לומר שהוא נחמת חתך וז"ל ע"י גלגול הגרגרת : רהנה מקור הדין הוא בבית יוסף בוף סימן כ"ד בשם האגור להכשיר מטעם, שכל ידי גלגול הגרגרת נטשה זה שחט ב"ב וג' מקומות, והדרכי משה גם הביא מהנה"א"ק וס"פ לאיסור מטעם, כי עיקור הוא שנקרע בשעת שחיטה, ע"כ, ויותר רבנא שהכ"י מתיר אף אם הטבעת שנמלא הוא שלם והד"מ אוסר אף אם גרורה חגיכה מן הטבעת על הסכין, כמבואר בדבריהם : ובבא"ן באה הפלוגתא בין המחבר והרמ"א בשו"ע ביו"ד סימן כ"ד בעף י"ט, שהמחבר מחיר והרמ"א אוסר, ואין דנקטינן ב"מ כהרמ"א הרי פשוט הוא לאיסור בין אם הטבעת שלם או אינו שלם, כמ"ס בר"מ [ובע"פ יש בזה המיהא רבתי : שהכ"י שכתב להכשיר עפ"י האגור הוא משם מהר"י מולין, והד"מ שכתב לאיסור עפ"י מהר"א"ק הוא ג"כ משם מהר"י מולין והרי זו כעדות מוכחשת ח"ו, וכתב הה"פ גם כ"ד סי' ל"ג שהכ"י לא ראה מה שהעיד מההר"א"ק, אבל ב"מ האגור והמהר"א"ק כוהרים זא"ז זה ליהיר זה לאיסור ונביהם משם אחד משם מהר"י מולין, ומלאתי במנה"ז כ"ע אופ"ו שעמד על הכורה זאת והאריך גם להוכיח עפ"י נסיונותיו באומנות זו כי אדרבא אם הטבעת חתוך גרוע לענין ההיחר משא"ס הוא שלם, עי"ש ההכשר שלו וע"כ לדעתו שהי העדותות גם יחד אמת הנה שמהר"י מולין יסבור בשלם להחיר ובחמור לאיסור, והאגור מיידי בשלם כמב"י ב"י ומהר"א"ק מיידי בחמור כמב"י בר"מ ושניהם אמת, ע"כ, אבל באמת אין מקום לכבדא זאת שהיא היפך כל הפוסקים שאמרו כי כשהטבעת חתוך עדיף יותר להכשיר משא"ס היא שלם, וכמו שכתבאר לעיל, וגם הסביר נותנת כן, וגם הוא עצמו במנה"ז גם הרגיש זאת ומלאת דמיה היא, אלא שבעל כרחנו לומר שעדות האגור להכשיר שהיה לפני הכ"י מוקדמת יותר, וכל מהר"א"ק מאוחרת, וכי באמת חזר בו אח"כ מהר"י מולין מן כל הסבירא וההיחר בין בחמור ובין בשלם, ואין זו מן המינוח אחרי שכל הענין בעיקרו בנוי רק על השערה עפ"י השכל במליחות אם

בחתך או נקרט, ומה ששער מקורס לברור שהסבה היא מחמת ששחט ב' או ב' מקומות הסתפק
 אח"כ להטיל ספק בהשערתו ולחוש שח' בא מחמת עיקור והיא ספק בשחיטה ופסול, וזו היא כנראה
 כוונת החז"ם שכתב שם וז"ל: ופסק הב"י כד' האגור משום דאחמ"ר משם מהר"י טולין דרב גובריה
 סמך ליה הב"י, דודאי ידע מזה ענין זה איך נעשה" [סמך עליו משום דרב גובריה בחכמה ובאומנות
 לשער השערה נכונה דודאי ידע וכו'] ואולם אם ראה הב"י דאחמ"ר [אח"כ] בשמו איפכא בודאי לא
 היה מיקל בזה [לסמוך על השערת עמנו בזה אחרי כי בדיעבד, מהות ענין זה איך נעשה" חליא],
 ע"כ, אבל לומר כמו שרש"י המנהיג בחתך גרוע מכלל לענין ההיתר הוא דבר שאין לו שחר והוא
 נגד כל הפוסקים: וברב"ר הרמ"א לאיכור כן הנה דיעות כל האחרונים אלא שהט"ז (בס"ק י"ז)
 המליץ דבר חדש, והעלה שני אופנים להיתר אפילו לשיטת הרמ"א ודעוניה, אופן האחד הוא כשנמלא
 רק מיעוט ההיקף מטבעת הגרגרת וזה מכימים כל האחרונים ממש כי אפילו אם ברור יהיה שנעקר
 קודם גמר השחיטה הכי אין כאן כלום, כי פסוקת הגרגרת פוסלת רק ברובו, ואופן השני הוא כששני
 לדי החתך מונחים על שני לדי הסכין (כשאלה דידן) שכיון שחתך הוא לפנינו אין לחוש לקרט, והסביר
 שם הענין היטב, ואופן הבני הזה הוא גם אם החתיכה היא רוב ההיקף או כולו, כמבואר: אר"ם
 בחב"ט כ"ד ס"ק ל"ג כת' שגם זו היא השערה ואומדנא דלא ברירא וז"ל לסמוך ע"ז, ואכור גם באופן
 הזה כש"ל לדי החתך הם על ב' לדי הסכין, וכן בשו"מ שבסוף ס' נחלת שבט ס' ס"ט חוקר דר' הט"ז
 לחלוק עליהם, ודי החב"ט הובאו להלכה בזמנא מהאחרונים [שו"ע הרב ז"ל בכ"ד ס"ק ל"ד, חכ"א כלל
 ז' סעי' י"ז, כרו"ס ס"ק ל"ד בפרת, ובס' חקי דעה ועוד לקוטים על ה' שו"ב]: ובד"ח פ"ט ס"ק כ"ד
 מתיר כד' הט"ז, וכן בעקרי הד"ט ס' א' אות ג' ועוד כמה אחרונים, מהם בשאלה יעב"ך ועוד
 וכ"ס בבא"ה ס"ק כ"א שהביא להחיר כה"ז, וברעת מורה הביא ג"כ להלכה ד' הט"ז וכתב שגם
 הש"ך מדשק על זה בנקה"כ אודי ליה: ואנן כשנדייק בדבר נמלא כי בהכרח לומר כה"ז שיש
 מציאות להכשיר גם לדעת הרמ"א ולא כהחב"ט דכ"ל עפ"י הרמ"א שאין היתר בשום מציאות
 (בלתי במיעוט ההיקף) כי דברי הרמ"א בותרים מיניה וביה, שכלן בס"י כ"ד בע"י י"ט כתב סתמא
 לאיכור ובס"י ל"ד סעי' ט' כתב משמעות כי במקום שיכולין לחלום ששחט ב' מקומות חלין והקשה
 זאת בש"ך שם ס"ק ט"ז וכתב שבע"כ גם להרמ"א יש מציאות להכשיר ולייר שם בש"ך כמה אופנים
 ממילא הכי ד' החב"ט גרמ"ש, ודו"ק (ומה שלא הביא הש"ך בליוריו בזה גם אופני של הט"ז כששני
 לדי החתך על ב' לדי הסכין שמה ראיה לכאורה שאינו בודר כה"ז בזה אין מזה ראיה להמדייק בד'
 המחבר כה"ז ט' מה"י ל"ד שעליו קאי הרמ"א שם ולא יוכל להתפרש במציאות זו כששני לדי החתך
 וכו' אבל לדינא לא יחלוק) וממילא כיון דחזין מפורש יולא מהרמ"א שיש אופנים שגם הוא מתיר ולא
 כהחב"ט נאמנים עלינו דברי הט"ז שבאופנים האלו שמביא כאן בס"ק י"ז, והוא כשאלה דידן, הוא
 שמתיר הרמ"א ג"כ: ורענן ההכרעה בזה כתב בערוך השלחן ס' כ"ד סעי' מ"ח להלכה כה"ז
 נגד החולקים עליו בזה כששני לדי החתך מונחים על שני לדי הסכין, וכתב שיש להכשיר דזה נראה
 להדיא שזה אינו ע"י דחיקת הסכין על הגרגרת שמשמט ממקומה שהרי הטבעת נחתכה ומכ"ס
 שם שהיא דעת הט"ז והסכימו לזה כמה מהגדולים, עכ"ל: והנה היות שכל הענין בעיקרו
 בשטן ובנוי רק על השערות במציאות לפי השכל אם נעקר [עיריפה] או נחתך [וכשלה] נאמר
 בזה גם אין כי ידון שלפנינו ששני לדי החתך הם רצועות קלות וחבובות ואין מגיעות
 למקום חבובן בחולא ואין ג"כ כל ההקף עדיף הרבה מעידון הט"ז ששני לדי החתך הם
 שלמות בכל ההיקף וביניהם הם טבעת שלם אלא שחתך באמצעיהו, שכל האופנים שלמדנו הנה
 יחתיכה של טבעת עדיף יותר להחיר מטבעת שלם, וכמשנת"ל, וההוכחה בנד"ד שמחמת חתך
 והוא בא ע"י גלגול הגרגרת מהולכה להובאה והולכה היא כפליים ממה שמלייר בט"ז (שפליג
 ע"י החב"ט) מזה שחתך באמצע ומזה שחתך משני לדיו מעבר השני, וע"כ עכ"פ כדאי
 בזה לסמוך על הכרעת עה"ש וכה"פ הנ"ל להחיר בזה, ובפרט כאן כשהוא בתערובות
 שנתערבו האוונות, כנלע"ד: יעקב לעוו"צקי החופ"ק אלעווסק.

שער מנשה

הערות על התרגום יונתן מהדורא רביעאה

שמות

- (א ז) וסגו ותקיפו לחדא לחדא צ"ל.
(סס י) ויתוספון לחוד הינון על סנאינן ויסדרון בנא סדרי קרבא וישיצון צ"ל.
(סס) ירושלמי ויסקון להון וכן ת"א, ויונתן ת' יפקון להון?
(סס יד) פולחנהון דהוון צ"ל.
(סס טו) כף מודנא דטלייא בגווה, עי' ילקוט רמז קס"ד בשם דברי הימים דמשה.
(סס יט) זריון וחכימין בדעתיהן הינון וכו', לדעתי זה כוונת הגמרא (ב"ק נט.) נכי חיה לא, דאמר ליה אתתא ידי פקחא היא ולא בעי חיה, ולא כמו שפירש המהרש"ל פקחא לשון חיה הוא בתלמוד, במהדורא קמא העירוני לפי הת"י מתורצת קושית חשו"ת מאהבה (א"ח רלא) אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאילודה (סוטה יא :) ועי' רשב"ם (וכתובות לט :) פקחות שבהן וכו'.
(ב יח) ואתא לות רעואל אבוא דאבוהן, וכן פסוק כ' ואמר לבנתיה דבריה, כפי' הראב"ע אבי אביהן היה, כי יתרו היה חותנו, (ושמ"ר פ"א) זה יתרו, ועי' רש"י (במדבר י' כט).
(סס כח) ואיסתכי ית חוטרא וכו', צ"ל (פדר"א פ"מ).
(סס כב) וקרא ית שמיה גרשום ארום אמר דייר וכו' צ"ל.
(סס כה) וגלי קדמוי ית תיובתא דעברו בטומרא וכו' (ב"ר ספ"א ומכילהא יתרו פ"א), ועי' שם במדות סופרים שדברין איננו אמת.
(ג ז) ואמר ה' צ"ל.
(סס יד) אנא הוא דהייתי והרינא ועתיד למיהוי צ"ל.
(ד ו) ואעייף ידיה בגו חוביה צ"ל.
(סס ו) והא תבת, למהוי צ"ל.
(סס יג) ביד פנחס וכו', (פדר"א פ"מ), וכן (לקמן ו' יח) מנחם הוא

אליהו וכו', וכן (במדבר כ"ה י"ב) ויחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא, אבל רבי יוסי תנא דסדר עולם לא סבר כן, כי בין המ"ח נביאים (פ"כ) מונה פנחס ואליהו לשנים, יש להעיר במקום הזה, הנה רש"י (ב"מ קיד :) לאו כהן מר דאיכא למ"ד דאליהו הוא פנחס, (ובסוטה יג.) ואליהן תלמידו של משה פרש"י לא שלמד מפיו אלא תורתו של משה למדו וכו', וכן בתוספתא סוף עדיות אליהו תלמידו של משה, אבל סתם גמרא סבר דאליהו הוא פנחס, א"כ תלמידו של משה היה ולמד מפיו.

(ס"ס יח) איזיל כדון ואיתוב לות אחיי צ"ל.

(ס"ס כד) בתנאה דאתניו תרויהון, מכילתא יתרו בשעה שאמר משה ליתרו תן לי צפורה בתך לאשה אמר לו יתרו קבל עליך דבר זה שאומר ואני נותנה לך לאשה אמר לו מהו אמר לו בן שיהיה תחלה יהיה לעיני מכאן ואילך לשם שמים וקבל עליו אמר לו השבע וישבע לו שנאמר ויאל משה (לעיל ב כא) אין אלה אלא לשון שבועה, וכו', מכאן הוציא הרמב"ם ה' שבועות (פ"ב ה"א) אפילו השביעו עכו"ם חייב, והכ"מ והל"ם לא הביאו עיקר המקור מהמכילתא שיתרו השביעו למשה, ומה שכתב הרמב"ם אפילו השביעו קטן פ"י הכ"מ קטן לא גרע מעכו"ם, טעם זה אינו מספיק, דדעתי בראה הטעם מפני שהקטן שנשבע והוא יודע טעם השבועה כופין אותו לעמוד בדבריו כמו שכתב הרמב"ם (פ"ב ה"ז). ושלא יהי' רגיל להשבע תמיד בעכו"ם.

(ס"ס כח) ותני משה לאהרן ית כל פתגמא דה' דשליחיה צ"ל.

(ס"ס י) ואמרו לעמא למיכר צ"ל.

(ס"ס טו) דאשאל נפשיה לזנותא הי ככנענאי צ"ל, (סנהדרין פב :) שעשה מעשה כנען.

(ס"ס כ) יוכבד חביבתיה, א"ת יוכבד אחת אבוהי, לאו דודתו מן האם שכן נח מותר בקרובותיו מן האב ולא מן האם, (סנהדרין נח :) שלוי נשא שתי נשים, מאחת הוליד את קהת, ומאחת הוליד את יוכבד, וקשה לי על ת"י שת' סתם חביבתיה, ועי' ת"י (במדבר יא כ"ו).

(ס"ס ל) ואכדין יקביל וכו' צ"ל.

(ס"ס ז) אנת תמליל (לאהרן) ית כל וכו', עי' ראב"ע.

(ס"ס ד) ואיגרי גירין דקטול במצרים ואפיק ית חילי ית עמי, צ"ל

ועי' ת"א.

(ס"ס ט) היכמא דשמען כל ברייתא ית קל ציוחת חיויא כד איתערטיף מן שירויא, (ב"ר פ"כ) ירדו מלאכי השרת וקצצו ידיו ורגליו והיה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, בא נחש וכו', רש"י (ירמיה מו כב). בשם ל"ב מדות, ומה שתי לא מצאתי.

(ס"ס כד) וחפרו כל מצראי צ"ל.

(מ"ה) ירושלמי ביציא ויונתן ת' פצידינא, היינו הך.

(ס"ס כה) מן פרעה ומן עבדוי ומן עמיה צ"ל.

(ט ג) הא מחת ידא דה' הוא דעד כדון לא הות למחוי מתגריא לחוד
בבעירך וכו', כן בכ"י, והירושלמי ת' רק המלות מתגריא לחוד, (עי' תנחומא
ושמ"ר).

(סס יח) מן אוצרי שמיא ברדא, לשון מקרא אוצרות ברד (איוב לח כב).
(סס כא) ובלעם דלא שוי לביה לפתגמא דה', עי' רש"י סנהדרין ק'
ד"ה בר תלתין וכו', והחזקוני ריש פרשה וארא, תרי בלעם הוו וזה אביו
של אביו ונכדו נקרא בלעם על שם זקנו, ועי' ת"י (במדבר לא ח' וצ"ע).
(סס לא) וכתנא וסרתא לקון ארום סרתא הוות בסירה, כן הוא בכ"י,
ועי' מהדורא קמא.

(סס לב) ונפק משה מלות פרעה צ"ל.
(סס) ומטרא דהוה נחית לא מטא על ארעא וכן ת"א וז"ל רלב"ג
ר"ל שלא נתך מטר מהעננים אשר שם מטר שירד לארץ אחר שפירש
משה כפיו אל השם יתע', וזה היה פלא עצום, ואולם אונקלוס תרגם שהמטר
שהיה יורד לא ירד לארץ וזה יהיה יותר נפלא, ולפי דעתי שאם היה
הענין כן הנה היתה מבארת התורה זה כמו שביאר, שאר הפלאים
הנפלאים ע"כ, הנה כבר בארתי במהדורא תליתאה (בראשית א' ז') פעמים
יורד המטר ממים העליונים ופעמים העבים שואבים מים מן התהומות.
דהיינו ממי אוקינוס שהם מים תחתונים, ורבינו בחיי פ' עקב שיש הבדל
בין גשם ובין מטר, הגשם היא הטבעי הבא בסבות האדים העולים מן הארץ,
והמטר היא ההשגחתי הבא מן השמים, לפי זה נוכל לפרש ג"כ את
התרגומים שהמטר הבא מן השמים בעננים לא ירד לארץ, כפירש הרלב"ג
בעצמו.

(י ג) אלהא דיהודאי צ"ל.

(סס ד) ארום אין מסריב צ"ל.

(סס ה) ולא יהוי יכיל למיחמי צ"ל.

(סס ו) ואמרו עבדי פרעה ליה וכו', עתידא למיבדא צ"ל.

(סס ז) וצלי קדם ה' אלהכון צ"ל.

(סס יט) וטלקית וכו', וא"ת ורמחי והכל אחד, ותשלח את הילד
(בראשית כא טו) ת"א ורמת ית רביא ות"י וירושלמי ת' וטלקת ית טליא,
ויונתן ת' טלקת ית רביא צ"ל, החזקוני פ"י ויתקעו לשון ולבן תקע את
אחיו (בראשית לא כה). ולפי התרגומים שת' אשרי ית אחוהי לא נכון
לפרש כאן.

(סס כב) למעסוק במצותא, (שמ"ר פי"ד) כדי שיהיו קוברים מתייהם ולא
יהיו רואין אותן שונאיהם.

(יא ד) ואמר משה לפרעה, בקרא ליתא המלה פרעה.

(סס י) ולא פטר ית בני ישראל מארעיה צ"ל.

(יב ג) מלילו עם כל כנשתא דישראל וכו', ויסבון להון גבר, אימר צ"ל.
(סס ד) בסכום נפשתיא וכו' תיכסון ית אימרא, ועי' ת"א ורש"י

וירושלמי פסחים פ"ה ה"ג, (פסחים סא.) ילפינן מהכא שאין הפסח נאכל אלא למנויו, הפני דוד מרחידיא, וז"ל תימה מאי דאמרי באגדה מאן דצריך ייתי ויפסח ואע"ג דלא אימנו בהדייהו, וז"ל ששחטו ע"מ כן, ועוד תימה דהתנן (בגיתין כה.) הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלם, ע"כ בתניא רבתי ה' פסח, רבי ישעיה כתב דלא גרסינן ליה לפי שאין לנו פסח עתה, ומסתברא שטוב הוא לאומרו, ופתרון ויפסח נזכר לפרשו כמו ויפסע, וכה פתרונו לפי שתחילה זימן ואמר כל דכפין ייתי ויכול, חזר ואמר כל דצריך ייתי ויפסח, כלומר יעבור עלי לסעוד אצלי.

(פס ט) בחמרא ומשחא ושקייני (פסחים מ.) ואגב אורחא (שם) פסח שבשלו בחמי טבריא חייב, (פדר"א פ"ה) ותהום אחד שהוא אצל גיהנם נובע ומוציא מים חמים תענוג לבני אדם, וכן (בשבת לט.) וכן יאמרו חכמי העמים כי המעיינות הרוחחין עוברים סמוך להאש אשר בבטן האדמה, ולא מצאתי ברמב"ם ה' קרבן פסח דין זה, וכבר הקשו חכמי לב דהיכי משכח"ל בישול בחמי טבריא בירושלים (פסחים ח:) ונראה לי לתרץ כעין שכתב הניא רבתי ה' נטילת ידיה, וז"ל חמי בראשית כגון חמי טבריה ודוגמתן אין נוסלין מהם לידיה, (ע"י חולין קו.) ועוד דוגמא שנעשו היום בענגלאנד בקבוקים שממלאין אותן במים רותחין ושוהין ועומדין ברחיחתן הרבה ימים, וכעין דוגמא ומשל שהביא חמי טבריא בבקבוקים כאלה מטבריא לירושלם ובשל את הפסח.

(פס י) בכרן יומא הדון הנפיקית ית חילוכון צ"ל.

(פס כה) מומן דחמטון לתמן, ר"ל אף דבכ"מ דכתיב כי תבאו לאחר ירושה וישיבה הוא, דוקא לענין חובת קרקע אבל לענין חובת הגוף לא, וראיה ביהושע עשו פסח קודם ירושה וישיבה.

(פס ל) צווחתא רבתא במצרים צ"ל.

(פס לה) ומנין דדהב ולבושין צ"ל.

(פס לו) שבעת ענני יקרא וכו', ע"י תרגום שה"ש ב' פסוק שמאלו

תחת לראשי.

(פס) ומטיילין על ריגליהון וכו', ע"י רש"י פסוק ו' ונתן להם שתי

מצות דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה ורמב"ם פ"ג ה"ב איסורי ביאה מל אותם משה רבינו שכולם בטלו ברית מילה במצרים, וזה נס גדול שהיו יכולין כולם לילך על ריגליהון בהיותם כאבים.

(פס לט) והיו קטעין מן לישא וכו', וסדרינן על רישיהון ומתאפי

להון מחומתא דשימשא, וכן בפסוק ל"ד, ענין זה לא מצאתי במדרשינן, יש לי לשאול שאלה לענין איסור שבת כהאי גוונא, אם הוא דרך אפיה בכך, (שבת לט.) בחמה דכ"ע לא פליגי דשרי פירש"י דאין דרך ביטולו בכך, ונראה שהיה אפיה, אבל מת"י משמע שדרך אפיה בכך כדכתיב ויאפו, ותי' ומתאפי להון מחומתא דשימשא.

(סס מה) עד דאיתיליד יצחק ומן דאיתיליד יצחק עד דנפקו וכו' צ"ל.
 (סס מכ) והות ידיה שמאלא מקטלא כל בוכרא דמצרים וימיניה משיוזא
 צבוריהון דישראל, כן הגירסא בכ"י ע"י תרגום ירושלמי.
 (סס מג) כל בר עממין או בר ישראל דאיסתלק ולא הדר, מכללא אחד
 ישראל מומר ואחד נכרי במשמע, והת"י הוסיף, ולא הדר' נראה שכל זמן
 שלא שב בפרהסיא ויעשה המצות כבתחלה, הוא כנכר לכל דבר, ואגב
 אורחא לענין חליצה, אם חובת החליצה חלה גם על העוֹבֵב דת? בספר
 תולדות יצחק (דף י"ז:) וז"ל (גיטין עד.) הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי
 מאתים זוז ומת, נתנה אין זקוקה ליבם, לא נתנה זקוקה ליבם, רשב"ג אומר
 נותנת לאחיו או לאביו או לאחד מן הקרובים, ונחזי אנן על איזה אופן
 כוונה הגמרא במה שאמרה או לאחד מן הקרובים, הא שפיר מה שאמרה נותנת
 לאחיו, כי הרי זקוקה להם, או לאביו יתכן באופן שיש יבם קטן שהיא
 זקוקה לו, וע"כ אם נותנת לאביו שהוא הידוש הראשון נפטרת מהיבם הקטן,
 אבל לקרוביו באיזה אופן יתכן שתהיה צריכה לתת, ממה נפשך אם אין אחים
 הלא איננה זקוקה ליבם כלל, ונתנה זו למה, אלא ע"כ מוכרחים אנו לומר
 כי כונת הגמרא על האי גונא, שאכן יש לה יבם שעוב דתו, שכגון זה
 אין לו דין יורש כמבואר (בחומ"ס רמ"ג), וע"כ נותנת לקרוביו, כדי
 להפטר מחליצת העוֹבֵב דת, הרי מזה אנו מוצאים דעת התלמוד מוכחת
 ובולסת, שחובת החליצה חלה גם על העוֹבֵב דת, ע"כ, אבל אין מזה ראיה,
 דנ"מ שתפטר מן האיכול או דלא תקרא קטלנית, כדפירש בהגהות הרש"ש,
 ובירושלמי דמסיות בדרשב"ג והיא פטורה מן החליצה כו', ליתא בדבריו או
 לאחד מן הקרובים, ובבאור הרא"ם לפסיקתא זוטרותא פ' תצא בשם אביו
 הגאון רי"מ פאדווא הראה מקור לספק זה, בזוהר חדש פ' תצא וז"ל והא
 דאמרן כי ישבו אחים יחדו ר' יצחק אמר כי ישבו אדום שיכירו בלבם, שהם
 אחים כמד"א וישב ה' מלך לעולם כמה דאשתמודעין דהוא מלכא על כולא,
 וכוונתו שאם היבם מומר אינו זוקק לחליצה, הנה (בקידושין מט:) על מנת
 שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו, והרמב"ם
 (ה' אישות פ"ח ה') הרי זו מקודשת מספק שמא הרהר תשובה, בלבד,
 נראה לי שה"ה לענין חליצה אף שלא חזר בתשובה בפרהסיא נקרא
 בעל תשובה, וצריכה חליצה מספק, וע"י בספרי גבול מנשה בתשובה
 שהשיב הר' שלמה בר אברהם מההר אל החכם ר' משה בר נחמן, הבית
 שמואל (באה"ע סי' מ"ב ס"ק כ"ב) דלא חיישינן שעשה תשובה
 אלא היכא דאיכא רגלים לדבר כמו התם שאומר שאני צדיק גמור,
 להכי כאן אא"כ יודע שעשה תשובה וה"ה אם יש רגלים לדבר, וכן ביו"ד
 ה' כבוד אב ואם (סעיף י"ח) דאינו מחוייב לכבד אביו רשע אא"כ עשה
 תשובה, וה"ה אם יש רגלים לדבר וע"ש בנחלת צבי.
 (סס מו) לא תפקון בתורה כתיב ל"י הנ"ל בחומש רומ"ה הגי' לא
 תפיקי בל"י כבעברית וכן צ"ל בת"י, ומ"ש לא תוציא בל"י ולא תשבר

בל"ר משום דיש שובר אחר שובר ואין מוציא אחר מוציא, ועוד י"ל משום שאינו נוהג אלא בפסח ראשון ובשבירה אמר ל"ר משום דגם בפסח שני יש בו משום שבירת עצם, ועוד דוקא אחד שהוציא שעשה עקירה והנחת כהוצאת שבת (פסחים פה:): מלבי"ם כתב הטעם כמ"ש בירושלמי (פסחים פ"ז ה"ג) נמנו על הפסח הוציא אחד כוית חייב שניים וג' פטורים, מפני שבני חבורתם ראויים להמשיך אצלם אלא שהם עוברים בעשה (של בבית אחד יאכל) ולר"ש אף בעשה אינם עוברים, וע"כ אמר לא תוציא בל"י.

(יג ה) ויהי ארום יעלינך ה' לארע וכו' צ"ל.

(כס ט) בגובהא דרישך צ"ל.

(כס יד) מה דא מצוותא דבוכרייא, ת' לפי המשך הענין, ובתנחומא,

מה זאת, מצות פסח, מה ענין פסח אצל בכורות?

(כס טו) וכל בוכרא דבריי צ"ל.

(כס טז) ולתפילין בין ריסי עינך, קשה לי דזה נגד הלכה (מנחות לו:).

ועל זה העיר במכתב ידידי הרב הגדול דר' הערצאג אב"ד דובלין במדינת אירלאנד, בזה"ל אפשר שבא להורות לן שהשיעור הפחות של התפילין כשיעור שבין ריסי העינים והפירוש של ריס כאן הוא עור המקיף את העין וע"ז נקט ריסי עינך שלא תאמר כשיעור שבין העינים ממש (ועי' תוס' עירובין צה: ד"ה מקום), ויש לי השערה שהכוונה ריס היא כאן במובן אחר לגמרי והוא השרשים שבמות שבהם תלוי מאור העינים (ועי' גדרים פא) והכוונה היא על הראש כנגד המוח בין אותן השרשים של כח הראות עכ"ל, הנה פתרון זה כבר קדם הכוה"ק, אבל בכ"מ שזכר ריסי עיניו פ"י שערות שבבבת עיניו, (ועי' משנה בכורות פ"ו ב' ופ"ז ג' ובר"ב שם) ועל מלה זו טוטפת אין למלה הזאת משפחה ידוע כמו שכתב הרמב"ן ודברי רבותינו ז"ל ידוע, רש"י בשם מנחם יחס אותה אל לשון והטף אל דרום (יחזקאל כא ב') לשון דבור שהרואה אותם קשורים בין העינים יזכור הנס וידבר בו, הרמב"ן פ"י לשון טוטפת (שבת ס"ו א) לשון תכשיט, במודרא קמא (דברים ו' ח) עמ"ש מירושלמי (שם) ראיה לרש"י, החזקוני פ"י לשון הבטה כמו ועינוהי מטייפין (ב"ק צב:) ע"ש וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך (דברים כח י) עי' בת"י, ומתוך שיראו אותם יזכרו הנסים.

(כס יז) מאתן אלפין (עי' סנהדרין צ"ב:).

(כס יט) דגרמי יוסף בגיה כו' (סוטה יג.) ומניין היה יודע משה

רבינו היכן יוסף קבור וכו' מכילתא נטל צרור וזרק לתוכו וזעק וכו' בילקוט בשלת וי"א נטל חרס וכתב עליו שם המפורש והשליך ליאור מיד צף ועלה ארונו של יוסף (סוכה גג:) נשא אחיתופל ק"ו וכו', היד דוד הקשה ק"ו לא שייך הכא, ונראה לי שבעון שבועה כל העולם גידון (שבועות לט.) א"כ ק"ו הכא שייך שהוא שלום לכל העולם, וממשה לא רצה דוד ללמוד לפי

שבפעם אחת טעה בענין שקלים, (שמואל ב' כד) עי' סוף ספר ויקרא מהדורא
תניינא במכתב מהרב הילמן.

(סס כ) דאחפיו בענני יקרא, עי' ת"י לעיל י"ב לו.

(סס כא) למרדפין מן בחריהון צ"ל.

(יד ז) הוא אתרא דטניס, במכילתא פי החירות הוא פיתום, ופתיום
הוא טנס, (ת"י לעיל א' יא).

(סס ג) ירושלמי ואמר פרעה על עסק בני ישראל, וכן ת"א על בני
ישראל ועי' רש"י, ויונתן ת' וימר פרעה לדתן ולאבירם בני ישראל דמשתירין
במצרים, לא מצאתי ברז"ל.

(סס) סרד עליהון טעוות צפון, וירושלמי טעוותא דפעור ועי' ת"י
(במדבר כ"ה א') וצ"ע דבעל צפן ובעל פעור הכל אחד, ופסוק ט' ת'
טעוותא דצפון כת' יונתן.

(סס ט) כנשין מרגליין ואבנין טבן, ובת"י (במדבר לג ח) אונגין
ומרגליין.

(סס י) וצלו, וא"ת וועיקו, ופי הרמב"ן פסוק י"א ענין תרעומת שלא
התפללו?

(סס יב) יתגלי ה' עליכון וידון (ועי' לעיל ה' כא).

(סס יג) ארבע כיתן וכו', ירושלמי תענית פ"ה ח"ה, ועי' אבות דרבי
נחן פ"ג בשעה שעמדו אבותינו וכו'.

(סס כ) ואעיל בין משריתא דמצראי ובין משריתא דישראל וכו', על
ישראל צ"ל.

(סס כא) בחוטרא רבא וכו', תנחומא פ' וארא ותוריע, ועי' פדר"א פ"מ.

(סס כד) ואודיק ה' צ"ל.

(טו י) מיא משבחייא צ"ל, ולא ידעתי למה לא ת' תקיפן כאונקלוס,
ובפסוק ח' מנע לת' נערמו מים, חכימו מיא כת"א ועי' מכילתא, אבל שבת
ותקף הכל אחר.

(סס יח) לעלמא דאתי, עי' תרגום ירושלמי, פי' שני עולמות, (ברכות
גד.) התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם, פי' רש"י עזרא וסיעתו,
וכן כתוב מן העולם עד העולם, (נחמיה ט' ה'), ומשנה זו בימי נחמיה
נשנית כענין שאמרו (שבת קכג:), וצ"ע אמאי במקדש ראשון לא היו אומרים
אלא מן העולם, הא דוד אמר מן העולם ועד העולם (דה"א ט"ז ל"ו), והא
דהקשה הרש"ש (ב"ק פב.) מדוע לא חשיב הא דהתקין שיהיו אומרים מן
העולם ועד העולם י"ל שחשיב רק מה דהתקין עזרא בעצמו, ואפשר נחמיה בן
חכליה אסקיה ד"ה (בי"ב טו.) הוא כתב מן העולם ועד העולם, אבל זה דחוק
מאד לומר ששינו מה שאמר דוד.

(סס כה) גזירת שבתא וקים איקר אבא ואמא וכו', מכילתא חק זה
השבת ומשפט זה כאין דברי ר"י ר"א המודעי, אומר חק אלו עריות וכו',
דיני אונסין ודיני קנסיות ודיני חבלות, והוא הרכיב ר"י ור"א יחד והשמיט

עריות, ורש"י שבת ופרה אדומה ודינים, ובספר פז"פ מר"י מווינא התעורר על רש"י תימה והאמרינן יבא אפר פרה ויכפר עון העגל, אלמא שלא נאמרה עד לאחר העגל ע"כ. (ובגיטין ס:) פרשת פרה אדומה נאמרה ביום שהוקם המשכן, ובתורה חמישה שט"ס קל גפל בדברי רש"י, שהיה כתוב שבת ודינין וכ"א (ר"ת וכיבוד אב) וכמו בגמרא (סנהדרין נו: ומכילתא) ובטעות נשתרבב הכ' לפי, ואיזה מעתיק הוסיף טעות על טעות ופירש מפורש הר"ת ופרה אדומה ע"כ, אבל אם נביט בעין בקורת על דבריו נראים שכל דבריו בזה בטלים ומבוטלים ואינם נאמרים אלא לחדודא בעלמא, כי מקור לרש"י הוא מהסדר עולם זוטא פ"ד, וז"ל ובאותה השנה בחדש השני נתנו לישראל במרה מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינים, בלשון רש"י, ועוד כך צריך להיות ר"ת של וכיבוד אב ואם (וכא"ו) וסמך נראה לרש"י, מה שכתוב במ"ר שמות פ"ט יהי לבי תמים בחקך זה חקת הפסח וחקת פרה אדומה, בזה נאמר חקת הפסח ובזה נאמר חקת חתורה, ונתנו לישראל במרה רק מקצת פרשה של פרה אדומה, וכעין זה בענין שבת, תחלה נתנה לישראל שבת במרה, ואח"כ באלוש נתנה להם כל דיני שבת כדאיתא בסע"ר פ"ה וע"י בהגרי"א שם, וירושלמי ביצה פ"ב ה"א.

(ספ) ותמן נסייה בניסיונא עשיראה צ"ל כמו בירושלמי.

(סס כז) ירושלמי כל קביל שבעין סביא סנהדרין דישאל בכמה מקומות נמצא בחיי המלה סנהדרין כמו (בראשית כ"ח ג') סנהדרין דסכומהן שובעין כמגינא עממיא ועוד, כתב הר"ב (סוטה פ"ט י"א) נקראים סנהדרין ששונאים הדרת פנים בדין, פסיקתא זוטרתא פרשה בהעלותך, לשון "סנהדרין" סין זה תורה שניתנה מהר סיני, הדרין שמהדרין התורה במדרשה ומיפים ומישרין הכתוב זה עם זה, איזה יכשר הזה או זה באמת שניהם כאחד טובים, ובל"י מקום ועד היועצים, כפי הערך.

(טז ה) כנישתא דבני ישראל צ"ל.

(כס י) כנישתא דבני ישראל צ"ל.

(סס כח) ואתיין חיון דכיין ובעירין ושתין מניה והוו בני ישראל צדיין ואכלין יתהון, מכילתא כיון שחמה זורח עליו היה "פושר" והולך (עי' במפרש לת"י) ונחלים היו מושכין ממנו ומוליכין לים הגדול ובאין אילים וצבאים ויחמורים וכל בהמה ושותין מהם, ואחר כך באין האומות וצדין מהם ואוכלים אותן וטועמים בהם טעם מן שהיה יורד לישראל ע"כ, ורש"י מסיים "ויודעים מה שבחן של ישראל" נראה שרש"י הוסיף מדעתו, ובעל התרגום הזה היה לו מקור אחר שלא גודע לנו איה מקומו ולא כמו שכתב בעל מאיר עין בביאורו על המכילתא שהוא תיקון איזה מגיה טועה, כי מכילתא לחדר ותי' לחוד, כי מדרשים חלוקים בענין המן כמו "מחספס" בגימטריא רמ"ח שנבלע ברמ"ח אברים ואין צריך להוציא, ר"ל ולא היו צריכין לפנות (יומא עה), אבל אם אחד מאוה"ע היה אוכלו היה

צריך לפנות (במדבר רבה פ"ו) ובספרי פ' האזינו כשהיה אחד מאה"ע פורש ידו לקבלו לא היה עולה לו כלום.

(ס"ט) מארבעה גרמדי, וכן ת' (במדבר ל"ה ד') ערוך ערך גמד ב' גמד פ' אמה כדכתיב ולה שני פיות גמד ארכה (שופטים ג' טז) ומתרגם רב יוסף גרמידא ?

(ס"ט לד) היכמא דפקיד ה' ית" משה, ובמקרא כתיב "אל" משה.

(ס"ט לה) ארבעין יומין בחר מותיה, בשבעה באדר מת משה, ואכלו הימנו עשרים וארבע של אדר וששה עשר של ניסן, דכתיב וישבות המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן (יהושע ה' י"ב), ומן המן שלקטו ב' באדר היו אוכלין עד ט"ז בניסן, ואז מותר להן ללקוט כיון שכבר פסק מלירא, אין עוד קפידא בהותרה, דלפני זה גאסר משום שיהיה להם בטחון, ע"י פענח רוא, והרלב"ג שם צ"ע. (י"ז ח) אתרא דבטילו אידיהון ממצוותא דאוריתא ואתיבשו מבויעא מכילתא לפי שפרשו ישראל מן התורה לכך בא שונא עליהם וכו', וכו' ל"ג מדרש זה כאן אלא לקמן בפרשת עמלק, וכתב בעל מדות סופרים, מת"י אשר יסד תרגומו ברוב המקומות ע"פ המכילתא נראה שהיה בגירסתו, אבל מת"י שדרש כאן בענין אחר ודלא כהמכילתא, נראה שלא היה בגירסתו כאן.

(ס"ט ז) הב לך, צ"ל "הבו לנו" כת"א וכלשון הכתוב לשון רבים, וכתב החזקוני אע"ג שלא הזכיר כאן אהרן מכל מקום הוא היה שם ואין צורך להזכירו, וראב"ע פ"י כן כי משה לא דיבר עם ישראל רק ע"י אהרן.

(ס"ט ט) גוברין גיברין ותקיפין בפקודיא, מכילתא ר"י אומר בחר לנו אנשים גבורים, ר"א המודעי אומר בחר לנו יראי חטא, ות"י הרכיב את ב' הדרשות וכן רש"י, וזכעין פלוגתא נמצא (סוטה מד.) ר"ע אומר הירא ורך הלבב כמשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה, ור"ה אומר זה המתירא מן העבירות שבידו החזקוני וז"ל בחר לנו אנשים שגולדו באדר השני ואין להם לירא ממכשפות שהרי אין בו מזל ובג"י עמלק מכשפים הם ויש להם יכולת ב"י מזלות ובעת שאין בו מזל אין כשוף מצליח ע"כ, לא מצאתי כעת ענין זה במדרש, וע"י מדרש אסתר פסוק בחדש הראשון, ונראה מימות משה ואילך מוסיפין חדש אחד ועושין שני אדרים ע"י (ר"ה יט:) ורמב"ם ה' קדוש החדש פ"ד ה"א, ומה שכתב באדר שני אין בו מזל, זה דבר חדש, ע"י ספר יצירה (פ"ה משנה ב' וברכות לב:) ובכל לוחות השנים נדפס אדר א' מזל דגים אדר ב' מזל דגים, ודברי החזקוני דברי אלהים חיים, ולא מצאתי מי מוכיח בענין הזה אם יכשר. (ס"ט יד) בספר סבייא דמלקדמין, ע"י מכילתא, וראב"ע פ"י בספר בפתחות הבי"ת הנודע והוא ספר התורה, או ספר אחר היה להם וכו', וכן כתב (במדבר כא יד) בספר מלחמת ה' ספר היה בפני עצמו וכו', אבל ת"י

וירושלמי תרגמו בספר אורייתא, ובאמת לא נמצא בעולם ספר יותר קדמון מספר התורה אשר בידינו, ודע מה שכתב הרמב"ן בשם הראב"ע, לא נמצא כאן רק בפירוש במדבר שם.

(ס"ט טו) ירושלמי מלכא קדמא וכו', הוא שאול בר קיש וכו', והרמב"ן כתב רמז לשאול המלך הראשון, וחידוש שלא הביא תרגום ירושלמי זה, והוא ידע מתי"ז כי באיזה מקומות בפירושו הביאו, ומירושלמי זה הוא מה שכתב הרמב"ם (ה' מלכים פ"א ה"ב) ראייה מינוי מלך קודם למלחמת עמלק שנאמר אותי שלח ח' למשחך למלך, עתה לך והכיתה את עמלק (שמואל א' טו א י"ג), ועי' שם לח"מ.

(י"ח כ) ודבר יתרו חמוי דמשה ית צפורה אנתתיה דמשה בתר דשלחה מלותיה כד הוה אויל למצרים, הוא כדעת ר"א המדעי במכילתא ששלחה לבית אביה עי' רש"י, ודעת ר"י אחר שנפטרה ממנו בגט, ואפשר שא"ת בתר דפטר סבר שנפטרה בגט, כרבי יהושע ובפרט שהוא ת' את התורה מפי ר"י, ולא כמו שפי' הג"ל שת' כדעת ר"א ואגב אורחא אעיר, הנה בשו"ת חמדת שלמה חלק אה"ע סימן ע' וז"ל בעיקר שם צפרא אין ברור אצלי שהוא משם צפורה הנאמר בתורה, ואולי הוא לשון תרגום ואת הצפור לא בתר שמתרגם ית צפרא, הן אמת שי"ל שתיבת אלף שבתרגום בסוף התיבה הוא להורות על דבר ידוע נגד הה' שבתחלת תיבת הצפור עכ"ז י"ל ששם צפרא היא שם בפ"ע אחרי שיש שינוי תנועות בהבדלת צפורה או צפרא וכו', וראוי לכתוב צפרא בא' שלא לטעות שהוא שם צפרה הנאמר בתורה, ואולי עיקר השם הוא צפרא, והנה לענין הלכה דבריו אמת, אבל תרגום דהאי קרא לא היה ולא נברא, כי ואת הצפר לא בתר (בראשית טו י') תרגם אונקלוס ויונתן "וית עופא" אבל נמצא תרגום זה את הצפור (ויקרא יד ה) שמתרגם ית צפרא, ואם יש להסתפק בעקר שם צפרא, ואולי הוא לשון תרגום את השעיר (ויקרא טז ט') שמתרגם ית צפרא וראוי לכתוב "צפירא" ביו"ד, ומה שכתב עוד, שם אם נכתב צפורה ביו"ד מלא לא מצאתי מחלוקת במלא וחסר בשם צפרה, רק בתרגום נמצא צפורה ביו"ד, והא דת' ואת הצפור וית עופא, לא תרג' "וית צפרא" כמ"מ שנאמר צפור ת"א ויונתן צפרא וכאן ת' וית עופא, כתב הבאורי אונקלוס, לפי שמשמע צפור אחת, כי "צפר" אינו שם כולל בארמי, "עופא" הוא שם המין ומשמע אף שתיים, ולא תרג' "צפירא" לשון רבים, לפי שבכתוב "הצפור" לשון יחיד, וכן וירד העיט ת' ונחת עופא א"כ ודאי כוונתו ג"כ על התור והגוזל.

(ס"ט ז) ואתו למשכן בית אולפנא, מכילתא ודרשו כן מדכתיב בה"א הידיעה כפירש הראב"ע שהוא ידוע אהל משה.

(ס"ט יב) ונסיב יתרו חמוי דמשה צ"ל, ומשה הוי קאי וכו', מכילתא.

(ס"ט כ) ודיעבדון מלגו לשנרתא לרשיעין עי' תוס' (ב"ק ק: ד"ה) לפנים.

(יט י) ויחזורון לבושיהון, עי' (יבמות מו : ורמב"ם ה' איסורי ביאה פ"ג ה"ג).

(סס יב) מלמיס בטורא צ"ל.

(סס יד) ונחת משה וכו', מן טוורא צ"ל.

(סס יו) תלש מארי עלמא ית טוורא וכו', עיקר הענין נמצא (שבת

פח.). וכל לישנא דת"י לא מצאתי ברו"ל.

(סס יט) משה הוה ממליל וכו', עי' תוס' (ברכות מה.) ד"ה בקולו.

סס כד) לא יכוונון למיטוק למסתכלא, הוסיף המלה "למסתכלא" שלא

נזכר בפסוק זה רק בפסוק כ"א.

(סס כה) ונחת משה מן טוורא בקרא ליתא מלות מן ההר, בפסוק

י"ד חסר וכאן יתר.

(כ ז) אנא הוא ה' אלהכון צ"ל.

(סס ד) צלם וצורה, בת"י (דברים ה' ח') לא ת' צורה, כל סמל (דברים

ד' טז) ת"א כל צורא וע"ש ת"י.

(סס ו) ונטיר חסד וטיבו, וכן ת"י (דברים ה' י.) וא"ת "טיבו" שהוא

ת' של חסד.

(סס י) ועבדיכון ואמהותיכון ובעירכון צ"ל.

(סס טו) ית קליא היך הוו מתהפכין במשמעהון דכל חד וחד וית לפידייא

היך הוו נפקין וכו' צ"ל.

(כא ו) לות דשא דלות מזונתא, וז"ל החזקוני פרש"י הקיש דלת

למזונה וכו', ותרגום ירושלמי מוכיח לות דשא דלות מזונתא ואומר במקום אשר כלומר והגישו אל הדלת שהוא קבוע אצל המזונה והיינו מעומד וכו', והנה אחרי שהרב בעל החזקוני היה מן הקדמונים וחי במאה הראשונה לאלף הששי, למדנו ונרויח מזה שהתרגום הזה הוא מיוחס לתרגום ירושלמי.

(סס יח) או למפרקא ליד אבוהא, כך הוא בדפוס באזיליאה, ברם

גט פטורין יהיב לה, מכילתא וקדושין יח. וע"ש ברש"י ד"ה הילכתא, ואפשר דס"ל דמעות הראשונות אירוסין עושה וכל אמה היוצאת צריכה גט אף אם לא יעדה, בחזקוני וז"ל אין כסף, אם חלתה בסוף שש שנים ולא יכלת לצאת והוא ממציא לה מזונות אינה משלמת ירושלמי, ולפי פשוטו אין כסף יתור לשון הוא כמו מת אתה ולא תחיה ע"כ, עי' (ברכות י.)

ומה שכתב אם חלתה וכו' ירושלמי, אני לא מצאתי בירושלמי ולא בבבלי, ירושלמי (קידושין פ"א ה"ב. וכן בבבלי יז.) יכול אפילו חלה ת"ל ובשביעית יצא, כלומר אפילו חלה והוציא עליו רבו הוצאות הרבה אינו חייב להשלים מה שלא עבד בימי חליו, הן אמת י"ל שה"ה באמה, אף שלא נמצא דין זה בגמרא בבליה וירושלמית, אבל כל זה הוא בתוך שש, אבל בסוף שש חלה והוציא עליו רבו הוצאות הרבה חייב לו לשלם ?

(סס יז) ירושלמי ודי סבזי, וכן ת' הירושלמי ויקלל (ויקרא כד יא)

ובזי, ועי' ת"י ומכילתא, ואגב גררא העריך ערך בז ב' יחזקאל בן בוזי

הכהן תרגום ירושלמי יחזקאל נביא בר ירמיה נביא וגקרא ירמיה בוזי על שהיו מבזין אותו, וכן הביא הדרק (יחזקאל א ג) בשם ת"א, ולפנינו לא נמצא ירושלמי זה, כי כמה תרגומים היה לפני הראשונים ונאבדו, וכן הביא רש"י (יחזקאל כו יז) בשם תרגום ירושלמי "מגית" דחושלא וקלמא, ולא נמצא ירושלמי זה.

(כס כ) בשרביטא, והוא לשון מקרא שרביט הזהב אשר בידו (אסתר ה ב), וא"ת בשולטן וענין אחר, (ויקרא כו לב) תחת השבט ת"א תחות חוטרא, ות"י תחות שרביטא, רשב"ם בשבט בדבר שאדם רגיל להכות את עבדו להוכיחו, אבל בחרב לפי הפשט אחר יום או יומים חייב מיתה שאין זה תוכחה אלא דרך רציחה, והרמב"ם כתב כן להלכה ביתר ביאור וז"ל (בה' רוצח פ"ב ה"ד) יראה לי שהמכה את עבדו בסכין וסייף או באבן ואגרופ וכיוצא בהן ואמדהו למיתה ומת אינו בדין יום או יומים, אלא אפילו מת לאחר שנה נהרג עליו, לכך נאמר בשבט שלא נתנה תורה רשות להכותו אלא בשבט ומקל ורצועה וכיוצא בהן ולא בהכאת רציחה ע"כ.

(כס כב) מחקנסא יתקנס דמי וולדא צ"ל, וכפי הרמב"ן קנס בעבור שאין בולדים ניכר כי מי יודע אם יצליחו, פי' דילמא נפל הוי, וקשה דאזלינן בחר רובא כמו ברוצח דלא חיישינן שמא טרפה הרג ?

(כס כו) וסמינה, וא"ת ויחבלינה, (קידושין כד:) רבו רופא וסימאה יצא לחירות רשב"ג אומר ושיחתה עד שיתכוין לשחתה, ואפשר שת"י סבר כת"ק לענין עבד אין צריך מחשבה לכך ת' וסמינה בכל אופן יצא לחירות, וכעין מעשה בר"ג שסימא את עין טבי עבדו והיה שמח שמחה גדולה, וזה ודאי שלא במתכוין סימא את טבי, (ב"ק ע"ד:) בגיטין לח: מעשה ברבי אליעזר שנכנס בב"ה ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה, ונראה לי שר"ג לא סבר הא דרבי אליעזר, דלמה המתין ר"ג עד שסימא את עין טבי ולא עשה כעין מעשה דר"א, ועי' (פסחים ק"ג) בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה, ועי' גיטין שם.

(כס לג) בשוקא בחופר בר"ה עי' (ב"ק נ) ואגב כתיב וכי יפתח איש "בור" או כי יכרה איש "בר" חסר, בעל "הבור" ישלם מלא, י"א זה ע"פ דין דגמרא אם על פתיחה חייב על כרייה לא כל שכן אלא להביא כורה אחר כורה (שם נא) לכך כתיב כי יפתח "בור" מלא עשרה טפחים, כי יכרה איש "בר" חסר דהיינו שהראשון כורה ט' טפחים והוא חסר והשני כורה בור שהוא חסר טפח עשירית מי משלם, בעל הבור כתיב מלא, פי' מי שהוא ימלא משלם, ועוד שחפירה יותר עמוקה מן הכרייה, ומדלא אמר כי יחפר להורות בא שאינו עמוקה עדן כראוי.

(כס) ולא יכסיניה, וז"ל החוקוני ולא יכסנו הא אם כסהו פטר, ודוקא כראוי וכמה ראוי כדי שתהא עגלה טעונה אבנים מהלכת עליו כדאיתא בירושלמי פרק חזקת הבתים אין עושין חלל תחת ר"ה אלא א"כ שתהא

עגלה טעונה אבנים מהלכת עליו עכ"ל, ואין זכר מזה בירושלמי בפרק חזקת הבתים, אבל מצאתי בירושלמי זה (ב"ק פ"ה ה"ז), והיה כן בירושלמי ב"ב לפני החזקוני, כי מאמרי הירושלמי שנשנו ונכפלו בכמה מסכתות לא נכתבו אלא במסכתא אחת פעם אחת ונשמטו במסכתות אחרות, וצ"ע מפני מה השמיטו הרמב"ם (בה' נזקי מסון פי"ג ה"ד).

(כ"ב ב) ויזדבן ליה בדמי גניבותיה צ"ל ועי' מהדורא קמא.
(כ"ג ט) באגר נטיר, כי בשומר שכר מדבר והוא חייב בגניבה ואבדה ופטור באונסין, ובתרגום שלפנינו בלא אגר נטיר אינו מחזור.
(כ"ד ט) או איתביר מן חיוא, מכילתא או נשבר ששברתו חיה, כמו ולא שבר את החמור (מא יג כח).

(כ"ה טו) אין לא חמיא ליה או דלא יצבי אבוהא, (כתובות לט:) אין לי אלא אביה היא עצמה מניין ת"ל ימאן מכל מקום, והת"י ת' הוא עצמו ונראה שהדין אחד שבתו אינה רוצה או הבועל, ולשון פתוי ת"י וירושלמי שרגג וא"ת שדל והכל אחד, הרמב"ן כתב שהוא הטיות רצון בשקר, וכתב מלבי"ם אולם למ"ש (בקדושין מו), שמדבר בפתוי לשם קידושין א"כ אם היה בשקר הוה קדושי טעות, רק ענין הפתוי שמטוהו לרצונו על ידי הסתה, ובאמת גם הרמב"ן פי' כן כי פתוי הבחולות בענינים רבים פעם בדברים פעם בממון פעם בשקר שיטעה אותה פעם באמת שרצונו לישא אותה לו לאשה, א"כ מספק חיישינן לשם קדושין פתוי.

(כ"ז כד) ומרי" ערבנוחא, ועי' ירושלמי.

(כ"ח כו) היא חלק חותביה טפלא למושכיה, וכן בדפוס באזיליאה.

(כ"ט כח) בכורי פירך ובכורי חמר נעוון, דרש הכ"ל על הביכורים ועי' (ר"מ תרומות פי"א ג, ורש"י בכורות כו:).

(ל"ג ב) ולא יתמנע חד מנכון וכו', למימר הא בתר סגיאי דיני סטי, פי' אם רבים מחייבים לא הענה לנטות אחרי רבים ותלמד גם אתה חובה ועי"כ חטה משפטו לחובה, ובאר מלבי"ם ולפ"ז גם מה שתרגם אונקלוס ולא התמנע מלאפא מה דבעינן על דינא בתר סגיאי שלם דינא, ור"ל שהענה לנטות אחרי רבים המחייבים ולא תרצה לסלק א"ע מן הדין מלומר דעתך, כי תאמר שבתר סגיאי שלם דינאי שנשלם הדין לפי דעת הרבנים, מזה נראה כפי פשוטו של מקרא שח"א ות"י אם סנהדרין שראו כולם לחובה מחייבין אותו למיתה, הגה (סנהדרין יז), אמר ר"כ סנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו, מ"ט גמירי הלנת דין למחזי ליה זכותא והני תו לא חזי ליה זכותא, וחידוש דין זה נפלא, ולמה יהיה חוטא זה נשכר יותר ממי שהורג שלא בעדים כשרים או שלא בהתראה שמכניסים אותו לכיפה עד שמת מאליו, וזה פטור מכלום, עי' בהגהות הש"ס מדצ"ח, ורבינו מאיר הלול הובא בספר קהלת יעקב למהר"י אלגאזי ערך פטר, ובספר זבין שמועה פי' מה שאמר ר"פ פוטרין אותו פירושו פוטרין אותו למיתה ור"ל שהורגין אותו מיד ואין מענין את דינו עד למחר ככל דיני נפשות שמלינים את הדין והלשון

פוטרינ אותו הוא מעין הלשון שמצינו במס' (שבועות לט.) בעומד לישבע ואיימו עליו חומר השבועה ואמר אינו נשבע פוטרינ אותו מיד. ושם פי' רש"י מחייבין אותו מיד לשלם, וכן הכא פוטרינ אותו כלומר מחייבין אותו למיתה מיד, עי' רמב"ם (ה' סנהדרין פ"ט ה"א) וז"ל סנהדרין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולן חייב הרי זה פטור עד שיוויו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין ואח"כ יהרג, נראה שלא פירש נ"ן, וכתב סתם פטור ולא יהיב טעמא דרב כהנא, וע"ש בכ"מ.

(כ"ט ו) עמי בני ישראל וכו'. עי' ראב"ע, ואגב אורחא, בספר פו"פ מר"י מווינא שהוצאתי דפוס מגנצא תרמ"ח, וז"ל לא תטה משפט אביונך בריבו בירושלמי שאין לדקדק ביין נסך ע"כ. ושם כתבתי בהערותי וכמדומה פי' שהוא בסנהדרין וקשה לי להבין, ועתה ראיתי שהמעתיק הרכיב ב' מאמרים דלא שייכי אהדדי וגם חסר, וז"ל הירושלמי (סנהדרין פרק ד' ה"ז) ר' יהודה אומר אין מדקדיקין ביין נסך (ועוד אמר ר"י לקולא), ואח"כ מיתי ירושלמי לא תטה משפט אביונך בריבו אי אתה מטה אבל אתה מטה בדינו של שור.

(כ"ט כו) מנין יומי חיך אשלם מיומא ליומא (סוטה יג:).

(כ"ט ל"א) ית כל יחבי ארעא, במקרא ליתא המלה כל.

(כ"ט ל"ב) מיכאל סרבן חכמתא, (סנהדרין כ"ח:), זה מטטרוך, מת"י (דברים

לד ו) נראה שמיכאל לחוד ומטטרוך לחוד?

(כ"ט ג) ואמרו כל פתגמא דמילי ה' געביד צ"ל.

(כ"ט ד) וכתב משה ית כל פתגמא דה' צ"ל.

(כ"ט ה) וכעובד אבן ספירינון, וכן ת' לקמן (כח יח) ספיר, פי' אחר

מלוטש ולו ברק מתנוסס ומבהיק, ויחזקאל ראה אבן ספיר קודם מלוטש, ירושלמי כעובד לבן דספירינון, עי' בראב"ע בשם הגאון ולא הביא את הירושלמי, וא"ת כעובד אבן טבא, הנ"ל והא דמתרגם פה הספיר אבן טבא ולא שבזיו כלקמן (כח יח) למעט ההגשמה, וכן ת"י (ביחזקאל א' כ"ו וי' א') אבן ספיר אבן טבא ולא שבזיו כמו אצל אבני החושן, אבל אין זה נכון לפי שגם בפסוק, ויסדתיך בספירים (ישעי' נ"ד יא) ת"י, ואישכ"ל ינגד באבנין טבין שאין שייך בו הגשמה כלל, והכאורי אונקלוס כתב אפשר י"ל שבתרגם אונקלוס ויוב"ע על נביאים לשון, ספיר" שם כולל לאבנים טובות משום חשיבותו כגון, לחם ומים" לכל המאכלים ומשקים כמו, וברך את לחמך ואת מימך" לעיל (כג כה) ת', מיכ"ך, מישתך" ורק בחושן שודאי, ספיר" שם אבן פרטי תרגם בשם, שבזיו.

(כ"ט ו) נחת גבריאל וכו', (פדר"א פמ"ח) ירד מיכאל?.

(כ"ט ז') והוון חדן כו', הי כאכלין והי כשתין עי' רש"י בשם תנחומא,

ורש"י ברכות יז, ויאכלו וישתו שבעו מזיו השכינה כאילו אכלו ושתו,

(כ"ט יב) ושית מאה ותלסר פקודייא, מנין אותיות של עשרת הדברות

הם תרי"ג כנגד תרי"ג מצות, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו, רש"י, לא מצאתי ברז"ל, ור"ס לקח זה מדברי ת"י,

ואו מקור אחד הי' לשניהם ונמצא לפניהם באיזה מדרש או ברייתא הנאמר
ועי' בפירוטי מהדורא חניינא.

(שם י') אישא אכלא, אישא בריש טוורא צ"ל.

(כה ב) מן כל גבר דיתרעי וכו' צ"ל.

(שם ז) לבכבשא ולמקבע צ"ל.

(שם יח) תרי כרובין דדהב דכי, במקרא ליתא המלה טהור.

(שם יט) מן כפורתא תעבדון צ"ל.

(שם לד) ארבעה כלדין וכו', הוא אחד מה' מקראות שאין להם הכרע
(יומא נ"ב:) דגם מהתרגומים אין הכרע, בכללי הגמרא סוף ברכות בשם
הרא"ש דמתוך הכתוב אין להם הכרע, אבל מכי אתא עזרא ואפסקינהו יש
להם הכרע, הרמב"ם (ה' בית הבחירה פ"ג ה"ב) והכל משוקדים, והכ"מ בשם
הר"י קורקוס, דמספיקא עבדינן כולהו משוקדים שאף אם יעשו משוקדים ואין
צריך להיות משוקדים אין בכך הפסד, אבל אם יניח מלעשות משוקדים אם
צריך משוקדים איכא קפידא, נראה שלא סמך על פסקי הטעמים שגביעים הוא
באתנח לענין הלכה, אף שהטעמים היו ידועים לחכמי התלמוד עי' (מגילה ג.)
ורש"י (זבחים קטו:) ד"ה ויתב, ות"י (שמות כד ה) והא דלא הביאו ג"כ
את הכתוב (ויקרא ד' לז) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן דפליגי ביה
חנאי (זבחים כ"ד.) דחד סבר דאצבעו מוסב על ולקח וחד סבר דאצבעו מוסב
על ונתן וחד סבר שמוסב אתרווייהו, וגם זה אין מהתרגומים הכרח, ועי'
ביפה מראה בירושלמי ע"ז פ"ב.

(כו ט) שית יריען לחוד כל קביל שית סידרי מתניתא, המבאר בהקדמתו,
התרגום ההוא מוכיר שית סדרי מתניתא שלא היו ולא נולדו עדין בימים
ההם, ראיה שאין יונתן בן עוזיאל תלמיד הלל הוקן, אין זה ראיה, בשם
הגדולים ערך גאון משם תשובות הגאונים שנמצאו אצל גאון אחד שית סדרי
משנה דאיתגניזו מיומי הלל ושמאי, ומזה מוכח דהלל ושמאי הם עשו
שיתא סדרי משנה ורבינו הקדוש בירר ותיקן וקיצר וחיבר שית סדרי משנה,
וכן בספר יוחסין אות הלל, ועי' הקדמת הרמב"ם.

(שם עו) קימין הי' כאורח נציביהון, (סוכה מה:) כל המצות כולן אין
אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן, פרש"י כגון קרשי המשכן ועמודים ולולב
והדס וערבה, ואפשר דה"ה דלקח הכהן עץ ארץ ואזוב (במדבר י"ט ו') וכן
בענין מצורע (ויקרא י"ד ד') שהלקיחה יהי' דרך גדילתן, תניא רבתי ה'
סוכה בשם רבינו קלונימוס שהמשלשל דפנות הסוכה מענפי האילנות צריך
לשלשלן דרך גדילתן דקיימא לן כל המצות כולן אין יוצאין בהן אלא דרך
גדילתן וכתב החבר ר' צדקיה בר אברהם הרופא ומסתברא דגבי דפנות לא
הי' עיכובא מיהו מצות מן המובחר הוי ע"כ, בכורי יעקב (ה' לולב ס'
תרג"א) מהרב ר"י עטלינגער נסתפק אם יושבי אירופא יוצאין בד' מינין שגדל
באי אמריקא ואוסטראליא מפני שיושבי המדינות האלה רגליהם נגד רגלינו
וראשיהם למטה וא"כ המינים שגדלו שם אם ניטלין אצלנו הוא הפוך מדרך

גדילתן וכן אם יצאו יהודי אמריקא ידי חובת המינין הבאים מאירופא הואיל
שאננם יכולין לקחת אותם דרך גדילתם ועי' רש"י שם.

(ס"ט ו') מכוונין ציר חד בנו חד צ"ל.

(ס"ט ו') לתרין צירוי צ"ל.

(ס"ט כד') מזווגין על רישיהון צ"ל על רישיה.

(ס"ט כח') מן אילנא דנציב אברהם וכו' תרגומו דהאי קרא לא מצאתי

ברז"ל רק מקצתן עי' (סוטה י' ותנחומא).

(ס"ט לד') נגד מנה על ארונא דסודותא וכו' צ"ל.

(כ"ו א') דקיסי שיטין צ"ל.

(ס"ט ו') וחעביד אריחין למדבחא אריחין דקיסי שיטין צ"ל.

(ס"ט ח') חליל לוחין מלי עפרא עי' (רשב"ם ורש"י פסוק ה' ויתר

ב' כ"א).

(ס"ט יא') ועמודיהון עשרין בקרא כתיב ועמדיו.

(ס"ט כ') והיגון יסבון מן ממונהון במהדורא תניינא בארתי חכמי לב

יקבלו מן הממונים על גדת צבור, ומגמרא (ב"ב ח') משמע כפירש"י יקבלו

מן המתנדבים (ושם) שררות הוא דלא עבדו (פחות משנים) הא הימוני מהימן

פרש"י יחיד להיות גיזבר, ולקמן (ל"ו ג') והיגון מיתין ליה טוב נדבחתא

בצפר בצפר מן ממונהון ע"כ צ"פ שישראל עוד התנדבו, מן ממונהון כלומר

מן רכושם, ומה מוכח מותר להאמין לאחד המעות של צדקה, עכ"פ לפי

הח"י מאי שררותיהו כיון שלא לקחו רק את אשר כבר מסרו ליד הגזברים,

אבל צ"ע מאי קמ"ל שח' מן ממונהון, ואפשר שכוונתו בא לרמז מה שח'

לעיל (לה כז') וענני שמיא וכו' אזלין רברבני ישראל ומיתין יתהון לצורך

עיבודתא.

(ס"ט ו') ויעבדון ית אפודא דהבא תכלא צ"ל.

(ס"ט ט') מרגליין דבורלא צ"ל.

(ס"ט יב') ויטול אהרן ית שמהת בני ישראל במקרא כתיב את שמותם

לפני ה'.

(ס"ט טו') ולמכפרא על דיינייא, (ערכין טו.) על הדינין וענין אחד.

(ס"ט יז') סדרא קדמאה וכו', ראובן שמעון ולוי, (ופסוק כ') סדר רביעא

וכו', זבולן יוסף ובנימין, סדרם כסדרו של רש"י לעיל (פסוק י') כתולדותם

כסדר שנוצרו ראובן שמעון לוי ויהודה דן ונפתלי על האחת, ועל השניה גד

אשר יששכר וזבולן יוסף ובנימין מלא שכן הוא כתוב במקום תולדתו כ"ה

אותיות בכל אחת ואחת, וכבר הקשו חכמי לב שאינו כשום דעה לא בבבלי

(סוטה לו.) ולא בירושלמי שם, ומלבי"ם מחרץ דשם אומר בברייתא, שניה

כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם, וחמשים אותיות היה

כ"ה על אבן זה וכ"ה על אבן זה, ורש"י תפס שגם ראשונה היה כתולדותם

שכן פשוט הכתוב שמש"ש כתולדותם מוסב על שניהם, כי אין הבדל בין סדר

הברייתא לפרש"י, רק דלרש"י ראובן קדים ויהודה אחר לוי כתולדותם, ולברייתא

הקדימו את יהודה מפני חשיבותו, וכיון שלשאר התנאים לכולם יהודה מאוחר ולא חשו להקדימו, תפס בזה שיהודה אחר לוי שיהיה כתולדותם גם באבן ראשונה, ולפי זה יש לתרץ כן את התיי, הנה יש חלוקים בין התנא קמא לר' חנינא בר' ש באבני אפוד, הן שתי אבני שוהם על כתפות האפוד של הכהן הגדול, ונקראו ג"כ אבני זכרון, מפני שכתוב, כתולדותם, אבל באבני מלואים הן שתי עשרה אבנים המשובצות בחושן המשפט אשר נשא הכהן הגדול על לבו בארבע טורים, לא מצינו הכדל בסדר השבטים, ואפשר באבני מלואים לכולא עלמא שנסדרו כסדר שגולדו, ולהרמב"ם (בה' כלי המקדש פ"ט ה"ו) נראה דעתו שאין הפרש בין אבני אפוד לאבני החושן שכולן נסדרו כתולדותם, כמין שסדרן (בהלכה ט.) וכן בפרק בא לו (יומא בפירוש המשניות.) וכן בפסיקתא זוטרתא לפי התנא קמא, ודמות ראייה נראה לי כמו שכתב הרמב"ן בפ' תרומה באבני החושן דכתיב בהו במלואותם אין מסרטין עליהם באיזמל אבל אבני האפוד מסרטין אותן באיזמל, וכן ה"ה באבני מלואים דלא כתיב בהו, כתולדותם סבר התיי שליכא מאן דפליג שנסדרו כסדר שגולדו, וזה דעת התיי, ולפי התרגום ירושלמי הסדר, ראובן שמעון לוי, יהודה יששכר זבולון דן נפתלי גד, אשר יוסף בנימין, וכתב מלבי"ם תרגום ירושלמי סדרם כסדרו של הרמב"ם, זה לא אמת ע"ש, אלא הירושלמי סדרם כסדר (בשמות רבה פ"ח י') וכן הסדר בתרגום שה"ש בפ' ידיו גלילי וזב רב הפרש בשמות האבנים, (ובמדבר רבה פ"ב ו') יתאר צבע מפת כל שבט שהיה דומה לצבע האבן בחושן שעליה נחרת שמו, ומונה השבטים כסדר, ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולון דן גד נפתלי אשר יוסף בנימין, עי' ת"י במדור ב' ג' וכו', והרמב"ם בסדר השבטים נוסח אחרת, והכ"מ הרבה להקשות ומתקן, ובעל אור החיים האריך בזה והקשה על הכ"מ ומסיים יותר היה נכון להניח הדבר בצ"ע מלומר כזה, ולכן ישער שנזדמנה להרמב"ם איזה ברייתא ופסק אותה, וחידוש שהכ"מ והאור החיים לא הזכירו את התיי ויונתן שה' להם מקום כאן להזכירם, ולמדנו מזה כי זה התרגומים לא היה נודע להם, ואמנם לא נקח מזה ראייה כי לא ראו ולא ידעו את התיי ויונתן, כי אם נאמר שלא זכרו מפני שלא היה להם מקום להזכירם, מפני שעיקר שקליא וטריא שלהם לפרש דברי הרמב"ם, ולא נמצא דעת הרמב"ם כדעת התרגומים, ולא כמו שכתב מלבי"ם התרגום ירושלמי סדרם כסדרו של הרמב"ם, אמרי בינה פמ"ח בשם ידידיה האלכסנדר פ"ג מחיי משה, וז"ל הנה בכתפיו נמצאו שתי אבני שוהם כדוריות אחת בכל כתף אשר תורנה על שני חלקי הכדור בכללו האחד ממעל והאחד מתחת לארץ, וכו', ע"כ אבל הרמב"ם (ה' כלי המקדש פ"ט ה"ו) כל אבן מהן מרובע, והמ"ל לא ידעתי דין זה היכא איתיה ולא ידעתי אם היו אבני שוהם מרובעות כהרמב"ם, או עגולות כידידיה מעשה חרש הוא, או מעשה שמים, עי' ת"י לקמן (לה כז) וענני שמיא אזלי לפישון ודליין וכו', ואם תאמר אין מרובע מששת ימי בראשית ירושלמי (שבועות פ"ג ה"ח), י"ל אלא בבריות, וראיה והלחת מעשה אלהים

המה (לקמן ל"ב ט"ז) ופי' הראב"ע שהיו ככה כמדה הראויה נבראים (וב"ב יד.) אמרינן הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה, וחידוש שבעל אמרי' בינה לא הביא דברי הרמב"ם נגד ידידיה.

(ס"ט יט) וערקין, (במדבר ב' יח) ת"י טרקין, וירושלמי ת' בירולין, הנ"ל אפשר שכוונתו על האבנים היקרות שנמצאו בארץ בראזיליא אשר נודעה זה כארבע מאות שנה ובה נמצאו אבנים טובות למרבה מזה ראי' שנמצאו כמה דברים בת"י מזמן מאוחר, זה לא אמת שתרגום ירושלמי הוא מן הקדמונים הרי"ף והערוך הביאו את הירושלמי והמתורגמן ערוך ומרגד הגירסא בירושלמי בירולין בוי"ו.

(ס"ט כ) באשלמותהון (סוטה מח:) בשמיר השתמש משה לאבני האפוד כי נאמר פתוחי חותם, והאבנים הללו אין מסרסין עליהם באיזמל דכתיב במלואותם נמצאת חסרות ע"י הסריטה וכו', שמיר תולעת חזק מצור, ולשון סקרא הוא ולבם שמו שמיר ת' תקיף כשמירא (זכריה ז' יב), ועי' רש"י (יחזקאל ג' ט), והרמב"ם פי' המשניות סוטה פ"ט ושמיר נחש חופר אבנים בו פתחו אורים ותומים והיה מצוי בזמן מן הזמנים, המ"ד ה' כלי המקדש פ"ט ה"ז כתב לא ידעתי אמאי השמיט רבינו כל זה, היינו מה דאיתא (בסוטה שם.) אבנים הללו וכו', הנה אשמדאי מלכא דשדאי הביא את השמיר לשלמה (גיטין סח.) בקושי ע"י תחבולה, ומשחרב ביהמ"ק בטל השמיר (שם.) דמבית שני קאמר, כי בקשו אבנים לאפוד (קדושין לא.) כדי שלא יהא כ"ג מחוסר בגדים, או משחרב ביהמ"ק בטל השמיר דמבית ראשון קאמר, ולפי שאינו נמצא היום השמיר לכך השמיט הרמב"ם, ולכשיבנה ביהמ"ק לעתיד לבוא יביא משה את השמיר, ואגב אעיר בזה, (ביחזקאל כח יג) חשיב עשירות צור באבנים טובות, מונה תשעה אבנים חסר שלשה כשמות האבנים שבחשן (עי' בת"י) אב"ל לא כסדר שחשיב בתורה רק בסירוגין, ובלי ספק אנשי כנסת הגדולה דכתבו יחזקאל (ב"ב טו.) כיוונו בזה עפ"י הלכה עי' (יומא לו:), ולמה לא כתבו יחזקאל בעצמו פירש"י שלא נתנה נבואה ליכתב בח"ל, ואין להקשות משה כתב ספרו בח"ל, לא קשיא מידי, מפני שהתורה קדמה לבריאת העולם והיה משה כסופר המעתיק מספר קדמון, כדכתב הרמב"ן בתחלת התורה, ועוד ע"פ הדבור שאני.

(ס"ט) ירושלמי ומרגליתא והוא ת' של וישפה, ראה (ב"ב ק"ג:) אשכח בה מרגליתא וכו' ז"ל אמטייה לגבי גזברי פי' הרשב"ם לגזבר של הקדש ויקחנה לאבני אפוד וכו' ראי' לת' ירושלמי, אבל כל אבן טבא נקרא מרגליתא, כמו שתי' פסוק י"ז ארבעא סידרין דמרגליין טבאן, ואפשר שהיה אותו הזמן שנאבד ישפה של בנימין ירושלמי פאה פ"א ה"א וירושלמי קידושין פ"א ה"ו. (ס"ט כו) על שופמיה צ"ל.

(ס"ט ל) וכל מאן דמדכר וכו' עי' תרגום (קהלת ג' י"א) וכן כתב רש"י כתב שם המפורש היה נתנו בתוך כפלי החשן, כבר הבאתי במהדורא תניינא מקור נאמן להח"י ורש"י, ונעלם מכל הראשונים המקום שנמצא איתא.

הנה הכ"מ. (ה' כלי המקדש פ"י הי"י) וז"ל סמ"ג (סי' קע"ג) בבית שני היה החשן שא"א להיות כ"ג מחוסר בגדים אבל אותו השם לא היה שם ע"כ, מה מאד נפלאו בעיני דברי הכ"מ, כאילו לא ידע מפירוש רש"י, שרש"י פירש כן, והסמ"ג הביא בשם רש"י, ולא הודיע לנו זו מנין לו, באמרי בינה (פמ"ו) חמה אם כדברי רש"י וסיעתו היו כתבי שם המפורש, הלא בבית שני ג"כ ידעוהו, והנבואה נמשכה בישראל עד קץ ארבעים שנה בפני הבית א"כ למה לא עשו הם את הראוי להם לכתבו ולחתו בין כפלי החושן, אולי בעת זה יערה ממרום על איזה כ"ג רוח הקודש, ואם דעת הרמב"ם גם הוא שהם כתבי שם המפורש הרי עשאוהו, והנה ברמב"ם (ה' בית הבחירה פ"ד ה"א, ע"ש בראב"ד ובכ"מ) ובה' כלי המקדש (שם) לא מצאתי שום רמז ששכר הרמב"ם ששם המפורש נתנו בתוך כפלי החושן, הנה בעל אמרי בינה הבין ששם המפורש שנתנו בתוך כפלי החושן הוא השם המפורש האמור בכל מקום ההיינו הוא השם מו"ד ה"א וא"ו ה"א, לכן מחמה הלא בבית שני ג"כ ידעוהו, אבל הנכון שכתב הרמב"ן סוד מסור למשה מפי הגבורה והוא כתבם בקדושה והיו מעשה שמים, ואחרי שנתן משה בחשן השמות הקדושים של האורים והתומים, אפשר"ה היו נודעים במסורת ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרם להם עם סחרי תורה, ובתרגום קהלת (שם) וז"ל אף ית שמא רבא דהות כתיב ומפרש על אבן שתיא ככא מנהון דאשתמודע קדמוהי יצרא בישא די בליבהון דאילו הוה מסור ביד אינשי הוה משמש ביה" ומשכח בגוה מה דעתיד למהוי בסוף יומיא עד עלמי עלמיא ע"כ, הרי מזה אנו מוצאים ובוטלת שבבית שני לא ידעוהו השמות הקדושים של האורים והתומים, ואגב גררא, בתניא רבתי (ה' ר"ה) יש מפרשים ובכן שם הוא שאותיות שלו עולות למנין אני והו, אנא ה', ואני והו, מפורש בספר יצירה עכ"ל, ולא נמצא רמז מזה בספרנו יצירה, ובאבודרהם וז"ל וי"מ בכן שהוא שבעים ושתיים שמות כי בכן עולה למנין ע"ב, ואינו מתישב פירוש זה, שהרי מזכיר אחרי ובכן ה' אלהינו, ועוד לא מצאנו שהשם נקרא בכן בשום מקום ע"כ, מה שכתב ואינו מתישב וכו' הכוונה "ובכן" שהוא ה' אלהינו, ועי' ת"י (בראשית כ"ו כ"ח) ומבכון תהי בינן ובינך (עי' במפרש יונתן) ומבכון לשון כפל וכו' והוא לשון גמרא בבב"מ פרק השוכר את הפועלים, לא מצאתי שם שום דבר בענין זה, ואפשר פירושו להת"י כמו השמים ביני לבינך (גדרים צ: :) פי' הר"ן אלהים עד גיני ובינך, כן הכא פירושו ומבכון ר"ל, השם"ה תהי בינן ובינך לעד.

(ס"א) שזיר חוטא דתיכלא, (עי' פסוק לו, במדבר טו, לח).

(ס"ב) סכומהון שבעין וחרינ (ובחים פח:).

(ס"ג) על חציפי אפיא (ערכין טו).

(ס"ד) ויהי על מצנפתא מעילוי תפילת רישא וכו', ודבריו סותרים

למ"ש (ובחים יט) דשערו היה נראה בין ציץ למצנפת ועי' סלבי"ם.

(ס"ה) על שידי אדמא זכאה וכו', (ערכין טו).

(כ"ט ד) בארבעין סאין דמיין חיי, מדכתיב במים בפתח הבי"ת במים

הידועים, וברחיצת ידים ורגלים לא נאמר אלא ירחצו מים, ועי' ת"י (ויקרא חו) וירחץ אתם במים ת' ואסחי יתהון במוי, ועי' מהדורא תליתאה שם.

(סס כ) אודנא דאהרן דימינא, במקרא ליתא.

(סס כט) לזכאה בהון ויש גורסין לרבאה.

(סס ל) דשמשא קדמי במקרא ליתא.

(סס לו) ותדכי על מדבחא וכו' ותרבי יתה צ"ל ועי' רש"י.

(סס לז) ברם מן שאר עמא וכו', וכן ת' (דקמן ל' כ"ט).

(ל כז) מור בחיר, תרגום שה"ש (ה' יג) מור עבר מירא בחירא, (ושם

ד' י"ד) מר ת' מירא דכיזא כח"א, ונראה הכל אחד, ועי' רמב"ן.

(סס לה) ממזיג מערב דכי, ערוך. ערך מזג, ממולח טהור קודש תרגום ירושלמי ממזג דכי קודשא, וכן במתורגמן ממלח טהור ממזג דכי, ולפנינו לא נמצא ת' ירושלמי על פסוק זה, והמתורגמן לא ראה מעולם את התרגום יונתן, ובלי ספק שהמלה "ממזג" הכניסו בטעות ביונתן שהוא מת' ירושלמי, כי המלה ממזג ביונתן, הוא מיותר כי מערב הוא התרגום של ממלח כח"א, ומערב וממזיג הכל אחד, ושפת יתר הוא בח"י.

(לא יג) ואנת מליף צ"ל כדכתיב דבר.

(לכ ח) ואמרו ליה צ"ל.

(סס יט) והוה כד קריב משה, בקרא ליתא.

(סס כ) וכל מאן דיהב תמן כל מאנא דדהבא הוה סימא נפקא באנפא,

לא מצאתי ברז"ל, ופרד"א פמ"ה וכל מי שהיה נושק את העגל בכל לבו היו שפתיו נעשות של זהב, ועיין (ע"ז מד).

(סס כז) וכדון שוו גבר חרקה על ירכיה עיברו ותובו צ"ל.

(סס כט) ויתכפר לכוון יומא דון צ"ל.

(לג ה) איסליק, איקר שכינתי מבינך" יהא יקרי שרי במדור משריתכון ואישיצינך וכו' צ"ל. עי' תוס' (מנחות קט:) ד"ה גזדמן וכו' דשמא שכינה היתה, ובהנהות רבי בצלאל רנשבורג מכאן תשובה להאומרים ששכינה מלאך הוא ואיננו, ועי' היטב בספר היחוד הוצאות גראסבערג בשם א"ף בית דר' עקיבא נפלה שכינה ונשתטחה לפני הקב"ה וכו' ובכ"מ שנאמר וילך ה' וירד ה' תרגומו יקרא דה' והיא השכינה, ומה שנאמר וידבר אלי הוא הבורא בעצמו.

(סס ח) ומסתכלין בעינא בישא, ירושלמי שקלים פ"ה ח"ב, חד אמר

לגנאי וח"א לשבח, ועי' רש"י, ועי' היטב מהדורא קמא (במדבר טו ד).

(סס טו) אלהן במלכות [במטלות].

(לד כז) דלא יתקוף רוגזא כו' ולעיר (כג יט) ת' בענין אחר.

(לה ג) ירושלמי בכל אחר בית מדוריכין ביומא דשבתא, כלומר דאע"ג

דיהא אחרא דקריר תמן טובא אסור למעבד אשא תמן לאתחממא, וכן דוקא ביום השבת גופיה היא דאסור לאדלקא אבל מבע"י לאדלקא ליה ויהא מדליק ומעביר ביומא דשבתא שרי ולאפוקי מקראים דלית להו בוציגא דדליק

ביוםא דשבתא דעלייהו כתיב ורשעים בחושך ידמו ואוי להם שבכל מקום שפקרו המינים תשובתם בצדס פסיקתא זוטרתא, אין הבערה אלא בידים וכה"א ובער עליה הכהן עצים (ויקרא ו' ה), ואם תאמר והרי נאמר מי עשה זאת ויאמרו שמשון ותן חמני (שופטים טו ו), פירושו כל שמכח הגרמה אינו אסור בשבת שהרי אדם זורע חטים בקרקע ביום ששי והם נשרשין בשבת, וכו' וכן הרבה עבודות נשלמות בשבת, ולא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת, למדנו שאם מבעיר האש מערב שבת והוא דולק בשבת אין זה מבעיר בשבת שהבערתו מאתמול ועי' רמב"ם (ה' שבת פ"ג ה"א) ומכילתא, והרי לא נאמר ולא יראה לך אש, ולא ימצא לך אש כדרך שכתוב בחמץ ועוד שהרי נאמר ביום השבת וכל מקום ביום אינו אלא בו ביום כגון ביום השבת (ויקרא כ"ד ח') ובזה מתורץ קושיות הנ"י (ב"ק פ"ג) אם אש משום חציו אי"כ היכי שרינן עם חשיכה להדליק את הגירות והדלקתה הולכת ונגמרה בשבת ועיקר כונתו שתדלק ותלך בשבת.

(ס"ט ט) מרגליין דבורלין, וכן ת' לעיל (כה ז), ברם כאן צ"ל ומרגליין בויו כדכתיב בקרא.

(ס"ס כה) ומייתן כד עזיל צ"ל.

(ס"ס כו) כד הינן חיינן (שבת עד: צ"ט). בתרגום רב יוסף (דה"א ב') יח' עזובה אשה ואת יריעות, ומאי צווחון ליה עזובה וכו' והות עזלא בחכמתא ית מעזי על גוויתיהון דעזיא כדלא גזין מטול יריעת משכנא. (לו ה) ואמרו למשה למימר צ"ל.

(ס"ס ו) ואעברו כרוזא במשריתא, לש"מ (דניאל ה כט) והכרוזו עלוהי מדרש לקח טוב פ' תשא תנן התם וכו', ומאי משמיעין מכריון דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה, בירושלמי שקלים פ"א ה"א ליתא לפנינו זה הלשון, עי' פי' ק"ע ופירוש ריבב"ן בש"ס החדשה דפוס ראם, ובפירוש ע"י ירושלמי שקלים מקדמון אחד כ"י אקספרד דגרס בירושלמי ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלים והוא פסוק (נחמיה ח' טו) ומשם ראייה שלשון משמיעין הוא לשון הכרזה, ועי' עוד במבוא שלי למגילת תענית צד 18 בשם ר' שלמה סירליס, ורש"י שבועות בריש המשנה.

(ס"ס ת) כל חכימי לבא בעבדי עיבדחא צ"ל.

(ס"ס יא) כן עבד בשיפתא דיריעתא בסיטרא' בית לופי תניינא צ"ל.

(ס"ס יח) ועבד פורפין דנחשא חמשינ צ"ל.

(ס"ס יט) ועבד חופאה למשכנא משכי דדיכרי מסמקו וחופאה משכי דסגונא צ"ל.

(ס"ס לג) מן אילנא דנציב אברהם עי' ת"י (לעיל כו כח) עוד דברים בגו.

(ל' ז) תרין כרובין, דהב דכי במקרא לא כתיב מ"ה טהור, וכן לעיל (כ"ה יח).

(ס"ס ט) בחוכמת רוח נביאת, (לעיל לא ג) רוח אלהים ת"י רוח קודשא

וא"ת רוח נביאה ולעיל (לה לא) רוח אלהים ת"א ות"י רוח נביאה וכן שם פסוק בא נדבה רוחו ת"י רוחיה בנבואתא וכתוב ותהי עליו רוח ה' ע' (ברכות נה). יודע הי' בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ פירש"י ע"י צירופן ובספר יצירה להנ' זהו עתניאל בן קנו (שופטים ג' י') ות"י אשרת עלוהי רוח נבואה שזה תחילת מדרגת הנבואה ולא נזכרו שהיו נביאים.

(לח כה) וכסף מנייגי דבני ישראל, במקרא כתיב העדה, ות"א כנישתא.

(שס כז) מאה חומרין כל קבל מאה קנטינרין צ"ל.

(לט א) לאתרן כהנאי במקרא, ליתא למלת כהן.

(שס ו) מרמצן בדהב צ"ל.

(שס יד) על שמהת בני ישראל הינין צ"ל.

(שס כה) ועבדו חיזורין דדהב דכי צ"ל.

(שס כח) ברצון כובעיא, ע"י מהדורא תניינא ורמב"ן ונ"ל, וא"ת שבת

כובעיא, בלקח טוב פי' כעין תפוח שעל הסובב של כובע.

(שס לו) וית מנרתא דכיתא וכו' וית כל מנהא צ"ל.

(שס) כל קביל שבועתי כוכביא ע"י (ילקוט תי"ט) ובספר יצירה (פ"ד משנה

י"ב) ופירוש רס"ג במשנה ד' ז' כוכבים כמהלכם ביום כך מהלכם בלילה.

(מ ג) ית פרוכתא צ"ל ע' ת"א.

(שס ד) ותהנעל צ"ל, דמתמן מתייבב עותרא (ב"ב כה :) שבילי שמשא

וסיחרא צ"ל.

(שס ה) וריחיהון גדיף הי' כקטורת בוסמיא ע"י ברכות מ"ג: וח"א.

(שס ח) דלא יעלין חמן נפשת דרדקי עמא דישראל, המלה דרדקי פי'

תינוקות כמו סך מקרי דרדקי (ב"ב כא). ולא ידעתי מה חטא נמצא בתינוקות

שיכנסו לגיהנם שצריך לפרוס את השער של גיהנם ואנו מתפללין עשה למען

תינוקות של בית רבן שלא חטאו, וי"ל שהמלה דרדקי, גם האדם בעודנו

צעיר, תרגום שחקו עלי צעירים מגחכין עלי דרדקין, וכמו שאמר רב נחמן

דכ"ע לגבי ידי בדינא כדרדקי (ב"מ ס"ו). ר"ל צעירים שעדין לא למדו

כראוי וכהגון ומורין הוראות בישראל, הוראות טעות, וע"י (סנהדרין קי:).

רש"י ד"ה קטני בני רשעי ישראל כו' ושבת קמח: דרדקי כו'.

(שס י) וית כל מנוי ויהי קדיש מטול צ"ל.

(שס י) ושוי ית, כיורא על בסיסיה, וכן ת' (לעיל ל מח) ותעביד

כיורא דנחשא ובסיסיה, וכן המנורה היה לה בסיס, (לעיל כה לא) ת' בסיס

דידה.

(שס) מין חיין לקידוש, ת' עפ"י ר"י מי כיור מי מעיין הן וחכמים

אומרים שאר מימות, (ובחים כב:) כבר בארתי שהת"י לא השגיח מכ"ל

הש"ס והפוסקים שהלכה כחכמים, וכן בפלוגתא שבין התנאים ת' נגד כלל

הידוע כמו וירי על בית אפוחי (ויקרא יד ז) וזה כדעת יש אומרים על

מצחו (נגעים יד א) וקיי"ל י"א הוא רבי נתן ואין הלכה כרבי נתן, ובספר

סדר הנאים ואמוראים פ"ד הוצאה שלי ושם בהערותי אות י' שלא בבי"ם
י"א הוא רבי נתן, (יוטא נא:) מאן י"א רבי יוסי.

(סס) ולא פסקין ולא סריין כל יומיא, והננס היה כפול מעת שנתן
בכיוור מים שיעור לדי' כהנים שירחצו ממנו לא היה חסר ולא היה
משתנה מראיהן מסרחין, לעולם, והמפרש יונתן פי' בלילה היו פוסקים זה
לא נכון, ואפשר שבלילה היו משקיעים אותו מבערב בתוך מעיין, וא"ל
חתמה על זה כיוצא כזה אמרו שמן המשתה שעשה משה במדבר הרבה
נסים נעשו בו, (כריתות ה:) ואפשר בנס זה לא היו מימיו בכיוור נפסלין
בלינה והוא הכיוור עצמו כמעין, ועי' ירושלמי (סוכה סוף פ"ד) ר"י סבר
מי סוטה נפסלין בלינה ר"א סבר כל שאין ממנו למזבח אין הלינה פוסלת
בו, וצריך להבין הטעם מפני מה מי כיוור נפסלין בלינה, אי משום גילוי,
או מעלה עשן במקדש כמו בקדשים, אי משום גילוי והטעם ממשקה ישראל
מדבר שהוא מותר לישראל, ומשום הקריבהו נא לפחתין הירצך לפי זה
ניחא שמי סוטה נפסלין בלינה, ובפרט במים המאריים שלא להוציא לעז
ויאמרו שמתה מפני הארס של נחש, אבל מטעם מעלה שעשו במקדש,
א"כ קשה על מאן דסבר שמי סוטה נפסלין בלינה, וי"ל כיון שהכהן לקח
מים קדשים (מי כיוור), ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן (במדבר ה' יו')
הוא כל שבקדש כקדש ונפסלין בלינה, ומהמשנה (סוכה פ"ד י') נתגלתה
היה ממלא מן הכיוור שהיין והמים המגולין פסולין לגבי מזבח, נראה שאין
הטעם דמי כיוור נפסלין בלינה מטעם גלוי.

(סס לח) ועמודא דאשתא הוא מנהר בליליא ביה צ"ל.

הוספה לס' דברים מהדורא תליתאה

(יד ה) עש"ה, ידידי הרב הג' החכם הכולל רבי שם טוב גאגין הספרדי
שליט"א מבית המדרש הרבנים של השר רבי משה מונטיפיורי ז"ל
בראמסגייט מצא התוספתא פ"א דכלאים ובר"ש מצוין בטעות (פ"ח ו).

(עור יבא אי"ה)

מנשה נראסבערג (ראמסגייט).

מודעות בהשערי תורה הנפוך בארצנו ובחורל מביאות לבעליהן תועלת רבה

הלכנו (קובץ ראשון) והוא קובץ לדרוש ואגדה וביאורים (פירושים מאת גאון וחכמי דורנו שלפנינו) ויוסף בעריכת הרב הגאון פאר הרבנים הר"ר אליעזר לייפא (וייסברג) נ"י רב בניוארק. ביבואו (א) דרשות שלמות וקצרות לכל שבתות ולשלוש חגים ולמימי נוראים חנוכה (פורים) (ב) דרשות שלמות לרבין בקחו להתנות ברית סילה, פורין הבן, הספר, הקפת סעודה ועוד, (ג) מאמרים ביאורים ופירושים על פסוקי חנ"ך ועל דברי חז"ל בנפלא ובדרשים (ד) ההנהיגים ורעיונות אשר לא המאמר עוקר אלא הרעיון וההיגיון שבתוכו, (ה) ביאור היותר בספוק לכל פירושי פליאה.

Rabbi L. Weishlum New York
342 E. 3-rd st. (America)
להשיג גם אצל ספרות השערי תורה

שוין ערשינען דער 18 גומער
די שוחטים-שטימע
איינציגער וועכענטליכער שוחטים-ארנאן אין פולין געווינדעט די אינטערעסען פון די שוחטים, ווי אויך אלע עניני כשרות, אלע שוחטים, וועלכע ווילען, דאס וויערע אינמיטן רעסען זאלען ווי געהעריג פערטיידיגט ווערען, דארפן הייבן זיך פערבונדען מיט דער רעד, פון דער "שוחטים-שטימע", וועלכע האט זיך געשטעלט די איינפאכע צו שטענדיג אויף דער וואך פון שוחטים-כרל.

יערער שוחט, ווי בכלל, יעדע פערזאנלעכע רעסירטע פערזאן, דארף אין זיין אייגענע אינטערעס גלייך אריינשקען דעם אפאנט-מענטס-אפגעזעהל לויטן פרייז:
א קווארטאל - 6 זל, א מאנאט - 2 זל.
אדרעס: **"Di Szochtem Sztime"**

Warszawa Zabia 2 m. 1
געד-זענדונג: **Konto czek. 8.138**

מודעה רבה לאורייתא! יעא לאוי בע"ה מאה הרב הגאון הנודע להלכה רבי צבי הירש פערברער רב בלונדון חלק שני בספר הנפלא והמחולל **כרם הצבי** מחוץ יותר סגור מאה עמודים יוכל אדם גדול ונחמד ע"ה קרוב לאלף מאמרים נפלאים ומחזקים - וגם סתלים וסגסום של רבנן קטאי ובתראי בחורו 2 דולאר, ובספר ד"ר מחנה יהודה יוכל מאמרי פוע וחקרי קדמוניות ודברי מחזקי כתבות עתיקות שריגז גוי ימי קדם אשר יאמחו ספורי תולדות, בחורו 1 דולאר.

Rabbi H. Ferber 14 Manette
st. Soho London W. 1. (England)

ה' תרי"ג מצות חלק ראשון, מאת הרב הגאון כליל הסדרים וכו' מ' יעקב איסקאלסקי נ"י רב בניוארק, וזה משפט הספר (בשער) במלים הוצגו סדר המצות לפי מנינו של רבנו הרמב"ם ז"ל וכו' להם ב' פירושים (א) **במסעמים** כולל רעיונות נעלים ונשגבים מענינו של המצות (ב) **דברי יעקב**, לתורן ולפרס מחלוקת הרבה מרבותינו הראשונים ז"ל בלשון וסברא ישרה, ואחר כל מצות דרוש יקר ונעים כפי כבוד הדרון השייך לאותו מצות, ובה מצוין הספר לשון ורב כרכה בו מהלכה והאמדה והדרש ונדפס ברוב פאר האדריסא.

Rabbi Jacob Eskolski
256 East Broadway New York

הופעה חדשה בספרות הרבנות.
יצא לאור ספר הנקודות השלם, ספר שבושי לבורי-הוראה, שוחטים וסוקרים, כולל חלק הפנים, חלק האחרונים ותר האברים והנשים, עם 22 עיורים, נוסף לזה ספר ענינים שיש להם ערך מיוחד לחוגי בעלי-ההוראה, ספר הגאון ר' שמחה מאלון מורה הוראה בבאליסאק, הספר החודר בחכמו לעסק הנקודה האחרונה מצויין בכדור ענינו ועורן בסגנון ספיקר, מחירו השנה והחובים מלבד המשלוח ובחול להשיג:

Rabin S. Malin Białystok
Jurowiecka 32

ה' תר"ל דעת ה' מרומות מנחת הגאון מברעאן
ז"ל מחירו 1/2 דולר, המשלוח בקאנווערס (רעקא-מאנדרט) וכל הקודם וכה בקרוב יגמר א"ה שו"ת מרשם חלק ה'.

M. I. Feldman Oberrabiner
Dragomiresti Maromores
(Romania)

יצא לאור ספר **ישועות מלכו** השמות להלכה ולמעשה על הרמב"ם בב"ק הגאון המפורסם רבן של ישראל מנחם ישראל יהושע מקומנא זצ"ל להשיגו אצל המו"ל

Rabin Trunk Kutno

נפ"י א"ש על ששה סדרי משנה ביהודה אברהם שערן פו"צ דקד"י נאווזאמקי, (סלובקיה) והוא ביאור על כל ענינים השייכים לכל משנה ומשנה בסדר וכלן שיבות הראשונים וחלוקי האחרונים עם הערות מנדול, ומנינו, מחיר הח"י על סדר ורעם 40 זל, ח"ב על ס' שבת 34 זל, ח"ג על ס' ערובין 23 זל, משעביש, ח"א מחוץ ש"ה, ח"ב ס' וחי' ק"ץ עמודים נחלים, להשיג אצל המהבר:

Rabin Abraham Stern
Nowezamki (Slovakia)

האדריסא להשערי תורה:
I. Feigenbaum Warszawa Muranowska 4 m. 30.

קובץ שאלות ותשובות, חידושים וביאורים בהלכה ואגדה
מאת רבני וחכמי זמננו נ"י

הרב רש"י הלוי פייגענבוים נ"י (לאקאטש)	הרב ישעי' יוסף מארגאלין נ"י (ברוקלין)
הרב שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)	הרב חיים יוסף ב"ח נ"י (אפטא)
הרב אלימלך הכהן רובינשטיין נ"י (ירושלים)	הרה"צ שמחה בונם לערמאן נ"י (קרושנאוויץ)
הרב דוד ווייציל נ"י (באראנאוויטש)	הרב מאיר רובין נ"י (סאסנאוויץ)
הרב דוד קאפליוואטסקי נ"י (קאפרעשטי)	הרב א' הכהן נ"י (באחמוט)
הרב שאול משה מאהילנר (דזשאנקוי)	הר' שבתי פרידמאן נ"י (סטאוויסק)

הוספה: מפני תיקון העולם (בענין קידושין ע"י תנאי)
מאת הרב צבי מאקאווסקי נ"י אב"ד מעליטיפאל

אל הקוראים! מסיבה בלתי תלויה בנו נתאחרה תוצאת חוברת זאת, מהיום
והלאה יופיעו החוברות בעזרי תמידין כסדרן להגדיל תורה ולהאדירה.
בהשע"ת יוכל כל רב וצורב להפיץ ולהשמיץ דברים מכל אשר נתחדש לו
בתורה בכל מקצוע שהוא, וגם להו"ל אצל השע"ת בכל פעם חוברות מיוחדות בתור הוכחות.
בהשע"ת הנפוץ במדינה והו"ל יוכל כל מחבר ומו"ל להציג מודעות ולפרסם
שמות ספריו שחיבר והו"ל יקבלו מזה תועלת מרובה.
מערכת השע"ת מקבלת דפוס כל מיני ספרים, וכל הפונים יפיקו רצון אי"ה.

החזיר לשנה: (בסדרה) 12 חובים, (אטעריקא) 3 דולר, (אנגליא) 15 שיללונג, בערך זה להצי
דבע שנה, מחיר מודעות (טעניני התורה והיהדות) כבכל העתונים.

מאגר בדפוס של ר' הנוך העניך פאלמאן, בפיטסבורג.

יו"ל בעזרי תמידין להגדיל תורה ולהאדירה
העורך: ישראל איסר בהנאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל
האדריסה להערכת: I. Feigenbaum, Warszawa Muranowska 4, m. 80.

חברת נ"ד" (שנה י"ז) (ווארשא, ניסן-איה, התת"פ. 3-4. (Kwiecień-Maj 1927).

בית-ברוקלין (אמריקא) סי' א' (שו"ת בדין נשואין בחוה"מ).

שאלה בלחך מבתי הכנסיות דעיר בראשווייל בא החזן דבית הכנס וספר להרב של בית הכנסת שלו שאחד מקרוביו ביקש שיהיה מסדר קידושין אלל בתו שיהיה ביום י"ח לחוד חשוני והוא יום ב' דחול המועד כוכות ואמר לו הרב תומ"י שאסור משום שהוא משנה מפורשת שאין נושאין נשים במועד וכו' והלך החזן ואמר לקרובו בשם הרב שאסור להיות חופה בחול המועד וגם אמר שהוא יודע שהלך עם הרב משום שבחיה"מ אין מעמידין שום חופה והלך קרובו אלל רב אחר והמיר לו שיהיה החופה בחוה"מ וכאשר בא החזן דבית הכנסת ואמר להרב הממיר היכן שיתיר כחרי"ה לעמוד חופה ויכחולין עם סעודה בחול המועד והלא הוא היה משנה מפורשת שאין נושאין נשים במועד ענה לו הלא אתה רק חזן ולא יותר אבל אני הוא רב ידוע ואני אומר שמוחר שיהיה החתונה בחול המועד בודאי אני יודע שמוחר אבל החזן לא רצה בשום אופן לסדר את הקידושין בחוה"מ ובעת החופה היה שם מוריצה גדולה וחזקה מאוד משום שהרבה בע"ב חסידים וי"ב טענו שאינם זוכרים כלל שיהיה חוה"מ חופה בחול המועד ושלחו אלי אחר החג שלשה אנשים ושאלו עם מי הלך או עם הרב דבית הכנסת שאמר ואומר גם כעת בעל פי הדין אסור להיות חופה ונישואין בחול המועד או הלך עם הרב הממיר: תשובה גרסינן במשנה (מוע"ק ח"י) אין נושאין נשים במועד לא בחולות ולא אלמונות ולא מייבמין מפני שמחה הוא לו אבל מחזיר הוא גרושתו ואמרין שם בגמרא וכו' שמחה הוא לו מאי הוי ומירט דא"ר יהודה אמר שמואל לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ורצה בר"ה אמר מפני שמחה שמחה החב ושוכן בשמחה אשתו ובדאמר רב דניאל בר קטיגא אמר רב מנין שאין נושאין נשים במועד שנאמר ושמחת בחגך ולא באשהך עולא אמר מפני הטובה ר' יוחנן נפחא אמר מפני ביטול פו"ר ובטול הרגל מותר למ"ד משום שמחה עיקר שמחה חד יומא ולמ"ד משום ביטול פו"ר משום חד יומא לא משכי אינן נפשים ואמרין שם בגמרא אין מערבין שמחה בשמחה מלא לן וילפינן שם ממלכים א' ק' ח' מהא דעשה שלמה המלך שבעת ימים ושבעת ימי החג בחנוכה הבית מבוס דאין מערבין שמחה בשמחה ובירושלמי מוע"ק כפ"א ה"ז יליף הא דאין נושאין נשים במועד משום דאין מערבין שמחה בשמחה מהא דאמר לכן ליעקב מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת עש"ה: ור"ב אורחא יש להעיר מפני מה לא ילפינן מהא דאמר רב בשמחת בחגך ולא באשהך משום דאין מערבין שמחה בשמחה ראשית הוא פסוק בחורה ולא בגיבאים וגם מהא שלמד הירושלמי מהפסוק מלא שבוע זאת וגו' נוכל להעיר גם כן מפני שהוא קודם מהן חורה והפסוק דושמחת הוא מן החורה ונקדים מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו הט"ז מה' יום טוב וז"ל אין נושאין נשים ולא מייבמין במועד כדי שלא תשכח שמחת החג בשמחת הנשואין אבל מחזיר את גרושתו ומארכין נשים במועד ובלבד שלא יעשה בעודה חירובין ולא בעודה נישואין שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג עכ"ל ופ"י מה' חסות בה' י"ד כתב הרמב"ם ז"ל שאסור לישא אשה בשבת ואפילו בחול המועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנאמר מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת וכו' ועיין בל"מ בפ"ו מה' יום טוב הט"ז מה' שהקשה על רבינו ומלבד הקושיא של הל"מ שמחה שם יש להעיר לכאורה על הא שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"י ה"ד מה"א לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנאמר מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת וכו' והוא כמו שהביא הירושלמי במוע"ק כפ"א ה"ז ופ"י מה' יום טוב בה' ט"ז כתב הטעם שלא תשכח שמחת החג בשמחת הנשואין שהוא כמו שאמר רב בגמרא שנאמר ושמחת בחגך ולא באשהך וכמו שכתב רבינו ז"ל בעלמנו בפ"ו ה"ז מה' יום טוב וז"ל וחייב אדם להיות בהן שמח. ועוב לב' ר"א ור"י ואשתו ודני בניו וכל הנלוות אליו שנאמר ושמחת בחגך וכו' הרי הוא בהדיא כמו

שאמר רב וליע למה שכן רבינו בפי' מה'א הי'ד את הנמרא דמוע'ק מימרא דרב שהביא
 בעלנו בפי' מה' יוס טוב הי'ז וכחז כמו שהביא הירושלמי מה'א שאמר לכן ליעקב מלא
 שבע זאח: ור'ענ'ד נראה לחרן עפי' מה שכתב הטור (אה'ט בסוף סימן ס"ד) שם אין
 נושאין נשים בחול המועד לא בחולות ולא אלמנות ולא מייבמין אבל מחזיר גרושה מן
 הנשואין אבל לא מן האירוסין וטעמא משום דאין מערבין שמחה בשמחה או משום ביטול
 פיר' פי' שלא ישהא לישא עד המועד לפיכך מותר לישא בערב המועד וכן כתב המחבר
 בשו"ע אה"ט בסי' ס"ד סעי' רק שכתב סתם שאין נושאין נשים בחולות לא בחולות וכו'
 אבל מחזיר גרושה מן הנשואין אבל לא מן האירוסין וכחז שם הח"מ בסעי' ז' דאירוסין
 מותר ובערב הרגל מותר לישא אעפי' שז' ימי המשתה נמשכין בימי הרגל דלא אסרו רק
 יום הראשון של הנשואין משום דעיקר שמחה חד יומא ואין מערבין שמחה בשמחה והב"ש
 שם בסעי' ז' כתב בשם הרשב"א ז"ל שמוחר לעשות הסעודה ברגל משום שעיקר השמחה
 הוא הנישואין ולכן אם היה לו נישואין קודם הרגל אפילו לא עשה סעודה מותר לעשה
 סעודה ברגל ובש"ג כתב בשם פריטב"א שאכור לעשות סעודה ביום טוב אלא אי"כ נכנסו
 מעלמן והמהרי"ט בחידושי' כתב שזה שמוחר לישא בערב הרגל הוא דוקא בשמירת אבל לא
 סמוך לחשיכה וכו' עש"ה והא שכתבו שהגרושה מותר לישא בחוה"מ הוא דוקא מן הנשואין
 אבל אלמנה או גרושה מן האירוסין דודאי יש לה חופה כבחולה כתב השעה"מ בפ"י מה"א
 בקי' חופה חתנים בסעי'ג שאכור לישא אותן בחול המועד עש"ה ולפי'ז מסולק קושיא
 המשאם בנימין בסי' ז' ועיין עוד שם בהגהות טעם המלך מה שכתב בעיני בעולה בלא
 נשואין איך דינה לענין זה אם כבחולה או כאלמנה ובטור אריה בסי' תקמ"ז כתב אין
 נושאין נשים במועד לא בחולות ולא אלמנות ולא מייבמין ומותר לארוס ובלבד שלא יעשה
 סעודה אירוסין ומותר להחזיר גרושה מן הנשואין ולא מן האירוסין ובערב המועד הכל
 מותר וכחז שם מרן הב"י ז"ל הרבה טעמים נאמרו בגמרא ואחד מייניהו מפני שמחה
 שמחה הרגל ועוסק בשמחה אשתו והביא שם מה שכתב הטור באה"ט בסי' ס"ד ומ"ש
 שמוחר לארוס ובלבד שלא יעשה סעודה אירוסין הוא בגמרא דמוע'ק דף י"ח ע"ב אמר
 שמואל מותר לארוס במועד ומתא דבי שמואל מארסין ואין כונסין ואין עושין סעודה אירוסין
 והטעם משום דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כדאיתא בגמרא יבמות דף מ"ג ע"ב וכן
 כתב בריב"ש בסי' ר"ס אפילו יעשו ריקודין ומחולות אין זו שמחה האכור במועד ואפילו
 אם הארוס עושה סעודה עם רישו כל שאינה צניח ארוכותו לא ממעט מושמחה בחג ולא
 באשקך וכן כתב רבינו האי גאון והרי"א אכן גיאות וכו' עש"ה: והב"ב"א באו"ח סי' תקמ"ז סעי'ק
 א' כתב אין נושאין נשים וכו' דאין מערבין שמחה בשמחה ועוד מפני הטורח במועד וכו'
 יפסו' שם בגמרא דנשואין בלא סעודה אכור וליע דבכתובות דף מ"ז כתבו החוס' דמותר
 לישא בלא סעודה דליכא שמחה ובח"ס נדחק בזה ולי' דלא קשה מידי דהא החוס' קרי'
 אליבא דרב דמקמי דברי רב אהרדי ורב יליף הטעם מדכתיב ושמחת בחגך ולא באשקך
 אי"כ ה"ק שמחה הסעודה שאהה עושה לנזרך הרגל דהיינו בשר ויין כדאיתא בגמרא יהיה
 בחגך ולא באשקך אבל נישואין בלא סעודה שרי אבל אין קי"ל כשמואל דאיל לשיטתו
 דכ"ל הטעם דאין מערבין שמחה בשמחה אפילו נישואין בלא סעודה אכור דאיתא שמחה
 עכ"ל ועי' מה שכתבו הנתיב חיים והמהרש"ל הקשה על החוס' דכתובות מ"ז
 דבב"מ דמכר לה על הא שכתבו שם בחירון אחרון בנשואין בלא סעודה אף דאמרין
 ביבמות דנשואין הוה שמחה לא הוה שמחה כל כך שיהיה אכור לישא ביום טוב והקשה
 מה'א דאמרין דמוע'ק דף י"ח ע"ב חגי דבי שמואל מארסין אבל לא כונסין ואין עושין
 סעודה אירוסין ולא מייבמין מפני שמחה הוא לו וכיוו דאירוסין כסעודה אכוריו בשטר

ע"כ ל"ל דנשואין אף בלא סעודה אכורין ומירץ שם דרך נשואין ואירוסין יחדיו אכורין ביום טוב בלי סעודה אבל נשואין בלי סעודה מותרין עכ"ל ולענין דבירי מהרש"ל משום דהני שם אין מייבמין וביבוס ליכא אלא נשואין ע"י היבוס דכבר זקוקה לו משת מיתה אחיו ומוכח מזה דנשואין לחורא אכורין גם כן ואפשר לאמר שאם הנשואין הם ע"י ביאה כמו ביבוס או אם גומר ע"י ביאה אחר קדושי כסף להריץ ולהרמזים ז"ל דאיכא שמחה ביאה לחורא אף בלא סעודה אכורין אבל נשואין על ידי חופה כיון הינמא בנפילה או הכנסה לביתו או יחוד על זה נוכל לאמר שכתבו המוספות דליכא שמחה כולי האי בנשואין בלי סעודה ולשיטת הרשב"א ומרן הב"י בטור או"ח והמחבר בשו"ע שם בס' הקמ"ו סעי' שכתבו שאם נשא ערב הרגל דמותר לעשות הסעודה בליל יום טוב ו"ל אם חלום בקהמ"ע בערב יום טוב האחרון אז מותר לעשות הסעודה בליל יום טוב אבל נשואין בערב יום טוב אחרון וסעודה בליל יום טוב האחרון אכור משום דנשואין וסעודה נעשה במועד ונוכל להביא ראיה להתוספות מקדושין דף י' דמסקינן שם אי ביאה עושה אירוסין או עושה נשואין ואמרין שם דנ"מ ליורשה ולעמאה לה ולהפך נדרה ע"כ וקשה למה לא אמרין גם כן דנ"מ לקדש בביאה במועד אי עושה רק אירוסין מותר ואם עושה נשואין אכור משום דאין נשואין נשים במועד וכמו שאכור ליבס במועד משום דביבוס עושה נשואין אלא ע"כ לריבין אנו לאמר בנשואין בלי סעודה מותר ביום טוב ועם סעודה גם אירוסין אכור והשיטה מקבלת בכתובות מ"ז הביא את דברי התוס' שכתבו דנשואין בלא סעודה מותר מן התורה רק אכור מדרבנן אפילו בלא סעודה וכן הוא דעת של המהרש"א והב"י וס' באר"ח בס' הקמ"ו והב"מ והיטעו יעקב וכן כתב האליהו רבא דנשואין וסעודה אכור בחולו של מועד מדאורייתא ונשואין בלא סעודה אכור מדרבנן וכדמוכח בגמרא מוע"ק דף י"ח ע"ב דנשואין בלא סעודה אכורין מדרבנן והמג"א בס' הקמ"ו תירץ קושית המהרש"ל בדוחק ולפי מה שביארתי בזה"ש שכתבם בעלמא מיום שאכור מדרבנן אין שום קושיא ורק הקושיא הראשונה נשארה שהבאתי לעיל למה לא אמרין שם נ"מ אם יכול לקדש בביאה בחו"מ ובי"ט : רש"ע"ד נראה לתרץ קושיא זו ע"פ מה שכתב הרב המ"מ בפ"י מה אישות היא וז"ל דאף אם ביאה עושה נשואין רק ליורשה ולעמאה לה ולהפך נדרה אבל עדיין אכור לבא עליה עד שמכניס אותה לחופה דאלת"ה אמאי לא קאמר שם נ"מ אי יכול לבא עליה עכ"ל עש"ה ולפי"ז יש לאמר אף אם ביאה עושה נשואין אבל כיון שדיין אכור לבא עליה ליכא שמחה בנשואין כאלו ולכן אפשר דמותר לקדש בביאה בחו"מ וביום טוב ולא דמי ליבוס משום דביבוס היבס כונסה לנארי דמאז מותרת לו ואיכא שמחה ועל פי דברי התוס' מתורגמת ג"כ קושית הטורי אבן בחגיגה דף ח' שכתב שם על הגמרא דבינה דף ל"ז דאמרין שם דביום טוב אכור יבוס משום גזרה שיכתוב הלא מה"ט אכור והשתא ניחא משום שקאי איבוס בלא סעודה דמותר מן התורה ורק עט סעודה אכור מן התורה וזוהי יש לתרץ גם כן מה שקשה לי מהגמרא מיע"ק י"ח דאמרין שם דבאירוסין ליכא מילה ובביאה ל"ו מוקשינן על אין מקדשין הא מילה קא עביר דיש לאמר דבכלל אין מקדשין בכלל גם חופה וקושית הגמרא על הנשואין דהוא מילה ומתהלכין שם ב"ש לו אשה ובנים אבל באין לו מותר דנשואין בלי סעודה ליכא אלא איסור דרבנן ובה"ג לא גזרו לשיטת ר"ת שם אבל נשואין עם סעודה ראשון מן התורה מידה ר"ת אפילו באין לו אשה ובנים אכור והנה בין לבד ובין לשמואל דנשואין עם סעודה אכור מדאורייתא והנשואין בלא סעודה אכור רבנן אנו נשואין עם סעודה דהוא דאורייתא אבל לשולא ולריב"ג דאמר מביס טרחה ומשום שיהיו דפריה גם נשואין עם סעודה ליכא איסור דאורייתא אלא דרבנן מביס דמלאכה חול המועד אכור רק מדרבנן וכמו שכתבו התוס'.

בגמרא ע"ז דף כ"ב בזה"מ הישוק ל"י וכו' נכתבו בשם ר"ת דלא כר' אלחנן דמוכר שם
 דמלאכת חו"מ אסור מן הקודם (ובספרי דרו"י מהרש"ם בחלק התשובות בתשובה ראשונה
 דף יט ע"ב ביארחי את הענין בעה"מ"ס ביאור רחב את דברי החוספות הללו) אלא שר"ת
 סובר דמלאכת חו"מ הוא רק מדרבנן ולפי דבריהם אפילו אם יטריח בעבודה במועד
 ליכא חיוב מורה רק חיבור דרבנן ולדידיה י"ל דנשואין לחורא היינו בלא סעודה מותר
 לגמרי משום דליכא טרחא וכן לר"י דכל חשש שיהיו אינו אלא מדרבנן וכמו שפי' רש"י
 ו"ל שם משום שלא בטעודה התג נט ל"י ימי משחה טע"ס ולכן י"ל דנשואין לחורא מותר
 אף מדרבנן ולא קשה מהגמרא דמוע"ק י"ח משום הני דבי' שמואל ושמאל לשיטתו א"ל
 דנשואין עם סעודה אסור מן הקודם. משום דאין מערבין שמחה בשמחה ולדידיה נשואין
 לחורא אסורין מדרבנן דגזרו חז"ל אבו נשואין עם סעודה ולפי מה שכתב המל"מ בפ"י מה'
 אישים בשם הרמב"ן והריטב"א ו"ל דמופה קודם קדושין מהני אם עושין את החופה במועד
 והקדושין לאחר המועד ליכא משום דשמחה בתוך ולא באשהך. וליכא משום הין מערבין
 והטעם הוא דבחופה כה"ג ליכא שמחה ועדיין לא חלן הנשואין כי אם אחר המועד בעת
 הקדושין אבל משום גזרה שמה יכתוב בשבת ויום טוב איכא דמיר שמתחילין עניני הנשואין
 כומבין הכתובה וכלל אין מקדשין הוה נמי קדושין אחר החופה ושפיר מקדשין. והא מזה
 קא עביר דבשעת הקדושין הוה הנמר ולא קשה ממוע"ק דף י"ח דאמרוין שם דליכא מזה
 באירוסין משום דבאירוסין כה"ג ודאי איכא מזה ומתחילין ביום לו אשה ובנים ולפי"ז
 בחופה במועד וקדושין לאחר המועד ביום לו אשה ובנים אסור משום הגזרה שמה יכתוב
 ובחופה קודם המועד וקדושין במועד בל"ה אסור משום נשואין במועד: רבשרית מהר"א
 בל"ה ע"ב בס"י ק"ט הביא קט"ז בשם שמואל רוקח על הא דפרד"ק בגמרא ב"ה דף ל"ז על
 אין מקדשין והא מזה קא עביר הלא היא אינה מזה על מלות פז"ר והוא אלא בבביל
 שיזכה חב"ד ותירך דלגלג ליכא משום גזרה שמה יכתוב משום שעל החתן לכתוב את
 השטר של כתובה וגם ליכא משום קונה קנין דהוא קונה אוחה ליוספה ולמעשי ידיו וז"ל
 אינה קונה עכ"ל טע"ס אבל במועד מכל לאמר שאסור מטעם שנאמר ושמחת בתוך
 ובשר"ם שאנה אר"י בס"י כ"ז כתב שם דעשה זו ניהנת גם בנשים טע"ס (ובירוחין ק"ו)
 הפריס הולא בעיר הבורה דמדינת רומאניא בחדש אדר א' וכו' כנה זו בתשובתי אבד
 כתבתי בעה"מ"ס על הודות החופה שעושין ביום הכנסה הרחבה את הענין באר הישב את
 דברי הסג"א א"ל) ואין מערבין שמחה בשמחה גם הלל אפילו לר"ת בל"ה לו אשה ובנים
 אסור ליכא במועד משום שהוא חיבור דאורייתא לדברי החו"מ דמוע"ק דף ח' וכתובות מ"ז
 ולפי"ז לדין את לאמר דקדושת הגמרא קאי רק על קדושין דמותרין במועד אבל
 על נשואין לא וצ"ע דאסור במלאכה כמו ביום טוב נושא י"ח לאמר דר"י
 לענין חיבור מלאכה אבל הטעם דושמחת בתוך ליכא כי אם ביום טוב ממש אבל לא
 בחו"מ יום טוב ואינו אלא משום קונה קנין וכמו שכתב הסג"א בל"ה בס"י הקמ"ו
 טע"ק ד' שמונה לר"ת בל"ה לו אשה ובנים ובזה"ש של יום טוב י"ח לאסור משום דהיה
 ספק חיבור דאורייתא ועיין מה שכתבו מהר"י"ע במדועו לכתובות על היר"ף והנה"י
 כתב שהעולם ניהוים לישא אשה בערב יום טוב ודלא כמג"א שכתב שאסור בשמחה
 רוקח ובהגהות ר' ברוך פרענקל ו"ל ובפרמ"ג בשמחות בס"י הקמ"ו באת א' ובא"ה שם
 באות ד' ופי' טע"ס דף ל"ז מה שמונה בשו"מ ש"א כ"י ס"ח דכלל יום טוב דאין ליכא
 הטעם דושמחת והוא מהירוסלמי דכונה דפ"ר ד"ה ו"ל ושמחת בתוך משעה שאתה חייב
 בחגיגה אתה חייב בשמחה מלמד שלילי יום טוב הכתובין פטיר משמחה טע"ס י"ח להחזיר
 ל"ה אף בלילה ממש אבל כל זה הוא לשיטת החו"מ בדיעה ל"י שכתבו שלר"ת אף חופה

מוותרת באין לו אשה ובנים אבל לדברי הסמ"ק ליכא איסור במועד והאבודרה"ם בה' ברכות
אירוסין ונשואין כתב שלקדש בשבת אסור ואם קדש בע"ש והולך לנשים את הכלה לחופה
בשבת מותר וגם מותר לדרך את הברכות בשבת ע"ל ע"ה: ורענ"ד נראה שדברי
האבודרה"ם נע"ג משום שאין אפשר להחיר שיהיה החופה בשבת הלא הוא כקונה קנין
בשבת וכמו שכתבו הטור והמחבר בזה"ע בס"י ס"ד סע"ה אין כונסין בחולה בשבת לפי
שע"י החופה זוכה במליאתה ובמעשה ידיו והוא לה כקונה קנין בשבת ועיין מה שכתב מרן
הב"י בטור בזה הסימן בשם הרא"ש דפ"ק דכחוצות וכן כתב רבינו הרמב"ם ז"ל בפ"י
מה' איסות ה"ד ובח"מ וז"ל הביאו בסע"ק ו' בשם משא"ת בנימין בס"י ל"א ועיין בזה"ש
ח"ל בס"י ב' ובביאורי הגר"א ז"ל בזה"ע בס"י ס"ד סע"ק י"א בזה"מ ואלמנה והמקור
לכל זה הוא בירושלמי בפ"א ה"א דכחוצות וז"ל שם משנכנס זכאי במליאתה ובמעשה ידיו
ובהפרת נדרים אם אומר את כן נמא"ת כקונה קנין בשבת ע"ה ובחוספות ביומא דף י"ג
ובסידור' מהרי"ט בכחוצות וכן מן במתמיהן בבילה ל"ו אין מייבמין בשבת וביו"ט ויבום
היינו נשואין כחופה בלא קדושין וכמו שמבאר הר"ן ז"ל שם בבילה ולרש"י ולרי"ף ולרמב"ם
והרא"ש והטור והמחבר אסור בכל אופן אפילו אין לו אשה ובנים ורק לר"ת הובא ברמ"א
בהג"ה באו"ח בס"י שליט בזה"ע ד' שמואל להכריע לחופה בשאין לו אשה ובנים ובשו"ת
הרמ"א ז"ל בס"י קכ"ה ראיתי מה שהחיר משום כבוד הבריות שהתקוטעו בע"ש עד הלילה
ומשום ביום גדול והפסד כעורה שהוא הפסד מרובה החיר הרמ"א ז"ל להכניס לחופה בלילה
ע"ה וכן כתב הב"ח בטור באו"ח בס"י שליט שכן כתב בחשיבה להחיר בזה"ע י"ט לסמוך
על ר"ת בשאין לו אשה ובנים אך להסמ"ק שהביא המג"א באו"ח בס"י שליט סע"ק ה' שכתב
שר"ת מהיר רק הקדושין אבל לא החופה משום דהוא כקונה קנין בשבת אין להחיר בשום
אופן ואפילו באין לו אשה ובנים ורק להח"מ ור"ן בבילה ל"ו שכתבו דר"ת מחיר אף
בחופה כתבו כן ובכל זה כתב הרמ"א בעל"מ שם בהג"ה ומ"מ לכהחילה י"ט לומר שלא יבא
לירי כך והשלי"ה ז"ל האריך בזה וכתב שצ"ב שלא לעשות נשואין בשבת כי כמה עבירות
באין מזה והביאו הב"ח שם בס"ק ד' ועיין מה שכתבו המחש"ק בסע"ק ה' והפ"ח
באשל אברהם באו"ח בס"י שליט באות ה' ועוד פוסקים ע"ה: ורענ"ד נראה שלכאורה
יש להלות הפלוגתא שבין הסמ"ק והר"ן בשני הפירושים שכתב רש"י ז"ל בבילה דף ל"ז ע"א
על הא דגרסינן שם במכנה ואלו הם מכוס מלוא לא מקדישין ולא מעריפין ולא מחרימין
גזרה משום מקח וממכר ופי' רש"י ז"ל דלמקח וממכר דמי שמוציא מרשותו לרשות הקדש
ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממלוא חפץ ודבר דבר אי נמי נוקח וממכר א"י
לירי כתיבה שערי מכירה וא"ת הו"ל לה גזרה לגזרה כולה חדא גזרה היא עב"ל ולפי
מה שכתב רש"י ז"ל שנוקח וממכר אסור מן התורה הדעת נוטה כדברי הסמ"ק שיש לחלק
בין קידושין לחופה משום דבחופה קונה קנין בשבת ואסור אפילו לר"ת ואפילו באין לו אשה
ובנים משום דעובר על איסור דאורייתא משא"כ בקדושין דאינו אלא משום גזרה היינו שמה
יכתוב מזה לר"ת וזוהי נחמא מפני מה לא פריך הגמרא על אין מקדישין הא מלוא קא
עביר משום דבהקדש אף בזה"ג אסור משום מקח וממכר אך לדברי הסמ"ק קשה הלא על
אין מייבמין מקשינן שם והא דקא עביר מלוא ומרנינן שם דאיכא אה גדול והלא יבום הוא
כחופה ובמציאר שם בר"ן אך יש לומר לפי מה שהב"ב רש"י ז"ל ביבמות דף ג"ח ע"ב
בזה"מ שומרת יבם דביבם לא בעי קדמה שביבחו דהא כבר יש שביבם בעלה הראשון ומהני
גם ליבם ע"ה ה"ג ז"ל כיון דכבר קנאה בעל הראשון טוב לא הוה ביבם משום קונה קנין
ורק משום שמה יכתוב משא"כ באחד שכתב לחופה הוה קנין ואסור ועוד יש לאמר שהיבם
בביאתו מתייבם ע"ה דיוס ואח"ה העשה ודומה הל"ת ורק בשים את גדול דאפשר באחיו

שמואל המטה על האח הגדול אינה דומה אבל בשאר קדושין וחופה דאינם רק הכנה למחלה פויר ולא מלוא גמורה וגופה נוכל לאמר שיפה כתב הסמ"ק שאסור לכנס לחופה משום דקונה קנין והר"ן כופר בפ"י השני שכתב רש"י דאינה אלא משום גזרה שמה יכתוב וחופה שיה לקדושין דגם שם יש ה"א גזרה שמה יכתוב והא דלא מקשים דאין מקרישין והא משה קא עביר יש לאמר דדוקא במלוא המועלה על האדם לקיים טו"ר מקשים כן משא"כ הקדש ועירובין ומחלה דליכא חיוב להקדש או להעריך רק אם הקדש עשה מלוא אין להחריג: רעור נראה לענ"ד לאמר שבין להר"ן ובין להסמ"ק יהיה מותר להכניס לחופה בלילה בשבת מטעם שמסר האב את בנו להחתן בע"ש משום שאם מסרה האב לבעלה קודם שבת אין שום קנין בשבת כלל בהכנסת הכלה לחופה בשבת בלילה מפני שמבואר בכתובות דף מ"ח דמסירה מהני לכל דבר ואז ליכא בכניסה לחופה משום קונה קנין דכבר קנה ע"י מסירה אבל לרש"י ז"ל שכתב שם דלשמואל מהני המסירה רק ליורשה בלבד משום דמחל האב על הא מהני המסירה אבל לא על שאר דברים עדיין יש בחופה קנין ואסור להכניס בשבת משום קונה קנין בשבת וכו' אפשר לומר דבני האבודרה"ם שמחיר להכניס החופה בשבת היינו דוקא בשמירה הכלה מאביה להחתן בע"ש ולבשרת ההוספות שם דמסירה מהני לכל דבר וליבא משום קנין בחופה בשבת או דמיי"ר בנה"ש דלא גזרו שבות בנה"ש ומה ששאל אותי רב אחד שהיה בביתו בעת שכתבתי בטהי"ש החשובה הו"א הא דאמרין בכתובות דף ה' מ"א איכא בין שקרו לבדכס ומירנו איכא בינייהו ביום טוב שחל להיות בערב שבת והקשה ה"א הירושלמי בפ"א ה"א מכתובות אסור להכניס בשבת וה"א אסור גם ביום טוב והר"א ח"א להרב שליט"א חיבוק ומירנו ה"א הקושא הקשה הגאון בעל שערי חורה להגאון מהר"י אשכנזי והוגא בשו"ת שלו בזה"ש ב"י ק"ט ותיירן שם או לר"ת דמחיר בל"ן לו אשה ובנים או לבנים דרמ"א ב"י קכ"ה ובהנה שלו בשו"ע א"ח ב"י שליט"א בסעיף ד' דמיי"ר במקום שאין כותבין כחובה דמותר מטעם דליכא גזרה שמה יכתוב או משום שהיה בבה"מ דלא גזרו שבות בבה"מ במקום מלוא עכ"ל ע"ה: ורענ"ד הדברים מפליאים מואר משום דרק בשבת אינו אלא איסור דרבנן אבל ביום טוב הלא חנן בפירוש במשנה במוע"ק דף ח' ע"ב דאין משאין נשים במועד ואמר שם רב משום דכתיב ושמחת בחגך ולא באשחק ושמואל אמר משום דאין מערבין שמחה בשמחה וכתבו שם החס"י וכן כתבו החס"י בכתובות מ"ז שהן דרשות גמורות והוא איסור דאורייתא ובאיסור דאורייתא בודאי לא התיר ר"ת אפילו בל"ן לו אשה ובנים וגם דרמ"א ז"ל גופא לא התיר ביום טוב משום איסור דאורייתא כ"ה בשבת ומטעם שלא גזרו בשבות בבה"מ אבל ביום טוב שאסור מדאורייתא ולכן אפילו בבה"מ אסור ונמלא שקושיא בעל שערי חורה במקומה עומדת דהא בכתובות דף ה' ב"י טוב שחל להיות בע"ש עסקין אך לפי מה שכתב הלבוש והסמ"ג בה' קדושין ב"י ע"ה מ"ח מרדכי'ס שהדרשות אינם אלא אהמכחם ואינם גמורות וכן מלאמי ת"ל בע"א בהגיגה דף ח' ע"ב ביום טוב של ראש השנה דליכא משום שמחה או בליל יום טוב ראשון דליכא חיוב שמחה אפשר לתרץ כמו שהירץ מהר"א בזה"ש ב"י ק"ט ולענ"ד נראה לתרץ באופן אחר דלפי מה שכתבו לעיל דביו"ט ובחיה"מ הוא איסור דאורייתא וגם לר"ת אסור אף בל"ן לו אשה ובנים הא"ך יהיה ביום טוב אחרון משום דכל היום טוב הוא רק מדרבנן אף מותר לו ל"א אשה בשעת שאין לו אשה ובנים משום שבוט טוב אחרון אפשר אפילו לרש"י דבילה ל"ו דכופר דבשבת בכל אופן אסור מודה דמותר ביום טוב האחרון משום דהוי מרתי דרבנן חדא ביום טוב עלמא הוא מדרבנן והגזרה שמה יכתוב או משום מקח וממכר גם כן אינו אלא מדרבנן וכו' נוכל לתרץ קושיא השע"ה דכונת הנמלא כשחל יום טוב שני בע"ש וי"ט

ראשון היה ביום ה' וקדשה ביום ה' דלרית מותר לקדש בשבת ויו"ט בשאין לו חשה ובגמ' דליכא משום שמחה בקדושין דהא אמרו רבי שמאל במוע"ק י"ח דמארכין במועד ורק משום גזרה שחא יכתוב ביום יסוב וזהו מותר לרית באין לו חשה ובגמ' ואז יכול להכניס ביום שני בע"ש כיון דאין לו חשה ובגמ' והשתא יבואר דברי רבינו הרמב"ם ז"ל במה נכתבו בפ"ו הע"ז מה' יום טוב הכתוב של ושמחת בחגך והוא כרב שאמר ושמחת בחגך ולא באשתך ובפ"ו הע"ז מה' יום טוב כתב שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג והוא בשמאל שמועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ולפי מה שכתבו החסידים במוע"ק ח' ע"ב בדה"ט מפני ציטול פויר שרלכה כרב אשי דחגיגה ח' דרש ושמחת בחגך ולא באשתך ואינו אסור לערב שמחה בשמחה ואח"כ כתבו שם דשמחה אינו אלא בשמחה נשואין פ"ו מדהולך רב אשי לקרא ושמחת בחגך ולא באשתך והלא בל"ה אסור משום שאין מערבין ע"כ מוכח דר"א סובר שמועד לערב שמחה בשמחה ואח"כ כתבו שם דאין להוכיח מר' אשי דפליג אלא דמלך אין מערבין ליכא איסור בנשואין לחודא כי אם בשמחה ושוקר השמחה הוא בשמחה ומלך הקרא דשמחת בחגך נאסרו הנשואין לחודא אף בלא שמחה ולפי"ז מדויק לבא דרבינו הרמב"ם ז"ל דעל איסור נשואין בלחודא נקט קרא ושמחת בחגך ולא באשתך וזהו שכתב אין נשואין נשים במועד ולא מייבמין כרי שלא תשתכח שמחה החג בשמחה הנשואין והטעם כנו שכתב בפ"ו שמועד ושמחת בחגך וכו' והיינו כרב ואח"כ כתב ומארכין במועד ובלבד שלא יערב שמחה אחרת וירוסין ולא שמחה נשואין והטעם כתב כרי שלא יערב שמחה בשמחה והיינו שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג ופוסק כרב ובשמאל וכן פסקו הר"ף במוע"ק ח' והסמ"ג לאוין ע"ה כרב ובשמאל ומס"כ החוג"א באו"ח בסי' הקמ"ז במוע"ק ח' ובסי' תרנ"ז שאין הלכה בשמאל וכן כתב הרמב"ם בחידושו למוע"ק בארתי ח"ל בירחון בעליה בפרט אדר ב' שנה זו בסי' ק"ו והוא יסוב לקוים הפ"ח על המחבר ע"ה ועכ"פ יבואר גם כן למה הביא הרמב"ם ז"ל בפ"ו הי"ד מה"א את הפסוק מלא שבוע זאת שהוא מהירושלמי דמוע"ק בפ"ה ה"ז משום שהריעב"א ז"ל במוע"ק דף ח' ע"ב כתב שרק שני שמחות מבני מינים שונים כגון מילה ונשואין או פדיון הבן או חן עושין אבל שני שמחות שוות כגון ב' חתונות או ב' מילות עושין עכ"ל ע"ה ואנו למידן זה מהגמרא מהא דאמרו שם שלפין שאין מערבין שמחה בשמחה משלמה שעשה שבעת ימים ושבעת ימי החג דהנזכר הבית מושם דאין מערבין וכו' והנה שמחת החג ושמחת חנוכה הבית הם שני שמחות כמו חתונה ומילה אבל ב' שמחות שוות אין אנו יודעים אם מותר ואם לאו אבל לפי מה שהביא הירושלמי מהפסוק מלא שבוע זאת ונחנה לך גם את זאת אפילו שני שמחות שוות היינו ב' חתונות גם כן אסור ולכן כאשר פסק הרמב"ם ז"ל שאין נשואין נשים בחולו של מועד משום שאין מערבין שמחה בשמחה וזה אנו למידן משלמה המלך שעשה ב' שמחות בשני שבועות משום שהיה שני שמחות שוות אבל מנין שאסור אפילו ב' שמחות ממין אחד כמו שני חתונות זה אנו למידן מהירושלמי שהביא את הכתוב מלא שבוע זאת משום שמיידי ב' שמחות שוות ולכן לא הביא רבינו גם כן משלמה משום שיש עוד גמ' בשמחת החג ושמחת חנוכה הבית שעשה שלמה היו בעד כל ישראל והוא שמחה דרבים אבל בשמחת נשואין הוא שמחה דידיד ואין אנו יכולים ללמוד דאין מערבין שמחה בשמחה שאסור ביחוד ולפי"ז נוכל לאמר כרב ושמאל לא פליגי כלל רק רב הביא את הכתוב ושמחת בחגך ולא באשתך הוא על שמחת יחיד ושמאל הביא שאין מערבין שמחה בשמחה משלמה המלך על שמחת רבים ולכן דקו הר"ף והרמב"ם בפ"ו מה' יום טוב והסמ"ג בלאוין ע"ה והטור וזמן הב"י באו"ח בסי' הקמ"ז והמחבר ועוד שפוסקים כרב ובשמאל וכמו שביארתי בעה"ת"ש ע"ין בלקט הקמח מה שכתב בשם מהרש"ת דח"ב סי' כ"ב ובשו"ת כנה"ג בסי'

הקמ"ו ובספר יעלה חן ס"ה' ובש"ס שו"מ מהר"ק ח"ב ס"ה ל"ו שהאריך ברין זה:
 ובנדר"ד הן ידוע לכל שאנו עושין האירוסין והקדושין תחת החופה ואחר החופה היתה
 בעדות נשואין וזהו אכור אליבא דכ"ע ואפילו לר"מ ולהרמ"א ז"ל וכמו שביארתי בעה"מ
 והלכה הוא עם הרב של בית הכנסת שאמר שזהו לעשות החופה והנשואין והסעודה בחול
 של מועד ומה שאמר הרב המחיר שיש לו היסור מהא שפסקי הפוסקים שמוחר ליסור אשה
 בפורים וכוונתו למה שפסק המחבר בא"ח בסי' תרל"ו והוא מחבובות הרשב"א ז"ל שחמיר
 ליסור אשה בפורים הוא מטעם שאינו מדרבנן ובדרכיך אוליך לקולא אבל לא דמי כלל לחול
 של מועד משום שהוא איסור גמור וכמו שביארתי בעה"מ כנ"ל ע"ד להלכה ולא למעשה
 עד שיסכימו עוד רבנים מובהקים: ישע"י יוסף בארגנאצין ראב"ד בברוקלין
 בבית הכנסת חברה תורה אנשי חסד מחבר ספרי דרושי ותפארת מהרש"ם.

ב"ה ד'שאלנאקוי (מדינת רוסיא) ס"ה ב' (שאלה נחוצה).

כבוד רבני וחכמי ה"שערי תורה" הי"ו.

שא"ה ידוע בזמן הזה אנחנו פה ברוסיה שחלכ היהדות הורד עד הדיעות
 התחבונה ורובם ככולם מקדשין נשואין בהואגם כלומר הולכים אל הוואגם וכותבים
 בהפיקסאות שמוחם ושם אבותם וכו' הוא בעלה והיא אשתו ואחרי כן יקרה או יעזוב אותה
 או יתן לה נט פטורין בהאשריבנאל ולריך לברר אם יש חשש אשה איש בעינים כאלו וב"ה
 מעשים בכל יום הן: והנה מקור הדברים הם מה שמביא הרמב"ם בפ"י מה' גירושין בשם
 הגאונים שאפילו הבא על אשה בעלמא בעדים שלכיה ממנו נט והרמב"ם סובר שאינה לריכה
 גט וכן דעת הרא"ש והובא להלכה בסי' כ"ו סק"א אין האשה נחשבת אשה ואין וכו' ואפילו
 בא עלי' לשם אישות צ"ל לבינה אינה נחשבת כאשתו ועיין בבית שמואל בסי' א' מה
 שחסיים לפ"ז אם היו גלוי שנושא אותה לשם אישות הוי קידושין בציאה, ולכאורה לפי דבריו
 צידון דידן ודאי לריך גט אבל בשביל זה לבד אינו דנהי דמהני גלוי דהוה בעדים אבל גם
 בפני עדים ממש לריך לפרש שגל דעת קידושין הוא ולא דמיא למיחד עמו עם אשתו
 בגירסה דאמרינן כיון דהיה אשתו מסתמא רולה להחזירה וכשמתוחד עמה מסתמא לשם
 קידושין דעמו אבל בעלמא לא חייסין כלל בבא על האשה לחשם קידושין וכדאיתא בנחשבה
 ריש קידושין ובציאה כל ביהא שהיא לשם קידושין מקודשת שאינה לשם קידושין אינה
 מקודשת, ועיין בביאור הגר"א ס"ה דמביים כיון דלא לשם קידושין בעל לאו כלום הוא
 והבית שמואל בעלמא כהב בסי' קמ"ט ואם לא נשאה כדן נשואין א"כ מהיבא תיתי לומר
 דבועל לשם קידושין, ועיין בפ"י ס' קמ"ט מביא את השו"ב הריב"ש דכהב ואם יאמר אומר
 דדעת הרמב"ם דדוקא בפניו הבא דרך מוקרה אבל זה שנשאה בחקי עמוס והנה עמה
 להיות אשתו וכו' כמו שפירש ואמר לעדי ייחוד שדעמו לבעול לשם קידושין וכו' ומביים
 דאפשר מוכחבא דכסתם אמרינן לשם קידושין בעל וצידון זה לא בעל לשם קידושין דכיון
 שהתחילה בנשואין בחקות העכו"ם הרי הוא כאילו פירשו שאין דעתם לשם קידושין כדת
 משה ויהודים אלא כדרכי העכו"ם שאינם בתורה קידושין: והנה צידון דין לא שייך האר
 טעמא כאילו פירשו שאין דעתם לשם קידושין שהריב"ש איירי באופן שהמיר וילא מן הכלל
 יהדות והולך לומר לעשות הנשואין וקוט יעשה הוא וצידון דין שלא ילא מביהדות ולא
 המיר ורק כעין מבת מדינה היא שחולכים להואגם ועושים שם המעטריקעס וכותבים שם
 בפיקסאותיהם ובאמת המעטריקעס לא מעלין ולא מורידין הם אבל רואים אנחנו שקודם הם
 פתור חקן וכלה ומיעדים וכן להנשואין וזה שאינם עושים כחקנת חז"ל הוא מפני כמה
 עמוס כמובים ויש דברים בני יסעין אטוים הם ודמיא לבא דכסת החלקת מחוקק ס' כ"ד
 סק"ג באם נשא אשה אטוה לשם אישות אף שנשאה בחקות העכו"ם יש להחייבם בדבר

יביד דוד בפסקיו כתב ונראה דאנוסים הנוהגים דת ישראל יש להחמיר וכן במומר שנשא
מומרת ועבדים שנשא עבדים דהובא להלכה בס' כ"ז באה"ע דאין כאן חשש קידושין כלל
ואינה לריכה גט והוא מהרי"ט הנ"ל היינו בלא נתייחדו אחר הגירות אבל היבא דנתייחדו
אחר הגירות הובא ביד דוד בפסקיו דהוי ספק קידושין ועיין בספר המקנה בחידושו על
אה"ע כ"ז וכן מומר שנשא מומרת וכו' וכתב ונראה פשוט דאם דר עמה אחר גירות
אמריקן מהתמא אין ארס עושה בעילתו בעילת זנות דמשמע ממתינת דכחכות ל' בגר
שנתייירה אשתו עמו כחובתה קיימת דע"מ כן קיימה ועיין בה"מ שמביא מהירושלמי והוא
שבא עליו דאין ארס עושה בעילתו בעילת זנות ונראה דאפילו אם נתייחד עמה לבד אחר
הגירושין לריכה גם כמו המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי וכו' כיון דלבו גם בה וכו' הכא
שדעתם לדור ביחד ויותר כתבו האחרונים דאפילו באנוס ואנוסה ודר עמה אמריקן אשכנזי
ואין להכחשק דמהתינת דכחכות שאני דמיירי דכבר כתבו לה כחובה וכן המגרש את אשתו
ולנה עמו בפונדקי והחזירה ע"מ כחובתה הראשונה החזירה אבל הכא אם דר עמה בלא
כחובה כיון דאיכא לדור בלא כחובה אפשר לא אמריקן ביה אין אשכנזי וכו' אך
ז"ל לפ"מ שאלן לה כחובה וכל הפותח לבהולה וכו' היינו משום דקיי"ל ב"ה איירוסין עושה
ואירוסה לית לה כחובה אם לא כהב לה אין זה בעילת זנות ואפילו אם כתב לה הכחובה
בגיוון עדין אסורה הימא משום דכלה בלא ברכה אפ"ה משמע ממתינת דהוי כנשואה
גמורה ועוד מביא רא"י מב"ה ה' בקרא דאמר להם שובו לכם לאהליכם האי למנות עונה
דאף בעת מקן חורה הוה להו גרים שנתייירו ולא חל עליהם מלות עונה אלא כיון ששבו
לאהליהם כולם לשון כל נתייחדו הוי להו קידושין דמהתמא אין ארס עושה בעילתו בעילת
זנות והנה אם בכו"ס שנשא כו"ס ונתייחד עמה אחר הגירות אמריקן אין ארס עושה בעילתו
בעילת זנות דנשאה מהחילה בחקות העבדים כ"ס בגידון דידן שאינם מקדשים נשואיהם רק
בשב ואל תעשה ורואים אנחנו שדרים יחד כאיש ואשתו וגם בנים הנולדים להם מלים
אוחס ולא שייך לומר פה דעושה בעילתו בעילת זנות דכי היבא דחליקן דמהתייחד עם
גרושהו דלשם אישות הוא כיון דיש כמה לחלות כמו כן הכא יש לחלות ותייחד דאח"כ הוי
הוכחה גלויה ולא לשם זנות הוא ועיין בדרכי משה ס' ליג מה שמביא דעת המרדכי בפני
הבא על הפנויה ובלו עדים מבחון לריכה גט ובש"ע ס' ליג ובדרכי משה ס' קמ"ט
בבב חסות ח"ה כ"ט ג"כ משמע דיש להחמיר בפנוי הבא על הפנוי: ואב"קש את חבתי
השערי תורה לברר וללמן את השאלה הלכה למעשה כי מעשים בכל יום ויום ויש חשש
איכור אשת איש:

שאר"י נושה ברי"ב יעקב מאהלינער מסלוצק.

ביה ווארשא ה' ג' (הערות וחידושים).

(א) בשע"ת (שנה י"ז ח"א סימן ה') הביא כ"ח בשם שו"ת אמרי יוסף שהשיג על
פסק הגר"א והלמירו הגר"ח ז"ל מספרי שלפי הספרי מיירי כאן שכן אהובה נולד בראשונה
אבל בן השנאה קדם וילא ראשונה ברו"ר ומש"ה היה הו"א שכן אהובה הוא הבכור לק
קיי"ל להפך וא"כ ממילא ליתא לפירוש הגר"א עי"ד אכן חס אני ולא אבין הא בלא"ה היה
הו"א להקדים בן אהובה לפי מה דאיתא בקידושין (דס"ח) דמיירי בשנאה למקום ולפי שיש
רשומת בנישואין לכן הו"א שאין זה בנו גמור וקמ"ל להפך כמ"ס בתום' וא"כ ליל להביא
מספרי ולא מגמרא דידן ויש מקום לומר שגם הגמרא כאן ופ' יש נוחלין (דק"ל:) לא ס"ל
בזה להספרי וכן כתבתי בשע"ת שיש לרחות ראיות הגר"א בבאורי הכתובים אכן כתבתי
שהר"י מבי הוא ראשית אינו הוא רא"י חזקה שאין עומד כנגדה גם הספרי וחוקתי זה
מדברי הסו" ואל"כ אפ"ל שהתורה כללה בקלור מואמריה גם הדוגמא של הגר"א ומ"ט פנים

לחורה והכל בכלל ומה הרעש? ומ"ס כ"ח לשהור את פסק הגר"א מדעתו קדמאי מזה ז"א כי מקום הניחו להגר"א להתגדר בו ואם ראוי היה הגר"א ז"ל שמתן חורה על ידו לא ב"ש לגלות דין חדש שלא נמלא בדברי רבותינו שקדמו לפניו ומ"ס שע"כ נולדו יעקב ועשו מופתה א' דל"כ אין אשה מתעברה לאחר שנחשברה במחשבת נהחלק לו ב' טפות עם ב' הריונות ע' נדה (כב) והבן ומ"ס לתוך קושיה הגחלי אש דמייירי ע"כ בנשולה לכ"ג (ובנשנות גרפם אלמנה) דל"כ מאי אולמא דהא מהא ז"א שהרי משכחת שפיר-שהראשון נולד מביאה היתר בערס שגשג השני אבל בנ"י ל"ש לומר כן אולם לפי הגר"א שכבר נחגרסה איש כמו שכתבתי שם ומ"ס כ"ח באות ב' שחשאתי כנגד הגו"ב (שמטודי שקדתי על דלמאזיו ושכדורו גדול ויקר בעיני בלופן היו"ג) ז"א כי המול מהר"א נ"י שאל את פי רבנים וכולם מענה אחד שלא פגעתי כלל בכבוד הגו"ב והלכה כרבים וזו חידוש גדול בעיני אש כבוד רבותינו האחרונים יקר בעיניו כל כך עד שלא לחבוע עלבון הגו"ב במקום שבאמת לא היה עלבון איך לא חס על כבוד הגר"א ז"ל ולא מנע אי"ע לכבוע בשעת בת רבים (בשם מור"ר) כי חלילה וחלילה (ח"ו) לכוהן על דבריו כאילו ילא לעשות הרוס בדת ולעקור דבר מה"ס ובפרט לאחר שהדלתי בשע"ה שיש לישב בעוב טעם כל הקושיות שנתעוררו עליו ועשיתי חזק לדבריו מחו"ב ב"ב ע"י"ד"ה ואליבא דכל הדעות אין לכבוע ע"ז בלבן חלילה וחלילה ועם כל מה שכתב כ"ח שם מ"מ נלעגיד צדור שכל הפוסק כהגר"א בזה אין מוחזקין אותו ואולי הע"ב ואפשר גם לפשר וזכות הגר"א ותלמידו יעמוד לנו ולורענו ע"ע: (ב) שם (חט"ז סי' ה' אות ג') כהבתי שלדעת הערוך ירק פטור ממעשר שני ושהחוס' גיטין הניחו זה בל"ע במשניות הלום ראיתי גמרא מפורשת שח"ב במע"ש ע' פסחים (דל"ט:) בעי רמי ב"מ מהו שלא ארס יד"ח במדור של מע"ש בירושלים ומדור הוא ירק כמבואר באותו העמוד ולפ"ז ל"ל שהערוך כיון רק לירק ידוע כמ"ס בחוס' גיטין ע"י"ד והבן: (ג) שם (סי' ה) ילא כ"ח להשיג על מה שכתבתי לפרש דברי חוס' עירובין (דל"א:) ד"ה כאן והוא פלא שהרי גם המר"ס כתב בפרוש הדברי שלפי הסברא דמהימן אי"ל כלל לחוקה שלית עושה שליחותו וכ"כ החוס' שלהי העמוד והנה בד"ה ליחוש הקבו בחוס' והלא ממהני מוכח דאחריון שלית עושה שליחותו מדמהני שליחות ע"י פקח וס"י דהתם שאני מפני שמוך עליו לגמרי ע"י"ד ולפ"ז שפיר הקבו על רש"י כיון שהקטן מהימן ה"ז דומה לגדול שמוך עליו לגמרי אי"כ מאי פריך ולחוש דלא אמתו ליה וגו' ושוב ל"ק מה שהקשה כ"ח שהרי בלאו חוקם מהני היכא שהמך על הקטן בכל מה דאפשר לסמוך עליו והבן זה: (ד) שם (סי' י') כל קושיותיו מהחל ועד בלה י"ל לישב עם המבואר בוצחים (דל"ו) וש"ד שיש כמה שלמים שאינם באכלים אלא ליום ולילה ולפ"ז שפיר כתבו רש"י וחוס' מנחות (דמ"ט) דמייירי שאמר בזה"א ע"מ לאכלו ב' ימים דל"כ א"ש אמר לשם שלמים הכס ל"ה פגול דאמרין שכוונתו היה שלמים הנאכלים ליום אחד ויפה כתב רש"י ב"ב"ק שאם חטאת לשם שלמים (כהם) מחוייב לשלם לפי שלא עלה לבעלים אבל פגול ל"ה ושפיר הקבו בשע"מ אמאי לא כתב רש"י ששחט לשם חוק לזמני ובלא"ה ג"כ ניחא שעכ"פ קשה מדוע לא כתב רש"י בפרט שפגל ע"מ לאכול חל"ז או כמו שחירצו בשע"מ כדי להשמיטנו שאין לפטרו מחמת טענת אונס ובדרך זה יש לישב גם שאר הקושיות ואמ"ל: (ה) שם (ח"ד סימן י"א) כתב נגד מטעו של הגר"א ז"ל היה הרב מ' יוסף לזוק נ"י איגר בהרה"ק מלובלין שליט"א לפרש דברי טולין ר"ש גוריוס והובן דבריו הוא שמהוך שר"ה יורה את האשה תומ"י ולא המהין לה עד לאחר שהאזן ממנו ש"מ שאלמלא לא נידה אותה הוא טלמו היה בגדו והוא המוס ממ"ג אש החיוב לגדות על אחר אי"כ לא היה יכול ר"ה שלא לעשות כן ואם ליכא חיוב לגדות מיד שוב לא היה בגדו אלמלי המחין עד שהאזן אכן עם הנחתו דמר שכל מה ששעה

ר"ה (וגם מה שידע איהם) היה כדי להורות הלכה לאחרים א"כ יובנו היטב דברי הגרש"א בד"פ
 דקשה מאי קמיל ר"ה וכו' גרע זה משאר עבדות כמו שהקשה הק"י במ"ק א"ו זא להשמיענו שאם
 לא יורה הוא עליו יבא בגדיו וא"כ ואפריין נמצי לגרע ששועים זה שבעורתו עלה לנו להבין
 דברי זקינו הגרש"א ז"ל: (ו) שבת (ל"ד) יש סתירה כמשה מרישא משמע שאסור לערב ביה"ט
 ומסיפא משמע שמוחר וסודו בנמרא רישא בערובי החומין וסיפא בערובי חלרות והקשה הט"ז
 א"כ כיון שג"כ להסבירים אם קבל עליו הוספת שבת שיהא אסור לעשות ערוב חלרות ביה"ט
 א"כ אמאי לא מהך רישא וסיפא בערובי חלרות ורישא דקתני הדליקו את הנר מחמתא מיירי
 שלאחר שהדליק קבל עליו השבת וא"כ שאסור לערב ביה"ט אבל בסיפא חקן ספק חשכה
 אין מדליקים וממילא ליכא הוכחה שקבל עליו וא"כ א"כ שמוחר לערב ביה"ט שייך וידוע
 שבתא ח"ה"ס הקשה לכה"ג דס"ל מו שהדליק נר של שבת ה"ו כאלו קבל שבת עליו א"כ
 ליק מסיפא לרישא בשלמא ברישא שיהא להדליק וקבל עליו השבת לכן א"כ שאסור לערב
 משא"כ בסיפא של הדליק ומסירה מותר לו לערב וזהו כמעט הקושיא שהקשה הט"ז והוא
 קושיא נפלאה והנראה לפי מה שכתבו חר"י פי הפלת השחר בשם ר"י מאורליינס הוספת
 שבת דומה לתרומה שחטה אחת פטרת הכרי ומאי יכול להוסיף כמה שירלה והה"י לענין
 הוספת יכל ללא יד"ח בהוספה כ"ס ומי שירלה יכול להוסיף זמן גדול לפני חשכה
 והתמך מזה שדומה ג"כ לתרומה שאי אפשר לקרות שם תרומה על דבר שאינו בכלל
 תרומה כגון הבן וזלח והה"י אי אפשר להוסיף מחול על הקדש אי אמרינן שאין אנו מלווים
 כלל על הוספת שבת ואפילו אם קבל עליו בפרוס ג"כ לימ כשם שלימ אם קרא שם
 תרומה על שלש ואבנים ח"פ מחר ולפי' מיושב בעוב טעם ע' ר"ה (ד"ט) שהקשו בחוס'
 על משנתו דחקן ספק חשכה אין מדליקין והא קודם לזה ג"כ אין מדליקין משה הוספת
 וסודו בירורו ב' המטה אחיא כ"ג דל"ל חוספת שבת עי"ד ולפי' שוב ליכא לחלק בין
 הדליק ללא הדליק בין קבל עליו ללא קבל כמובן מאליו אבל ליריד דלא קי"ל כריג שפיר
 יש לחלק וא"כ שמשתי בשם מהר"ם לעווי ז"ל מעיר קויל ודפח"ח: ובאותו הענין
 יש מחלקת המוסקים לדעת הרמב"ם אם הניח ערוב החומין ביה"ט מהני בדריעבר דחומין
 דרענן וסד"ר להקל וע"ז הקשה הרשב"א א"כ אמאי אין מערבין בספק תרומה טמאה א"ו
 ספקו להקל רק עם חוקת טהרה כגון ספק נטמאה בעור יום ספק בחשכה אבל בלילה לא
 וכ"כ באו"ה בהרשב"א דגם בדריעבר לימ והקשה המח"מ על הרשב"א בפ"ו מערבין עכ"פ
 לכו"ע מותר לערב ערוב חלרות ביה"ט וז"ל סד"ר להקל א"כ קשה על הרשב"א דס"ל שאין
 מערבין חלרות עם ספק היט וה"ו כסותר א"ע מינה וביה והוא פליאה נשגבה ומזה
 לישבה ונלעג"ד אדרבה מדכותר לערב חלרות ביה"ט א"כ א"כ שאין מערבין עם ס"ט שהרי
 יש ס"ס להתמיר טמא הוא לילה וטמא הוא טמאה ומסירה אולעין לחומרא אף בדרבנן
 משא"כ ערובי החומין שמערבין בעיר יום א"כ א"כ מה שהקשה על הרמב"ם מ"ס ספק
 טמאה מספק חשכה דמהני בדריעבר וע' שבת (ר"ד:) חוס' ד"ה כיון דעל מלתא דלא
 שכיחא לא גזרו רבנן אבל אם גזרו על שכיח גזרו על לא שכיח מוסס לא פלוג וכ"כ
 בסי' מהלכ"ס כיון דר"ה סק"ה עי"ד ונתמך מזה שלא גזרו על שכיח אטו לא שכיח ח"פ
 ולפי' יל שאסור לערב חלרות עם ספק ח"ט אף ביום אטו ספק חשכה שאלו אסור מעט
 ס"ס להתמיר כמו שכתבתי למעלה משא"כ ערוב החומין שאסור ביה"ט ונהי בדריעבר מהני
 להרמב"ם מ"מ ה"ו כמילתא דלא שכיחא שיעשה אדם אסור דרבנן א"כ ל"ס נאמר שגזרו
 בעיר יום משה ביה"ט דה"ל מלתא דשכיחא אטו דלא שכיח ולפי' שפיר הקשה הרשב"א
 אמאי אסור לערב החומין עם ספק היט בעור יום אבל בעה"ל דשכיח לערב ביה"ט
 לכן שפיר גזרו בעור יום שאינו אלא ספק אחד אטו ביה"ט שיש ב' ספקות להתמיר:

דנהיה על מה דאיתא בגמרא כאן בערובי תחומין כאן בעמ"ל כהנו בחוס' שנס ר"ח הכסין
 עם פרש"י פה"ח חמור יותר מש"ח ודלא כמו שרצה ר"ח מעיקרא עמ"ל חמור יותר וע"י
 הקשה המהרש"א לפי מה שכתבו בחוס' בדבר שלאחריו עמ"ח פסול בדיעבד ביה"ש (דלא
 כהרמב"ם) והביאו רא"י משובין (דל"ו) ר' יוסי לא הכשיר אלא עם חוקת טהרה אבל לא
 בשבט תרומה עמ"ח אי"כ אח"י לא דמו פ"י ר"ח דמעיקרא אס בדיעבד ל"מ ביה"ש לא
 כ"ש שאסור להחלה עי"ד שהיה ב"ס ליכב ודוק ולפי האמור מיושב בטוב טעם דוקא
 אליבא דאמת שאסור לערב תחומין ביה"ש אי"כ א"ש דל"מ אף בדיעבד דאל"כ אח"י ל"מ
 ספק הי"ט דל"ש לאסור משום ש"ס להחמיר אדרבה כיון שמערבין בעור יוס אי"כ ליכא אלא
 ספק אחד מב"כ לפי ר"ח מעיקרא שמוח לערב תחומין ביה"ש אי"כ ל"מ מספק הי"ט
 כיון ש"ס להחמיר וטוב שי"ך לאסור אף ביום א"י ביה"ש דהו"ל מילתא דשכיחא לכן
 שפיר דמו ההוס' פ"י ר"ח מנח ראיות אחרות ולאחר שידענו שאסור לערב תחומין ביה"ש
 טוב כהנו שפיר אף בדיעבד ל"מ וספיר הביאו רא"י מספק ח"ט דל"מ אף ביום ול"כ כאן
 סד"ר להקל בלא חוקת טהרה (ע' הכותול וחבין היטב: ז) בישע"ת (חט"ז חו"ג סי' ה')
 אות ב') כתב ב"ח לפרש המ"מ פכ"א מהכירה דלא כוונתי והוא פלא וכל ענין דאית
 שהלך אחי לפני המ"מ ים חילוק בין נכסין שלי לבין נכסי עם פתח לפני היור וידוע שבו
 כאילו נכתב ביה"י יודין שך הודגלו הסופרים לכתוב שתי יודין בלשון רבים כידוע לכל ומה
 שכתב ב"ח שם חילוק בין נכסי עם יוד אחת לבין נכסי עם ב' יודין א"ש כוונתו שיד אחת
 הוא לבין יחיד וז"ל נכסין לכולם בלשון רבים כמו מים שמים וכו"ג ולפי' ע"כ ז"ל מה
 שכתב הרא"ש נכסי בחד יוד היינו עם לירה לפני היור והוא במקום נכסין כדמלינו בהרבה
 מקומות כגון נכסי דבר אינן נכסי דלא ניירי וכיו"ב גם בשאר הצות ולפי' קשה הא"ך יתכן
 לומר נכסין לפלוני מבלי לפרש נכסין של מי והילכך עלה על דעתי שנס ההוס' מיירי
 שאמור נכסין שלי כגוש המ"מ ש"ס לחלק בין נכסין שלי לנכסי עם ב' יודין או עם פתח
 תחת הסמוך ועס כ"ז כל ראייתו הוא מהמ"מ שכתב כן בפרוש וע' שער שנה ט"ז ח"ג
 ביומן ה' אות ו' שהבאתי הכ"ס צ"ב שכתב ג"כ מהמ"מ: ח) שם (ח"ז חוב' ב' סי' ב')
 אות ה') כתבתי ש"י אפשר לומר שהמורה למה לקנות לולב ביו"ט ויש מקום לעשות שאסור
 מזה"ל לעשות קנין ביו"ט וז"ל שאסור רק מדרבנן ה"ן כוונתו היא שהמורה לא הקפידה
 לקנות דוקא ביו"ט דאל"כ לא אסרו רבנן כמ"ש הט"ז הידוע א"כ י"ל שאין זה כ"א דרש
 ואסונכתא כמנהגו של המדרש:

ב"ה קדושנא י"י סי' ד' (הערה חדשה).

בגמ"ר (כ"ט) אר"י נפחא ר"ח אדר שחל להיות בשבת מוליחין שלש תורות וקורין
 בהם אחד בעניינו של יום ואחד בכל ר"ח ואחד בשי' השא ואר"י נפחא ר"ח טבת שחל
 להיות בשבת מוליחין שלש תורות וקורין בהם אחד בעניינו של יום ואחד בדרגא חודש ואחד
 בחטובה, וממילא שמעינ מונה דה"ה ב"ה ניבן שחל להיות בשבת מוליחין ג' תורות וקורין
 בהן אחד בעניינו של יום ואחד בדר"ח ואחד בפי' הקודש הזה, וחוינא להרב בטל שפיר
 אפרים ז"ל בשער ח' שכתב דא"ש טעו בזה משכחות אלו וקראו בשל ר"ח באחרונה, ים
 חילוק בין חטובה לפי שקלים וחודש דבחטובה מופטירין בשל חטובה משום פרכותי ניבא ולא
 משגחין במאי דכליק מיניה, ובפי' שקלים וחודש מופטירין בשל ר"ח שהוא במאי דכליק
 מיניה, וכ"כ גם הרב בטל חיי אדם ז"ל בסוף הלכות חטובה, וכן הוא גם דעת שאר
 אחרונים ז"ל, מיהו כד דייקת בדברי רבותינו הראשונים ז"ל אשכחתי חופכא, ומקודם נבאר
 בזה לא טעו וקראו בתורה כהגון בלח"ה הפטורה מפטירין, הנה ב"ה טבת שחל להיות
 בשבת ים מחליקה בין גדולי הראשונים ז"ל [כמבואר ב"זר ודע ח"ב סי' שז"ד ובש"ט]

הלקט השלם מ' ק"ל וברא"ש פ"ב דשבת ובמדרכי פרק בתרא דמגילה הרב ר' יהודה החסיד ור' שמואל הכהן ור' עמרם ז"ל ס"ל להפטיר בשל ר"ח, ובא"ז סס הביא חסות הרב ר' משולם ב"ר משה להרב ר' נחמיה ז"ל, ושם נאמר ד"א בר"ח וי"א בחנוכה ובמקומות נהגו כר"י החסיד ז"ל, והשנה"ל סס כתב דר"י החסיד ז"ל מלא סייג לדבריו בהלכות פטוקות של ספר הזהיר ודק ואשכח במס' סופרים ג"כ הכי, עוד כתב שם השנה"ל ובמעשה הגאונים מלאחי נחלקו בני גדולי הדור ר' יצחק ב"ר יהודה ור' שמואל ב"ר דוד הלוי, ר"י לזה להפטיר ברני ובמח"י ור' שמואל העיר מפי אביו ז"ל שאמר לו שמפטירין בשל ר"ח וקיימו את עדותו והרב בעל שבה"ל ז"ל בעלמו הסכים ג"כ לשיטת ר"י החסיד ז"ל רק שכתב דקשה לכתום המנהג כהנהג להפטיר בשל חנוכה כדי שיהא ההפטורה מעין קריאת המפטיר בחורה, אבל רב עמרם גאון ורב יהודאי גאון ור"י ב"ר יהודה ורש"י והמדרכי בשם ר"י והסו"ט בשם רש"י ור' ישעיה הראשון ונכדו ר' ישעיה האחרון וראב"ה והמ"ג וא"ז והאשכול והדוקק והכל בו והרא"ש והטוש"ע ושאר כל האחרונים ז"ל ס"ל להפטיר בשל חנוכה והכי נקטינן: הצעיר שטחה בונם לערמאן בהגאון הקדוש מרן מורש"ת זצלה"ה זי"ע ועכ"י אכ"י.

ב"ה אפ"מ ס"י ה' (הערות בשע"ת).

(א) בישע"ת (ח"ז חוב' ב' ס"י א') הביא אסתפקתא אם מותר לעבור על ל"ח כדי שיזכה חבירו במלוה רבה או כדי שיזכו רבים בעשה דהא גבי עשה דוחה ל"ח בעשה דרכים א"ל בעידנא, וכן אם גם באשה אמרין שחטא כדי לזכות לאחרים והביא מהא דכופין את רבה ועשהה בת חורין ע"ש הנה בישיע"ק ס"י תקפ"ו וכו' מר"ה הביא שיטת רש"י ז"ל דשרי ליתר חוץ לתהום להביא שופר לכאן שילאו בה רבים יען דבמלוה שאחר עושה האיסור ורבים עושים מלוה שרי ע"ש ובס"י מר"ה הביא דאין לא ק"י"ל כן ע"ש ובס' הור"ת גיטין דף מ"א על התוב' דיה לשה שפחה שכתבו החוס' שם ועוד בדרידה לכתא עשה ולא מופקדה שהקשה דנימא חטא כשביל שיזכה חבירך ונחיר לשה לעבור על לאו כדי שיקיים זה פו"ר וכתב וי"ל דדעת ההוב' לחלק דדוקא לענין עשה דהשלמה כיון דעשה קל לכך דוחין אותו אפילו אלל אחר בכדי שיקיים השני עשה החמור אבל לדחות אלל האחד לא העשה דחמור כדי שיקיים השני מ"ע זה לא אמרין ע"ש הרי מפורש יולא דבלאו לא אמרין חטא וכן באשה לא אמרין חטא ומה שהביא מהא דכפו את רבו י"ל כמ"ס הל"ת ברכות דף כ"ב לחדש דדוקא הישראל מזהיר על השפחה אבל השפחה אינה מזהרת עליו דכל היכי דליהו מזהיר איהי מזהרת דוקא בבני ישראל דהסוה הכתוב אשה לא"ס לכל עונשין שבמורה אבל השפחה הלא אינה בכלל ישראלית אלא דילפינן בגו"ש דלה לה מאשה דהשפחה מזהרת בכל המלות שהגשים מזהרת וברב"ר הזה ל"ש גו"ש זו ראשה אינה מזהרת רק על העבד ושפחה ודאי אינה מזהרת על העבד ע"י"ש וכן משמע ביבמות דף ק"א הנודרת הנאה מיבמה כמי בעלה כופין אותו שיתליף ע"ש ובשע"מ פ"ו מה' שבועות בשם מהר"ב"ל מה שפקק על הרב"א ז"ל בחשוכה כמי שנשבע שלא לשחוק לזמן ידוע ובא לשאול על גדרו מעט שירא שחא יתקפנו ילדו אין נזקקין לו ע"ש ואין אומרים לאדם יעבור עבירה קטנה כדי שלא יעבור חבירו עבירה גדולה וכזה ע"ז מש"ס גיטין דבינא אמר כי הא מורה שמואל משום מילתא דאסורא וסורן דשאי"ה בג"ד דעבדין בקו"ע יעבדין מעשה להמיר והתם הוי בשוא"ת שלא לקיים עשה ע"ש שהביא ממוס' גיטין דהוי קו"ע, גם י"ס ראי' מהא דאמרין ביבמות דף ג' טעמא דכתב רחמנא עלי' הא לא"ה הויא אחות אשה מהיבמה מ"ע דאמרין עשה דוחה לית לפימ"ש בש"ס כחובות דף ס"ד דעל האשה לא רמיא מ"ע דיבוס וכ"כ ההד"ר מלוה תקל"ח וכ"כ האבודרהם א"כ איך נאמר עשה

דוחה לית כיון דלנצי דידה ליכא עשה ועיין פנ"י כתובות דף מ' ש"י דש על האשה ג"כ
המ"ע דיוסם ול"ע ועיין בבב"מ יומא פ"ו ובמנ"ח מלוה א' וכמ"ס החוס' בתרומה הא'
דבדירה ליכא עשה וטכ"ל דיש חילוק דהתם אטו על השפחה מוטל דוקא להנשא לו שפיר
כ' החוס' דבדירה ליכא עשה ולמה חטבור היא על העבירה לא כן גבי יבוס דהתורה אמרה
דדוקא על ידי יקיים מ"ע זו וכמ"ס הרמב"ן ז"ל שבת דף ד' למרח אהאי אמרינן בפסחים
נ"ט דעברי כהנים אעשה דהשלמה כי היכי דליזכי מחוסר כפורים בפסח ומירץ כיון
דעשה התורה לכהנים שלוחי הבעלים ואי אפשר לבעלים לקיים מלוה הגדולה מפסח אי
לאו שירחה עשה דהשלמה אף דעשה דהשלמה איש אחר דוחה ליל בהב כיון שעי"כ איש
לקיים המלוה בענין אחר וכול האחר לעבור על האיסור הגדלה כדי שיוכה האחר ע"ש
כמו"כ גבי יבוס שבלעדה א"א לקיים המלוה ויותר נראה להוכיח דאפילו איש אחר שאין
עליו דוקא חוב אשר ע"ז הוכרח עשיית המלוה מ"מ דחה המלוה את האיסור ועיין ברשב"א
ז"ל ברכות דף כ' מהא דקרבנות דוחין שבת והנה איך יכול לשחוט כ"א פסח של חבירו
בשבת עיין פסחים ע"א א"כ מזה נשמע דיכול כל ישראל לעשות המלוה כדי שיוכה חבירו
בהמלוה ועיין במקנה קידושין דף מ"א ע"ב בחוב' ד"ה נפקא שהעיר שם דבשבת משה
שוחט אחר אף שאין הוא עושה בפסח והביא מהמכילתא ושחטו אוהו כו' וכי כולם שוחטין
כו' לעשות שש"כ ושחטו אוהו בין בחול ובין בשבת כו' דקמ"ל דאף בשבת יכול לעשות
שליח ולהכי בפרו של אהרן ציוה"כ ל"ש שליחות דישחוט אחר דאין אומרינן לו לאדם חטא
בשביל שיוכה חבירו דמלוה דרבים שאני ול"ש בפרו של אהרן דהוי קרבן יסוד ול"ד למליה
שיכול למוח אחר שאין אביו אפילו בשבת שאני התם דמלוה על כל אדם אלא שהאב מלוה
ציוהר אבל בשחיטת פרו של אהרן דלאחרים ליכא מלוה כלל כיון דאית ב' חילול שבת
ממילא אשכח"ע וא"י לעשות שליח ע"ש א"כ אין ראוי מקרבנות לצבור דהם מוטלים על כל
ישראל ובפסח יש קרא מיוחד לזה, וכן י"ל דיש ראוי מהא דאלטריר עתי אפי' בשבת עיין
יומא ס"ז ובריתות י"ד לפימ"ס הריטב"א ז"ל ציבמות בשם רבו דתחומין בשבת ליכא
אלא לאו גרידא ולא עשה דשבתון מוכח דלא בנ"מ אמרינן חטא אפי' בדרבים כמובן אך
מלריר קרא ע"ז מוכח דבנ"מ לא אמרינן חטא אף בדרבים, גם אפשר לומר להיפך דהנה
באמת בדרת הר"ת דבמנ"י דרבים א"ל בעידנא כתב בס' בית אל דחיי"טין במא יעבור על
הללו חובף והעשה לא יקיים שמו יתעלל או לא יהי' בידו לקיים העשה איכ יעבור על
הללו ולא יקיים העשה וכ"כ החוס' פסחים פ"ח ע"ב ד"ה כופין דבשפחה אין כופין את רבה
שמו לא חקיים ע"ש וכמ"ס בנדרים דף י"א שלא יאמר לר' עולה ובש"מ חלימאי ח"ב ס"י ד' א"כ
גבי רבים דל"ש זה שפיר אמרינן גבי מלוה דרבים חטא בשביל שיוכה חבירו ולפי"ז יתיישב
קושיית הרמ"ן חאו"ח ס"י מ"ג בהא דאמרינן עשה דוחה לית דבעינן דוקא בעידנא ניומא
כל שאינו זוא"ז אפילו צב"א אינו כיון שאם אינו בעידנא אין דוחה גם צב"א לא ידחה ע"ש
ובשו"ת ארץ לבי חאו"ח כוס"י מ"א ולהג"ל יתיישב דבעשה דרבים לא בעינן בעידנא שפיר
משכחת זוא"ז גם עשה חמור דוחה אף שלא בעידנא עיין מוכ' פסחים ג"ח וזב"ש ל"ז
גם לפימ"ס הוס' בבב"מ ס' וחס' הרשב"א ז"ל קידושין כ"א בלא"ה מיוסב קושא זו ודוק.
ומש"ס שלא אמרינן חטא משום ערבות אונת שבת' למורי ד' לימוד ב' וצב"ל אורח ס"י
מ"י אות ח' כתב כן אך ל"ע לשגיט הל"ה ברכות כ' דכהנים אינם בכלל ערבות אחאי
אמרינן פסחים נ"ט דקעברי כהנים בעשה דהשלמה בשביל מחו"כ ול"ע, ועיין שו"ת מהר"י
אשאר אורח ס"י ל"א ושו"ת מהר"ם שיק חאו"ח ס"י ל"א וכו' קכ"א ופרמ"ג אורח ס"י תע"ז
ע"ש: (ב) שם (ס"י ד') הביא בברא וטעם דנשים פטורות ממעש"ז מטעם דאללס שניהר
להם התורה לטב"י ולפימ"ס הגה"ק מהאכטש"ז ז"ל דתורה הוא למעלה מן הזמן ועומדת בתרי

הוא מלך הזמן ע"ש וכו' יתייבב קושיית הפוסק קידושין דלמ"ל קרא אהו ולא אהוה דנשים
 פטורות ממילה בניהם הא הוי מטעמיה' ע"ש אך מילה ניהנה קודם קבלת התורה ול"ש
 לומר אז מטעמיה' נשים פטורות כמובן וכן יתייבב קושיית הסעמ"מ ה' חו"מ לפימ"ס
 הריטב"א ז"ל דכל הוי' שיש לדרוש ההיקש על דרשא אחריהא אין דורשין לשהו הכלל
 שבדינו דמטעמיה' איכ' לר"ש דיש לדרוש בשעה שישנו ב' מדוע דורשין לחייב נשים במזה
 דהוי נמי מטעמיה' ע"ש ולהג"ל מיושב דמזה הוי נמי קודם הדיבור ואז ל"ש לומר
 דמטעמיה' נשים פטורות אך גוף הסברא ל"ש דלמה לריך קרא דנשים חייבות בקידוש היום
 הלא שבת נמי הוי קודם הדיבור ול"ש לומר מטעמיה' נשים פטורות ול"ש:
 חיים יוסף ב"ח חופ"ק הג"ר.

ב"ה באראנאוויטש סי' ר'.

(א) פסחים (דכ"ג ע"ב) שבוטה שאוכל ככר זה היום ולא אכלה ר"י ור"ל דאחרי
 תרומתו אינו לוקה וכחכ"ר רש"י שם בזה"ל "פטור מחלוקת דלא חש"י וקשה על דבריו מאד
 היכן מלינו דלזהרר לא חש"י קאי על שבוטה דלחבא יעוין בחמ"י שבוטות ד"כ ע"ב ורמ"א
 ע"א מחלוקת רב דימי ורבין דלרב דימי אכלתי ולא אכלתי שו"י ואזהרתי מלא חש"י ולרבין
 אכלתי ולא אכלתי סקר ואזהרתי מלא חשבתי כו' ואיזהו שלא נשבע לשנות כו' חזין דבין
 לרב דימי ובין לרבין לא קאי לא חש"י על שבוטה דלחבא ושם בפסחים מייירי בשבוטה
 דלחבא ואמרתי לתרץ דבדברי רש"י ה' כתוב ברי"ת ורשימה מלמעלה "דלי"ת" וכונתו דלא
 העשה היינו לכל חד כדאית ל'י וטעו המדפיסים וכחצו מפורש "דלא חש"י" ועוד יש לתרץ
 דשם בשבוטות דכ"א ע"א יליף הנמרא דלוקין על שבוטה אף שאין בה מעשה מדכתיב לא
 חש"י וכו' כי לא ינקה ב"ד של מועלה אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו
 ומנקין אותו כו' לשוא לשוא שני פעמים ומוקי לה באכלתי ולא אכלתי דהוי דומיא דשוא
 חבו כונת רש"י שם בפסחים פטור ממלקות דלא חש"י היינו הא דילפינן מפסוק דלא חש"י
 דיש בשבוטה מלקות אף שאין בה מעשה הא שאוכל ולא אוכל פטור ממלקות הג"ל כמבואר
 בשבוטות שם דבעינן דומיא דשוא ואין כונת רש"י דהלא דלא חש"י מיוחד על שבוטה
 דלחבא כפי הנראה בהשקפה ראשונה אלא כונתו דבכלל המלקות דילפינן על שבוטה מפסוק
 לא חש"י אינו נכנס בכלל זה שבוטה שאוכל ולא אכל ודו"ק: ב) דהרמ"ב (חילין ד"א ע"ב
 ד"ה ליחוש וכו') וכן בשאר דוכתי הקשו דהבא ילפינן מרולח ועדים וזממין דאוליין בתר
 רובא אף בדיני נפשות ובאלו הן הנשרפין אמרינן נסקלין בנשרפין ידונו בסקילה הקלה אע"ג
 דרוב נשרפין ניהו ויחיד ר"ת כיון דממ"ג הוא נהרג לענין באיזה מיתה הוא נהרג לא
 אוליין בתר ריבא וידוע קושיית העולם משרפת בת כהן יעוין בלב אר"י שם וכבר נהחבטו
 המפרשים בהסבר הידוך ר"ת והנה אנכי בעיוהי אפשר לתרץ עיקר קושיית הפוסק ה"ל
 דהנה נסקלין בנשרפין אם נאמר דהדין הוא דניזל בתר רובא לדונם בשרפה החמורה לר"ש
 הרי הסברא נותנת דלריך להיות ע"ז גמור דין מב"ד של כ"ג כיון דיש בחטאות הזה אלה
 שלא נחמיינו במיתה החמורה קודם שנהערבו ואך מועטם הרוב אנו באים להחמיר עליהם
 בודאי לריבין גמור ע"ז ב"ד כ"ג (אם כי אין לי רא'י ע"ז אבל הדבר מושג בשכל שהוא כן)
 יעוין בנשרפין ד"י ע"ז ע"ב רולח שנהערב באחרים כולן פטורין ובגמורא שם מאן אחרים
 וכו' הבא ברולח שלא נגמור דינו שנהערב ברולחים אחרים שגמור דינך רבין כדרי אין
 גמורין דינו של אדם אלא בפניו הלכך כולן פטורין חזין מוש"ס הג"ל דאף שכל הרולחים
 נגמור דין ורק אחד מהם לא נגמור דינו ויכולין לגמור בתר רובא והבא לא שייך תירוצ
 ד"ת כיון דממ"ג הוא נהרג כו' דהאי רולח הרי לא נגמור דינו עדיין ואינו בר מיתה ואעפ"כ
 כיון דלריך להיות גמור דין בפניו וא"א להיים זה מחמת שנהערב ברולחים אחרים ואף אם

ניזל בחר רובא הרי רוב ג"כ ספק הוא ואכן צעיק בפניו בצרור בלא אומדנות ולפי זה מוסיף קושיית המוס' הג"ל מנסקלין בנשרפין דא"ר אפשר למיזל בחר רובא ולדונס בשרפה החמורה כיון דלר"ך להיות גמר דין מחמת מיעוט הנסקלין לדונס בשרפה החמורה שלא נהחייבו בה מקדים שנחשברו וכיון שאין מכירין אותה אין גומדין דיו של אדם אלא בפניו ובהש"ס הג"ל ואין הכרעה הרוב מכרעה להיות נקרא בפניו והא דאיתא שם בננהדין ד"ס ע"כ מאי איריא דשרפה חמורה היפוך ל"י דרובא נסקלין נינהו אין הכונה אפילו היתה סקילה חמורה ה"י לר"ך להיות נסקילה משום דרובא נינהו אלא הכונה היא אפילו אם היו שתי המיתות שוות ה"י לר"ך להיות נסקילה משום דרובא נינהו דאז"ל לר"ך להיות גמר דין מחדש וכן פירש הש"ס הג"ל בחדושי הרמ"ה על סנהדרין וכן מובאר בחוס' קידושין דל"ב ע"א ד"ה וסיפוק, ודוק: ג) הרב"ג יונה כתב בספר היראה והוצאו דבריו בצרכי יוסף יו"ד סי' ר"מ דלר"ך לכבד אחי אביו ואחי אמו וכחצ שם ב"ס היראה כי כלם דרשו חמשים מן המקרא כבד את אביך וכו' ואינו מובן הלא במס' כהובות ד' ק"ג אינו מובאר דלר"ך לכבד אחי אביו ואחי אמו וליכא למימר דכונתו היא משום כבוד אבי אביו להפוסקים החולקים על מהרי"ק ובזכר דחייב ג"כ בכבוד אבי אביו כמבואר ברמ"א שם סי' ר"מ הג"ל דא"כ ה"י לו לבאר דדוקא שאחי אביו גדול ממנו ועוד אחי אמו מאי איכא למימר הלא מובאר שם בבאור הגר"א בשם המדיר בראשית ל"ד דאפילו להפוסקים הג"ל דוקא בכבוד אבי אביו חייב ולא בכבוד אבי אמו דבני בנות אינם צריכים ואולי אפשר לדחוק דכונתו היא משום למא דכבוד אביו וכבוד אמו ומיירי שאחי אביו גדול מאביו וכן בלאי אמו באופן שאביו בעצמו מחייב לכבדו וכן אמו מחויבת לכבד אחי הגדול וכיון שהוא חייב בכבוד אביו ואמו מחויב ג"כ לכבד אחיהם הגדולים ולי"ע ואולי יודע מי מקור לדבריו יואיל להודיע ע"י הסערי מור"י.

הצער דרר ור"י צ"ל החופ"ק באראנאוויטש.

ב"ה לאקאטש סי' ז' (הערות בשע"ח).

א) בשע"ת טוב' ח' שנה ז' בוכ"י ג' הניח כ"ח בל"ע דהחוס' בכורות נ"ה ג"ז. בזה סקסו להא דאין מעהדין בוחלין אלא בפרת ביומי חש"י אי"כ הא"ך היה להם מי חטאת במדבר, והרי במדבר היה להם בארה של מרים, ודיו כמעין כדאיתא בשבט ל"ה עכ"ד, ודבריו תמוהים, דבלא"ה תקשו ליה שכחבו החס, שהרי במדבר היו רחוקים מפרת (ובשע"מ"ק שם היום ומיזמי חש"י ע"ש), אבל אטו לא משכח'ל שהביאו ממי מעיין שהיה לא רחוק מהם בדרך מדין וכדומה, אבל דהחוס' מובאדין שם באר היטב שגם ממעינות קשיא להו, דגם הן בהכרח מן הנהרות נובעין, וכיון שאין מים כשרים לזבים ולחית רק פרת ביומי חש"י שפיר קשיא להו, והוכרחו לתרץ כחירוש' שאין מי נשמים מתערבים כלל במעינות ובנהרות שגבוהין יעו"ש, וכן מ"ש כ"ח להקשות הא מלינו מעיין שאינו מחובר בקרקע וכשר בבארה של מרים, והי"ך דרש"י ז"ל כתב דא"ל מעיין מיטלטל אלא בארה של מרים, והוי מעשה נכיס ומעשה נכיס לא ילפינן כדאי' בחולין מ"ג עכ"ד, נמי דברי הימה הם, דהתם לא ילפינן ממעשה נכיס להכשיר ניקבה המרה מהא דא"ב דמיה דבנים חיה, אבל ציד"ז הרי אמר רב דמעין מיטלטל טהור כמו באש"מ שהיה טהור, ואם ר"ל דבאש"מ היה טהור משום שהיה מעש"י, מה בכך אטו משום שהיה מעש"י יהיה טהור טפי ממעיין טבשי שאינו מחובר לקרקע אם יליייר כן, אבל האמת שזה גופא קמ"ל רב דבאש"מ טהור, ופירש"י ז"ל שאינו מק"ט ובוטלין בו דלאו ככלי דמי, והמה מהר"ט ז"ל בחשבוה מובא בגליון מהרש"א, דאפי' הוי ככלי הרי כלי אבן אין מק"ט, וגם לענין פסול מקוה הרי רק נחקק ציד"א אבל לא אכן ס"ל קבול מהולדמי ביד"ש, עכ"ד (וכן רש"ש מודגשים הקשה הא כליא אהה"ט) אכן דברי רש"י ז"ל מדוקדקים, דכד"א שכיון שהיה מיטלטל בלומר

מחלללל מחקוס למקוס בכל חכמי בני ישראל ליהיו כנחלס מן הקרקע, ומיס חלושים הרי
מק"ט דדוקא מיס מחבורים בקרקע אחק"ט, וכן הטובל בהן יהא כטובל במים שאינם
מחבורים בקרקע, וז"ל רש"י וז"ל דאיתו בכלי להיות המים כשאובים כלומר כחלושים בכלי
ונסי דכלי אכן אחק"ט, אבל המים מק"ט כמים חלושין, וכן הטובל בהם כטובל בשאובין
כלומר לא כמים מחבורים בקרקע, וז"ל, וקמ"ל רב דליתא, דנסי דהוי מחלללים ומחלללים
מ"מ כיון שמקומם מחללל עמהם לאו כחלושין, ואע"ג דהקרקע עמנו ג"כ נחלס (וע' בורע
אברהם על מדרש קה"ר פסוק ידעתי כי כל אשר יעשה כו' שהביא מ"ס הש"כ ז"ל בכל
א"י שקיפל הקב"ה חמת יעקב נעשה כחלוש יע"ש) מ"מ אין דינו כחלוש ממש כיון שלא
נפרד ולא הוגבה מהקרקע אפי' נגע א' (ומ"ס ב"א מהש"כ הנ"ל הוא דרך דרש, ואפ"ל
עוד דע"כ הוי כחלוש ולסוף חבור, ורב ס"ל כחנא דס"ל דלענין הכשר זרעים הוי כמחבור
וה"ס לענין הכשר מעיין ע' חולין ט"ז, ודו"ק), וזוה א"ס דלא חקשי אמימרא זו דרב כיון
דלדינא השתא לא ג"מ מיד, דהא קאמרו זו באש"מ, וכלומר אבל לא משכח"ל מעיין
מישלטל, וכפירש"י ז"ל, א"כ מאי דהוי הוה, וכדפריך הש"ס ביומא ה"ז וע' תוס' פס', ולא
שיך לתרץ כאן למיסבר קראי כדמסת ביומא, אלא משום דלא חקשי כקושיא תוס' בברכות
הנ"ל שהקשו הא"ר היו יכולין לקדש מ"מ במדבר לעשיית הפסח שה"ר דחוקים מופת ומיומיו
חשרי, ומידעו כחורוס פס דלא בכל המעיינות יס חסם מ"ג, אבל אם נאמר דבאש"מ א"ל
דין מעיין כלל חקשי, וא"כ הוי שפיר למיסבר קא, והנה יס להרגיש בזהו בנדרים כס
שכתבו הא"ר ה"ס הוא לשי"י פסח בני ולכל טמאי מת, והוסיפו, "מישאל ואללפן" שדראה כס
כספא יתר לל"ל, דמאי ג"מ אש מישאל ואללפן ה"ו או עמאי מת מזה ע' סוכה כ"ה: וכן
כפלו פס עוד הפעם והדגישו דקשיא ממישאל ואללפן, אכן כוונתם עמוקה, דלא נתרץ דלרב
ולאבות דשמואל, אה"כ דלא עשו כלל פסח שני במדבר משום דלא אפשר, וקראי דא"ס אשר
יהיה טמא ועשה פ"ס היינו להורות להלכה אבל במדבר אה"כ דלא אפשר ולזה כתבו ממישאל
ואללפן, ורמזו בזה דלרבי יוחנן בסוכה כ"ה: דס"ל דאזתם שאלו להם נגרע עמאי מה
מזה הוי, דמישאל ואללפן יכלו לטהר ע"י"ש, ולדידיה באמת מישאל ואללפן עשו פסח ראשון,
והיכי משכח"ל ודו"ק, והנה רב נמי כרבי יוחנן ס"ל כדאיתא בפסחים ל' ע"ש, ולמיסבר
קראי איך עשו פסח ראשון הולך לומר דמעין ה"ל דבשאי"מ מעיין כשר הוי ודו"ק היטב:
(ב' שם (כ"ו א') במאמר מדרג' מ"ס דקשה מאד בזה דמכות ד' לומר דנפלה חבית ליה"כ
לא יושיל יזר לעולם טבילה, אע"כ ר"ל מיד, אפשר כן הוא, וע' תשו' חו"י סי' קל"ד,
וחת"ס חו"י ז' רי"ד, והבא"ת חו"ד סי' מ"ט, ועמודי אש קוגע' דינו חו"י סי' י"ג
אות ה', וע' ט"ז ג"ח הכ"ז ס"ק י"ח ופמ"ג מש"ז פס', וכן בסוסי' הל"ח, ובהנ"ל סי'
כ"ח ס"ק כ"ג, אכן מ"ס להדס דכבר כל תרומה דטמא היינו נמי משום דשיבך לעבילה
הטמא והוי כבאוי ב"א, ליתא, דאפי' בב"א ממש כה"ג דא"ל עיקמה"ס מקילין, ע'
דקשה אורח סי' ש"ג, ובפמ"ג מש"ז פס' וכן בס"ל של"ד העיר ע"ז וכתב שהוא חידוש,
וכבר כתבתי בס' בנע"ה ח"ד סי' פ"ח אות ד' דאיהו להפרישה מיבמות כ"ה, יש"ש, וכן
נראה דס"ל להשגיח ולא חקשי עליו קושיא המקו"ח י"ס"ח תמ"ח ע"ס ודו"ק, ומכ"כ באמת
נזאח"ז, דלא הוי כלל כבב"א דים לחלוש שבשעה טבילה הטמא אכתי קוין וקיימי, ואח"כ
נפילה הכבר, כבר נהערב, וא"ס יאמר דנפל הכבר בבת א' ממש בשעה שערין לא עלה
הטמא ולא כפידות המופרש במכות פס ד"ה וכן, שכי אחר שטבל ועלה ע"י"ש מ"מ אכתי
לא הוי כבב"א, דים לחלוש דלגבי הטמא מכה חוקע"מ חיישין שפיר שטבל במקום הפסול
אבל הכבר ס"ל חוקע"מ, אימור לא נגע ולא פגע רק במים הכשרים דחוק משהו ממקום
הטובל, ואפי' דאיתו שטבל במים זה ממש שטבל הטובל, מ"מ הטובל עמנו ילוי"ר שכלל א'

מנוסו או במשקו ממנו היו הפסולין ונמלא שלא בא כולו בכשרים דל"ע לו טבילה אפי' אם משקו מנשקו בא בפסולין, אבל הכבר בא כולו בכשרים ולא נטמא, וליד לבי שצילן שא"א שיהי' שניהם טהורין, ודו"ק: ג) שם (כ"י ד') מ"ס לתרץ הא דחולין כ"ה, יכול יהי' כהנים פסולין בשנים, דקשה הרי אהדן היה בין שנים ויותר דלק"מ, דואת אשר ללוים מנן כ"ה יבא, היינו העמיד להולד ולא שיהי' דבר, ובהא דהו"ס יבמות ס"א דאשר ימות לעמיד, במח"כ שכתבא היא, דאשר ימות ודאי לעמיד, אבל אשר יבא לנבוא כו' במדבר גאמר קודם שנכנסו הלוים לעבדו ואמר רחמנא מנן כ"ה יבא לעבדו ולא זקנים, ואטו אשר יולדו כתיב, וק מ"ס שם עוד לה"ר דלחומר א' (ואמת דלדינא כהנתי בשע"ת שם כן, אבל לא מוכח דא"י"ת) מב"ק פ"ז ובריו"ת, ל"ד כי עובלא לדנא, דהתם מיד נמח"ב בהפחת, ומשאי"כ כאן שהתם מהכשר שנשחט לזרע שבת, ואין להאריך:

הק' שצ"ח יוסף הלוי פייגענבוים חופ"ק הנ"ל.

ב"ה סאטנאוויצ'י ס"י ח' (שו"ת בדין עגונא דאיתחא).

שא"ה נשאלתי מאת הרב הג' ר' יודיל גרינוואלד שליט"א אבד"ק יארימאוו ע"ד עגונה אחת מכפר חארזילקע כמורך ליארימאוו שמה שרה רבקה שבעלה מויה יעקב הירש ברי' מחתי' גרענט נלקח לעבודה הוצא והיה רגיל לשלוח לה מכתבים כדרך אדם לאשהו והמכתב האחרון שלח אציו של ה' יעקב הירש הנ"ל לבנו יעקב הירש למקום אשר היה עובד בהפראנט בין קאונא לליבאווע ולא קיבל ממנו תשובה על מכתבו רק קיבל תשובה מ,הקאנטערנארמאס של אהו ראטע בלבן, רוסיא וזה"ל של המכתב סאכטשיא יא קאנטערנארמאס איוויטוויטע טעא ראטע (מאך וויטען איך קאנטערנארמאס איוואן עגראוו איווייטען פון דער זעלבע ראטע) ווי"ס פון יאנקעל גערשקא גרענט אביטע 30 אפריל 1915 גארא (אייטער זאהן יאנקעל גערשקא איז גיהארנטע גיווארטען דעס 30-טען אפריל אין יארהר 1915) פיסמא יא וואשע באלאטשיל (אייטער ברויף האב איך דער האלטעט) פראטשטיטע (וי"ט גיוואר) יא אטעלאס זא זאציו טאטעא ווי"ס בולא"א ביט זאצראוו (איך בין גיבליבן גיוואר דאס זעלבע ווינטע איך זיין גיוואר) אדרס קאק עמא טאק אי' מניע עוליע טעטא נאזע ווי"ס (דער אדרס זי' מיר איז דאס זעלבע ווי"א זי' איזעס באלר איז וועט דארשען) זא העמקא מהמכתב כדא מהראטע הנ"ל ביום ה' פ' כה"ב כ"ט לחודש אייר שנת תרע"ה והנה מאז היא עגונה ונלמודה ובהחמיות על עלובה זו גדולה מאוד כי מתפרנסת הוא וזנה ש"ב לה מעלה הנ"ל ברוח גדול מאוד ומתבקשת אולי יש להמיר לה עפ"י מכתב הנ"ל בזה תוס"ק מחלוצי עון שלה כי עד כמה חמין כבר שהיתה יותר מעשר שנים ואולי ירחם ד' עליה שחמלא מקום מנוח בבית בעלה אשר יזמן לה ה' ע"כ תוכן השאלה מהרב הג' הנ"ל: תשובה אס היה כאן בג"ד עכ"פ ע"א כשר ששמע זה מהערל עלמו ודאי דה"י מהני להמירה כדן המוצא בש"ס יבמות קכ"א וב"ק ק"ד דנכרי מסל"ת נאמן בעדות אשה ופ"ס הרמב"ם בה"ג פ"ב הלכה ג' ובפ"ג הלכה י"א ופ"ס בש"ע אהע"ו ס"י י"ז בסוף ב' ע"ס ובג"ד היה מסל"ת שהרי לא שאל להערל הנ"ל כלום רק הוא בעלמו בלי שום שאלה אמר כך ואף שנקט"ג כ"י קפ"א מובא דעה שכל שהעב"ס מודיע מיתה פלוג מיקרי מהבין להעיר אפילו בלא בפני ב"ד כו' ע"ס ובג"ד הרי הערל הנ"ל היה רוצה להודיע לאציו מיתה ב"ד אך הפוסקים לא ס"ל הכי כמ"ס בק"ע שם וע"ס בס"י ח' וס"י מ"ה ושאר מקומות שם רק ס"ל דוס מיקרי מסל"ת ע"ס ואף שהב"י הביא בשם הר"ן מובא ברמ"א ס"י י"ז בסוף י"ד דג"ר קיסור דברים ובלא"ה לא מיקרי מסל"ת ע"ס הנה מלבד שכבר בארתי בהשבויות בשע"ת דהלכה בזה כהר"ב"ס הלמודי דלא בעי במסל"ת קיד ע"ס אך בג"ד ה"י ספ"ר קיד ע"י בג"ב (כ"ה ס"י מ"ג מובא בפ"ת) אך ס"ג דק"ד הוא לאו דוקא לבני אלא ה"ה לאחיו

ע"ש ובגיד היה הרבה דברים אח"כ שהיה מספר שקבל מכתב שלהם ושהוא נשאר חר
 ובריא וא"כ אם היה כאלו כשר ששמע זה מהבעל ודאי דהיה מהני אך בגיד הא לא
 שמע זאת מפיו ורק שהוא כתב בכתב לאביו והנה הרמב"ם פ"ג מה"ג הלכה כתב מלאו
 כתוב בשטר מה האיש פלוני או נהרג פלוני בן פלוני ומודע שזה כתב ישראל הרי זה
 הנשא אשמו ע"ש הרי התנה דבעינן שהכתב יהי כתב ישראל ועי' במ"מ שם שם ואפשר
 שכוונה הוא למעוטי אם היה כתב עכו"ם והטעם לפי שלא הושר עכו"ם אלא במסל"ת
 אבל לא כהבו לפיכך לריק שידע שהוא כתב ישראל ע"ש א"כ לכאורה בגיד שהתנה היה
 נכרי לא מהני אפילו אם נימא דהוי מסל"ת אך מלמד שהב"י שם בב"ה כתב ומה שלא
 הוכשר עכו"ם אלא במסל"ת אבל לא כתב אין לו טעם שאם כתבו בדרך מס"ל למה יגרע
 ע"ש ובב"ה"ט (שם אות י"ג ובפ"ת שם אות י"ב) שמביא בשם מהר"ל שהעלה דלא ק"ל
 כן ואין לנו לדחות חומרת בעגונה מה שלא נזכר בש"ס ואפילו בכתב עכו"ם מהני ועי' ב"מ
 שם דכאן איירי בלא קיד רק שהי' כתוב בשטר מה איש פלוני ולא יותר ולכן מוכרח
 להקפיד שהוא כתב ישראל ומורה שאם היה כתוב שם קיד דשפיר מהני כו' עכ"ל ע"ש
 וכ"כ הגר"א ז"ל שם אות י"ז א"כ בגיד שהיה קיד כאשר כתבו לעיל אף הרמב"ם ז"ל
 מורה דמהני אף שהוא כתב נכרי וכנ"ל ובפרט אם נאמר שהקאנטערמארס הואיל שהוא
 ממנה מהממשלה יש לו דין ערכאות ודאי דהיה מהני אף אם היה בא ע"י שאלה כאשר
 העלה בן בח"ס בכמה מקומות (ע"ש ס' מ"ג ז"ל ע"ש) : אמנם עוד יש להעיר דאף אם
 נימא דהיה מסל"ת הא הרמב"ם ז"ל בב"ג פ"ג כתב שנקרי המסל"ת לריק שיאמר וקברתיו
 ע"ש ומובא דעה זו ברמ"א ס' י"ז בשם ויש אומרים ע"ש ובגיד לא נזכר כלל מעינן
 הקבוצה ואף שהרמ"א הגיה שם דדוקא בב"ג שאינו מוכיר שם המת ואינו מכיר אבל אם
 מכירו לא בעינן וקברתיו במסל"ת וכן פשט המנהג ע"ש ובגיד העל הזכיר שמו יעקב
 הירש גרענט דזה הוה נזכר שמו ושם אביו כיון דהזכיר כענין עי' פ"ת אות ה' ובק"ע ס' י
 ס"ל ובשאר מקומות שם וגם כיון ששלח הנכרי המכתב לאביו ולמקום אשמו הוה כאלו
 הזכיר שם עירו ג"כ כמבואר שם ע"ש אבל מ"מ עכ"פ עכו"ם מסל"ת לא עדיף מע"א
 כשר ובש"א כשר ק"ל דבמלחמה לריק שיאמר וקברתיו עי' יבמות קט"ו ע"א ובג"ק שם
 ובש"ע ס' י"ז בעינן גי' ע"ש ובאמת יש דעה מובא שם ברמ"א דעכו"ם מסל"ת עדיף ולא
 בעי שיאמר וקברתיו והוא דעת המרדכי בשם ר"ש ור"ג וראב"י ע"ש והח"מ שם ס"ק ק"ד
 כתב דאין לשמוך להעשה על המקילין האלו להחזיר בכותי במלחמה בלא קברתיו ע"ש
 בב"ה"ט אות קג"ד ובש"ז שם ס"ק ס"ד מביא חסונה שמהר"י ברי' ללא ורש"ל הביאו דברי
 המרדכי אלו להלכה ע"ש וכבר כתבתי מזה באורך בשע"ת (שנה י"ב חוברת ד' בהוספה)
 ע"ש ושייך נמי לגיד ע"ש ועכ"פ מירי פלוגתא דרבותא לא נפקא מ"מ נראה לפענ"ד
 דבגיד דהעכו"ם הכתב לא בא לפינוי רק אלו דנין במה שכתב נראה דיש להקל בזה
 אליבא דכ"ע כמו שבואר בקט"ג ס' ר"פ מובא בפ"ת ס"ק ל"ג דאם העד הראשון אינו
 לפנינו ראוי להקל ולומר שאילו היה העד הראשון לפנינו היה מוכרר דבריו אף שנחבר לו
 שמת ודאי ע"ש בק"ע ס' מ"ח ור"ג מבואר להדיא דהיבא שהעד הראשון היה עכו"ם מסל"ת
 יש להחזיר אף בלא וקברתיו ע"ש ועי' במה שכתבתי שם בהתשובה הג"ל עוד ושייך נמי בגיד
 ע"ש : אך דא עקא שהכתב לא נתקיים ועי' בח"מ ס"ק כ"א ובש"ס שם ס"ק כ"ח דכתב
 הבא ממהתקיים ואינו מקוים יש להקל במקום עיגון אם הוא כתב ישראל ע"ש הרי כתבו
 דדוקא אם הוא כתב ישראל או מהני בלא קיום ובגיד שהי' כתב נכרי י"ל דלא מהני בלי
 קיום אך נראה לפענ"ד דזה שייך דוקא אם הי' כתוב בלבן עדות יש לומר דכאילו מקוים
 לא מהני אף אם הוא כתב ישראל דלמא אחד מהפסולים שפסולים אף לעדות אשה כתבו

אלכך נאמח אין און חוששין לזה לענין דינא דלולין בחר רובא כמו שכתב הח"ס שט ע"ס
 אבל דינא שכתב במסל"ח מה ג"ח מי כתבו הא במסל"ח הכל נאמנים ואפילו נכרים וכו' וכו'
 עימות שחא אחת מה' נשים הפסולים לעדות אשה אף במסל"ח כתבו ע' באה"ט סי' י"ז ס"ק ט"ז
 ופי"ח ס"ק כ"ג שה' נשים פסולים אף במסל"ח ע"ס ז"ל חדא דהח"מ כתב שם דלא חיישין לה'
 נשים דלולין בחר רובא ע"ס וע' בהנהגת מל"מ פי"ב מה"ג סוף הלכה ט"ז דרך בהנהגה
 י"ל דאיהא נאמנה במס"ל אבל איך ד' נשים י"ל דנאמנה ופי' בכתב סופר סי' ל"ב
 שהעלה כן להלכה ע"ס אי"כ י"ל דבזה"ז דיש חרדר"ג מיה דלא ליסב ב' נשים ליכא קר
 חשם כלל דהיכן יש לה לרעה וא"כ טוב הכל נאמנים כיון שה"י במס"ל כנלפע"ד: ע"י
 בתה"ד בפ"כ סי' קל"ט (מובא בר"מ אות י"ח) וברמ"א סעיף ט"ז דבזמננו אפילו הרס
 בינוני אם אימא דמי הוה ליה קלא זה כמה שנים טפי וטפי מקלא דלורכא מדרבנן בזמן
 חכמי תלמוד ע"ס וע' בתה"מ סי' מ"ח ס"ה ג"ח שמשמחש בסב"א זו ומציא בשם מורכי
 סוף יבמות השבועות מהר"א וורדן כו' ומסיים דמה"ס שרי בודאי ע"ס וא"כ בגיד שכבר עבר
 עליו יותר מ"ב שנים ודאי דנפקא נחזקת אי"א דלוריימא דאש אימא דמי הוה ב"א ובפרט
 לפי המבואר בפאר הגולה סוף גל"ד ב"ד דיש חרס שלא להרחיק מאשתו יותר מ"ח
 חדשים ע"כ לזה יש לזרף בגיד לכל מה שכתבתי לעיל להחיר אותה לכתחילה ויש עוד לזרף
 איזו קולות ע"י כמה שכתבתי במשניות אחדות לכך דעתי הענייה להחיר אותה עלובה
 להנכסבא לכל גבר די חיצוין: אך עכ"ז מפני חומר הענין כהנהגה מזה להנאון המפורסם הר'
 אברהם מעגיל הלי שטיינבערג שליט"א אגדיק צראדי וכתובותיו שהשינוי (שיודעם אי"ה
 בכתובות שט"ח הנהגה) הסכים ג"כ להחיר ובעוה"י הרבה מדבריו הקדושים וכו' ח"ל
 ובכר נדפסו בשמי כאשר עיני הקוראים מחזיקה משרים:

הגלע"ד ככתבתי ומוחם אמי נכחא דהמירא, באיר רובין אבדי"ק סאנאוויץ.
 ב"ה ירושלים (ע"ה"ק טובבי"א) סי' מ' (חידושים ופדפולים).
 קידושין (מ"א) הא"ש מקדש זו ובשלימו ובגמרא שם השתא בשלימו מקדש זו
 מצטיא קשה לי (א) לפמ"ש הר"ן (קידושין פרק האומר) וז"ל ונקטין דנעין שיהי' ההנא'
 קודם למעשה וא"ה וזה חק (פרק מי שאלו דף ע"ו) כתבו וכתו גט לאשהי' אם לא באתי
 מכאן ועד י"ח חדש והא הבא דמעשה קודם לתנאי ואפילו הכי הנא' קיים איכא למימר
 דמהני בקרי שליח שהי' דכל מנאי מהני ב' לפי שאינו נעשה שליחו אלא כמה שצרכא מתוך
 דבריו ע"ס אי"כ קשה מה הקשה הגמ' ב"ו מצטיא" הא י"ל דלהכי נאמר ב"ו משום דיש
 נפקא מיני' לדינא דאש מקדשה על הנאי. שחזן לו מאתים וזו שבאש הוא בעלמו מקדשה
 אז נעין דוקא הנאי קודם למעשה אבל ע"י שליח מהני אפילו מעשה קודם להנאי.
 (ב) לפמ"ש הפ"ה (אה"ע"ז סי' ל"ה סק"א) בשם הגו"ב דלהכי יכול אדם לקדש את אשה
 ע"י שליח אעפ"י שהוא חב לאחרים משום שהיא בעלת בחירה והיא מהרנית לזה מנינא
 אין ריונה באתר ולא הוי חב לאחרים והוליא מזה בתשו' בית אברהם דין חדש בלשה שהיא
 מקודשת מחפץ דהדן היא אם קבלה קידושין משני דתפסו מחפץ ולסברה גו"ב יש לומר
 דדוקא אם השני קדשה בעלמו אבל ע"י שליח לא מהני משום דחל על האשה קידושין
 ראשון הו' אין האשה בעלת בחירה לחזור מהראשון וע"י קידושין שני נאסרה להראשון והוי
 השני חב לאחרים היינו להראשון ולא מהני השליחות השני אף למשוי ספק קידושין יע"ס
 אי"כ קשה מה הקשה הגמרא ב"ו מצטיא" הא נריך למכתב ב"ו לענין אם מקדש אשה
 שהוא ספק מקודשת מראשון והוא בעלמו יכול לקדשה אבל ע"י שליח אין יכול לקדשה.
 (ג) לפמ"ש בקידושין דף מ"ג דרב סובר דשליח נעשה עד וכן הלכתא אי"כ קשה לנא' להכי
 נאמר למכתב ב"ו משום דיש נפקא מיני' לדינא דאש הוא בעלמו מקדשה אזי נר"ד להיות

בפני שני עדים אפילו בניהם מורים אבל אי מקדשה ע"י שליח אוי די בעד אחד לבד
 (ד) לפמ"ש בקידושין דף ת"ב אחר רבא הא דאמרן פחות משמות נקבה מקח לא אחרן אלא
 דלא שויא שליח אבל שויא שליח אחר לתקוני שדרתין ולא לעוונתי איכא אפשר דלהכי נאמר
 "ב"י משום דיש נפקא מינ"י לריגא היינו באים לומר להשליח שיהא להאשה חפץ בשם חמשים
 זוז וגמל לה השליח חפץ בשם חמשים ושהם זוז שנאמרו המקדש בשמות משמות אוי יכ"י
 חילוק אם מקדשה בעצמה אוי היא מקודשת משום שפחות משמות מחל אינא אבל אי מקדשה
 ע"י שליח אוי אינא מקודשת משום שיכול לומר לתקוני שדרתין וכו': וגרסא לי לתרץ כל
 הקושיא הנ"ל בזה"ש דהנה בקידושין דף י"ב איחא ס"ס אחר שמואל קידשה בחמשה אפילו
 עומד כור תמרים בדינא מקודשת חיישין שחא שוב פרוטה במרי והא אן חפץ ביה הלל
 אומריא בפרוטה ובשם פרוטה לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי חפץ איכא חזין
 דמתניתין איירי דוקא בקידושי ודאי איכא שפיר מתוך קושיא ראשונה דאין יכולין לומר דלהכי
 נאמר בו לענין אם מקדש את האשה על הנאי דזה אינו משום דאי מקדשה על הנאי אוי
 הוי רק חפץ קידושין דלמא לא מקיימה האשה את התנאי אוי לא יכ"י הקידושין חלץ כלל
 ובספק לא קא מיירי מתניתין, וגם קושי' שני' אינו קושיא מטעם הנ"ל דבספק קידושין לא
 קא מיירי: וקרישאי שליח יס לתרץ כך דהנה ברין (קידושין פרק האומר) הובא פלוגתא
 הרמב"ם והראב"ד ז"ל דהרמב"ם סובר דאם האיש עושה שליח לקדש אשה אין לרץ לעשותו
 בעדים שאין מקום לעדים בשליחות האיש רק הוי דעשה שליח לקבל קידושין והראב"ד
 מולק על הרמב"ם וסובר דנעיקן עדות בשליחות קידושין איכא לא מבעיא לשיטת הראב"ד
 דסובר דלרבינן עדים בעת שעושה שליח איכא אף יכולין לומר דלהכי נאמר בו להודיענו
 רבותא דשליח נעשה עד מחא"כ כשהוא בעצמו מקדש דאז לרץ שני עדים דזה אינו רבותא
 כל כך משום דלרץ שני עדים בעת מינוי השליחות ואין זה קולי' מזה ואפילו לשיטת הרמב"ם
 דסובר דאין לרץ עדים צטור עשויה שליח ג"כ אינא משום דמבואר ביבמות דף ט' דבפלוגתא
 לא קא מיירי איכא ה"ה כאן יס פלוגתא בין הרמב"ם לראב"ד לכן אין יכולין לומר דלכן
 נאמר בו כרי להשמיענו רבותא זאת: וקרישאי אחרונה יס לתרץ כך לפי מה דמבואר
 בגמרא העטע דע"י שליח לא אמרינן דפחות משמות נקבה מקח משום דאומר לו לתקוני
 שדרתין וכו' איכא שוב אינו נקרא שליחו ובמתניתין נאמר בו ובשליחו איכא שוב אין יכולין
 להעמיד מתניתין דמיירי באופן זה דנחלגה ע"י שליח פחות משמות דאיכא לא נקרא שליחו לכן
 שפיר הקשה הגמרא השתא בשליחו מקדש רנה לומר מדקרא התנא שליחו אז ע"כ לא מיירי
 המתניתין בנחלגה בפחות משמות איכא קשה בו מבעיא ודו"ק: עור' קשה לי על המשנה
 הנ"ל דעל שתי צדות ראשונות היינו האיש מקדש בו ובשליחו והאשה מהקדשת בה ובשליחה
 פריך הגמרא השתא בשליח מקדש בו מבעיא ועל הכהא השלישית ששנתי' שם היינו האב
 מקדש את בתו בו ובשליחו לא הקשה הגמרא השתא בשליחו מקדש בו מבעיא אמאי ואי
 להשמיענו דמזה בו יותר מבשליחו זאת נשמע מזה שנאמר האשה מהקדשת בה ובשליחה כמו
 במבואר שם בגמרא וגרסא לי לתרץ כך דהנה הבאתי לעיל בשם ה"ר שם שהקשה איך יכול
 איש לקדש אשה ע"י שליח הא הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים ומתוך משום שהיא
 בעלת בחירה והיא מתרנית דוקא לזה ולא הוי חב לאחרים יע"ש הנה זה אחר שפיר היכי
 דהאשה מהקדשת בעצמה אבל היכי דאב"י מקבל קידושין עבורה אפילו כשהיא קטנה אוי
 שוב קשה איך יכול אב"י לעשות שליח לקבל עבורה קידושין הא הוי תופס לבע"ח במקום
 שחב לאחרים יס לתרץ משום דזכה החורה לאב לקבל קידושין עבורה אוי הוא עומד במקום
 בתה ואב"י אינו מרובה לקדשה אלא לזה איכא שוב לא הוי חב לאחרים הנה כל זה יס להעמיד
 בגמרא התנא בבבא שליח האב מקדש את בתו בו ובשליחו רנה לומר ואל תקשה הא הוי

חופש לבע"ח דזה אינו משום צו רצח לומר דא"כ עומד במקום צהו ואינו רוצה לקדשה לאחר לכן ובשלילה יכול האב לקדש גם ע"י שליח ודו"ק: עוד הקשתי על המשנה הנ"ל לפי דעת איכא דאמרו דאיכא נמי איכא היכי דמקדש ע"י שליח ואינה מכירה א"כ איך יכול לעשות שליח לקדש היכי דאינו מכירה הא מבואר בחוספא צבא מיעא דף יור היכי דאיכא עבירה בשליחות או בטל השליחות יש להרץ דאין שאני משום דאלל האשה אינו עבירה באם אינה מכירו כמבואר בגמרא דאמר ריש לקיש טב למיתב טן דו וא"כ אינו דומה לכן שאמר לישראל קדש לי אשה גרושה ודו"ק:

אליב"ד הבהן ראבינשטיין הרב מראחוב כעת ביר. שליח.

ב"ה קאפרעשט (באסראביע) ס"י י' (הערה).

במאמרי "שמחת-תורה" ב"אוצר ישראל" כרך עשירי כתבתי כי המנהג לקנות בש"ת אחר סיום התורה בס' בראשית נתפשט במאה הי"ד כי נזכר בראשונה בטור או"ח חרס"ט, ועל סמך הנחה זאת תרצתי תמיה אחת בהערתי בשע"ת חלק ח' ס"י נ', שנחקקה ג"כ ב"אידישע וויסנשאפט" 78 § מהכתוב בשערי תורה, והנה נוכחתי עכשיו כי המנהג הנזכר הוא קדום לזמן שזכרתי, כי בס' המנהיג שמחברו היה בסוף האלף החמישי (במאה הי"ב) בהל' החג ס"י נ"ה כתב: ונהגו כל ישראל להתחיל היום בבראשית לפי שביום ש"ת שהשלמנוהו אנו מתחילים אותה... ועוד קודם לזמן זה נזכר מנהג זה בפרדס הגדול לרש"י (שחי במאה הי"א) ס"י ל"ב כתב יום תשיעי שהוא י"ט אחרון של חג דנפקין ג' ספרים בחדא קרן חמשה בוזאת הברכה והששי הוא בשניה בבראשית עד ויכלו... ותו נזכר מנהג זה שם בס"י קצ"ו ... בראשונה וזאת הברכה ובשניה בראשית...

דוד קאפליוואטסקי הרב דפה.

ב"ה סטאוויסק ס"י י"א.

דבר תמוה ראיתי צפ"ת אהע"ז (ס"י קע"ז סק"א) שהביא שם תשובת גאוני בתראי (ס"י נ"ד) אורות ראובן שהבע את שמעון בדין שפיהה את צהו כו' והבנת כו' היא שוטה ושמעון טוען להדיס אס יש לחייב שמעון כו' והש"ב פשיטא שאס היא צונגת כו' פכור מכלום כו' אלא דבזה כיון שהיא שוטה דינה כקטנה וא"י צפ" הערל דף ס"א (ט"ס) וז"ל הבא ע"י דפיהוי קטנה אונס הוא וא"כ צנ"ד שאין צה דעת חליס פתוי שלה אונס היא ומייב צקנס ובפנס אס היו עדים צנצ"ר כו' ע"ש: רלענ"ך לא זכיתי להבין דבריו שהעלה דביגרת שוטה מייב צקנס ובפנס הא הסיניא דכמוצות ל"ב דאוקי המכנה דאלו הן הלוקין באחמו צונגת דאין צה קנס ופריך הא איכא צושט ופנס ומשני צשועה ומוכח דבוגרת שוטה אין לה קנס ופנס: וגם דבריו שכתב דכיון שהיא שוטה דינה כקטנה הא אדרבה הרי גם נערה שוטה אין לה קנס לדעת הרמב"ם ומכ"ש צונגת (ע' רמב"ם פ"א מהל' נערה נהולה ה"ע): וב"ל"ה דבריהם מלד עלמס אין להס כל יסוד והמוהים הס לימח דבוגרת שוטה דינה כקטנה ואין לדמות דכוותה לקנס חכמים לקנס צ"ד אבל שם במשנה הוסף ע"ז דהא לא קי"ל כר"מ דכל מקום שזש קנס כו' אלא כרצא דזס קטנה יש לה קנס, ונחיהי שהתשובה הזאת הוא מהב"ח ז"ל וז"ע: שבת פרידבאן.

ב"ה באחבורט (רוסיא) ס"י י"ב (הערות קצרות).

א) הב"י (עו"ד ס"י מ"ה) מביא בשם הדוקק דנימוק האס עריפה וכזה ע"ז וא"י מנ"ל דהצברא הוא דלא חמיר נימוק מניעל וכבי" מ"ד הביא הב"י גבי כליות אס נחמסמס עריפה דנרע מניעל ונימוק היינו כמו נחמסמס וז"ע: צ) היש"ך (יו"ד כו' ל"ט ס"ק ל"ח) כתב גבי עגלים הרבים דחמירי בשעין כר"י וכ"כ הב"ח ומימא דרבי זה כשולא דוקא ולא כר"י (ע' מלין קכ"ט) וז"ע: א) הבהן זאטסקי החופ"ק הנ"ל.

סימן א.

ב"ה כ"ד אדר ה' תרפ"ז פה מעליטפאל.

בשעת (חוברת ד' שנה ט"ז סי' י"ב) נתעוררה עוד הפעם השאלה ע"ד חליצה ע"י שליח:

הנה בנוגע גוף הדבר, אין רצוני כעת לדון על זה וכבר דשו בה רבים ולא על זה אני דן כעת, רק חמה אני עד שאני דנין בחליצה ע"י שליח מפני חקן העולם, שסוף סוף דבר הדש הוא אשר לא נהגו בו אבותינו, מדוע לא נדון ונברר בידי קדושים על הנאי, שאפשר לפטור אותה מן החליצה, ובדאי היינו מצילין הרבה נשים אומללות, שלא יבואו כלל להבלי עגון, כי המצב הוא באמת, כמו שמתאר הרב הכותב בשערי תורה טפ, נורא הוא עד מאד, וביחוד במקום שיש רשות מצד חקי המדינה לשאת ע"י רשימה בספרי האזרחים בלבד, מפני שהדת מתחלקת מהממשלה, ואין הממשלה מתערבת בזה כלל, אם הנשואים ה' עפ"י דת או לא, ובכל איפן יש להם חוקף עפ"י חקי המדינה, ואז הנשים אינן חוששות כלל, אם היבם אינו הפך לחלוק, נישאת הן באיסור, ומי יאמר להן מה תעשו? ואשה יראת ד' יושבת אלמנה ה', כל ימי חייה, כי עפ"י רוב בעו"ה, היבם אינו חפץ לחלוק, ולאכופ אותו אין אנו רשאים; והמחלה זו, להנשיא יבמה לשוק, דבקה, לדאבונו ולהרפתנו, גם אצל אחינו החרידים כאן, כי בהחבל הזה נראה כל הענין של חליצה כמין משנת חסידים או חומרי בע"מא, ואוי לנו מיום הדין, ומה נעשה? הנה כמה נשים זיקות ה' דופקות על פתחי בצעקות מרות להתיר אותן מחבלי עגון ולפעור על היבם שיחלוק ולא יכולתי לא אני ולא רבנים אחרים לעזור להן במאומה; וסוף דבר ה', כי יש מהן שנשאו באיסור, ואין בכחנו להפריד בין הדבקים, ויש מהן שיושבות עגונות, ובין כה וכה הענין חליצה הולך ונשתקע, ומטובן של קרובים, אפשר לדון על הרחוקים, ולבנו עלנו דוח:

ובכן במקום שיש חשש שתגיע לעיגון או לביטול חליצה, ה' אפשר להתנות בשעת הקדושין כדנבאר לקמן אי"ה, ולזה, הלא יש דרך סלולה מרבתינו בעלי הש"ע וגדולי אחרונים שה' אחרי הש"ע, שה' זה נוהג אצלם הלכה למעשה:

(א) התחלת הדבר למעשה היא ברא"ה להע"ז סי' קנ"ז סעיף ד' בכתב ח"ל: "והמקדש אשה ויש לו אה מומר יכול לקדש ולהתנות בתנאי כפול, אלא תפול לפני מומר ליבם בלא תהא מקודשת" (מסד"י בריין), וכתב גם הש"ז בשם הגדולים, ונראה דה"ל מי בוס לו אה שהלך מפניו ולא נודע ממנו, אם הוא חי, יכול לקדש ג"כ על תנאי וכו' וכדי להתנות כך אפילו להתחלת, והנהלת כעשה מתיר בזה חרש, והתחם סופר ז"ל עשה מעשה בזה בעלם, ודכינו הגרע"א ז"ל (בפסקים סי' ל"ג) כתב עלם לקדש על תנאי, לפטור בכל חלוצי דעלמא, ואם לאו כפירוש אחר מכלל אחר, וז"ל שם בשבועה, מ"ס דדון מהנה בשעת קדושין, אם ימות בלא זרע קיימא יבטלו קדושין, זה ימות רבוס החלטה, דב המקדש

בענין דלית ביה חשש מתנה על מה שכתב בתורה, וסייני, דלא יח"ה התנאי בלבן, אם תה"י זקוקה ליבם בלא יכולו הקדושין להפטר, אלא התנאי בלבן, אם ימות, ימות ביהי אחיו ולא ימות ז"ק ממנה בלא יכולו הקדושין להפטר, וזוהי חין בוס פקפוק, וכוונתי לדעת הגדולים בעל מעיל דקדש ובעל בית מאיר, ואף לר"ך דקדוק היבם בלבן התנאי ביהי בכל הלכותיו, ובפני צ' עדים כשרים בשעת הקדושין והחופה, ומהבט דלון אדם עושה בעילות בשולת וזאת יחזיר ויתנה בפני צ' עדים רגע קודם הניאיה, ביהי הבעילות מאוס על תנאי, ויחזיר לו בפני עדים בעל תנאי הוא יח"ה כל בעילותיו, ויבטע עד"ר בלא יקדשם עוד אח"כ, ולא יבטל עוד התנאים האלו, דע"ז לכתב המשא על בחר הבעילות דלון אדם עושה בב"ז ונמר ובעל

ומציל לשם קדושתו, אף שציל להנאי כיון
דנשבע, יל דאי עבד לא מהני, ואף להפוסקים
דנשבעים שבדום האיסור מלבו, אי עבד מהני,
מי לא שייך לומר דסתמא בעל לשם קדושתו,
כדי שלא יהא צ"ל דיל אדרבה, חוקה דלא
יעבור על שביעתו ולא בעל לשם קדושתו;
ולדעתו, טוב שיעדו העדים כן צפני הצייר
שכך וכך המנה, והצייר יתחמו הנביא, שיחי
בזה האשם בירור מעשה צייר, דאולי ילכו
העדים למחיה, ואם יתנו לה עדות בבהב, וס
לזון בזה מדן עדות מפי הכהן, כך ה"י דעתו,
אבל מי אנכי לסמוך על דעתו הקלושה והגוועה,
ועוד ללך לזה איזה גדולים, עכ"ל ו"ל.

שובן אם רצונו הגרע"א וז"ל כתב מי
אנכי, אכן מה נענן אבהתי, אבל הגרע"א וז"ל
אין יחיד בזה, דכן החליט גם הגאון בעל מ"ב
ז"ל, בנ"ב מס"ק ס"י ג"א, ובאמת נחלא עוד
דבר זה מפורש בדרכי משה ס"י קנ"ז ס"ק ג',
ואי אפשר עוד לומר דבני המאורות הגדולים,

הנ"ב ומרן הגרע"א, נעלמו מהם מה שמפורש
בדרכי משה, -- דדברי הדרכי משה טובים
הולכים על הצ"ח, שהקשה על הת"ח כ"י ד"ס
נוהגין להתנות בשעת קדושתו שלא תזקוק ליבם
מהירובלמי דאיתא דזה ה"י מהנה עמ"ס
בתורה, וע"ז תירץ הדי"מ בשם מהר"י בר"ר
שאן להתנות שלא תהא תזקוק ליבם רק
שהקדושתו לא יהי חלון, וגם הנ"ב מפרץ כך
שאן כאלו התורה מהירובלמי (ע"י ס"י הנ"ל
באריכות) ורצונו רע"א וז"ל דכך החליט
זה כבר, ואף שאינו מציא כלל לא דברי היורובלמי
ולא דברי הנ"ב, אבל כוונתו דלא לא קשה
מאומה וד"ל; ואיך שיחי מפורש בדרכי משה
בשם מהר"י בר"ר דאין זה מתנה על מבי
בתורה, ובתנ"א מחליט כך להלכה, בשם מהר"י
בר"ר, אשר נכרחא על ידו זה בנוי כל הלכה כל
מהר"י בר"ר, וכן החליטו רבותינו הנ"ב והגרע"א
ו"ל וכן מקובל מכל אחרוני וז"ל (שמעתי דכן החליט
גם ה"י מרן ר' מאיר שמחה ז"ל *) מדווינסק,

בספרו

(*) הגאון מאיר הנו"ס ר' מאיר שמחה ז"ל מדווינסק נפטר ר' אלול העבר
(תרפ"ו) וקשה אותו היום לישראל, כיום בא השמש בלחרו; בפעירת אבותינו ז"ל מצינו
לפעמים הלכות ויגוע"ו ולפעמים הלכות וימת", בפעירת יעקב ע"ה כתיב ביה ויגוע",
ובפעירת יחזקאל בן נון פתיב ביה וימת (ובמשה רבינו ע"ה דכתיב ב"י וימת דרשו ז"ל),
ונראה דיש לחלק בין לבן ויגוע"ו לבין וימת; ויגוע"ו פירושו שרק הנוף גוע ואינו, אבל
הרוחניות שלו -- אורו ומסתו של הנפש, נשאר חופף, מי וקיס ומסרה יפיע ויזרח גדול
אחר תמורתו, אבל הלכות וימת, הוא שנעדר בהחלטה, מת ונפטר ואין אור אחר שיזרח
תמורתו, כנפטר יעקב אבינו ע"ה נשאר אחריו י"ב שבטי י"ה, והדור לא נשאר יתום, ולא
ה"י פתח וסולך במדריגת, כתיב ב"י ויגוע, אבל לאחר פטירת יחזקאל שהדור ה"י סולך משה
במדריגתו לדבין בית ישראל, כמו שאמר הכתיב: וימת יחזקאל ויגוע, ויקם דור אחר אחריו, ויחזקאל
אשר לא ידעו את ד' ויגוע"ו (בפסוק ב"י) ואפילו על הזקנים אחרי יחזקאל, אמרו ז"ל ימים
האחרים שיש לא האריכו (בבב ק"ה ע"ב) ובפעירת יחזקאל כמעט שנפסק האור שלו לגמרי,
כי לא הופיע אור אחר תמורתו, לכן פטירתו לא הייתה בצמיחה ויגוע רק -- וימת, בדורות
הקדומים, אם נפטר עמוד עולם בישראל, עד כמה שהי' גדול הכח, אבל מלאו הנחומים עכ"פ
במיד שהופיע גדול אחר במקומו כהאמר ז"ל עד שלא כרתה שמו של עלי, ורחה במבו של
במולד הרמתי, ובבב ר' עקיבא נולד רבי (קדושין ע"ג ע"א) לכן כשנפטר גדול בישראל
ה"י רק ויגוע אבל לא וימת; אבל עכשיו בשו"ס כשהלך מאתנו הא"י גברא ז"ל אי אפשר
לומר כאלו ויגוע"ו רק וימת, כי דורנו זה ביטל על דרכיו גאון מאה"צ הגאון הנפטר
ז"ל, אף מי יודע, וגדול השבד עד מהרה יהי כיום נעמים ה"י אותן הימים לכותב המורה
האלה שנהנה מאור תורתו כשנפטרתי דרך דווינסק (בתחלת שנת תרע"ה) ונתכדתי לעצמי
בד"ת עמו ז"ל; -- ואלה בזכרי חוטק במרה על אצת חמדת ישראל נע ועשרה סלבים.
ד' יגהם כל המאכלים עלי וכתובם גם הכותב.

בספרו, אור שחר, אך לדאבוני אין הספר
היוקר כזה תחתי ולא ראוהו עיר מעולם) דאם
סלבון כל תנאי חיינו לפיכך מהלכות רק בלא
יחולו הקדושים למפרע (אם ימות בלא
ז"ק) דלא היי מתנה על משיב בתורה, וזה
ברור, ובזה נרע תנאי זה מכל התנאים
למפרע להפנות בבטח הקדושים ועיי' ש"ע
הש"ע סי' ל"ח:

(ב) והנה מדבר זה באנו להוכיח
דמא יבטל להתנאי, אבר מקורו הוא
בש"ע הש"ע סי' ל"ח סעיף ל"ה מנמרא
בתובות דף ע"ב (בפליגא דב ושמאל קדשה
ע"ה ובנסה סה"ס), ים להקשות, הנהגה בלא
יבטל התנאי בייך רק בתנאי שהוא לעיבתו
דלו יכול לבטל, אבל בתנאי שהוא לעיבתו
האשה, כגון ע"ה באתן לך ר' וז"ל אף שהתנאי
יכול לבטל, ע"ה חוזה מקדשה, אם לא יתן
לם כדמפורסם בש"ע הש"ע סי' ל"ח סעיף
ל"ה, וא"כ כאן להתנאי הוא לשיבת האשה,
מש בכך דבטל, בלא הקדושים חוזה חקין, וסוף
סוף לא תהא זקוקה ליבטל, ואף דהב"ב כס
כתב דדוקא אם לא כנס, אבל אם כנס,
המדין דודאי מחלה, כגון שדעה בלא
נתקיים התנאי ומתדלית לכנס ע"ה ס"ק
ס"ו, וזה למפרע לומר דוקא בהבטחה ליתן
לם מאתים וזו וכדומה, ולא נתן ואעפ"כ
נתדלית לכנס, מהתנאי מחלה לו אבל כאן
כ"כ לא בייך לומר זה, דהא לא היי
באפשרי לקיים או שלא לקיים, אמאי נחא
דמחלה להתנאי, הדרבה בודאי לא מחלה כדי
בלא תהא מווקעת ליבטל:

רק ככל זאת יש גם סברה נומר
דאם מחלה להתנאי, דבאו דאמרינן דהוא לא
הפך לעשות בעולותיו בעולת וזוהי כן וז"ל
ג"כ דאם האשה חוזה הפלה בתנאי בעולות
ב"ה, ולכן מחלה, כדי ביהו הקדושים קדושים
גמורים, ובבבול זה לזכורם אנו לצביחות
דכל הציחות תהיינה רק על סוף הקדושים
הראשונים ולא יקדם עוד אותה, דלו אין
לנו לדאוג אפילו אם הוא החול להתנאי

כיון דאין אשה מתקדשת בלא ברלון המקדש,
והוא נבטע בלא יקדם אותה, לא צביחה
הראשונה בעת הכניסה ולא אח"כ ולא
בקדושים אחרים, וזה ככך אם היא מחלה
לתנאי, אם הוא קדש וכנס ובעל דוקא על
הנאי, או אין היא מתקדשת אפילו אם מחלה
לתנאי, ובכן עלה טיבה הוא שובע, ועל
דעת רבים כ"כ, ואם ימות בלא ז"ה לא
חלן הקדושים למפרע:

ואף דהנ"ב מה"ק חל"ע סי' כ"ה,
הפך באמת להעלות דכל הוכח דאית לה
הפסד לא אמרינן חוקס אין אשה יעשה
בעולותיו ב"ה, ולא אמרינן דהיא מחלה להתנאי
אפילו בכנס ע"ה, קשה מאד לנרף זה סוף
להקל ב"ה, כיון דהפסד כאן אין דומה
להפסד דעלמא, במאן וכדומה דרואה הוא
ההפסד בלא לרגל המחילה בלה, אבל כאן
דהפסד הוא רק אח"כ, אם ימות בלא ז"ק
ותהא זקוקה ליבטל, יכולה היא להבטל כעת
דלא תגיע לזה, דבמא תוליד לו בנים או
מאם היא תמות קודם ואינה ברור הללה
דתפול דוקא ליבטל, לכן בפור ז"ל דסיק
סוף מחלה להתנאי כדי בלא יחיי הבעולות
ב"ה, וחוק מזה מרן הגו"ב ז"ל בעלמו
כתב דזהו להלכה ולא למעשה ולכן מהדורת
שיסבב ע"ד כעלת רבינו הגר"ק ז"ל
(ובנ"ב מה"ק חל"ע סי' נ"ו בנוסח
הסידור קדושים ע"ה ג"כ מוזכר בבב"ב ע"ד:
"שהו איך דרוף חוין בצוה על דעת רבוס",
ורבינו רע"א ז"ל חוין מוזכר אה הגו"ב,
אבל שיהא לדבר אחד נחמנו) ואו אין
לחוס כלל כ"כ:

(ג) ובשבעה ע"ד ככתב מרן
הגו"ב ז"ל למעשה ורבינו רע"א ז"ל להלכה,
יש לכאורה ג"כ חשב, דהא מובאר בש"ס
נשין דף ל"ו וכן הופסקא בש"ע יו"ד סי'
רכ"ח סעיף כ"א, דע"ד מלוה יש לו הפסד
אפילו ע"ד רבוס, א"כ כאן כדי בלא יחיי
בעולותיו בעולת וזוהי, יש להבטל בזהו לו
שבעתו אפילו ע"ד רבוס דהא היי לרבה
מלוה

מזה, ועל שנת ציצור; הכל בלתי ז"א
ואין לחשוב כלל, דמבואר ברמ"א שם, דאם
היון הרבנים אומרים בלא להתיר לו אפילו
לזרז מזה אין מתירין לו והשעם, דלדבר
מזה יש לו הפרד אפי' ע"ד רבנים דמסתמא
יטו להו, ובשאלתו בלא להתיר לו הרי לא
יחא להו כ"כ שם בצאור הגר"א ז"ל, וא"כ
לזכין כהן אלו הכלם (דאין רבנים שות
משלם) שישע על דעתם, לנלות דעת
חיד בעת השבועה דאין הפנים בלתי אופן
שד"ר, שיתירו לו השבועה לעולם, ואז אין
כאן מה להגיד:

ובמה נקבה לנו ביותר להגיד
בזמננו, הוא זה, שילריך להתנות דוקא
רנע קדש הביאה, כי בהתקומות שאלו
דאונס עליהם והאנכוס באלו דונס עליהם
זכו מן הנמנע, ואי אפשר כלל להניח את זה,
ובנוגע להנתי בשעת הקדושין, איתא בגי' צ
שם (סי' ה"ל) בקודש על ההנתי עס כל
הסדר האמור שם, אלא הרב המסדר צדיתו,
יתחת החופה לא יסר החתן להכלס בוס
שבעת ולא בוס דבר, רק המסדר ה"י מקריא
לפני החתן בקול רם הרי את מקודשת
כבודו, מפני הבעה בלא ירניסו בני אדם
בכל ה"ל, וכן איתא בגי' חת"ס סופר
(לדאבוין אין לפי בעה החת"ס סופר הח"י,
הכל זוכר הני בגי' ואלל המסדר צדיתו,
בההנה על הקדושין הנה גם על החופה
בת"י רק על הנתי זה, הכל מה נעשה
עס ההנתי בעת הביאה דאמור, רנע קודש
הביאה הוא דבר בלי אפשר בעת:

אב"י בלתי אפילו לריך להתנות דוקא

רנע קודש הביאה, ויטו ויטו, דכל השעם הוא
לזריך להתנות קודש הביאה, כדי שיהי לנו
ברור, בלתי מקדש אותה בביאה זו, ואפשר
להקל כאן בלא יס' לריך להתנות דוקא רנע
מקודש, רק יותר להתנות אפילו בעה או
שום מקדש, וזה אומרת אלא הרב המסדר
צדיתו בעת שמתנה על הקדושין ועל החופה,
משלם ששמוס: ח) דכל השעם בכל מקום

בתנאי לזריך להתנות דוקא מקודש, הוא
מבוס דהנתי לריך להיות קודש המשנה,
אמר הוא אחד מארבעה דוני הנאים עיי'
המש"ס פ"ו מה"י אונסות ה"ב, דמקור הוא
בהרבה מקומות בגי' וכל מקום שמשנו
רק לזריך להיות קודש המשנה, הכל לא
דוקא בשעת המשנה, ואם הנתי הוא בעה
או בתיס קודש המשנה לא מלינו ד"ס
אין קפידא, ודוקא בימי הגמרא דהקדושין
מהצואה ה"י רחוקים צומא, דקדשו בשעת
ההנתי, או ה"י לריך להתנות עוד בעת
הביאה, הכל עכשו דהקדושין והחופה וסייחוד
וכו' שם צומא אחר, או קיי הקדושין התחלת
המשנה מכולם, ובעת שמתנה על הקדושין
יכול להתנות גם על החופה וגם על הביאה
דכל צומא אחד הוא, ולא מלבי אני אומר
זה, כי מלאתי סעד גדול לוס בתיס, מובא
בגי' סי' קנ"ו בגי' חת"ס סי' רכ"ג, בגי'
על החופה ב"ק דף ק"י ע"ב ד"ס דלדעתיה,
שמחלק אס נפלה מן האידושין או מן
הנשואין, כתב וז"ל, והאידנא רגילין לעשות
קדושין ונשואין יחד, בשעת החופה, ויזין
דבסיחא מעתא מתנה, הנשואין נמי מתנה;
וכונת הד"ס אפילו אס אינו מתנה בפירוש
על הנשואין וביאה, וכ"ס אס מתנה בפירוש
בשעת הקדושין על החופה ועל הביאה ג"כ
כנ"ל דיוכל להתנות או על כולם מעשם
הנ"ל; ב) הצית שמואל שם ס"ק ו' חוקך
בזה, אס לריך כלל להתנות כאן בשעת
הביאה דל"ד לבאר הנתי אסר אס לא יבטל
ודאי יס' בשולותיו ב"ו, מבא"כ כאן דאין
כאן פשיעת דסיח ב"ו אפילו אס לא יבטל
ובללת קיומת התנאי אינו תלוי בו דאפשר
יסי' לו ז"ק ואז הקדושין תלין למעשה;
(כך הוא הפירוש שם בגי' ובהצ"ע שם
ס"ק ו' כי בגי' הב"ש לזריך להתנות בשעת
הביאה, הכל המעיין צפניס בגי' יראה
דמסופק בוס ועיי' שם פ"ה ס"ק ט' דעמד
בזה), וישע האב"י הוא לזריך לבטל
ההנתי צדיתו דוקא, וישע האב"י
דמחילת

דמחילה התנאי מושיל דוקא בדבר שבמחזון;
ואף מחלילה להקל בזה למעשה, כיון שהש"ע
לא נקט כוונתו, רק כהרמב"ם דהמקדש
ע"ה וחזר בו אפילו לאחר כמה ימים ובטלו
הרי זה מקודשת מהם אפילו ביבול בינו
לבינו (הש"ע סי' ל"ח השי"ף ל"ה), אבל
הבית המואל מלפני גס הגאון
בעל הנוצרי ו"ל להקל במעשה זה, שלא
ידעונו בצירור אם התנה בשבת הציאה
(עיי' נו"ב סי' קנ"ו ד"ה ובפרט), ואם
באמור בודאי לריבון להחמיר מהנה גס
על הציאה, אבל עכ"פ אפשר להקל בזה
דלא ילריך להטות דוקא רגע קודם הציאה,
(ג) והוא השיקור אללי, וכי לריבון בציאה זו
הנאי סי' דוקא ככל דיני הנאים, כאן
לריבון רק בירור וגלוי דעת, שאינו מקדש
אותה בציאה זו, תנאי בציאה ללך להיות
בו דיני הנאים, היינו אם מקדש אותה
בציאה, כמו דאיתא מפורש ברמ"י כתובות
דף ע"ב ע"א על קטות הגמרא גס דתנאי
יכול להיות רק בדבר האפשר לקיים ע"י
בלות ואמאי ציאה דלא אפשר לקיים ע"י
בלות וקא הוי תנאה, פירש"י ו"ל, וז"ל והא
ציאה הבעול לבס קדושין, והדבר מובן,
דתנאי בציאה היינו כהמקדש אותה בציאה
ואומר הריני בועלך ע"ה ביבול האב וכדומה,
אבל כאן התנאי הוא להיפך דאיתא מקדש
אותה בציאה, ומעיקר הדבר אין לריך זה
לבס תנאי, וכי לריבון תנאי על שלילה?
רק, כיון דאין אדם עובד בשילה ונות ובסתם
היינו אומר דמסתמא בעל לבס קדושין, הוא
לריך לגלות דעתו דאיתא בישל לבס קדושין
ואינו חושב לב"ה רק בכל זאת יש לנו
לספק אם אפשר להחמין לי בלא יבטול לבס
קדושין, אולי סוף סוף יבטל לתנאי בלא יב"י
בשילוחו ב"ה, טוב הוא ביבטל עזר שאין
לו הפרה, שאינו בעל לבס קדושין ולא יקדש
אותה יותר; אבל לא דזה תנאי ממש
ללריך להיות כל דיני הנאים ב"ה, לדקדק
בכל דיני הנאים לריבון להידי סתם רק על

קדושין שעוסק הקנין, אבל הנשואין והציאה
לריבון עיקר לידע מהם על התנאי ב"י
בעת הקדושין ולא עשה כזה קנין, וזה ברור
ופשוט; ואם כן, אמאי לריך דוקא להטות
רגע קודם הציאה, ואם שבע עזר שלא יקדש
אותה בציאה אין לך גלוי דעת ובירור דברים
יותר מזה ומה איכפת לנו אם ה"י חיה בשות
קודם הציאה, הא סוף סוף אינו מתנה בשני
עדים לפני כל ציאה וציאה רק לפני ציאה
ראשונה, ובאמת מה לי ציאה ראשונה או כל
הציאות אח"כ, הא יכול לקדש בכל ציאה
ובציאה, אלא שמחמין אותו בשבועה שבע
בראשונה ואין כאן לורך דוקא ברגע
מקודם:

(ה) והבית שמואל סי' קנ"ו סי' ק
י' על הפסקא של הרמ"א דנאח מומר יכול
לקדש ולהטות וכו', כתב וז"ל, הש"ע בעלמא
אמרין אין תנאי בנשואין מ"מ בכה"ג
הפירור ופשוט הדבר, מביט דאמרין בהרבה
מקומות בש"ס ביבמות דף ל"ד ע"ב ודף
ק"ו ע"א וכו', דאין תנאי בנשואין רק
הכל היתור, דים פוערין לגמרי מן החלילה
כשנפלה לפני יבם מומר, ואף דרבינו יונה
בש"ע פוסק דאין לסמוך עליו מ"מ מלפני
סניף להקל לסמוך על תנאי, והקשה שאל
אחד בנו"ב חאה"ע מה"ק סי' כ"ו, ממחר
יבמות דף ל"ד ע"ב הג"ל דאיתא גס אלא
בשואין מי איכא לאומר תנאי ה"ל בנשואין
הרי משכחת תנאי בנשואין ב"ס לו אם מומר,
ותמוס עליו מרן הנו"ב ו"ל איך לא דא
דברי בית שמואל סי' ל"ח סי' ק"ב, בכתב
שאל התוס' בשעת הציאה בפירור על הגס
א"ל גס, ע"כ; אבל יש לתמוס על מרן
הנוצרי ו"ל דסמוך על הגס סי' ל"ח סי' ק
כ"ט ובצ"ק את הגס סי' קנ"ו סי' ק"י
דכתב בפירור דבעלמא אין תנאי בנשואין,
וגס בסי' ל"ח סי' ק"ב ג"כ לא כתב הגס
בפסיקות רק הוכיח בזה ומציא שבות, ומציא
גס דעת הש"י דאפילו אם התנסה בן בפירור
אמרין דכוונתו לקדש בציאה, ול"ע (עיי' קובית

ובעל סתם או כנס סתם הרי זו לריב
גם הרי דדוקא כנס ובעל סתם אבל אם
התנה בפירוש על הנשואין והביאה אינה
לריב גמ, כך מפרש שם החלקת מחוקק
ס"ק מ"ט והש"י ס"ק י"ח, ובשע"ח
הולכים רבותינו הנו"ב ז"ל (ס"י נ"ז) הנחלת
שבעה ס"י כ"ב ס"ק ח' (הוא כתב באריכות
להחליט כן) הגר"א (ועיי' גי'אוריו ל"ב ע'
א"ע ס"י קנ"ז אות י"ג), בעל מעיל
לדקא, הצית מאיר, הגר"א והסתם סופר
ז"ל, ודי לנו רבותינו אלה שחילצו טוב
בעדנו ולמס לנו להאריך עוד בזה:

(ו) ובנראה מדברי הנו"ב ז"ל, הוא
מפרש מה שהגר"א מתיר להתנות בזה
מומר, אינו מבוסס במלשן רב לשניף שיש
הנאונים, דבזה מומר אינה מחויבת
בהלילה, רק מבוסס דבמומר אין לנו ענה
אחרת, עיי' שם ס"י הנ"ל בד"ה ובלא"ה,
וא"כ בכל מקום שאין לנו לדאוגנו, ענה
אחרת, אפשר לסמוך על זה, וכבר כתבנו
דהנחלת שבעה היתר בזה חרש, והסתם
סופר עשה מעשה בזה נעלם, ויש לנו סעד
מגר"א צ"ק דף ק"י דהקשו שם, אלא
מעשה, יצאם שפלה לפני מוכה שחן תפוק
בלא חלילה לדעתה דהכי לא קדשה עצמה,
ומתנו בגמרא, הסם אכן סהדי דמינה נחא
לה בכל דהו, כר"ס לקיט, דאמר ר"ל ע"כ
למיתב טן דו מלמיתב ארמלא, ואמאי לא
אמרינן דנתקדשה עצמה גם הדעת' דהכי
כדי שלא יהי' כל בעילות שילות זנות, ומשמע
דאלו ידעין ברור דבאמת לא קדשה עצמה
הדעת' דהכי לא היינו חושבין לזה, והו
הוא ועוד, כיון דאין סהדי דש' למיתב
טן דו מלמיתב ארמלא, ה"כ כשברור לנו
וגם לה, שהיבס לא יבס ולא יחליץ וס"א
היתב ארמלא כל ימי סיי', ודאי אכן סהדי
דאדעת' דהכי לא נתקדשה עצמה, ואף
דח"ו לומר אכן סהדי בלא הנאי, אבל אם
התנו בפירוש בעת הקדושין החופה והביאה
בזה"י י"ל אכן סהדי וכו' ולא מהלם לתנאי.

(ע"י)

קוסית השואל יס לתרץ פסוק, דרך אגב י"ל
דמסופקים אי כשיטת הנאונים דשורין לגמרי
בהלילה בזה מומר או כשיטת האוסרין, ומכריע
הגר"א בענה עיי' קדושי הנאי, אבל לפני הנאי
תלמוד לא ה"י הדבר ספק וממ"ז אי מחויבת
בהלילה בזה מומר הוי בהלילה דעלמא ולא
מהני הנאי אם אמרינן אין הנאי בגבולין.
ואי פסורה מן ההלילה במומר, או אפילו
הנאי לא בעי, והבן, ורבותינו הנו"ב ז"ל
קולר בזה וכתב דהא ודאי ליתא, דאין
הנאי בגבולין אין הפירוש דאינו מושיל
הנאי בגבולין, אלא הכונה דלא שכיח שיהי'
הנאי בגבולין, וכן כתבו התוס' בפירוש
בכתובות ד"ה ולא תימא ע"כ, ובאמת כן
מפרשים התוס' ככ"מ דליתא בגמרא אין
הנאי בגבולין בתוס' יבמות ק"ז ע"א ד"ה
בית שמואל ויבמות ל"ד ע"ב ד"ה אלא,
וע"כ לריבין לפרש כן דהל"כ תקשה במהל
אדשמואל עיי' תוס' יבמות הנ"ל ק"ז ע"א:

והנה חזק דברי התוס' הנ"ל מוכח
ג"כ מרש"י יבמות ק"ז ע"א, דהא דליתא
בש"ס אין הנאי בגבולין היינו לא בהתנה
בפירוש על הגבולין, רק דמירי דהתנה על
הקדושין בלבד, ולאו ה"י אפשר לומר דהתנאי
הוא יהיה גם על הגבולין, וזה לבין רש"י
שם ד"ה לפני שאין הנאי מושיל בגבולין,
ואפילו הוי ליה "התנה בשעת קדושין" אפילו
אחילה בשעת בואה והופה והיילו להו קדושין
קמאי ע"כ, הרי מפורש, דמירי דלא התנה
עוד הפעם בשעת הגבולין, אבל אם התנה
בפירוש בשעת הגבולין י"ל בפיר דמושיל
התנאי; ואף כי יס להאריך בזה הרבה,
אבל מפורש לפנינו שיש דוב הפוסקים דאם
התנה בפירוש על הגבולין מושיל התנאי,
בעלי תוס' הנ"ל, הרמב"ם (פ"ו הל' אישות
הכ"ג) כ' בפירוש, בעל סתם, ומשמע דאם
התנה מושיל התנאי בגבולין ובביאה,
ועיקר לנו בעלי ש"ע אשר בעקבותיהם אנו
הולכים ומיוחס אנו בתוס', ומפורש בש"ע
אשכ"ז ס"י ל"ה סעיף ל"ה המקדש על התנאי

יעני בואור הגר"א וזל לביע אה"ע סי' קנ"ז
 ס"ק י"ג דכתב בפירוש דמונת הגמרא כאל
 בלא התנה משא"כ אם התנה להדיא ע"ס :
 בבב"א זאת הייתי אומר, דכמו שהוא
 יסבב עד"ר כנ"ל, עוב ה"י גס האשה תשבע
 עד"ר בלא תמחול להתנאי לעולה, כיון דהתנאי
 הוא סוף סוף רק לעיבתה, ואם היא תמחול
 חלק הקדושין הראשונים, וא"כ מה צריך
 שהוא נשבע בלא יקדש עזה, שאל תמחול
 היא ולא חלק הקדושין הראשונים, אבל אם
 גס היא נשבעה שלא תמחול להתנאי או בעומין
 אלו גס בו וגס בה ; ובכל הדרי נוסח התנאי
 לא מלאהי זה שגס היא תשבע, ולי"ע :

(ו) יש לנו גם לעיין, אם רשאיין אנו
 לכתחלה לעשות כן, היינו, לעשות פעולות
 ובקוהות שלא יפעלו להתנאי וכל השבילות
 ישי"ע בעלות זנות ח"ו, וכפי הגר"א כל הני
 רבבתיא הנ"ל לא חבו לזה, היתכן ? (הגאון
 הנ"ל וזל מדבר רק מעט בזה בדרך העברה
 עיי' סי' הנ"ל ד"ס בלא"ה וכתב דע"כ כל
 סלדקי דלפטר לחיפער בלא ישי"ע ב"ו עושין
 ע"ס) אבל באמת אין זה ב"ו ממש ח"ו
 דאל"כ הא יש פלוגתא בין הראשונים וזל :
 הרמב"ם והראב"ד והר"ם והעור והגר"א
 מביא צ"דעות אם מייחד אשה אליו ומובלת
 אליו אם היא מותרת (אה"ע סי' כ"ו ס"א)
 והו"ך מהרמב"ם וזל כסובר דעני הבא על
 הפנוי, לוקח, (עיי' דמב"ס פ"ח מהל' אה"ע
 ה"ב) חולקין כולם עליה, הא מגמרא כאל
 דקורלה בהרבה מקומות לזה, ב"ו, ה"י מוכח
 בפירוש דכל כה"נ ה"י בשילת זנות, דהא
 אותה האשה מתנייהת אליו ומובלת אליו, ולא
 גרע קדושין ע"ה מאליו לא ה"י קדושין כלל,
 וסי' מבין רא"י מפורשת לבושת האוסרין,
 ומס' יתארו החולקים עליה, אלא ע"כ הלבון
 בשילת זנות, הוא רק לגבי דידים (היינו לגבי
 המקדש) כעין ב"ו, כיון דבאמת הפך בקדושין
 רק במקדש ע"ה, מוכח כהפך חוץ הקדושין
 גם התנאי, ואמרינן כל זמן דלא ה"י קדושין
 במורין נחשב אללו ה"הות ב"ו, אבל לא, דה"י
 זנות ממש, דאין נקטינן דעני הבא על

הפנוי לא עשתה זונה, ועיי' יבמות דף ק"ז
 דאמרינן בגמרא כיון דלויכא קדושין וכמוכח
 לא אתי למימר דבעילתו ב"ו ע"ה, וכונתו בזה
 לדעת הגאון מהר"ם לאנדוי (בנו של רבינו
 נוי"ב וזל) בנ"ב מה"ס האע"ז סי' קל"ב
 דכתב כל מיני דה"י רק חופה וקדושין לא
 ה"י לא פלגש ולא זנות ח"ו :

(ה) ובתחילתה אמרתי, דאם תמחול
 להנסיג זה, יש לחשוב דמב"ד חוץ יתפסס
 הדבר לקדש ע"ה כדי לפעור מחלולת ותשסה
 לגמרי תורת הלילה, ובדרך כפי' המג"א סי'
 תקפ"ס ס"ק ד' בשם מהר"ם, דגורו חכמים
 בשופר בשבת שאל יעברנו, ולא גורו שאל
 יתקן כלי שיר, מוכח דתקון כלי שיר ב"ד
 גס ביו"ע, והא"ך נעקור כל מלוות תק"ס
 לגמרי, וסי' אם יתפסס הדבר לקדש ע"ה
 אם נפלה לפני יבם יפעלו הקדושין, וכתב
 לגמרי תורת חלוטין, וזהו רק לכאורה, אבל
 באמת אין זה דומה כלל, דא"כ הלל התקין
 פרוזבול מפני תיקון השולח, ומסקינן בגמרא
 סס אפי' לרבנן דאמרו במופת כספס בור"ו
 דאורייתא ג"כ תיקון הלל (גו"עין ל"ו ע"ב
 עיי' רש"י ד"ס רבא אמר) וא"ך לא הב
 דתשבת לגמרי במופת כספס ; וכן תקנו
 היתר עיסקא ולא חבו דתשבת לגמרי לחסור
 רבית, אלא הא ליתא ; ובשני נוסח דהתורה
 אמר דיתקע ר"ה בשופר, וא"ך אפשר לומר
 דלא יתקע כלל, אפי' אם נאמר דכח ציד
 חכמים לעקור דבר מן התורה בשב' ואל
 תשסה, אבל הלא יב חייב מן התורה מלוות
 תק"ס, וחזן מזה כללל כיל הש"י ביו"ד סי'
 קי"ז ס"ק א' דדבר המפורש בתורה להיתר
 אין כח ציד חכמים לחסור אפי' מוכח הנוצר
 ואם מפורש בתורה החיוב של תק"ס בדר"ה
 ממילא מפורש גם ההיתר של תק"ס, דאם
 ישי' חסור לתקע ממילא אי' אפשר לקיים
 החיוב של תקועה, רק החכמים חלקו בין
 שבת לחול, אבל כאן וכו' יש בזה ח"י להביא
 לידו הלילה ? לא מצינו ולא מקלתי, רק כשבא
 החיוב הלילה, מזה על היבס לחלק, אבל
 לא במחשבים אנו לדאוג שאל לא הניע ליד
 חלילה

הלילה, ולדבריה חסד מפורשת היא (קדושין
ס"ג ע"ה). המקדש חסד ע"מ טורח חסד ומת
הבן מלמדו את האב לומר בליו רונה, כדי
לשקור את הקדושין למפרע בלא תזיק ליבם,
(פירש"י כס) הרי דים לעשות תהבולות בלא
תזיק ליבם, הלא הדא, ועוד וכו' חנן חמירין
דנעשה כן בכל הקדושין, וכו' מפני בליו
מדמין נעשה למעשה? רק במקום דברור לנו
דריבם לא יתפזר להלוק, דהיינו בשבוע דת
ופוקר, חש"ט בליו מומר, ולאכופ חתו חין
חנו רבאין ע"פ חקו המדינה, על זה סיבב
הולך כל הערמ הזה וע"ז חנו דים, כי בקדו
תכחש על תקנת בנות ישראל:

עד כאן להלכה ומסלן וחולך למעשה,
הלא בליו כי נשחק כל הענין ואין ניהנין
אפילו במקרים צודקים, כמו כה"י נוסח
בדורות שלפנינו, [ביומי הנו"צ והחמ"ס, כה"י
במקומות כבוד משכנס נוסח קבוע לזה, וע"ז
נו"צ ס"י (כ"ו) מה שהוסף וגרע להנכנס
כה"י בק"ק פראג, ומליו עוד כס בנ"ב,
המעשה בליו של מת ה"י חלס, וחבת מת
אחיה בהרב ר' יוסף סידר הקדושין ע"מ
כ"ל, והעדים כבד הלכו לעולמם כתב ח"ל
ועוד כ"ל כיון דרגילות היא בכל כי ה"י גינא
לקדש ע"מ הרי דה"י זה דבר רעיל, והלא
דבר הוא, ובליו הרבה פעמים דברים גדולי
דור בדורות שלפנינו הפלו להנחית ולא עלהם
בידם, כמו הרבני יהואל חפאריני ע"ד הקדשות,
הרלב"ח ע"ד הסמוכין, רבינו הגד"ח ע"ד
נכילות כפוס בכל יום, וכו' בכל ישראל קדושים
הם הם חנים נפלאים הם בני נפלאים, ונשתמח
קך לרוב להיות, ודבר זה בליו דמין עליו
לרוב בליו ודירות יתוסף וכבוד ראב"י, כי
זו יכול לרבות מראש חס נתחיל הדבות מה
סובל לכרוך חריו, וא"כ כיון בלא נתפס
עד עכשיו אפשר יותר טוב בנשחק, חל מלך
דמין, אפשר מקום הסומו לנו, כי לעבור בשתוקה,
על הפרלות והקדש הגדול בשבת האבנפס
בליו דואין, ה"י אפשר, וזיקות נפלאות לשון
בלי הלילה נעשה להרב הרעיל, ונפוס העולמים
לדעת י"א הרי הם נמורים מדרבנן (ע"ז)

חוס' יצמות ל"ב דים חלל, וכן הוא בש"ע ס"י
ק"ט ס"ב), כי בעוס"ר גם סידור קדושין נעשה
הפקר בכמה עירות (בהחל הזה) ואם הרב חינו
חפץ לסדר קדושין להחיר יצמה לשון, כמובן, אז
מדמיון אחד מערב רב ומסדר קדושין ומסדר
מקדש עמו ישראל ועוס"ר חתונה בתפוס ומחלות
ושמחים עליו גיל, או לאותה בוסה, ומה נעשה חס
כך בלית ביומו, ואפשר לריוקאנו להלל הנפשות
א"ש בידו; ומליו בספרים בדרות שלפנינו שה"י
עובין מקנת שהיבם לא יוכל לשון היצמה בנחלת
כעשה ס"י כ"ב כ"ג ים נוסחות שער בעהון ביבם
התחייב ח"ע לחלוק, ולהלוק בלי כסף ע"מ (ע"ז)
ש"ס יצמות ק"ו ע"א במעשה דבת המור דרב
פפה), חלל שפסיו ח"י אפשר לנו כל זה, ולריוס
לדון במה שאפשר:

בב"ל רואים חנו דעות שונות באלם
הענינים, המהרש"ל ז"ל בהבוסה ס"י ס"ה כס
הרלב"ח החמור מלך חש"י בסידר ק' דמיו, וכו'
מושב להסידר נפח חתה, ולא נעשה קלוקל לדורות,
ואעפ"כ בליו סידור חתה דמיו נתפס בכל
תפולות ישראל, וכן גדולי ישראל חנו עמו, וכו'
הרמ"ח (חש"ע ס"י י"ג ס' כ"ה) דעשירי גיס
(היינו להחיר עגונה) חסור לרוב ולהקדש הרבה,
והגר"ח כתב דמקום סובלן להקל חין להחיות,
חל לאסור חס על בעלה לריוק דו"ה; וחמור
ז"ל כל המתיר עגונה חתה מחבלי עין, (היינו
עפ"י תורה והלכה בעלה לו להעמיד חין על
חמור) כאלו בנס אחת מחורבות ירושלים תיב"ח,
ואפשר אחר התמונה המעליבה בחלתי חן בענין
הזה ים יסוד ואופן לבקש עלה עפ"י ד"ת דעת
רכותיו בעלי הש"ע ים להמליך חן, דברי החסיד
בעל חו"ל ז"ל בכתב בהקדמה בלי, ונדרתי
דברי החומר; מן החירות, בלא הדפס להסדק,
כלומר בנס זה אחד מן הסודות;

ובכן כל הענין הזה, חסר חנו דן עליו
כעת הוא חללי בנחית; חנו לי חס חומר חנו לי
חס לא חומר, וחיו יודע חס לקבל בשר על
הדמיוס או על הפרישה, לכן חס ש"י חל הסדוס
ס"ס מחורינו גדולי ישראל חיו ש"חמור גא חות
דעת, הכותב דראבון לב וחילל בלית עמו ישראל,
צ"ב מאקאווסקי ח"י מע"ל ישאפאל והגליל

לכבוד חותמי וקוראי השע"ת ה' עליהם יחיו!

הנה בקבלם החבורות מהשערי תורה שהגני מתכבד לשלוח מדי צאתן לאור, בטח יראו נכון עד כמה נחוץ עתה תוצאת השערי תורה הגוסד ע"י כ"ק אאמ"ר הרב הגאון הצדיק זצ"ל שהגני המו"ל בעזה"י, ואת התועלת המרובה אשר יביאו מוסדים נעלים כאלה לתורה ולכל לומדי' והוגי' בזמננו אלה, ומי מהקוראים והחותמים הנכבדים שהתורה נר לרגלו ואור לנתיבתו, לא ידע את חובתו הקדושה לבוא לעזרה למוטר הנשוא עליו דגל התורה, ומי מהם לא ירגיש גודל מצוה זו עתה בתור מצוה שהזמן גרמא.

השערי תורה היא אכסניא של תורה, ובית ועד לחכמים, בו יתאחדו ויתאגדו כל לומדי התורה הרחוקים במקום וקרובים ברוח, וישאי ויתנו בחבורה, בבירור השאלות הקשות והחמורות המתחדשות בכל יום בכל עניני דין ודת, ובהבנת דברי חז"ל הצריכים ביאור, זה שואל וזה משיב יתבררו ויתלבנו הדברים היטב לאמיתתה של תורה.

השע"ת מפץ ומשמיץ לרבים ציצים ופרחים שונים מכל אשר יתחדש מדי יום ביומו בבית מדרשם של כל לומדי תורה, וגם גלוו לו בכל פעם הוספות שונות רבות הערך בכל המקצועות שבתורה.

השע"ת ישתמש בתור "בית אוצר" ומקום מפלט בעד גליגות כתי' מאת רבני וגאוני קשישאי ז"ל שלא יבואו לאבדון ח"ו.

השע"ת הנאמן ת"ל בכל ארצות תבל, ועולה על שלחן של כל לומדי תורה, בו יכול כל מחבר ומו"ל להודיע ולפרסם שם ספרו החדש שחיבר והו"ל, ולהפיצו ע"י למדינות היותר רחוקות.

אך מאד געלב הדבר שרבים מהחותמים אף מחובבי תורה ושוחר"י יתירשלו למלאות חובתם לחזק השע"ת, ולא יעלה על זכרונם, ויעכבו המשלוח בעד החבורות שעלו לי בכסף רב ונשלחות להן ברוב יגיעה ועמל.

וכן מאוד דאבה נפשנו שבזה מרפים הם לנו ומפריעים אותנו בעבודתנו עבודת הקודש ואין לאל ידנו להו"ל השע"ת תמידין כסדרן מדי חודש בהדטו, ולהדפיס ולהו"ל כל הכתי' והחידושי תורה יקרי ערך הנמצאים ח"י.

ואי לזאת הגני פונה בזה לפניכם בקול קורא לעזרה, אזכירם ואבקשם בזה לשלוח כ"א הסכום המגיע לנו ובוה על משמרתנו נעמודה בעזה"י להו"ל השערי תורה כראוי לכבוד התורה ולומדי'.

המו"ל ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.

קובץ שאמות ותשובות, חידושים וכיאותים בהלכה ואגדה
מאת רבני יחזקאל וזמננו נ"י

הרב יוסף ראזען נ"י (דווינסק)	הרב רש"י הלוי פייגענבוים נ"י (לאקאטש)
הרב אברהם מענדיל שטיינבערג נ"י (בראדי)	הרב אברהם הלוי עפשטיין נ"י (סאקאלי)
הרב אבא דוד גאלדפין נ"י (מאסקווא)	הרב שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)
הרב מאיר יהושע ראזענבערג נ"י (לאנג-ברענטש)	הרב יעקב גורדאן נ"י (בערנסטא)
הרב אברהם מושעל נ"י (לונדאן)	הרב שמואל אהרן נ"י (לובאווא)
הרב מאיר זאב סמאלאטינסקי נ"י (סעמיאטיש)	הרב אשר זעליג מיטערפעל נ"י (פרוסקראו)
הרב יעקב אלטר בריזמאן נ"י (לאפי)	הרב מאיר רובין נ"י (סאסנאוויץ)
הרב משה אהרן פעלדמאן נ"י (קורעניץ)	הרב יהונתן הלוי אייבעשיץ נ"י (וואלאמין)
הרב שמעון פארזענעווסקי נ"י (יוזפאף)	הרב יעקב רינגעל נ"י (הוסאטין)
הרב פנחס זעליג שווארץ נ"י (קליינווארדען)	הרב שאול משה מאהילער (דזשאנקי)
הר"ר יצחק פאצינאווסקי נ"י (זאווערציע)	הר"ר יעקב קרינפיש נ"י (אנטווערפן)

שפתי ישנים: הג"מ יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל (ווארשא)

מודיעה רבא לאורייתא: מודיע כזה שבהשגות הנפון במדינה וחיל וכל כל מחבר וחיל להציג
מודעות ולפיכך ספריו שחבר וחיל, ואיזה יקבלו הועלת מרובה - כן נכונה השערה לבוא במזל עם
המחברים ליד הדפסת ספריהם, ואיזה יפיקו רצון מיופי ההדפסה והגיה הסדוקה.

המחיר לשנה: (במדינה) 12 והבזים, (אמריקא) 3 דולר, (אנגליא) 15 שיללינג. בערך זה להציג
ארבע שנה, מחיר מודעות (בעניני ההורה והיהדות) כבכל העתונים.

מסור בדפוסו של ר' חנוך העניך מאלבאן, בפרימקוב.

י"ל בעזרי' להגדיל חורה ולהאדירה
העורך: ישראל איסר בהנאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל
האדריסה להסערת: I. Feigenbaum, Warszawa Muranowska 4, m. 30.

המחברת ה' - (שנה י"ז) ווארשא, סיון-חשוון, ה'תרפ"ו. (Czerwiec-Lipiec 1927). № 5-6.

ב"ה לאקאמיש סי' א' (הערות בשע"ת).

(א) בשע"ת (שנה י"ז חוב' ב' סי' ז') שאל אם מותר להסתפק עם יסורים חסודים לחליט ברחיט שיש חשש שיעברו גם בשו"ע, ואם מוטיל הנאי שימנה שאינו משהתק רק ליומם החול: "תשובה": ודאי אם איננו נלכך לו כדי חייו ויוכל למצוא פרנסתו מחקולא אין לכנס עם חסודים להתחילה ולהיות כחסייע ידי עו"ט, אבל אם דחיקא לוי בעתא יוכל להתנות מהחלת העבד עמו וכ"כ בשו"ת בית היוצר סי' ז' והובא בס' אי"ח סי' רמ"ה אות ב' יע"ש אופן החלוקה והנאי שימנה ואקלר אעפ"י שיש להאריך בזה הרבה, ומה שיליח מפני מ"ע ולזה לי"מ הנאי ע' ביו"ד סי' ש"פ בפת"ש סק"ז בשם חשו"ר ראניח ים להקל ע"י פרוסום והיינו שיכתוב כך בשטר השותפות הנאטריי שאין לו חלק בשבת:

(ב) שם (בס' ט') בחיורן דברי רבינו הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' יסודות מהנכה ד' להלכה ו', כבר קדמו המנ"ח מזה רל"ז אות א' יע"ש וכן הן הדברים אלא שכ"ח הביא מעין דוגמא הא דהב"י בחו"מ סי' ר"ה לגבי מקריקין והמנ"ח הביא מס' שפ"ח דאם אנסוהו בא"זה אונס והרואה ממון חבירו ועי"ז גילל חייב לשלם כמו נדרף שסיבר הכלים, אבל אם אנסוהו להראות ממון חבירו פטור יע"ש שהאריך וכתב אח"כ וז"ל והנה לעיל גבי אונס כהב הר"מ כו' אם עבר ולא נהרג אין עונשין אלוהו כו' וגבי חולה כתב דאם עבר עונשין אלוהו ולכאורה מה חילוק יש אך הן הן הדברים אשר כתבתי כי כמו נדרף שסובר כלים חייב בכל ענין ואם אנסו על ממון חבירו אי"ח כו' אי"כ באנסו עה"ד הזה לעבור ס"ל להר"מ דזה נקרא אונס אבל בחלה דלא נאנס על הדבר רק הוא מזיל עמו בעבירה חייב עונש וכי"ס כולל"ד ברור ע"ש: ורהבה לענין שאר עבירות שגורחין מפני פיקוח נפש נסתפק בספר משנה חכמים והובא בפת"ש יו"ד סי' קנ"ז סק"ב אי דוקא באונסין אלוהו שיעבור על העבירה ואל ירגונו, אבל אם באים עליו להורגו מחמת איוה דבר ואינס באים לכופו לדבר עבירה לא האמר לו להזיל עמו בזה שיעבור עבירה וסי"ס בפת"ש שלא העלה דבר ברור ובפת"ש רמז לע"י בעי"ז סי' קע"ט סק"ד ובהפלאה כתובות י"ט בחור"ה דאמר מר, והנה העי"ז כתב דבריו גם בסי' קנ"ז סוף סק"ז וז"ל בסי' קע"ט סע"י ז' משמע דאם הללה נפשות חלו שיעבור עבירה אחת מעמו עי"ז חבוא לו הללה מותר לעשות כן עכ"ל, ובעין לשון זה כתב גם בסי' קע"ט סק"ד וסי"ס כמו הכא שעי"י שיעבור על לאו דחיבר חבד מזיל עמו עכ"ל: וצריך ביאור מה בין זה למתקרא באיסורי אכילה דג"כ הללה עי"י העבירה שאוכל מאכלות אסורות גו"ט או אפי' חלב ודם שהם מחויבי כריתות ומותר משום פק"כ ומאיוזו כבדא היה עולה על דעתנו לאסור טפי לחבר נחש ועקרב כדי להזיל עמו, ואם מר הכבדא ה"ל נסתפק במשנ"ח דאפשר שאני אם אונסין אותו לעבור מאונסין אותו ליהרג והוא יכול להזיל עמו עי"י עבירה כיון שאין אונסין אותו לעבור, אי"כ בעלת היסור רפואה עי"י איסור שהרי כל חולה אין אונסין אותו לעבור: וגראה דיש כבדא לומר דדוקא חולה שכבד הוא בסכנה שאם לא יאכל האיסור ימות, וכן בכל דבר שכבד בזה הסכנה על האדם אמר הכתוב ומי בזהם ולא שימות בזהם, אבל כה"ג להזיל עמו שלא ישכנו נחש ועקרב עי"י עבירה דעדיין לא בזה הסכנה כי הנחש טרם נשכו, וב"ד דדוקא להתרפאות עי"י איסור אחר שנושך מותר כמו להתרפאות אחר שחלה, משא"כ לעשות איסור שלא יחלה ולא הותר, קמ"ל דגם זה הותר והיינו דאמר אב"י בכריתות ג' ה"י מאן דבעי לזיומדי וצבורא אסור, ואי אחי בחד"י שרי, וקמ"ל דשרי להזיל עמו שלא הבא הסכנה, והשתא אין זה ענין לספקו של המשנ"ח ה"ל כמובן, דשם עי"כ כשבאים להרגו ה"י כבדא הסכנה עליו ומה מקום להסתפק בזה והרי כל חולי איננו אונס האדם לעבור עבירה ואפ"ה שרי, אלא כגראה מלשון הפת"ש שהעתיק מהמשנ"ח שכבד וז"ל,

או לא שאל, כיון דקיי"ל דאל"ד בטומא דפני פקו"נ ואף הפק פקו"נ משום דכתיב וחי בכם מה לי אונס הבא לו משמים ומ"ל הבא ע"י אדם כו' עכ"ל, שספיקו הוא דאפשר י"ל לחלק בין אונסו משמים דהיינו בחלה ובין אונס הבא ע"י אדם, אבל לא כחב דאפשר חלה כבר שאני ממה שבאים להורגו דמיקרי עדיין לא באה הסכנה, דו"א דודאי כבר הוא בסכנה, וליד להא דנחש רודף אחריו ועדס הגיע אליו, אלא דס"ד דע"י אדם אם אינו איננו ע"ל העבירה חייב לקדש ש"ש בכל העבירות ולא יציל עולמו בעבירה שאין האדם איננו ע"ל וצ"ע בנוף הספר מנח"מ ואכמ"ל:

הק' שלום יוסף הלוי פייגענבורג חומ"ק הג"ל.

ב"ה לאנג-ברנטיש (אמריקא) סי' ב' (המשך מחס"ז חוב' ב' סי' ח').

(ד) מ"ט חילוק הקלה"ח מה שמילק בסי' ער"ה דבהפקר בעינן דוקא ליצורין נראה וכן גם לפי דבריו ולא מטעמ' מזה דשלא בליצורין לר"ך שמירה ובהפקר ל"ש זה בדרכה שס' מרן הקלה"ח דו"א לפי דבריו דבהפקר בידאי ממילא קני אלא הטעם משום דלא עדיף קנין אגב מחזקה דהא הגמ' מדמה אגב לקנין חזקה לשיטת רש"י בקידושין כ"ז ודוק, דגם בחזקה בהפקר לא קנה כי"א לוחי שדה בלבד וכשמפסיק מילד לא קנה וכדאיתא בסי' הג"ל, א"כ ממילא בהפקר אי נ"מא שנקנה אג"ק אי הוה ליצורין בחזקה הוה כאילו בזה בדרכה הסמ"ע בסי' זה סק"ג דחשבינן המטלטלין שט"ג הקרקע כאלו הם מנוף הקרקע ומחזירים אולם אבל כשאנו ליצורים הוה המטלטלין כשדה שאינה סמוכה וכדכתיב רש"י בקידושין כ"ז ע"ב בד"ה ע"ש א"כ לא קני כשאנו ליצורין, ומהתמאם שלא נחית מרן לזה, דזה לפט"ד ברור ופשוט: רא"כ לפי דבריו י"ל לכל השיטות דהפקר נקנה אג"ק, ויש לי להוסיף ראי' לדברי מרן דהפקר נקנה אג"ק מנמ' ב"ק י"ב דהביא ר"ג ראי' דעבדא כמטלטלי דמי מהא דמי אבימי פרוצול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלין נקנים ע"ס הקרקע ואינם נקנים ע"ס העבדים ע"ש, והנה מהא דפרוצול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים בודאי אינו ראי' דעבדא כמטלטלי דו"ל דאפי' אי נ"מא כמקרקעי מ"מ כיון דמחוסר ראי' נזכיר אין כותבין פרוצול עליהם דרפ"ה"י וחדע דלמ"ד עבדא כמקרקעי דמי בודאי לא יחלק על המוסר דאין כותבין פרוצול אלא על הקרקע (בשביעית פ"י) ומשמע דוקא קרקע והדמי להו כגון ט"ף נקוב שיוק מן הקרקע אבל עבדים בודאי לא, ובודאי דהרא"י הוא מן מטלטלין נקנים ע"ס הקרקע ואינם נקנים ע"ס עבדים, ואי נ"מא דהפקר לא נקנה אג"ק אינו ראי' דלעילם נ"מא דעבדא כמקרקעי דמי והבא מ"רי במטלטלין ועבדים על הפקר, (ועי' קידושין כ"ג ע"ש) וכן קרקעות ומטלטלין ובהירות אגב לא מלי קני ורק מחירת חזר ולכן החזיק בקרקע קנו מטלטלין משום חזר (ועי' ברא"ש פ"ק דב"ק כוסי' י"ד) אבל בעבדים לא קנו מטלטלין משום דהוה חזר מהלכת וחזר מהלכת לא קני וכדאיתא שם דף הג"ל אלא ע"כ ל"ל דהפקר נקנה אג"ק ואי נ"מא כמקרקעי דמי נהי דלא קנה מחירת חזר מ"מ ליקני מחירת אגב ור"ג לא ס"ל כה"ו כדרא שבנמ' שם דיהי' באגב נ"מ בין מקרקעי דמידי ובין מקרקעי דלא מידי ובע"כ ל"ל דהיי' ס"ל דאל"כ אין ראי' בכל האופנים ודוק:

(ה) אמנם לדעת הש"ך בסי' קל"ח בסק"ז ובסי' ר"ב סק"ג דהיכא דחזרו ומתנוחז באים כאחד אינו קונה בחירת חזר אלא בחירת אגב ע"ש אינו ראי' כלל דאי ס"ד דמיירי בהפקר ובהירות חזר גם בקרקע אינו קונה מטלטלין אלא ע"כ בחירת אגב קני להו ולא מיירי בהפקר, אבל לדעת הש"ך יש לנו ראי' אחרת דהפקר נקנה באג"ק הוא הרא"י שהביא מרן בסי' ער"ה סק"א מהא דקונים בתים בחזקה בנכסי הגר והוא מטעם אגב, אלא דמקן דהא שם דהוה מחירת חזר, אבל לדעת הש"ך הג"ל ע"כ הוא מטעם אגב וצ"ע בדברי מרן

(ו) ודברי הש"ך הנ"ל דאמרו לידן נ"מא בה מילתא, דהנה מרן הקלה"ח בס"י קל"ח
 סק"ב ונסי' ר"ב סק"ג וכן רבינו הרמ"מ בעל הנתיבות בס"י ר"ב סק"א וכן המ"א כולם
 תפסו והשינו את הש"ך מבמ"ק בגמ' מניטין ר"פ הורק דאמרינן שם גיטו וחזירו באים
 כאחר, וכן מה"א דר"ג וקניס ב"מ ד' י"א דמקומו מושכר לו וכן משוד כמה סוגיות דמוכח
 דאמרינן דחזירו ומהנהו באים כאחד ולא כהש"ך, ועי' בדברי הרמ"מ בעל הנתיבות ס"י
 ר"ב סקמ"א שדחק מאוד ליישב להליל אדוניו הש"ך ז"ל משיני אריות ע"ש: אבננו לפע"ד
 מלאמי כך להש"ך ז"ל דגם מאור עיניו רש"י ס"ל כוונתו והוא דבניטין ע"ז ב' גבי ההוא
 שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביהו וכו' וזלו אמרו ל"י לקניי' ניהלי' לההוא דוכתא וכו'
 ויזיל חיבו ומיחוד והפתח ומיחוק ב"י דתנן נעל גדר פרץ כ"ש הרי זו חזקה וכו' ע"כ
 היטב הסוגיא, ורש"י בד"ה הרי זו חזקה כחב' הרי"ז חזקה לקניט שאין המוכר יכול לחזור
 בו דהשתא קא יתיב לה חזר וגיטא בתוכו ותנן נכסים שאין להם אחריות נקניט ע"ס נכסים
 ש"ס להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה ע"כ, הרי דדעת רש"י שמטעם אגב קנהה הגט
 וממנו עליו הרמב"ן והרשב"א והר"ן דאי מטעם אגב ל"ל דוכתי' הא אגב לא בעינן ליבירין,
 והר"ן מסיק דאגב לא מהני בגט משום קרא דכתיב ותנן בידה או בחלירה ע"ש ובאמת
 דברי רש"י תמוהים אמאי לא פירש משום חלירה (ועי' בפ"י מה שה"י ודבריו קשה להבין),
 ונראה דרש"י ס"ל כהש"ך דחזר ומהנה אינן נקניט כאחד, רק לשלל גבי חלירה דבאמת הא
 גוף החזר שלה רק בעל מהקנת רבנן אכיל פירות ומדאורייתא החזר שלה בודאי אמרינן
 גיטא וחלירה באים כאחד, והוא רק סילוק רשות בעלמא וכן ביד דעבד דהתם הוא רק סילוק
 רשות בעלמא, לכן אמרינן דקנהה מטעם חלירה, ול"ה חלירה ומהנהה באים כאחד, משא"כ
 הכל דהחזר שלו והוי חזירו ומתנהו באים כאחד זה לא קני' בחזרת חזר ולכן פירש"י
 מטעם אגב, וא"כ לכאורה מזה סיעתא להש"ך, ותימי לי דאחרי שחדשתי זאת מלאמי להנ"ל
 בעל חמ"ס ה"מ ס"י ס"ו ככתב בדברי אלא שדחק שם מאוד להרץ סוגיא דמקומו מושכר
 לו לשטת זו: רק עדיין לא פלטינן מקושיה הפ"י על רש"י דבניטין כ"א כהא דאמר רבנן
 התם כתב לה גט ונהנה ביד אחר כו' דפירש"י התם מטעם חזר ע"ש, וזה קושיא גדולה,
 וגם מפשטות הסוגיא מביא ג"כ מדין חזר מדמסויס גיטא וחלירה באים כאחד, וגם קיב"ט
 הר"ן הא ותנן בידה כתיב ואגב לא בידה הוא, וגם קשה קושיהם דאי מטעם אגב אמאי
 בעינן דוכתי' דהא אגב לא בעינן ליבירין ועי' קלה"ח ס"י זה סק"ד דכל אלה לא מהורן
 בהנ"ל: לבדך נראה לפע"ד לומר דבר אמיני בעוה"ק"ח בכוונת רש"י, דבמחל"ת כולם
 לא ירדו לעומק דעת רש"י דודאי גם רש"י ס"ל דכלא ידה או בלא חלירה לא מהנהה
 באגב בלבד דהא ותנן בידה כתיב וכסברת הר"ן, רק דרש"י ס"ל כדעת רוב הפוסקים
 האחרונים דנשי קנין להגט ומרוויחו בעינן שיבא הגט לרבותה ותקנה את הגט ולכן שפיר
 פירש"י דהן אמות דגיטא וחלירה באים כאחת, והיינו דהגט עושה שיבא החזר חלירה ומונה
 הגט בחלירה אבל כמה קנהה הגט דיהא הגט עושה חלירה דמטעם חזר לא קנהה משום
 דגיטא וחלירה באים כאחת, לכן פירש"י דהגט קנהה בחזרת אגב ואז כיון דקנהה הגט
 בחזרת אגב נעשה גיטא וחלירה כאחת ומונה הגט בחלירה ושפיר בעינן לתרוויחו לעט
 אגב כיהי' נקנה הגט משום דע"י חזר לא נקנה הגט, לה כסברת הש"ך ובג"ל ועי' קניה
 הגט באגב נעשית בזה חלירה והמעין היטב בדברי רש"י וראה מפורש שרש"י כיוון לזה דלחכי
 נקט חזר ואגב ודו"ק היטב, וזהו א"ש כל הקושיות שהקשו עליו הראשונים וגם לא קשה זוגינן
 כ"א הנ"ל דהא באמת גם רש"י מודה דבעינן חלירה ומוכרחים להכריח דגיטא וחלירה באים
 כאחד, ומה שלא פירש"י התם גם לסברת אגב סו"ק רש"י על ס' הורק דשם שיקרא מילתא
 דרבא דאיתא בגמ' דרבא כי קאמר אהאי מעשה אמרה ועי' היטב בזה כי זה בעוה"ק"ח אמת וברור:

1) אבר מ'מ נלפס"ד דאין מזה רא"י להש"ך, דאפשר דרש"י לא אחר כן אלא דוקא
 גבי גט מושב דחלז דנט אחרבי מידה ומתורם יד ולא מתורם שליחות ובודאי בעינן דומיא
 דיהה כדאיתא בגימ' הגיל ובהזורק דף הגיל, ויד שקנחה הוא מהחלה ידה וחלצה ואח"כ
 בא הגט וכדאיתא בגימ' שם נהי דקי לי' לנעשה ידה ידה גופא מו קני לה, ולא מצינו
 ידו וגימ' באים כאחת רק ביד דעבר והם לא אפשר אלא כהכי ואין דנין אפשר משאי
 אפשר ורבא לא יליף ההם מעבר רק כדברא זו דנחמיה הגט נעשים יד דעבר והיינו ידו
 וגימ' באים כאחד, אבל קני חזר הא לא יליפין בגמ' רק מיד דאשה והם קדם היר
 להנחיה, וא"כ דומיא זה בעינן חלצה שהיא מהחלה חלצה ואח"כ הנחיה או קונה החזר
 את הגט משא"כ כשהנחיה הגט וחלצה באים כאחת לא קנה חזר את הגט אצטריך לסברה
 אגב, אבל בממונא דחזר דנברא משליחות אחרבאי ובשליחות בודאי מצינו דיכול להיות
 שליח וקנין ביחד כגון צותן חסד לחבריו ואמר וכה לפלוני דנעשה שליח וקנין ביחד דקיי"ל
 דאין יכול לחזור ואי חזר מטעם שליחות בודאי הכבדא נחמה דיכול לבא חלצה ומתנתו
 כאחד וא"כ אין רא"י מרש"י מנט לממונא והו' נראה ברור ודלא כקל"ה"כ כי קלי"ה סק"א
 דכתב הדין מזה ע"ש והוא המנהיג דלא כהחמ"ס הגיל שהביא רא"י מרש"י הגיל
 להש"ך וז"ל לפי דברינו (ועי' בהשו' חמ"ס ה"ח"כ ב"י קי"ז) ולפמ"ש בדעת רש"י אין על
 רש"י שום קושא עליו ממה שהקשו האחרונים על הש"ך דבממונא יל' דרש"י מודה דחלצו
 ומהנחו באים כאחד וכנ"ל: ברם לפש"ד נראה ליישב דברי הש"ך בפשיטות שלא יהי' עליו
 שום קושא, לפי"מ שגדייק בדברי הנחיה מקובצת שהביאו מן הקלוה"מ בס"ק הגיל בזה
 דחק מלה בגל ובכוחה יין והקשה דליקני' לי' חלצו לבטל הגל וז"ל ובחוס' חילוניות
 חלצו דלא אמרינן חלצו כל אדם קונה לו שלא מדעתו אלא שהחזר הי' שלו קודם לכן
 שבהא המליאה לתוך החזר, אבל היכא שאין החזר שלו לא קניא לי' חלצו ומה"ט נחא הא
 דבטי בקידושין אי בטי ליבורין ומאי בטי ליקני' לי' חלצו אלא ש"מ דלא קני לי' חלצו
 אלא כשהחזר שלו בשעה שהמטלטלין באים להחזר עכ"ל והו' בדברי הש"ך עכ"ל מן,
 וכאשר נדייק בדבריו בהש"כ דלא אמרינן חלצו ש"א קונה לו שלא מדעתו אלא וכו', הרי
 חזין מפורש דכ"ל להשטמ"ק דדוקא בחלצו שלא מדעתו והיינו שלא הי' כוונה לזכות בזה
 שבתוך החזר (כחוספות ב"מ י"א ד"ה הינו וע"ש במש"כ ומיהו זה נוכל להרך דמהנינן הוי
 מושב דנחמין לזכות בו דאמר וכתב לי וכו' ע"ש) או אמרינן חילוק זה בין הי' חלצו קודם
 לכן ובין היכא דחלצו ומתנתו באים כאחד, אבל היכא דהוי חלצו מדעתו וכגון היכא
 דאמר שחובה לי חלצו בודאי אין ל"מ בין שקדמה חלצו למתנתו או בחלצו ומתנתו באים
 כאחד ולעולם קני ולשיטה זו אין שום קושא כלל, דבכל המקומות שהביאו להקשות מיידי
 בחזר מדעתו שהיו להם כוונה לזכות בחלצו, ולא דחוקה היא שדעת הש"ך הוא ג"כ
 כשיטה זו, וכוינת הש"ך הוא דדוקא בפני המקומות שהביאו בס"י קל"ה ובס"י ר"ב כמיידי
 שלא היו להם כוונה לזכות בחזר המטלטלין רק שהי' חזר וכה להם שלא מדעתם בזה
 כתב הש"ך דוקא שהיא חלצו קודם, אבל בחזר מדעתו כשיודע ומכין לזכות בזכות החזר
 את המטלטלין שבתוכו אפשר דגם הש"ך יודה דאמרינן דחזר ומתנתו באים כאחד, וכן
 נראה להורות שיטה זו כיון שאין שום סתירה לה מן הס"ס ומקורה מן הראשונים:

ב"ה בראדי ב"י ג' (ש"ת בדין עגונה דאיתחא).
 החיים והשלום לכבוד הרב הה"ג החריף ובקי שלשלת היחוס
 והמעלה כש"ת מו"ה ב"ה ברובין ג"י אבדיק באבנאווין.
 (א) שאלתו ע"ד העגונה וכו' (עי' בשע"ת חוב' ג-ד ב"י ח') לנכין הניעני, והנה

מש"כ אם הערל חשיב מסלית לפמ"ש בק"ט סי' קפ"א דכל שהעכו"ם מוריע מיהם פלוני מקרי מחטין להעיר אפילו שלא בב"ד ע"ש כבר כתבתי בזה בתשובה מהשו"י ברכת יוסף (סי' כ"ו) שכתב דמקום עיגון יש להמך ע"ד בן לב הובא בק"ט (סי' ח' וכו') מ"ה וכו' (מ"ו) שזה הוא מסלית ע"ש ובק"ט (סי' רע"ג) עוד יש לזרף בזה מ"ש בהשו"י הרי"ם (סי' ד') מפסקי מהרי"א סי' רל"ז (גראה ש"ל סי' קל"ט שסס נמלא זה בסוף התשובה ע"ש) שכתב במחקרין להעיר לא גרע ממ"ס שאל"ם דמחטין להעיר יש מ"ד גמ' דשרי ובמשאל"ם ליכא מ"ד להחיר לכתחילה ולכך גם במחקרין להעיר אם נשאת לא הלא ע"ש וכתבתי בזה הרבה בתשובה וא"כ גם אם מחטין להעיר ליה רק איכור דרבנן כמו במשאל"ם א"כ בזה דעת מהריב"ל שזה מסלית בודאי יש להמך עליו במקום עיגון דליכור דרבנן, וגם בפשיטא לפמ"ש הרמ"א (סי' ט"ו) דבאיכא אומדנות מוכיחות שנות כגון גמ' זכרו כבר וכמ"ס הנה"ד בס"י קל"ט (דמקור דברי הרמ"א הם מהה"ד הל') בזה מוכי הנה"ד העכו"ם אפילו ע"י שאלה לענין אם נשאת לא הלא וע"י בתשו"י פרשת מרדכי (סי' כ"ט) ע"י שאלה הוי מחטין להעיר וא"כ באומדנא דאבד זכרו אף במחקרין להעיר אם נשאת ליה ובג"ד דאבד זכרו כמה שנים הדין דאם נשאת ליה וליה רק דרבנן בודאי יש להמך ע"ד מהריב"ל דזה הוי מסלית כנ"ל וע"י בבאה"ט (כוס"ק נ"ד) בשם הט"ז בספק אם היה מסלית ויש אומדנות המוכיחות יש לנו לילך לקולא ואמרינן שהי' מסלית אפילו לכתחילה, ובג"ד הוי ג"כ קיבור דברים וכמ"ס כבודו מהנ"י"ב דלאו דוקא לפניו הוי ק"ד הי"ה לאחריו חשיב ק"ד וגם ק"ל דלא בעינן ק"ד ואין להאריך בזה: ובה"ה שיש לחוש בזה מדעת הרמב"ם והובא בש"ע דגוי מסלית לא מהני ככתב וכבר הארכתי בזה בתשובה השנייה בזה שפסק הה"מ דברי הרמב"ם דכתב נכרי ל"מ אפילו במסלית שאין דבריו מוכיחים וע"י בבית מלך ובהשו"י פרשת מרדכי סי' פ"ה וע"י בפ"ח סי' ג' ממה"ל דבק"ד מהני מסלית אפילו בכתב ובתשו"י הרי"ם סי' ד' כתב שמואחר שהמ"מ כתב רק בדרך אפשר ולמקד הב"י פשיטא לי' דמהני יש להמך על הב"י ע"ש והגם לפמ"ש הט"ז אור"ח סי' ר"ב סק"ט דגם היכא שכתבו הפוסקים לשון אפשר י"ל דלא נחטונו לספק רק טוברים כן וכ"כ בהשו"י פרח מטה אהרן (מ"א סי' ק"י) אמנם בח"מ (סי' ע' ס"ק ל"א) כתב כיון שהח"ה כתב דרך אפשר לא במקד הסוג"ע ע"ז למעשה ע"ש וע"י בתשו"י מהרש"ם מ"ג סי' ל' שהביא הרבה בקיאות בזה וע"י עוד בשו"ת חפצות לבי סי' כ"ב שהאריך בדברי הה"מ וכתב דדוקא במולאו כתוב בשער ל"מ מסלית ע"ש בטעמו אבל אם כותב אגרת במסלית וגראה מחטין שהוא מסלית מורה הה"מ שמהני ע"ש שכתב עוד דהרשב"א נחלק על הר"מ ובש"ע הביא דעה הראשונה בזה ורמ"א רק כתב יש להחמיר היינו שלא במקום עיגון אבל במקום עיגון ודאי דיש להחיר וגם בזה שהכתב הוא בלא ק"ד כבר כתבו הפוסקים להקל במקום עיגון וע"י בפ"ח (סי' ל"ב) ובתשובה כתבתי בזה הרבה וא"א לי להאריך כאן וע"י בשו"ת ד"ח (מ"א סי' ל"ט):

(ב) רבי"ש כבודו מנה"ד סי' קל"ט כיון שנאבד זכרו הוי אומדנא דמח' דברי הה"ד דרש"י כ"ו וע"י בתשו"י פרשת מרדכי בענין אומדנא וכתבתי בענין זה בזה השניות ואין להאריך ולכפול הדברים כאן רק בל"ז כבר כתבתי דבכתב הנכרי מהני מסלית אך דא עקא ללאורה דהנכרי לא הזכיר במכתבו מענין הקבורה כלל ובמלחמה קי"ל דנשי למימר וקברתיו והיכרת שמו לא מהני בזה במלחמה כמבואר להמעין היטב ובתשובה הבאתי מתשו"י מהרש"ם (מ"ג סי' ל"ב) שכתב מהשו"י מהרש"ם (סי' קס"ה) דהיכי דמכירו וקראו בשמו במלחמה א"ל וקברתיו וחכם אחד השינו בזה דבמהרש"ם מ"י"ר שלא בשעת מלחמה אבל במלחמה לא גיינו בשום פוסק לחלק בין מכירו או לא מכירו ואני כתבתי דבהשו"י

השני מהרצ"ר שמואל מציאר דאף במלחמה מהיר ע"ש בחור דבריו שכתב וז"ל איך צניד ליכא למימלי שאמרו מה שאמרו הרוואים צדדמי אשפי דהוה במלחמה לפי שמאחר שהזכירו בשם ידוע כו' ע"ש שוב מלאהי בחשו' מצי"ט (ח"ב דפוס ווינליאה כ"י מ"ט) כתב וז"ל והארכתי בזה מפני שהייתי מי שהחיר צניד דהוי משאלים בלא קברתיו מפני שהזכיר שמו כמו שהירץ המ"מ ולא דק והוא עטות כי לא חילוק מ"מ הזכרה השם אלא בעדות של מסלית דליכא למימר שאמר צדדמי אבל היכא דאיכא למימר צדדמי כי נ"ד בין ישראל בין גוי מסלית ל"ל קברתיו בין לדעת הרמב"ם והר"ף בין לדעת הרשב"א והאחרונים בין הוזכר שם או לא הוזכר עכ"ל: שוב ראיתי בכה"ג וכו' ס"ק קט"ו בהנהגות ב"י שהביא דיעות בזה וכתב שכתב א' הפך יס ליבשה דדוקא ביבשה שהנריך הר"ס נמסלית לומר קברתיו בזה מהני היכי שהזכר שמו בלא קברתיו ולא בטבע בים ל"מ הזכרה השם וזכירו וצעי רק קברתיו ע"ש ואיך צניד הא ליכא קברתיו, אמנם בזה איכא דיעות רבינו שמחה ור"י נתן וראב"י שהביא המרדכי והוצא צדדמי אשפי"ט נ' דס"ל דעכ"ס המסלית ה"ל שיאמר וקברתיו א"כ י"ל דאיכא ס"ס להחיר דבנוף הדין אס צעיין שיאמר וקברתיו צעי"א במלחמה כיו איבעיא דלא איפשיטא ודעת הראב"ד ורמב"ן דליכא שיאמר וקברתיו ואיך איכא ס"ס ספק שמה לא צעיין במלחמה לאמירת קברתיו ואח"ל דצעי"א קברתיו שמה הלכה כהך דיעות דצמסלית ל"כ קברתיו וע' צט"ו ס"ק ס"ח שהביא מהרש"ל שפסק דצמסלית ל"כ קברתיו ע"ש וע' בחשו' ברכת יוסף (כ"י ל"ג) שמהמחש בסי"ס בזה שמלך הך דיעה דצמסלית ל"כ קברתיו רק שפלגל שם דהוי ס"ס במקום חזקה ואף דבסי"ס דדנא יס דיעות דלא איכפת לן החזקה דמבוס החזקה לא יסתנה הדין מ"מ יס פלוגתא בזה וכבר כתבתי בזה מחמה השוכות אכמ"ל:

(ג) ב"מ צניד כיון שטערו כמה שנים ולא נשמע ממנו כלל איחרע החזקה א"א וכח"ש הפוסקים בזה וע' בחשו' נ"ב כ"י ל"ז ובהש"ב הבאתי כמה פוסקים בזה ואיך ל"ה נדר החזקה ומהני הס"ס וצדדמי הא דצעיין וקברתיו הוא רק מדרבנן דהש"ש צדדמי ל"ה רק מדרבנן וכח"ש המרדכי ומה"ט פסק הר"ס דגם בלא קברתיו אס נשאת ל"ה ואיך צדדמי יס לסמוך על הס"ס במקום דליכא חזקה: ועוד יס לנו דעת המהריב"ל הוצא צפי"ט (ס"ק ל"ג) אס לא אמר העד קברתיו ואיננו לפנינו או בעד מפ"ע ואין הראשון לפנינו הלין להקל ולומר שאלו ה"י העד לפנינו היה מנדר דבריו אף שכתבנו לו שמה ודאי כנון שטעלו ממקום למקום דהש"ב כמו וקברתיו אלא שכתבנו לא חס להזכיר שאינו דבר רשום אלא העד שיחוש להזכירו ואף שהרבה גדולים חלקו על מהריב"ל בזה ע"ש צפי"ט אבל בחשו' יפארת לני החזק צדעת מהריב"ל בעד מפ"ע ע"ש וה"ה בכתב נכרי אמרין אלו ה"י כאן ה"י מנדר דבריו שהיה בקבורה או שטעלוהו ממקום למקום וכבר כתבתי כן בהש"ב באריכות קצת יוה"ר: עוד יס לנו לנרף דעת הב"מ בהש"ב (כ"י ע') במיקל במקום עיגון בלא קברתיו ע"ש בכתב צדדמי וכך קבעתי הלכה למעשה בענונה כל היכי שא"א בעילס ביעיד עוד אחר על אשה זו ואס לא האמין לזה לא תמלא עדות אחרת ותשב ענונה כל ימי' סמינין על מה שאמר פלוני מח בלחוד או גוי מסלית בלחוד ולא מי"סין דאמר צדדמי כו' והלכך לא צעיין קברתיו ע"ש צדדמי וגם איכא דעת הש"ב ח"ג כ"י ק"י שאלה להקל באשה ילדה ודופה להנשא ע"ש צדדמי במשאלים וה"נ צניד דגם בלא קברתיו קי"ל דאס נשאת ל"ה יס לי עוד לדדי היחר וא"א לי להאריך ודי בזה ואני מכניס להחיר הענונה הנ"ל שיצבו צ"ד של שלשה ויחירוה כדת של מורה ואז הנה מותרת להנשאה לכל גבר די תולדין והס"י ילמי משגיאות ומוכה לכין לאמיתה של מורה: אברהם בנחם הלוי שטיינבערג אבד"ק בראדי.

ב"ה הרבאטין סי' ד'

בפרמ"ג או"ח סי' הס"ט בא"ח סק"ג וז"ל וע' שבועות י"א אמרו הקדים לעולה (ר"ל)
 הקדים זכר לעולה קדוש קדוש"ג) הא לנסכים לא ולרש"י המורה י"א ד"ה דהא פירש דוקא
 זכר הא נקבה לעולה לא וא"כ כ"ש עגל חי לפסח דאין חשש דאין קדוש קדוש"ג עכ"ל וכן
 אנה שרש המג"א כס' אעפ"י שהאמת אינו כן כ' המחש"ס דמקדים בהמה שאינה גדי וטלה
 דלמי פסח כיון דלא חוי לפסח אינה קדוש קדוש"ג כמו במקדים בהמה לנסכים: ור"ע
 דבריהם חמוהין מאוד דהרי מפורש בפסחים ל"ז ע"ב דהמקדים נקבה לפסח חרטה
 עד בהמח"א וכן בהמורה י"ט המפרש נקבה לאשש חרטה ואמרינן שם בנמח"א
 מינו דנמח"א ל"י קדושה דמיס נמח"א ל"י קדוש"ג והא דאמרינן בשבועות י"א דמקדים בהמה
 לנסכים אי"ק קדוש"ג כבר כתבו המוס' שם בהמורה דאח"א כר"ס ואף דהרמב"ם בפ"ד
 מספח"מ"ק ה"ז פסק דלא כר"ס ואפ"ה פסק להאי דשבועות דנפדין תמימים חי' ארמו"ר
 הה"ג המפורסם וכו' אבד"ק פראבוזנא שליט"א דהרמב"ם ס"ל כמ"ס החוס' בנזיר כ"ז ע"ב
 ד"ה אכל דדוקא במקדים בהמה לנסכים כיון דלא חוי לשום נסכים מש"ה אי"ק קדוש"ג אכל
 בהקדים נקבה לאשש כיון דחוי עכ"פ לקרבן אחר קדוש קדוש"ג וא"כ ה"ה בהקדים בהמה
 שאינה גדי וטלה לפסח כיון דחוי עכ"פ לקרבן אחר נמי קדוש קדוש"ג וע' רש"י בהמורה
 שם י"ט ע"ב דנקבה לעולה אפי' רש"י מודה דקדוש קדוש"ג וע"כ ל"ל דמ"ס רש"י בהמורה
 י"א דלהכי קאמר רבא הקדים זכר דנקבה לא' חזיא לעולה ול"ל קדוש"ג ע"כ כוננו דרבא
 רוצה לאשמיעין דקדוש קדוש"ג ליקרב' וע' מוס' בכורות י"ד ע"ב ד"ה הקדים ומ"ס המג"א
 אעפ"י שהאמת אינו כן לע"ד טונחו רק אהקדים חטים דלמי פסח כיון דלא חוי לשום קרבן
 מש"ה אי"ק קדוש"ג שוב מלאמי כס' דע"ת סי' ה' ס"ק י"ג בשם הג"ל והשו"מ ואינם לפני
 ומ"ס מחוס' בכורות כ"ז כבר הגיה שם בחק נחן דל"ל והקדושו וא"כ אין רא"י: ורבינו
 אהשל"א חמ"ס הפמ"ג אח"כ וז"ל אמנם הס"מ סובר דכל מין שראוי ליקרב' ה"א גופה ע"ג
 המזבח אף נקבה לעולה קרבה הוא גופה שלמים ודברים אלו מרפסין איגרא דהרי נקבה
 לפסח או לאשש אף שראוי גופה למזבח ואפ"ה הרעה וע' רמב"ם פט"ו ממעשה"ק ה"ה
 ובהמורה כ' ע"א ונקבות היכי מקריבין שלמים הא מכה קדושה דחוי' קאחינן ומ"ס הפמ"ג
 רא"י מרמב"ם פ"ה מערכין י"ל דהרמב"ם סמך אה"מ בפט"ו מומעשה"ק ואף שכתב בהו"ט
 פ"א מערכה מ"ו דאי אפשר לומר שהרמב"ם סמך על המאמר כבר חלק עליו שם בהגהות
 בנ"י ולע"ד י"ל רא"י להבג"י מבי"מ פט"ו ממעשה"ק ה"ה ופ"ד מהרומות ה"י ומב"י אה"ט
 סי' ל' ובי"ט שם סק"ג:

ב"ה זבירצ'ה סי' ה' (חידושים והערות).

בספח"קתי אי' צוילדות קדשים מהני שאלה שוב מלאמי בחמדת ישראל מהרה"ג מו"ה
 מאיר דן שליט"א שדיבר מזה שני דהוי דומיא דבכור דהוי קדושה הבאה מאל"י דל"מ שאלה
 ולא מבעיא למיד ולדות קדשים בהויתן הן קדושים א"כ אין הקדושה מכה גידולי הקדש א"כ
 בודאי ל"מ שאלה ואפ"י אי אמרינן ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים ג"כ דעת החוס'
 בהמורה ל' דקדושתן אין מכה גידולי הקדש רק דגוה"כ הוא דהוי הקדש א"כ הוי דבר
 האסור ולא דבר הנדור ול"מ שאלה ע"ס, וק"ל הא בכל ולדות קדשים אף דל"מ שאלה מ"מ
 יש ענה לאיחשול על האם והולד יא' לחולין כיון דמהאם נפקע איסור קדוש שוב נעשים
 הולדות קדשים חולין וא"כ שוב קשה האך משכח"ל איסור מעילה בולדות קדשים הא הוי
 ה"ס שח' יחשל על האם והולד יא' לחולין, וא"ל דמוקמינן אחוקת' דלא יחשל דכ"ה מ"י
 החוס' בנטיין ל"ג גבי נזיר ע"ס, ז"א לפמ"ס הרמב"ן גיטין ס"ד אהא דקאמר שם האומר
 לשלוח לא וקדש לי אשה ומת השליח בדרך דאסור בכל הנשים שבעולם שח' קדוש אחר

מקדושותי והקשה ז"ל אחי לא מוקמין הקדושות בחוקים פניות ומי כיון שעכשיו אין לנו
 דנין על הקדושות לימ חזקתו לגבי האשה שאנו דנין עלי' עכשיו איכ' הי' כיון שאין דנין
 עכשיו על האם לימ חזקתה לגבי הולדות שאנו דנין עלי' עכשיו וזו קושיא נכונה, וז"ל
 לומר דבר נכון דהנה הגאון מהרי" טנגיל ז"ל בספרו ליונים לחורה כלל כיג חזיה בשם
 כלי יקר עה"ת ס' ממות דהא דיש כח לחכם להחיר נדרים וסביעות היינו מטעם שכל מה
 שהאדם עושה על דעת חכם הוא נודר וע"כ כשהחכם מחיר לו נדרו נעקר הנדר למפרע
 ועיקר כח חכם רק לפי שגדר ע"ד חכמים ע"ש, ומציא שם המרדכי בקידושין דהא דקידושין
 הופסין בח"ל ובגיות וליא אפקעיניהו דבנן לקידושין מיני' היינו משום דאפקעיניהו אמרינן
 דוקא היכא דקידש ארעמא דרבנן וזה כיון דקידש באיסור לא קידש ארעמא דרבנן ע"ש
 ועוד מציא שם תשו' מהר"ם מינץ שפי' הא דאמרינן בקידושין קידש צביאה מח"ל דהא
 לי' אפקעיניהו היינו משום דרב מניח אחאן דמקדש צביאה ואיכ' הא לא קידש ארעמא
 דרבנן ולי' אפקעיניהו ע"ש, ואיכ' בגיד ל"ק כלל הקושיא שחא יהשל על האם וכולד יא
 לחולין כיון דגילהא הכורה וכי תחול לגדור לא יהי' כך הטא ודרשין מינה חולין ב' טוב
 מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר ואיכ' כיון דהוא הקדש בהמה ע"כ לא הקדש ארעמא
 דחכם שוב אין כח ביד החכם להחיר לו נדרו משא"כ גבי הקדש דע"כ לא הקדש ארעמא דחכם
 ארעמא דחכם יכול החכם להחיר לו הקדשו ולי' שאלה ודוק: רבזה יס לישב דברי רש"י חילין
 פ"ט ע"ב על הש"ס דקאמר תמס' אלא בולדות קדשים עסקין, וקסבר דאיסור גיד ואיסור
 מוקדשין ביהדי קאמי וכתב רש"י ז"ל שם על ולדות קדשים וז"ל בהמת שלמים שילדה ע"ש,
 ודקדק החוסן ישועות דה"ל לאוקמי בולד חטאת אע"ג דקיי"ל ולד חטאת ימות מ"מ אס'
 שחטה ומלא בה שליל הרי היא נאכלת כבשר החטאת עלמא אי ולדות קדשים צמעי' אמין הן
 קדשים כדאמר בתמורה י"א ע"א ע"ש, ולפי"ז ניחא דהנה המהרי"ט כתב אע"ג דאמרינן
 אחתע"א מ"מ אס' לא תחורו צי' משום הראשון ועל השני תחורו צו חייב על השני וחורשו
 המפורשים לפי"ז דה"ה אס' משום איסור הראשון הי' ה"ס ועל השני תחורו ודאי חייב על
 השני ע"ש, והנה רש"י ז"ל כתב שם דמתני' מייירי בולדות קדשים והרבותא הוא דלי'ת
 איסור מוקדשין קדים וגיד לא אחי ומייל קמ"ל דתרווייהו ביהדי קאמי ע"ש, והנה לכאורה
 קשה כיון דמשום מוקדשין הוי ה"ס שחא יהשל על האם וינא הולד לחולין ולמ"ל לרש"י
 לו"ר דתרווייהו ביהדי קאמי הא אפי' איסור מוקדשין קדים גמי מני' לחול איסור גיד ואף
 דאחתע"א מ"מ לפי"מ שחידשו המפ' דהיכא דמשום איסור הראשון הוי ה"ס שוב חייב על
 השני ואיכ' הי' כיון דמשום איסור הא' דהיינו מוקדשין הוי ה"ס שוב חייב על איסור גיד
 אף דאחי לבתר הכי, וא"ל כמ"ס לעיל דגבי הקדש לי' כלל שאלה כיון דכל מה דמהני
 שאלה היינו משום דהנודר לא הי' דעתו אלא על דעת חכם הוא נודר וע"כ כשהחכם מחיר לו
 נדרו נעקר הנדר למפרע ועיקר כח חכם הוא רק לפי שגדר ע"ד חכמים וכיון דגבי הקדש
 דגילהא הכורה וכי תחול לגדור לא יהי' כך חטא הא אס' תחורו יהי' כך חטא וע"כ לא
 הקדש ארעמא דחכם ולפיכך אין החכם יכול להחיר לו הקדשו ושוב לי' שאלה ושוב ליה
 ה"ס משום איסור מוקדשין ולפיכך דוקא כיון דתרווייהו ביהדי קאמי לפיכך חלו אבל אי הוי
 אחי איסור מוקדשין משיקרא שוב לא מני' לחול איסור גיד, ז"ל דז"ד בבהמת נרבה אבל
 לפמ"ס החוסן ישועות דה"ל לאוקמי בולד חטאת שוב ליכא חטא בהקדשו ושוב ע"כ הקדש
 ארעמא דחכם ושוב יכול החכם להחיר לו הקדשו ומהני שפיר שאלה כיון דהוי בהמת חובה
 ושוב הוי ה"ס משום איסור מוקדשין ואיכ' אחי איסור מוקדשין משיקרא גמי מני' לחול
 איסור גיד לכך הוכרח רש"י למינקט בהמת שלמים שילדה דזה הוי בהמת נרבה ושוב איכא

חטא בהקדשו ולא נדר ע"כ אדעתא דחכם ושוב אין החכם יכול להחזיר לו הקדשו ול"מ שאלה ושוב ל"ה ה"ם מביס מוקדשין וא"כ דוקא משום דתרווייהו בהדדי קאמי לפיכך מ"ל לחול איסור ניד אבל אי ה"א איסור מוקדשין קדים לא ה"י מ"ל לחול איסור ניד כיון דמשום מוקדשין ל"ה ה"ם ודויק: רבזה מיישב בבילה י"א דקאמר ה"ם שפוט עולם נדבה צו"ש לוקה והקשו המפר' אמאי לא נקט עולם חובה ע"ש, ולפי"ז מיישב שפיר דהנה באמת הקשו המפר' אמאי לוקה הא ה"י ה"ם שמה יחשל על הקרבן וי"ל לחולין ויהי' לזורך א"כ וע' בטורי אבן שם, אך כ"כ דג"י בהמת נדבה ל"מ שאלה כיון דהנדר לא ה"י על דעת חכם ושוב אין החכם יכול להחזיר לו נדרו ול"מ שאלה וי"ד בעולם נדבה אבל אי הוה נקט עולם חובה דאז שוב ליכא חטא בהקדשו ושוב נדר ע"ד חכם ואז שפיר מהני שאלה ושוב קשה אמאי לוקה הא ה"י ה"ם שמה יחשל על הקרבן וי"ל לחולין ויהי' לזורך, א"כ ודויק היטב בכל זה: (המכ"ך יבא א"ה)

ב"ה בערנא ביטודה (אנגליא) ס"י ר' (פ"י חדש בש"ס).

ב"ב (ד' י"ב): אמר ר"י משחרב ביהמ"ק ניטלה נבואה מן הנביא וניחנה לשועים ולמינוקות וכו' הנוקם מ"י הוא דבת ר"ח הוה יתבה בכנפי דאבואה ה"י יחזי קמי' רבא זרמב"ח אמר לה מאן מיני' ב"י בעית אמרה ל"ה בעינא תרווייהו אמר רבא ואנא בחרא ע"ש וכל הבא לתוך מאמר זה יתבה! א) א"כ י"ל קללה נמנלה מפיו הקדוש של רבא לקלל את חבירו רמב"ח סימון ב"י אכתו כ"י שחנשא א"כ לרבא, והלא פחות שבפחותים לא יעשה כן, וביחוד רבא שמ"ינן ל"י בברכות (ד' נ"ו) שבעט על בר הד"א שם שפחד חלומיו דרבא לרעה וא"ל רבא בעל כולם מחל לו מלבד הנבלה שאמר ששחתו בת ר"ח חמות וא"כ מ"י דכני לו מדוע עשה כן לרמב"ח? ב) קשיא לי מדוע בחר רבא להיות בעלה השני ולדעת מהרש"א ז"ל במ"א ב"ב שם היתה גרושה מרמב"ח וא"כ יפלא על רבא שרלה בגרושה והלא דבר הוא, ג) דברי מהרש"א ז"ל במח"כ אישמיטתו דברי רש"י ז"ל חולין (ד' קל"ג) דרבא כהן ה"י ומביט עלי הוא וא"כ מה יעשה מהרש"א ז"ל בדברי רש"י הללו? כי לפי דבריו דברי בגנה המה: ויעל כן חשבתי דרכי ועלה בראשי להזיק רבא ולפרש דברי ה"ם הללו כי הדברים שאמר רבא ואנא "בחרא" באמת לא רבא אמרם אלא שני תיבות מחולקות הן כרגיל ב"ס במקומות הדבה ור"ל, שרבא שאל בדרך שאלה להמינות ואנא? ר"ל אני אה"י הבעל הראשון או הבעל השני? וע"ז השיבה הקטנה, "בחרא" אחת ה"י בעלי השני כלומר רמב"ח ימות ואהה רבא תהי' לי לבעלי אחר מיתת רמב"ח ומעתה כל הקושים סרו כפלו כי רבא לא קלל את רמב"ח, לא נשא גרושה, הם מלהזכיר ונביאות גדולה י"א מפייה של המינוקת, [וא"ש צ"ה בזה] דברי הנביאות של המינוקת לרברי אלו דאליכ מואי נביאות רבו בה ואי משום שפחדה בתרווייהו הלא דרך הקטנים היא אם תאמר להם אחת חפץ בתפוחים או באגוזים וההשיבה ה"י אני חפץ בתרווייהו וע"י עירובין (ד' נ"ד): כנוונא דא דאמר להב"ק יחא לך ד' מאה שנה או דמוכי לעלמא דאתא והשיב הקב"ה הנו לו א וזו ע"ש]:

ב"ה ווארש"א ס"י ד' (הערה בשע"ת)

בשע"ת (ח"ב ח"ב ד' ס"י ד') נהעורר כבוד הרב הגאון המובהק מ' ינחק יהורא טרונק אבד"ק קוטנא שליט"א ע"ד הרמב"ם ז"ל (פ"ב מה' פסוקים ה"ד) ד"ס פסול יולא מקה"ק להיכל ומהיכל לשורה ע"ש וע' בשע"ת בהרבה מקומות מה שפלטו דבריו ודורש שליט"א בדבריו הנחמדים ע"ש:

והנני צוה להעיר והנני מעמיק מה שמלאחי בענין זה בהנחות של כ"ק אלאמור הרב הגאון ז"ל וי"ש בגליון הרמב"ם ז"ל (פ"ה הל"א מעבודת יוה"כ) שז"ל הרמב"ם ז"ל

(שם). כל טעור שטובר בבנדי לכן בפנים בהיכל לריך לעשותו על הסדר שביארנו ואם הקדים בכן מוטעם לחבירו לא עשה כלום: וע"ז כהנא אומר וז"ל ככת"י ה"ק וז"ל בפנים בהיכל וכו' וז"ל שדעת הרמב"ם ז"ל שבהיכל עלמו ים פנים וחזן שהאות שטל פרוכת קרוי פנים והאות שטל מוצח הוזה קרוי חזן כדכתיב וז"ל אל המוצח וזוהי נחמא הא דאיתא ביומא ד' מ' דאקדים מהמות דפר במוצח דכשר ומיישב בזה גם קושיא ה"מ מהא דבזמנים מ' ד"ל דהאות קאי על המוצח הוזה: ולענין שמש"כ אומר וז"ל שבהיכל עלמו ים פנים וחזן הוא דבר חדש ומיוחד ובעניי לא ראינו מי שהעיר בזה וזכירו והי' לי פתחון פה בענין זה לפני כבוד רבנו הגדול שבגולה הגאון מרן יוסף רוזין שליט"א אב"ד דווינסק והנני מטהיק השוכהו לקמן אקוה שגדולי דורנו ובמחוס הגאון מקוטנא שליט"א יפלטו בדברי אומר הגו"ל:

ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.
ב"ה דווינסק ס"ח (בענין הג"ר).

להר"י ישראל איסר ג"י.

בדברי הרמב"ם ז"ל בזה עיוה"כ ימחול לראות במיבורי ח"ג בזה כלאים פ"י ה"ל שהארכתי בזה טעם ד' פ"ג ע"א בין פרכת למוצח הוה ספק אם זה בגדר ילידה פנים וחזן ע"ש וע' ביומא ד' כ"ד ע"ב נבי טעור סילוק בהיכל איתקיש (לשנים מדמין לה או לחזן מדמין לה) וכו' רק ר"י ס"ל בנומח ד' כ"ז דגם מציה לפרוכת לא נקרא פנים רק לפני הכסדר ע"ש ולכן מוצח במוצח דלא מטכב ל' ומש"כ לרד"ק וע' בזה יומא ד' מ' ע"ש ודף ס' ע"ב ואכ"מ. ובמיבורי בזה כלאים הארכתי שם הרבה וזה בגדר נבי מחילה אם יש ט"ו שני הגדרים כלפנים וכלחזן ע' יומא ד' כ"א ע"ב וד' כ"ב ואכ"מ ובקונטרס שלי הארכתי ג"כ בגדר זה ואקלר: יוסף ראזין רח דפה דווינסק.
ב"ה לאנדראן (ענגלאנד) ס"ח מ'.

כבוד אהובי הבחור כהלכה החריף כמר יוסף פ"י ב"ש בעיר ברינג (גאליציען).
א) הקשית לשי' הה"מ ז"ל (בהמ"א פ"ב הל"ג) דביוזא מאיסור טעה לא נמריק מהטמאים לאסור א"כ מ"פ הש"ס (פסחים כ"ב) מה בין חזק' לרי"א הרי נ"מ טובא דלרי"א אליבא דר"י ליכא בהנאה רק טעה לשי' הל"ח שם ומחילא לרד"ק יוזא מאיסור הנאה מותר אבל לחזק' אסור ע"כ קוביטך: לענין נראה דבאיה"נ מודה הה"מ דגם יוזא אסור אפילו אם נאמר דבהנאה ליכא רק טעה וליכא למינמר מהטמאין משום דבהנאה אין לריבין כלל ללמוד מהטמאין לענין יוזא דהנה מוצח בהוס' חולין (ק"ט:) ד"ה ודועבן דכל עיקר דמולרכין קרא דהטמאין לרבות יוזא הוא מטעם דכל איסורין לא כתיב רק אכילה אבל יוזא ליה אכילה רק שתי' ע"ש היטב ובהוס' חולין ק"כ ע"א ד"ה אלא הקשו וז"ל אע"ג דהוא אסור בהנאה וכו' עכ"ל ההוס' ע"ש הרי מוצח דבאיה"נ ל"ל קרא לרבות השוהה יין שתי' ג"כ בכלל הנאה וקרא נפש לרבות שוהה בחזק' הוא רק לענין עונש. ומחילא לר"י דגם יוזא אסור באיסורי הנאה דגם הוא בכלל שתי' בהוס' חולין ק"ט הנ"ל ושתי' בכלל הנאה בהוס' ק"כ הנ"ל:

ב) ראין לומר דהוס' חולין ק"כ הנ"ל לא כתבו כן רק בהתחם חם החזק ממש דשתי' כוונתו שפיר היא בכלל הנאה, אבל יוזא ממש אף דהוי כשתי' בהוס' חולין ק"ט הנ"ל מ"מ ליה בכלל הנאה. וז"ל חזק' דמנר הסברא אין לחלק דמ"ש, ולבד מזה יש עוד דא"י ברורה דאין לחלק מ"ש חולין ק"כ דפריך שם הש"ס והא דהניא הטמאין וכו' לינמר מהני ע"ש ומ"פ הרי י"ל דמקו"ם לריך הטמאין לרבות. רובע וז"ל דמנש לא ילפין רק בהתחם האיסור ממש. אע"כ דהש"ס סובר דהא דלריך קרא דהטמאין לרבות רובע וז"ל ממש דליה

בכלל אכילה רק שתי' אבל כשיש לנו קרא דנפש לרבות השוטה שפיר יש ללמוד גם לרועב וז"ל דלא מחלקין בין יולא ממחש' להמחש' אלא הממחש' דמרוויחו' הם בכלל שתי' ושפיר פריך הש"ס לח"ל קרא דהטמאין: ובאמת מכלן הכרחו חוס' ק"ט הנ"ל שיתחם דכל עיקר דלריך קרא הטמאין לרבות רועב וז"ל משום דהוה רק שתי' ע"ש היטב באה"ד שכתבו וז"ל והכי איתא בהעור והרועב דמיתו לה אהמחש' אלא החלב וגמטו טמיל ע"ש ודו"ק וא"כ הה"מ ז"ל יספור כשי' ההו"ס הנ"ל ושוב ל"ל כלל ללמוד מהטמאין ליולא מוא"ה"ג (וע' בחור' יו"ד סי' ק"ה בק"ב ע"ש) והנה רבינו הפמ"ג ז"ל בספרו ג"וו בפתחה ד' ח' ע"ב בד"ה עוד אבאר וכו' כתב ג"כ כהל"ח הנ"ל שהבאתי דלר"א אליבא דר"י ליכא רק עשה ולכן לא על הל"ח לבד קיימך:

(ג) ועיינתי בעיקר דברי הה"מ הנ"ל פ"ב ממ"א ה"ג כתב שם וז"ל הטמור באה"ד והטורה המורה חלבו ודמו בשירוש כדאיתא בברייתא הנזכרת בכחוצות פ' אטפ"י וכו' ה"ל ואלו הנזל וכו' הוא עמא ואין חלב וכו' אלא טמור עכ"ל ע"ש ותוואר כוונתו דעיקר ההיתר בחלב אדם הוא רק ממיטוט דהוא' כש"ס כחוצות ס' ע"א, רק דהקשה לו לדעת הרמב"ם ז"ל שם דבשר אדם אסור מה"מ ומה באמת המורה הברייתא החלב הרי הוא כותר לרשא דהטמאין ע"ז ח' הה"מ ז"ל מאחר שיש לנו מיטוט דהוא' אמרינן כאן בחלב אדם ריולא מעשה לא ילפינן מהטמאין אבל בעלמא כשלין לנו שום מיטוט יורה הה"מ דגם יולא מאיבור עשה אסור מה"מ, שוב ראיתי שכ"כ להדיא הפמ"ג ז"ל ביו"ד סי' ע"ט בס"ד סק"ד ע"ש דמבואר מהפמ"ג דכונן דרעת הה"מ דבעלמא גם יולא מאיבור עשה אסור כנ"ל לא כמו שהבינו שאר אחרונים ז"ל וא"כ מחורן קיימך הנ"ל בפשוט וידעתי ש"ל כוונת הפמ"ג הנ"ל באופן אחר אבל עמ"ש היטב בס"ד יו"ד סי' ע"ט סק"ד ובפמ"ג הנ"ל מה שהקשה על הש"ך מוכח בדבריו וז"ל:

(ד) וברבר שכתבת לענין חלב שוהגים הנה לרעת ר"מ ז"ל בזבחים ר"פ התערובות בחוס' ד"ה אפי' וסנהדרין ע"ט ע"ב ד"ה שהסור ועור כמ"ק דס"ל דשוהגים אינו נאסר כלל מהיים ע"ש פשוט ולדעתו חלב אינו נאסר כלל מהיים וע' במנחת מ' נ"ב וה"ה לביטא עוף הנסקלת דמבואר ברמב"ם ז"ל פ"י ממוקי ממון דגם בטוף ש"ך דין שוהגים וברש"י משפטים ע"ה"פ הקל יבא ע"ש וכמבואר במסכת עדיות פ"י מ"א וש"ס ברכות כ"ז ע"א ובמעטני יו"ט על הרא"ש שם סק"ע פירש בשם הר"ן דהמשנה מיירי בדין שוהגים ע"ש וע' ברש"י שם בד"ה ח' דפ"י כגון שנרבעו ע"ש ויש להבין למה לא פ"י דמיירי בדין שוהגים ועכ"פ ה"י לו לרש"י ז"ל לכתום והיינו מפרשים דמיירי בנרבעו ולע"ג להבין דבריו הקדושים של מפירס"י ז"ל כגון שנרבעו משמע דמיירי רק בנרבעו ולע"ג להבין דבריו הקדושים של רש"י ז"ל: והנה המנ"ח ז"ל שם כתב דרוב פוסקים ס"ל כר"מ ומרש"י כריתות כ"ד בד"ה וכה וערכין ז' ע"ב בד"ה אלא משמע דשוהגים נאסר מיד אחר גמ"ד דלא כהר"מ והמנ"ח מ"מ הביא דהרמב"ם ז"ל סובר דלא כר"מ ולא הביא כלל שיטת רש"י הנ"ל ול"ע: (עור יבא איה) הק' אברהם מרשע"ל חופ"ק הג"ל.

ב"ה וואלאבין סי' י" (הערת בשע"ת).

בשע"ת (ח"ג שנה ע"ז סי' ה') האריך בדברי הגר"א מוילנא ז"ל שכתב דאלינן לענין צבור בחר ולירה וכה' ליישב כל השגות עליו ומסיק כן לדינא ע"ש. והנה יע' בס' סערה אליהו ד' ווילנא (שנת תרנ"ד) הנדפס עם הגהות אמרי שמואל בהשגחה שבסופו וז"ל מלתא דבריהמא הדיא נשמע בין החיים בשם רבינו הגר"א ז"ל כמו שנדפס, וע"ז באמת יש להעיר, הלא לדין יש פירכא, אחרי כי ההלכה מרווחת בפוסקים דאלינן אחר הלירה כמבואר ואכמ"ל, אמנם מלאתי חובה לנפשי לגלות בשונאי, מה ששמעתי בזה מפ'י

ידידי הרב הגאון ר' שלמה הכהן שליט"א (ז"ל) המו"ץ בוילנא ששמע בימי חרפו הדבר הזה בשם הגר"א ז"ל להיפך, דילדו לו בנים האהובה קאי על העיבור דאהובה נאעברה מחלה, ומסיים הכתוב וה' בן הבכור לשטואה כלומר 'דהויה' דבן הי' להשטואה מקודם, והיינו דהשטואה ילדה לו ח' חדשים והאהובה לט' חדשים, וממלא דבן השטואה נולד קודם לבן האהובה, ואחרי' דלא יוכל לבכר את בן האהובה ויחשוב שהוא הבכור, והוא בכור לעיבור, אלא כי את הבכור בן השטואה יכיר כי הוא נחשב לראשית אונן ולו משפט הבכורה, דאף דבן האהובה הי' בכור לעיבור מכ"מ לא אולין רק אחר הלילה, ע"כ מהגר"ש כ"ז הג"ל, ולפי שמועה זו עולה פ"י הפסוק יפה וכדן, וע' בזה בס' 'הנה חכמה' (סי' כ"ט) בשם הגאון ר' אבלי ז"ל מוילנא, ובש"ס עמק הלכה חלוצה סי', וע"ז נוכל להמליץ מאמרם ז"ל ב"ב (ק"ל ע"א) ה"ן למדין הלכה מפי משנה עד שיאמרו לו הלכה למעשה, וע' ברכות (כ"ד ע"א) שבת (נ"ד ע"א) סנהדרין (י"א ע"א) ועוד כנ"ל, ושם שמוע השומע וטעה בשמועתו עכ"ל האמרי שמואל הג"ל, וע' בכלי חמרה פ' הולדות ופ' האל שפלפל בזה ג"כ ולפי"ז למס' עמלו הגאונים בדברי הגר"א מוילנא ז"ל כי הוא ממש פסק להיפך וכפ' הסלכה ומזה לפרסם זה:

יהונתן הדוי אייבערשיטין דומ"צ בק"ק הג"ל בעהמח"ס שו"ת שער יהונתן וש"ס. ב"ה אנטוורפן סי' י"א (ישוב לדברי הרמב"ם ז"ל).

רבינו הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' שגות ה"ב כתב יראה לי שאלו החייבים קרבן מספק אינן מביאין קרבן שם יכניסו חולין לעזרה וא"ת והלא חס"ע בזה על הספק ואינה נאכלת מפני שהמביא אותה מחויב אכור לאכול בקדשים עד שיביא כפרתו אבל מי שאינו מחויב אינו מביא קרבן מספק וקשה מהנמ' נזיר כ"ב ע"א דהאשה שנדרה בזויר ונעמאת והיפר לה בעלה מביאה דה"ע ואינה מביאה עוה"ע וע"ש בתוס' ד"ה הא משום דחס"ע בזה על ספק והרי נזיר כמא ל"ה מחויב ומותר לאכול בקדשים ע' במס' הג"ל ד' ג"ה ע"ב בהיר"ה אוכל דכחו להדיא דנזיר עמא מותר לאכול בקדשים וכ"מ מכריתות ח' ע"ב ולדעת הרמב"ם הא"ך מביאה חס"ע על ספק? וע' ברמב"ם פ"ט מה' נזירות הט"ז שכח בטלמו דנזיר עמא מביא חס"ע על ספק ע"ש, ונראה למדן. עפ"י הלעג שיטתו של הרמב"ם בעיקר הדין דחס"ע בזה על ספק לא כמובן הפשוט דהחורה נותה להביא חס"ע על ספק כדמשמע לכאורה מהנמ' בזויר כ"ע ע"א אלא מה דאנו מביאים חס"ע כזו הוא משום לך החיוב שיש בכל ספק וע' בזבחים כ"ח ע"א חוד"ה אימר דכחו בהמשך דיבורם וא"ת למ"ד חוב"ע לאו דאורייתא למאי אינערדיק קרא להביא חס"ע וכי' וי"ל דאיתא קרא למימר להביא על הספק כמו בבהמה אשם חלוי עכ"ל וכוונתם במירוץ זה דהקרא בנמ' הג"ל בא להורות דממין שהיא מביא על חודאי מביא על הספק אבל בעיקר הדין דחטאת העוף הבאה על הספק ידעין ממילא והרמב"ם כוונתו כמסקנת התוס' אף למ"ד חוב"ע דאורייתא כפי שפסק הרמב"ם ע' בפ"ב מה' שמיטה ה"ד ע"ש במ"מ ובכ"מ אכן הרמב"ם סובר דהא דחס"ע בעה"ס זהו רק היבא דהספק אינו חל בחיוב הקרבן גרידא אלא גם בהדבר המביא לדי חוב הקרבן וזה יזויר במחויב דהדין דכל זמן שלא הביאו כפרתם עדיין עמאים הם כדי לאכול בקדשים וכיון דלגבי הטומאה א"ו חופכים את ה"ל דלחומרא שוב גם לענין חוב הקרבן דמסתמך מהטומאה חופכים אותו ה"ל הנס שאיתו ל"ה הוא לקולא לפחש"כ הרמב"ם דחוב"ע דאורייתא וזהו מוש"כ הרמב"ם וא"ת והלא חס"ע בעה"ס וכו' מפני שהמביא אותה מחויב אכור לאכול בקדשים עד שיביא כפרתו משום דהספק הוא בהטומאה המונעת מלאכול בקדשים אבל אלו החייבים קרבן מספק הרי הספק בחיוב הקרבן גרידא אינן מביאין קרבן שם יכניסו חולין לעזרה: ובסברא זו מכלוקת קישים התוס' בניטין ד' כ"ח ע"ב ד"ה

אבל על מה דקאמר טס הגמ' ולריבא דאי אשמשין תרומה מבזבז' ולא אפשר אכל חמ"ץ
 מסתקא לא ליעול חולין לטורח לריבא והקשו ואיך והלא חמ"ץ בשה"ס ע"ש מה שחידשו
 דהתם הלא איירי דהשילח טמאמו ממיה מקריבין אותו בחוקת שהיא קיים דהכסף נובע רק
 לענין כפרתו ואז יש כלל בר חיובא ודו"ק והשתא איך הקושיא מנויר דהתם הכסף נולד
 בדיון הטומאה וכיון שאנו מחזיקים אותו לנזיר טמא מלך ספק שוב מחייב להביא חמ"ץ בכל
 נזיר טמא: ורע"ד י"ז יש לבאר דברי ההוספתא בפ"ב דכריתות הוביא חטאמו ושחטה ספק
 נזרק הדם ספק לא נזרק הדם ילא אם היה מחזיק ספק חשיכה ספק לא חשיכה ה"ז מביא
 חמ"ץ ספק דל"ב אחאי נקט דוקא מחזיק ולפי שיטת הרמב"ם חמ"ץ דבשלמא נבי מחזיק
 דמספק הכפרה נלמח ספק לענין הטומאה ונשאר בטומאמו לרין קדשים והרי הוא בכל
 טמא מחזיק שכתבנו ימי טומאמו מחייב להביא חמ"ץ אבל מו שמרוב חמ"ץ הבאה
 בדלות והספק בעלם חיוב הקרבן אינו מביא מוספק: ורע"ד י"ז נחא מה שקשה לכאורה
 במתני' בנזיר ד' נ"ד אבל הסכנות והפרשות ובית הפרס וכו' אין הנזיר מנלח ונוזה
 בשלישי ובשביעי ואינו כותר וכו' וקרבן אין לו וע"ש במדרי' ואינו דכחו וגם קרבן שני
 טמא מביא חטאת ועו"ש ואשם אינו מביא הא כל הטעם דאינו כותר הוא מבזבז' דהוי
 ספק טומאה ברה"ר ע"ש במדרי' ופרשות וכתובות כ"ח ע"ב במדרי' ב"ה ונתי דאינו
 מביא שאר קרבנות מהספק מ"מ יביא חמ"ץ הבאה עה"ס דא"ל ספק טומאה ברה"י וא"ל
 ס"ט ברה"ר לענין זה וכנ"ל קשה ג"כ על הגמ' בנזיר ד' נ"ז דמשמע דהא דנזיר טמא
 מביא חמ"ץ על ספק טומאה הוא דיקא ברה"י ולפמ"ש ל"ק דכל הטעם דמביא חמ"ץ
 עה"ס הוא מבזבז' דכיון דחל הספק לענין טומאה ואנו מחזיקים אותו לטמא שוב גם לענין
 הקרבן אוליין בשר לך זה והא הינח ברה"י דס"ט טמא אכל ברה"ר דס"ט עה"ס לא:
 ואמנם יש עוד מקום עיון ברה"י דע"י בפה"מ לרמב"ם דמוכח מדבריו דהטעם דאינו
 כותר אח הקדשים על הסכנות והפרשות הוא מבזבז' דאינו מבזבז' ידועה וריינו דהר
 כמו טומאת התבוס ומשמע מבזבז' דס"ל להרמב"ם דטומאת הספק הוי כמו טומאת התבוס
 דממטעין מוקרא דעליו במחירת לו וע"י בנה"ס ס"ח ע"ב ברה"י ד"ה איבא דכח טס
 בזה"ל אין נזיר מטמא אלא בזה"ל חט ודאי כדכתיב וכי ימות מת עליו במחירת עליו וע"י
 ברה"י פסחים ד' פ' ע"ב ברה"י נטמא דמשמע מדבריו דטומאת התבוס וטומאת ספק
 חרא מילתא הוא: ואם דברי הפה"מ לרמב"ם היו כמשמעם היה מקום בנקל ליישב
 הקושיא שהבאתי למעלה אחאי אינו מביא חמ"ץ על הסכנות והפרשות דזה מובן דאינו מביא
 חמ"ץ על טומאת התבוס, אלא בדברי הרמב"ם ורש"י קשים להולמם שהרי ספק בעלמו
 בפ"ו מה' נזירות ה"ז דאם עד שלא נזרק עליו אחד מן הדמים נודע שהוא טמא בין
 בטומאה ידועה בין בטו"ה כותר הכל והמשנה דסכנות הלא מיירי בכל גווני וז"ע ואולי
 כוונת הרמב"ם בפה"מ בזה"ל ואינו כותר אלא בטומאות הידועות לא בא למעט טו"ה
 כי אם כוונתו בטומאות הידועות מה שמנו חז"ל אמנם פשטא דלישנא אינה מורה הכי
 ובכ"ז על רש"י קשה ובחדושי בנה"י הנני מואריך בזה ואכ"מ. [ואו י"ל דהתם שאני דכיון
 דנודע הוי כמו שנתחור לו אבל הכא הרי עוד לא נתחור דעורנו בספקים ויש לפקפק בזה
 אליבא דמסקנת הגמ' בנזיר ס"ג ע"א בדיון טומאת התבוס דאינה סותרת הוא הלמ"מ וע"י
 בסוכה כ"א ע"א ברה"י טס ד"ה קבר התבוס ובבב"ס כ"ח ע"א במדרי' אינו ודו"ק:]
 ואמ"ם בזה שפחתתי דהרמב"ם ס"ל דחמ"ץ באה עה"ס ממילא ידעין מהבב"ס כ"י
 ולכאורה יש מקום לחלוק ע"ז דאיכ מ"ל חמ"ץ ומ"ל שאר קרבנות ועוד הכי הויא דמביא
 ממין אחד כיון דכל הטעם דמביא חמ"ץ עה"ס הוא מבזבז' לך החיוב שבספק דליק בבב"ס
 זו מלך הדיקס קאמין לה והו"א דבגדר ודאי ועדיין סתם מאיזה מין הוא מביא ולכן נז

בגמ' מההיקש בעלמו דממין הודאי הוא ומה שממין דהקרבן הוא כגדר ספק ועי' רש"י פסחים כ"ח ד"ה מה"ע דמשמע דעת הרמב"ם: יעקב ברב"ץ שליט"א קרינפ"ט.
ב"ה יוזפאור סי' י"ב (הערה בשע"ח).

בשע"ח (ח' י"ז חוב' ב' סי' א') נסתפק כי אם מותר לעבור גם אליה לדי שיוכה חזירו בעשה ע' בס' מורת גיטין ד' מ"א ע"ב בתוס' ד"ה לישא שפחה וכו' על תי' החוס' בדבירה ליכא עשה דלא מפקדה שהקשה אחאי ל"א חטא בשביל שיוכה חזירך, ומי' כמו שחלקו האצ"ס בפסחים ד' נ"ט לענין בעידנא בין ל"א החמור לעשה הקל כן י"ל דעת החוס' כאן לחלק בין עשה ול"א לענין חטא בשביל שיוכה חזירך דב"ה ל"א חטא וכו' ע"ש והנה לכאורה י"ל דאין ראוי מכאן דב"ה ל"א חטא, דשפיר י"ל דאפי' בל"א נמי אמרינן חטא בשביל שיוכה חזירך, והא דל"א הכא לאשה משום דאפשר לקיים בקל ע"י כפייה לרבו כמו שמי' החוס' בת' הא' לענין עדל"א חבל לעולם היכא דליכא שום עולה לקיים בקל שוב אמרינן חטא בשביל שיוכה חזירך אפי' בל"א: אך ז"א הא בת' הנ' בתוס' משמע דלא נהיה למי' הא' דהוא אפשר לק"ש ע"י כפייה וא"כ שוב קשה קו' החו"ג אלא ע"כ ז"ל בדעת החוס' לחלק בין עשה לל"א כבשרת החו"ג, אך מדבריו ב"י באו"ח סי' ס"ז אודות השאלה שנשאל להרשב"א אם מותר לילך בשבת אפי' חוץ לג' פרסאות למ"ד ג' פרסאות דאורייתא כדי להגיל את בהו מע"ז שלא תמיר אי"ע וע"ש ב"י סי' דדמי לח"ע וחז"ח דכופין את רבו ע"ש שהאריך בזה, והנה איכור חומות ג"פ למ"ד דאורייתא היא איכור ל"א וא"כ משמע דאפי' בל"א נמי אמרינן חטא בשביל שיוכה חזירך אך י"ל דגבי ע"ז דחמירא הוי איכור ל"א כמו עשה כחש"כ שם הב"י דגבי שלא תמיר וחמור כל ימיה הילל שבת אמרינן איכורא זוטא הוי ע"ש, ומה שנכתב שם אם גם באשה נמי אמרינן חטא בשביל שיוכה חזירך לדעת הרא"ש דאשה אינה בכלל ערבות ע' נכת'ם א"ח סי' ס"ב שהאריך בזה הרבה ע"ש:

שם ענין פארוענטשעווסקי אבדפ"ק יוזפאור והגלי'.

ב"ה הווארישא סי' י"ג (שער שדמה).

א) במשנה ברורה (בבית הלכה ר"ס סי' שס"ג) כתב שלדעת החוס' יכולים לעשות רה"י ב"ה ע"י ב' מחילות ע"ס למי' אע"פ שר"ה עוברת בין המחילות ואם זרק משם לר"ה או להפך חייב חטאת והביא ראוי' מעירובין (דף יב) ששם ב"ה יחציה כהנו בתוס' רבנן לא פליגי על ר' יהודה דל"מ ב' מחילות ע"ס למי' אלא מדרבנן אבל מה"פ מהני וקאי על קושית ר' יעקב ב"ר אבא שחייב חטאת כמו בחצוי מפולש ע"ס למי' וכן הגרע"א בגליון הניח דברי החוס' בל"ע משנה (ו:) דהתם מצוה מפורש דלרבנן דר"י פטור מחטאת ע"ד: ונל"ע דהחוס' לא ס"ל כן אליבא דאמת ולא כתבו דבריהם אלא כדי לפרש קושית ר"י ב"ר אבא שהרי יש להקשות על החוס' שכתרו את דבריהם שכתבו בעירובין (ד"ו:) וכן בשבת (ד"ו:) אם ר"ה עוברת בין המחילות ל"מ לזה"ש אלא דלתות אע"פ שאינו רחב ט"ז אמה ובבבלי' המטלטל במוכה חייב חטאת כמו שאמר ר"י לענין ירושלים וא"כ איך כהנו כאן להפך וכדי לישב זה ז"ל שבמקומות הללו כתבו דבריהם רק לפי מה שהירץ רבא כאן דלר' יהודה ב' מחילות דאורייתא ולא משום למי' וממילא אמרינן שפיר דלרבנן דפליגי על ר"י וס"ל ב' מחילות לאו דאורייתא וגם למי' דאחי רבי' ומבטלים מחילה לכן אי"ש שהוא ר"ה גמורה ודרך דלתות וכ"כ החוס' בפרוש בעירובין (ד"ו:) אבל לפי דעת ר' יעקב ב"א שחקר בהיכר הוא מחמת הלחי דל"א רבי' מבטלים מחילה ממילא אפ"ל ג"כ דרבנן לא פליגי מה"מ ב"ג אמה ושליש אמה כמו שכתבו החוס' בעירובין (ד"ו) לפי חירון א' דרחב י"ג אמה ח"ל דלתות וכאן ג"כ מיידי ב"ג אמה דומיא דמטי

מפולג דמיירי ביה רבא וא"כ א"ש שכתבו התוס' שלר' יעקב לא אהרו רבנן טה"מ וזוהי יובן דברי הגרע"א בגליון שהקשה מהך עלה על דעת המקשן לחייבו חטאת להפך מהבב"א דשנה (ד"ו) ולמה לא הקשה אליבא דאמת וניחא דאליבא דאמת לא ס"ל להתוס' שהוא רה"י כשרבים בוקעים בחובה וכדי ליטב קושית הגרע"א על המקשן נלענ"ד לפי מה שבי' המהרש"א ערובין (דס"ו:) חוס' ד"ה ומאי טעמא שיש הכרת לומר שרבא לא ידע הבב"א דשנה (ד"ו) שחשם הוכחה הנמרה דלרבנן פטור מחטאת ולפ"ו אש"ל שגס ר' יעקב לא ידע אומה (רבי לא שנה כו') וא"כ א"ש שעלה על דעתו דלרבנן הו"ל רה"י ועי' חוס' ערובין (דפ"ו) ד"ה וקויה שכתבו שר"י ב"א היה טועה בענין קורה וא"כ בודאי איבא למימר שלא ידע הבב"א כמו רבא עכ"פ ראינו שמכאן אין להוכיח שלרעת התוס' חשוב רה"י כשרבים בוקעים דרך שם: אמנם עוד ראוי אחרת הביא בבאור הלכה לדבריו מערובין (דכ"ב) שהקשו בגמרא רבנן ארבנן דגבי פסי ביראות ס"ל רבים אינם מבטלים מחילה וגבי ב' בחים מב' נרי ד"ה עס לחי ס"ל רבים מבטלים ועי' כתבו בתוס' הו"מ להפך רבנן לא פליגי על ר"י אלא מדרבנן מבוחר שאף אליבא דאמת ס"ל להתוס' רבנן דר"י לא אהרו אלא מדרבנן וא"כ הקל"ד שהרי בשבת (ד"ו) מבוחר להפך ונלענ"ד שיש להקשות על מה שכתבו בתוס' ערובין (ד"ו:) בחירוק א' דלרבנן י"ג אמה ושלש דמי כמבוי מפולג ומהני לוח"פ אבל ברחב ט"ז אמה בעי דלחות והוא חמיה שהרי בסוגיא דפסי ביראות דמיירי ב"ג אמה ושלש מ"מ מבוחר שם דלרבנן גבי ב' מחילות אמרינן רבים מבטלים מחילה וכן קשה מדוע לא הוכיחו שם בתירוש הב' מסוגיא זו להפך ממה שכתבו בתירוק א' וכדי ליטב זה ז"ל אדרבה זוהי כוונת התוס' בערובין (דכ"ב) שמבואר זו ליבא רא"י לתירוק הב' דהו"מ להפך דלא פליגי אלא מדרבנן וא"ש והשטח יס להתפלל מאד על חוס' שבת (ד"ו:) שרמזו בדבריהם שם על מה שכתבו בערובין דלר"י ליבא ג"מ בין י"ג אמה וט"ז אמה וא"כ קשה מאד מפני מה לא הכריעו מאותה סוגיא שהעקר הוא בתירוק הב' בערובין (ד"ו:) ולא כמו שכתבו בתירוק א' דלרבנן מהני לוח"פ ב"ג אמה ושלש שהרי משבת (ד"ו:) מוכח בהדיא שאף ב"ג אמה לי"מ לחי מה"מ לכן נלענ"ד שהתוס' בערובין (ד"ו:) וכן בערובין (דכ"ב) לא כתבו שבי' מחילות עס לחי דומה למבוי מפולג עס לחי אלא רק לענין זה שמוחר מה"מ לעטל בחובה ביותר מר' אמות אבל לא לחייבו חטאת כבודק משם לר"ה או להפך וזה דומה למה שכתב הרמב"ם פ"ד משבת לענין מבוי הסוס מ"ג דומות בלא לחי שמה"מ מותר לעטל בחוכו כבמקום פטור אבל מ"מ ל"ה רה"י לחייבו חטאת אם הוציא משם לר"ה או להפך עי"ד וזהו ג"כ מה שכתבו התוס' לענין ב' מחילות עס לחי שמה"מ מותר לעטל שם אט"פ שר"ה עוברת בחוכו דל"ה ר"ה גמורה כיון שאינו רחב ט"ז אמה וא"כ א"ש דמהני לוח"פ מדרבנן כיון שמה"מ בני בלחי וא"ש ג"כ מ"ש הו"מ למימר דל"ה על ר"י אלא מדרבנן שהרי הפלוגתא קאי לענין עלטול ולא לענין הוצאה ולפ"ו ל"ק משבת (ד"ו) שהרי ההם לא הזכירה הגמ' שלרבנן דר"י אסור לעטל מה"מ וי"ל שאסור רק מדרבנן וא"ש מה שאמרו שם לאפוקי מר' יהודה לפטרו מהחטאת וניחא שפיר שהתוס' לא הוכיחו מכאן כהירושלמי הב' שהוא ר"ה גמורה שהרי מכאן י"ס להוכיח שאינו רה"י אבל לא שהוא ר"ה ובדרך זה מיושב בטוב טעם הא דאיתא ההם זו היא רה"י גמורה לאפוקי דר"י שלי"ה דה"י כלל והקשו בתוס' בשם הר"י אדרבה איפכא מהחב"א זוהי רה"י גמורה אבל דר"י אינה רה"י גמורה אלא רה"י קלת ורש"י ישב בדוחק כו' עי"ד ולפי הנזכר נחא שהרי באמת הוא רה"י קלת שמה"מ מותר לעטל בחובה וזוהי אש"מ אח דברי שמקומות הללו ליבא רא"י שבי' מחילות עס לחי הו"ל רה"י מה"מ כשר"ה עוברת בחובה אבל כשא"ה עוברת הליא בשלוגתא בערובין (ד"ב) וכן י"ס בזה מהלוקת

הפוסקים כחשיג במג"א סימן הר"ל וכן בש"מ: אנב יש להעיר על מה שכתב המג"א שם שנים הרמב"ם ס"ל מבני מפולש עם לחי הו"ל רה"י מה"ח ומקו"ה ס"ל המסכת מבני מפולש יול"א יד"ח ביום השבת מטעם מינו והוא תמוה מאד שהרי בפ"ד משבת כתב הרמב"ם בפולש שאפילו מבני הכוס מג' רוחות ל"ח רה"י ול"ט לישב ובבאור הלכה סימן שס"ג ילא לחדש שאפילו ב"י מחיות כמין גאס מהני לחי לעשותו רה"י אכן מסוכה (ד"ו) מוכח להפך דאיתא התם א"ס סכך מבני מפולש (רש"י) עם לחי מגו דהוי רה"י לענין שבת ילא זה ג"כ יד"ח סוכה וא"ס סכך ב"י דפנות כמין גאס עם טפח שותק בל"ג ג' אמריק מינו דמהני לבני סוכה מהני ג"כ לענין שבת לעשותו רה"י ודוקא בשבת של מג הסוכות אבל בשבת אחרת ל"ה רה"י ובזה ליכא מאן דפליג עיי"ש (ברש"י ודו"ק) ותדע כי כנים הדברים:

(ב) באות הקדוש הבאחי שלדעת הרמב"ם (פ"ד וי"ו) ל"ח רה"י בפחות מד' מחיות א"כ ג' מחיות עם לחי והוא תמוה מאד מה"א דאיתא בערוכין (ד"ו ב:) דלרב יהודה מבני מפולש עם לחי הוי רה"י לזרוק ולרבא לחי ל"ח אבל עכ"פ לכ"ז א"כ כ"א ג' מחיות (ע' ראב"ד) ונלענ"ד ש"ס להקשות בסוגיא זו בתחלה איתא התם אחר רב יהודה מבני שלא נשתתפו בו הקנו בלחי הזורק להובו מר"ה חייב וע"ז הקשה הש"ס טעמא דלא נשתתפו הא נשתתפו א"ל לחי וכי כבר עושה רה"י אלא כי איתמר הכי איתמר מבני שאינו ראוי לשחוק (מבני מפולש רש"י) חקנו בלחי הזורק להובו מר"ה חייב וקשה מאד וכי בשביל כבר עושה רה"י לריק לשנות דברי רב יהודה ממבני הכוס למבני מפולש והלא א"ל לשנות כ"א ענין השחוק אבל לא המבני לכן נלענ"ד שלפני הרמב"ם היתה גירסא מבני הראוי לשחוק דהיינו הכוס שהקנו בלחי חייב ולפ"ז א"ס שלא שנה המבני אלא השחוק וא"כ א"ס שמכאן הול"א הרמב"ם דבריו שגריד מבני הכוס עם לחי ואע"פ שרבא פליג על ר"י מ"מ קי"ל כר"י לחי משום מחילה:

(ג) איתא בשבת (דקכ"ב) מעמיד חדש בהמחו על עשנים בשבת ובתבו בחוס' דדרשין במכילתא למטן ינוח שורק וממורק יבול לא יחלוש עשנים (בדרך אכילה) ס"ל למטן ינוח ואין זה ינוח אלא לער משמעות שהואר לה להבהמה לעשות מלאכה (בדרך אכילה) כדי להפיג לערה ואין בזה משום שניתת בהמחו וע"ז הקשה לי רב אחר והלא א"ל אדר כהיב למטן ינוח עבדך ואמחק כמ"ד וא"כ נימא ג"כ שמוחר לנו לעשות מלאכה בדרך אכילה והנאה כגון לקטר טיטון בשבת וכה"ג דאלי"כ אין זה נוח אלא לער ומ"ס אדר מבהמה ומנוה לישב וראיתי בספר אחד שנגע בקלה עטו בענין זה ממקום אחר ובגדא לא היה לו חירוק מפיק ולכן לא ר"ה להרבות מלין כדי שלא לתח פ"ה לפושעים" ובזה"ש שבע"ה יש צדי חירוק נכון לכן לא נמנעתי לפרסם דברי בשע"ה והנה קושיא זו יש להקשות ג"כ על מה שכתב הרא"מ ז"ל בע"ז סימן ש"כ סק"ב המונח מרק מבשר בפיו וכ"ס המונח ענבים בפיו מושגי לו מחמת אע"פ שהוא בדרך אכילה וקשה ג"כ ואמאי והלא אין זה נוח אלא לער לכן נלענ"ד לדרך ע' מג"א סימן של"ו סק"י שכתב הו"לש ממחבר בפיו בשבת אפשר להיות שפניור מחמתא לפי שאין דרך הלישה בכך וע' נשמת אדר מלאכת קולר אות י"ב שהביא מוספתא מפורשת הו"לש ממחבר בפה פטור ולפ"ז יש להקשות ל"ל למטן ינוח שורק להחיר הולש בפה היטוק דבלא"ה מותר מה"ה לפי שאין דרך הלישה בכך ופשיטא שאין חילוק בין אדר לבהמה אך י"ל כיון שדרבו של בהמה לחלוש בפה כדי לאכלו לכן הו"א שאביר בשבת וא"כ א"ס דאיתריך קרא להחיר נמנינו למדים מזה שלא הותר בדרך אכילה אלא מלאכה שאינה מלאכה בלא"ה אבל מלאכה גמורה ליכא הו"א להחיר לשם אכילה אפילו בדרך אכילה אדרבה כל החילוק בין יו"ט לשבת הוא ששבת

אסור מלאכת אבל נפש א"ו שכל היתר הוא לפי שבא"ה ל"ה מלאכה כשהולך בפה וז"ב
 ופשוט והנה המקור טיטון בשבת פשיטא דפשיטא שחייב חטאת קבועה אע"פ שאינו נהנה
 מזה לפי שדרך הבערה בכך ולר"ס ס"ב בכל גזו"י אע"פ שמקלקל ולדיון בדרך לאפרו
 ולפ"ו מיושבת שפיר קושיה הרב שהרי קטור טיטון הוא מלאכה בל"ה א"כ לא יעלה על
 הדעת להמירה בדרך הנאה או לפעור מחטאת וא"כ ג"כ מ"ס הרא"מ שסוחט בפה ל"ד
 להולך כיון שדרכו להחוט בפה לכן יש לאסור ג"כ אף בדרך אכילה ואמנם המנ"א בסימן
 של"ו שטר מחטאת אף דם ומפרק בפה ולשיטתו א"ס שבסימן ס"ב נטה להחיר למזון
 ענבים בפה עי"ד בבק"ד ובק"ו ומובן ג"כ מ"ס הרשב"א שמוחר לו לאדם לחתוך לחתיכות
 קטנות את הלחם שרולה לאכול או להאכל לעופות וע"ז הקשה הס"ג במנ"א סק"ו ובי מוחר
 לעשות מלאכה לדרך אבל נפש וקשה ומ"ס ממוזק ענבים בפה שמוחר להמנ"א ויחא לפי
 שזה דרכו בכך וזה אין דרכו בכך ומהא"י טעמא החיר הרמ"א לחתוך לחם לחתיכות קטנות
 שאין עומק אחר עומק אבל בל"ה אסור לפי שדרכו בכך: ודעה לכאורה יש להקשות על
 דברי מה"א דאיהא בשבת (דע"ד) וכ"כ הרמב"ם ואו"ח סימן ס"ט שמוחר לברור אבל
 מהוך פסלת כדי לאכול לאלתר וכתבו הטעם לפי שהוא דרך אכילה ובורר אבל מהוך פסלת
 הו"ל מלאכה גמורה והרא"י בא"ש בורר להניח לאחר כך חייב חטאת הרי שהורה מלאכה
 דאורייתא דרך אכילה וא"כ הקל"ד אכן יש להבין מהיכן למדו רז"ל להחיר בורר ואוכל מיד
 והנה ר"ח כתב הטעם שלא אברהם חורה אלא מלאכת מחשבת שהיא מחשבתו למלאכה ובאין
 הרי מחשבתו לאכילה והרמב"ן בהדיוטיו ל"ג לו טעם זה וכחב שאין זה מלאכה כיון שאוכל
 הרי את האכל המהדר על ידו ומשורה אסור לברור פסלת מהוך אבל כיון שאינו אוכל
 הפסלה וגם טעם זה אינו מהפיק לפי שיטת ההוס' שמוחר לברור פסלת מהוך אבל כיון
 לאכול מיד לכן נלעג"ד לחדש שהותר לברור כדי לאכול מיד הוא משום שלא יתנה חורה
 למלאכי שרת (כמה דמ"טו חלל בגדי כהונה וש"ד) כי חלמלי נאסר זה לא מלאכו ידיו
 ורגליו בסעידת שבת בלא חלול שבת שכן הרבה וסרבה מאכלים ואולי הרוב מהם אי אפשר
 לאכול בלא ברירה בבקר ורגלים בוררים עלמות בפרות הקליפה והגרגרים וכן הלאה וגם
 בהלבשה וש"ד אי אפשר לעשות אם לא שנברור אחד מהוך חברו כירוע לכל לכן בע"כ ז"ל
 שזה לא נאסר מה"ה (ואולי ג"כ מדכתיב למען ימות) וזה ל"ס אלא במלאכת בורר אבל לא
 בשאר מלאכות כיון עומק וכוונת שרק באקראי עושה מלאכה בשעת האכילה לכן א"ס מה
 שאסרו הפוסקים אף בשעת האכילה וליד לבהמה מולשת עשבים לפי שאין דרך חלישה בכך
 וכ"ס שאין להקשות מכאן על קטור טיטון ולפ"ד כל מעיין בדרך יורה שהוא מירון מחפיק
 לכל הקוסיות ועוד יש לדבר בזה ואכמ"ל:

(ד) באו"ח (סימן סכ"א) הביא הב"י בשם הירושלמי הקולף שומים ובללים שלא לאכול
 לאלתר חייב מבוס בורר והרמ"א כתב אסור לעשות כן משמע רק מדרבנן וע' באור הלכה
 (שאלל משנה ברורה) שהאריך בזה והביא רא"י מבילה (ד"ג:) שמוחר לקולף אפילו על
 לאחר זמן וע"כ ז"ל אליבא דרבלי ל"ה בורר כיון שהקליפה הוא ענף אחד ע"ס הפרי
 טי"ד אכן ראיתו מבילה יש לדחות כמ"ס בעלמו למעלה דחתה מיירי לאכול לאלתר
 ונלעג"ד להביא רא"י מה"א דאיהא בשבת (דק"ו) דשקיל ליה בברוי ול"ח הפשט וקשה לית"ב
 משום בורר ומ"ס קולף קליפה מקולף עוד ובאין מיירי בלאחר זמן כדי לאכול הקרבן בערב
 וע"כ ז"ל כיון שהעור הו"ל גיפה של בהמה כמבואר בערוכין (דכ"ז:) לכן ל"ח בורר כמ"ס
 בבאור הלכה והנה לפי פי' החוס' שם ל"ה אפילו שבות אבל לפי רש"י הוא שבות (וקוסית
 החוס' על רש"י אפשר לחדק לפי מ"ס החוס' בדבור שלאחר זה דבפלוטא לא מיירי
 ובאין הוא פליגהא ר"י ור"ט עי"ש"ה והבין) ולפ"ן לפי שיטת רש"י יש מכאן רא"י לאסור

תורבנן נזף אחר ולכן איש מ"ש הרמ"א שאכור לקלוף לאחיו והיינו כש"ס דין:
 (ה) באר"ח סימן (ע"א בע"ה) כהנ המהמר לזון שטמן בארץ ומקלה עליו מגולים
 אלא השריש וגם לא נהכוון לזריעה מותר ליעלו משם בשבת והוא ממסכת שבת (ד"ג:) לפי
 פ"י החוס' וכתב המג"א לע"ג וה"א בסימן ע' סע"ב כהנ חטין שזרען בקרקע מותר
 לטלטלם והוא משבת (דמ"ה) דא"תא התם בעי ר"ל מר"י חטין שזרען בקרקע לר"ש מהו
 ללקוט א"ל אין מוקלה לר"ש כ"ו וקיי"ל כר"י וא"כ תמוהים דברי החוס' שהעריכו לא נהכוון
 לזריעה והמהמר כותב א"ע ונלע"ג חטין שזרעו בקרקע מיירי שלא נהכוו בעפר דא"כ
 אכור להזין העפר ממקומו כמבואר בש"ע ולפ"ז י"ל כ"ז שלא נהכסה עדיין לא נמרה
 לזריעה וא"כ לקי"מ שהרי בלזון מיירי שנשמן בעפר וא"ש שאכור לטלטלו אם הנהכוון
 לזריעה אכן יש להוכיח שהחוס' אסרו אע"פ שמוסר כסוי שהרי בדף נ"י הביאו בשם רב
 האי דמיירי שלא שומן בקרקע כ"א מקלה האמהות דא"כ חייב במעשר והשחא קשה דקחני
 ונטלין בשבת מומ"נ היך מיירי אי בלא נהכוון לזריעה דוקא א"כ קשה והלא מותר כסוי
 בדרך הזרעים ומותר לטלטלו אפילו בנהכוון לזריעה ואם מיירי בנהכוון לזריעה א"כ קשה
 על מה שכתבו בהוס' ד"ה מקלה דלזן הדאי מותר אף במכוסה לגמרי והלא בכה"ג אכור
 א"בא דכ"ע א"ו דמיירי בלא נהכוון לזריעה אבל בנהכוון אכור לטלטל אע"פ שלא נהכסה
 וא"כ הקל"ד דקיי"ל כר"י יוסף חיים שזרען מותר לטלטל וכדי לישב זה י"ל הוס' לשיעורם
 לא ס"ל כר"י ע' שבת (דמ"ה) שכתבו בהוס' חטים שזרען גריע' מנר שכתב בשבת לפי
 שט"ין הם צדחיים וא"כ לפי מה דקיי"ל לאכור נר שכתב לא כ"ש שאכור לטלטל חטים
 שזרעו בקרקע וכ"כ בס' הפארה שמואל על הרא"ש שזרעו בהוס' האלו ליה הלכתא
 כר"י עיי"ד וא"כ א"ש מה שאסרו בלא בנהכוון לזריעה אע"פ שלא נהכסה כראוי ולפ"ז יש
 לישב בטוב טעם מה שכתב בדרכי משה סימן של"ז בשם ר' ירוחם שמואל ביה"ט הגאונים
 חטים שזרעו בקרקע מותר ליקח מהם בשבת וע"ז כתב הר"מ שהגאונים לא ס"ל בהוס'
 שאסרו בנהכוון לזריעה וקשה בהר"י חזק שהיא גמרא מפורשת בשבת (דמ"ה) ומדוע
 הביא מחסוי הגאונים ועוד אח"י לא הביא הרמ"א על ה"ב בסימן ע"א שכתב להלכה כמו
 שכתבו החוס' שזרען לא נהכוון לזריעה והוא כותב למה שכתב בסימן ע' (ע' ס' אג"י
 על מלאכת קולר) ולפי המוסר מיושב שהרי מחסוי הגאונים יש להוכיח דקיי"ל כר"י יוסף וז"ל
 וזה עדיף מנר שכתב כיון שט"ין מותר כסוי ומוחלקים בזה עם החוס' שכתבו להפך
 ומוחלקים ליכא סתירה בדברי המהמר שהרי בסימן ע"א מיירי שנהכסה ועדיין הוא צדחוי
 לכן א"ש שאכור לטלטלו בנהכוון לזריעה וכן מאל:

(ו) ב"שבת (דכ"ג:) כתבו בהוס' ד"ה מניין פשוטי כלי עור טהורים דוקא עור קשה
 אבל עור רך טמא שאסור לקבלו ולכרוך בו כוס דבר והו"ל מוטל מלא וריקן וע"ז
 הקשה בגליון הגרע"א מחשבה כל"ס (פכ"ו) לרור מועות (של עור) טהור לאחר שנטלו
 האמות וכתבו הטעם לפי שנתפסע ואין לו בית קבול והרי מ"מ אפשר לקבלו ולהניח בו
 במקדש והניח בלע"ג ונלע"ג עור רך אינו טמא אלא"כ יש בו חמש על חמש ויותר כדקדק
 בגמ' (פכ"ו) עור ה' על ה' למדרש וישר עומאות וכ"כ הרמב"ם פכ"ג מכלים ופחות מזה
 הוא טהור מכל עומאות וא"כ הה"נ עור רך לריק שיעור ודוקא ארצי טמא בכל שבו דכתיב
 לו בגר וכתבו בהוס' דוקא אם נארג ארעאה דהכי אצל בלא"ה לריק נ"י על ג' וא"כ עור
 דל"ג נציה ארעאה דהכי אינו טמא בכל שבו וע' רמב"ם כל"ס פ"א כל דבר שיש לו בית
 קבול טמא בכל שבו וא"ל שיעור וכתב הר"מ שהוא מחשבה כל"ס פ"ז והמל"מ כתב שלפ"י
 הר"ש ליכא הוכחה מההם אבל עכ"פ ליכא רא"י להפך ולפ"ז אם נאמר שההוס' ס"ל
 בהרמב"ם מיושבת שפיר קוביה הגרע"א לרור מיירי שהן צו חטים וא"כ איש כ"ז שיש לו

בית קבול עומד בכ"ס אבל לאחר שנקבעו טהור א"ע שחפשי לקפלו כיון שאין בו שיטור
טומאה ונכון :

(ז) 'שבת' (דנ"ג) : גמרא ולבהמה מי גזרין כו' וע"ז הקשה בגליון הגרמ"א דילמא
גזרין משום שחיקת סמנים שהוא מלאכה דאורייתא אבל לא בתחומים דרבנן והוא קושיא
כפלא דקיי"ל גזרה לגזרה לא גזרין ונלענ"ד לכאורה קשה לפי מה שכתב רש"י וכ"כ
המג"א סימן ס"ז נהי שאין מלווה על תחום בהמתו מ"מ אסור להוליכה בידים אי"כ מאי
מסרך רבינא דמיירי בעומדת בהך החומה מ"מ יש לגזור דילמא יביא אותה בידים מחוץ
לתחומה וקושיא המקשן הדרה לרובתא וכדי ליטב כ"ז נראה לחדש שלא עשו גזרה לגזרה
בחד דרבנן אבל בתרי דרבנן עשו גזרה כמו באסור דאורייתא ולפ"ז מיושב לפי הס"ד דמיירי
בעומדת חוץ לתחום הבעלים שפיר הקשה ליגזור דילמא אחי לאחויי וניחא לפי שיש כאן ב'
איסורים תחומי ותחום בהמתו כשהוליכה בידים וע"ז חירך דמיירי בעומדת בתחומי וממילא
ליכא אלא חד דרבנן להוליכה בידים ושוב לא עשו גזרה לגזרה ונכון מאד :

(ח) בשע"ת (שנה י"ז חוב' ג' ד' ס"ג' א' אות ב') כתבתי שבפסחים (ל"ט) : מבוחר
ירק חי"ב צמחשני שני וכן מבוחר בקידושין (ד"ג) וראש השנה (ד"ב) וכ"כ הרמב"ם ויו"ד
סימן של"א סעיף קכ"ה ולדעת היראים סימן קע"ב מע"ש של ירק הוא מה"ת ועד"ף
מחרומה ואפשר והביא רא"י מהפרי ובשע"ת שנה י"ב ח"ב סימן ג' כתבתי לחדך דברי
הרמב"ם שאסור לשבור ע"ש שיש בו מה אף לאחר שניטל המח ממנו הלום ראיתי כו"א
וכן מוכח לכל מציין בסוגיא רפכחים (דפ"ג) ואכמ"ל :

(ט) בב' אור חדש פכחים (דפ"ג) הוצאה המחילתא פ' בא בל"ז שאין ח"ל עד בקר
מניח שנשרף בששה עשר ר' ישמעאל אומר ח"ל הרי הוא אומר כל מלאכה לא תעשו ומה
ח"ל עד בקר אם חל ע"ז בשבת שנשרף בשבעה עשר משמעות שיו"ט חמור משבת והוא
פלא וכבר טררו רבים לפרש דברי ר' ישמעאל ובא"ת הביא כמה טעמים שהיה הו"א
שבת קי"ל מיו"ט ונלענ"ד שיש מכאן רא"י למ"ס מהרמ"ל שבת (דקל"ב) שבת ליה לית
ועשה אלא לית לחוד וא"ש שיו"ט חמור שהוא לית ועשה אכן תמוה לימר כן ובפרט כאן
הוא ר' ישמעאל דח"ל בשבת (דק"ב) נ"י קרבין ביו"ט (ולא בשבת) והחורה החורה
מלאכה אבל נפש ביו"ט וא"כ איך אפשר שתעלה על הדעת שיו"ט חמור משבת לכן
נלענ"ד לפרש לפי מה דאיתא בחגיגה (ד"ז) : דאי אשמעינן בהא (ביו"ט דעלמא) בהא
קאמרו ב"ש (אין מביאין עולה רא"י ביו"ט) דאפשר לאחר אבל בהא (בעלמא שחל בערב
שבת) אימא מודו להו לב"ה שקרבין ביו"ט דהא מחר הוא שבת ולא קרבו ומחך שאהיה
מחייאש מהן אהיה בא לפשוט בלא תקריב עוד (רש"י) ולפ"ז י"ל שזוהי ג"כ כוונת המחילתא
ביו"ט דעלמא פשיטא לן שאסור לשרפו דאפשר למחר אבל כשהל יו"ט בערב שבת היה
הו"א שמוחר לשרפו ביו"ט לפי שמחר הוא שבת ואסור לשרפו ומחך קך יבא לידי פשיעה
ולא ישרוף כלל ומשום אילתריך קרא שאסור לשרפו עד שבעה עשר ולפ"ז לא היה הו"א
כלל לשרפו בשבת אלא שהיה הו"א לשרפו ביו"ט שלפני שבת וקמ"ל שז"א ולפ"ד זהו פרוש
נכון מאד :

(י) בשע"ת (שנה י"ז ח"א סימן א') כתב כ"ג לחדש דל"ש לעולם בהם העבדו אלא
חזי עבר וחס"ח זה אינו מדינא אלא מלך התקנה כבר קדמוהו בזה בט"א ריש חגיגה שכתב
שם בתחלה עשו תקנה שלא יעבדו אלא רבו מטעם הפקר ב"ד ואח"כ עשו תקנה שיכתוב
לו ג"ש עי"ד אכן אח"כ כתב שם שאף מה"מ ל"ש אללו לעולם בהם העבדו עי"ד א"כ
הקל"ד מהא דנישין הנוכח בדברי כ"ס וע' קונטרס אחרון :

(יא) בשע"ת (שנה י"ז ח"א סימן ב') כתב כ"ס שהכ"מ פ"ה הי"ד ממעמלי מו"מ

יבנה לחד גירסא יולדת בסוף מלחא לריכא לטבול איט פעס שניא לאכילת תרומה מטעם
היסח ואיכ יס מכאן ראי לדבריו שאכור אכילה מביא לירי היסח והוא פלא באותה שעה
שאני טוסק בכתיבה מונח לפני הכ"מ ולא נמנח בו זכר מכל מ"ש כ"ח אדרבה הרמב"ם
כתב בפרשם שלחמיה אל טבילה רק לקדש (ובשע"ט שנה ט"ז ח"ב סימן ד' אות ד') הביא
דאי לדבריו שהמכות דעמו לריך טבילה והע"ס ממשיכ הרמב"ם פ"א מפרה לענין ערל
שמל ולדעתו דמר הוא צ"כ מטעם היסח וע"פ דרכו חפש על הכ"מ שלא כהב כן אלא
ימשום שטבול לאחר הזאת ג' וי' והוא פלא שהרי בהרמב"ם מצואר מפורש כמ"ש הכ"מ
ואיכ לחס הקשה על הכ"מ אכן מה שהקשה כ"ח על הרמב"ם במשכ"ב ומושב הוא קושיא
בפלאה בפ"א הי"א ממעמאי מר"מ כתב הרמב"ם שהזכירו כרגל שלא ינעו בשלחן לפי
שמנע ע"ה לריך טבילה והערב שמש וע"ז הקשה כ"ח א"כ אחאי לא הזהירו על המטורה
וכ"ח דלא כתיב אלא תמיד כמה דאיתא בשלהי חגיגה ז"ל לפי מ"ש הרמב"ן פ' בא שאי
אפשר להדליק המטורה לאחר השקיעה איכ לריכס להזהיר על המטורה שאם תטוה לריכס
טבילה והע"ס וממילא יתבטל מערב ועד בקר' והנה לכאוי לק"מ אבו גברא אנברא
קדמית אכן כדי שלא להרבות מחלקה נלענ"ד להרץ לפי הכלל כל היכא דשרי בדיעבד ל"ח
לכתחלה שמה יבא לירי קד' ולפ"ז מיושב שפיר שהרי אפילו אם יטמאו המטורה אפשר לטבילה
ואחרי מותר להדליקה קודם ששקעה החמה מטעם טומאה דחוי' בנזכר וכ"ס טבול יוס
וזכרי לכתחלה אין סימנין ע"ז לעומתה בידים מ"מ לפי הכלל הנוצר אין מוששין לכתחלה
שמה טמא הואיל וכדיעבד לא תתבטל ההדלקה משא"כ שולחן שאי אפשר לומר אלא
טומאה דחוי' בנזכר שהרי יטמא הלחם ושוב אכור לאכלו כמצואר במשנה פסחים ה' דברים
באים בטומאה ואין נאכלים בטומאה ואחד מהם לחם הפנים ואיכ א"ש שהזכירו על טבול
יוס כדי שלא יופסל הלחם:

יב) בסיום הפלג מוסף של שבת אנו אומרים השיר שהלויס היו אומרים בכיהמ"ק
ביום השבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבא כו' וזהו כמו
שאמר ר' עקיבא בריה (דל"א) יוס השבת היינו יוס שכולו שבת ואיתא הכס אל ר' נחמני
מה ראת לחלק בין הפרקים לאחר שכל שירי השבוע קאי על מעשה בראשית כדאיתא
הכס ורק שיר של שבת קאי על שבת של עתיד ולכן אמר ר' נחמני שאף שיר של שבת
קאי על שבת בראשית ור"ע לא מירץ לו כלום ואיכ לדין דק"י"ל כר"ע שקאי על העתיד
הקושיא במקומו טומאת ונלענ"ד ר"ע לשיטתו ע' ר"ה (דל"ב) לר"י בן טורי אומרים
מלכות עם קדושת היום ואין חוקשים אל ר' עקיבא איכ למה מוכיחים ומכונה ס"ל לר"ע
אומר מלכות עם קדושת היום וחוקע ואיתא בגמרא למה מוכיחים והא רחמנא אמר להזכיר
אלא למה עבר לימא חשע הואיל ואישיחתי אישיחתי פרש"י הואיל ואישיחתי מלכות לענין
הקושה אישיחתי ג"כ למספר הפסוקים עיי"ש ולפ"ז ניחא ר"ע לשיטתו הואיל ואישיחתי שבת
מכל הימים שאל שבת כתיב מזמור שיר ליום השבת לא כן שארי הימים שאלס לא נאמר
מזמור שיר ליום פלוגי לכן אישיחתי שבת ג"כ לענין זה שלא קאי על העבר כשאר ימים
אלא קאי על העתיד ולפ"ז לדין דק"י"ל כר"ע לענין מלכות א"ש דק"י"ל כר"ע שקאי על
העתיד וזהו דאיתא ביום השבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת משא"כ בשאר ימים
שלא נכתב אלס מזמור שיר ליום פלוגי וזהו האות שקאי על יוס שכולו שבת:

הרב ש"ס"ה א"ש"ט"ה.

ב"ה ק"י"גווארדען ס' י"ד (ב' תפיהות).

ה) ע"י ב"ה המקנה מחקר שאם קידשו בנ"א השליח והנע"ב. הי אמריקן שא"א
לנמשס בוי כיכ אחר זה ולריכס גט מבניהם (דלא נודע מי קידש החילה) או דהוי כנ"א

ואפילו גט אינה לריכה והינה בל"ע שם: ורפעינ"ד שהיא משנה ערוכה (פסחים ל"ח): חבורה שאבר פסחה ואמרו לאחד לא ובקם ושחט עלינו והלך ומלא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא: אוכל משלו והם אוכלין עמו משלו וכו' ואם אינם יודעין איזה נשחט ראשון אם משחטו שניהם: כאחד הוא יאכל משלו ומוכה דבכת אחת הוי' דינו כזה אחר זה אם אינו נודע ולי"ע:

(ב) בשו"ת סיבת ליון (סי' כ"ג) מביא רא"י לסברת אביו הגאון ז"ל (ט"ב מהר"ם אהר"י סי' כ"ג) דדבר שהוא לאפרושי מאיסורא לא אמרינן ב"י אין אדם משים עלמו רשע ע"ש מהא דנדרים (נ"א) ברלון מי אית לה כתובה ע"ש דלא אסרו ברלון מי מהימניה הא אין אדם משים עלמו רשע א"ו משום שבא לאסור א"ע על בעלה שאינה רוצה להכשילו ל"א אלאמער: ונלע"ד דמשאין אין רא"י דיכולים לאוקמי ברלון וכגון ששגגה ובסברה שמוחר לזנות והוי כאטופה ואינו רשע כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל' שגגות) דאומר מותר חשיב שגג ואעפ"י אסורה לבעלה כמ"ש (אהר"י סי' קע"ח) בשם מהר"ק ולי"ע:

פנהם זע"יג הכהן שווארמין בעהמח"ס שה"ג, יורה-דור וגבעת פנהם.
ב"ה לאפי' סי' מ"ז (משיב כהלכה).

בשע"ת (חט"ז חוב' ג' סי' ד) כתב על דברי בשע"ת בענין הגט שנכתב בו בן זרת דוב המכונה זרת בעריל דה"ל דמחקרי' והשיג עלי דגם בלא שעת הדחק יש להכשיר ע"ש, הנה המעיין יראה שהביא איזה אחרונים שכבר הבאתי גם אני בשע"ת שם מקלות מהם, ומה אעשה שהמה כנגד הנובי' ושאר חסו': רמ"ש שם העיר בארווא לא כתבתי משולם שם העיר רק שם הנהר בארווא ובאמת אין לחלק ובשניהם מה שמכשירין באל"ף הוא רק דיעבד ובאופן ככתבתי: ומה שכו' עוד בענין הב' לעורר שם בח"ס דמחקרי' סעם שהוא שם לעו' יע"ש גם זה לא חדש הוא וכבר הבאתי זה בשע"ת (חט"ז חוב' י' וסי' ח') ע"ש:

(ג) שם (חט"ז חוב' א' סי' א') בהא דמתנות כהונה בזה"ל ע"ש כבר הובא במ"י בשם הגרי"ל דוסקין ז"ל מצריסק דזהו מנהג הסוב"ס שהיו נוטלין הלשון דהרבעים וכו' אותם מהקלבים מדין מהנות כהונה בהסכס הכהנים שהי' אז אעפ"י בעלות משום דלא היה קלבה כמה שיטול כי מח"כ הוא רק עד פיקה של גרירת ע"ש ובד"ה סי' ס"א ע"י"ש:

אלמער יעקב מאיר בריומאן חופ"ק הג"ד

ב"ה דו"שאנקוי' סי' מ"ז (ביאור לשון הרמב"ם).

רמב"ם (פ"ה הל' ט"ז מהל' שבוטות) נשבע לקיים וכו' לפיכך כל הנשבע וכו' ויראה לי שהוא לוקה משום שבוטת שוא ועיין ברדב"ז ז"ל שהקשה מאי כנא מנשבע לקיים מצות ל"ה דאין שם חויבי שבוטת כלל לא ביטוי ולא שוא וכאן כיים רבינו דליקה הוא משום שוא ומפרש הרדב"ז דויראה לי קאי רק אלפיכך ולא אנשבע לקיים ולוקה נשבע להרע משום שוא כמו נשבע לבטל כל המלוות וגם הב"י בס"י רל"ז מביא דברי הרמב"ם ז"ל דנשבע להרע לוקה משום שוא כמו בכל הנשבע לבטל המלוה וגם הב"י שם מביא דנשבע לקיים אין כאן לא שוא ולא ביטוי ויכר שגם הוא כהרדב"ז כוונ' דויראה לי נכתב הרמב"ם ז"ל קאי רק אלפיכך: וקשה לדבריהם דמלישגא דרבינו מוכח דקאי על כל מה שכתב בהלכה זו והיכא דפטור כלל הלא כוונ' רבינו בהדיא אין כאן חויב שבוטת כלל לא ביטוי ולא שוא וכאן כתב רק פטור משום ביטוי ועוד לפי דבריהם דנשבע להרע מחויב כמו בכל הנשבע לבטל: קשה מדוע חלה רבינו ב"ויראה לי הלא גמרא מפורשת היא דנשבע לבטל לוקה משום שוא, ואף שהב"י הרגיש זאת אך קושא הראשונה במקומה יומרת כנ"ל: וגראה לי לכאורה לפרש דברי רבינו במה דרבריו ז"ל תלים במחלוקת

הנלחמת עם הנבל המאור בשבועות וסדרת רבינו היא פשוטה דיש חילוק בין קיום לקיום, דהיינו הנשבע לקיים מלות ל"ה בודאי אין שבועה חלה כלל משום דאין שבועה חלה על שבועה דמושבט ועומד הוא ולא מחוסר מעשה הוא ואין איסור חל על איסור אבל הנשבע לקיים מלות עשה דאף דמלות הוא לעשות המלה אבל מחוסר מעשה הוא ועומד להשבע לזרז את עצמו ודפסק רבינו ז"ל בפ"א מה' שבועות ולא שייך כאן אין איסור חל על איסור לכן בודאי חלה עליו השביעה לענין זה שהוא לוקה משום בוא ושפיר פסק רבינו דפטור רק משום ציטוי וכפשוטו דמהניחין (שבועות כ"ז) דמחלוקה דת"ק ור"י בן בתירא הוא רק לענין ציטוי דהיינו משום מקרא וכמו בצ"ח הנשבע לבעל הבעור הוא רק משום ציטוי ולא משום בוא כן בצ"ח הנשבע לקיים ג"כ הפטור הוא רק משום ציטוי וממשיט דקרא ומשום דנשבע לקיים ליתא בהדיא בגמרא דחייב משום שוא כהן רבינו בלשון "ויראה ל"י וקאי גם הנשבע לקיים ומשום דלא דמי להדדי קיום ל"ה לקיום עשה חלקן רבינו צבתי הלכות ולא ערבן יחד, בפ"א כהן דין נשבע לקיים מלות ל"ה וכחך אין כאן חיוב שבועה כלל לא ציטוי ולא שוא ונהלכה זו כהן דין נשבע לקיים מלות עשה דפטור רק משום ציטוי וחייב צבוא ולדבריהם דאין חילוק בין ל"ה לעשה הו"ל לרבינו למיחני בחד הלכתא וגם בציטול מלות י"ב נפקא מינה בין בציטול מלות דהרעה אחרים לבאר ציטול מלות וכדבריהם הב"ח דבכל מקום משעה שנשבע יראה שבועה לשקר מפיו והכל לא ועיין בפ"א ומשום הכי כהן רבינו, ויראה ל"י ולא עירב ג"כ ציטול מלות דהרעה עם ציטול מלות שניה בהלכה הקודמת ולדברי הרדב"ז, והב"י הו"ל לרבינו למיחני בחד הלכתא: וצ"י דרבינו א"ש מה שפסק הרמב"ם (פ"ד מה' שבועות הל"ט והל"י ובפ"י ה"י) דוקא נשבע שלא איכל ולא אוכל אינו חייב אלא אחת והשמיט מה דאיתא בהוספה (שבועות פ"ב) שבועה שאוכל ג"כ אינו חייב אלא אחת דרבינו לשיטתו איזל דהיינו הנשבע לקיים מלות ל"ה אינה חלה השובע ונשבע לקיים מלות עשה חלה השובע ומשום הכי נשבע שאוכל חלה השובע:

אבל קשה לי דאך נוכל להלקוהו נשבע לקיים משום שוא הלא לאו שאין בו מעשה הוא, ולא דמי לשבועה בוא דמשעה שנשבע יראה שבועה לשקר מפיו והכל לא יראה לשוא משעה שנשבע וקשה לדחוק ולומר דהכוונה היא דעבר על חיוב שבועה שוא, היינו על הלאו מזה"כ נשבע לקיים מלות ל"ה דלא חלה עליו השבועה כלל, ודעין זה הוא במתניחין (שבועות כ"ז) נשבע לבעל את המזוה וכו' ועיין בהוב"ה ד"ה לקיים דר"י בן בתירא לא פליג אלא נשבע לקיים מלות עשה ומציאם כן מירושלמי ועיין בבטל המאור שמיציא בבוקר פ"ג חמ"ט שבועות שנשבע לקיים מלות עשה לרבנן פטור משום ציטוי אבל חייב במלקות משום דלאו וכן גבי קרבן כחיבי ולא לגבי מלקות ועיין בגליון הס"ס להגאון דעק"א ז"ל (שבועות כ') שמיציא ג"כ כזאת מסביר דנפשי, ופלא שלא הזכיר את צטל המאור, ובזה"כ (גדרים ח') מציא לעיין בפ"י הרמב"ן טעם ההורה דבבירא ליה וכו' ופלא שלא הביא את ס' המלחמות שצ"ה פ"ג משבועות: ואיך סיביר קשה דאך כהן הגאון דעק"א ז"ל דנשבע לישב בבוכה ועבר לוקה הלא לאו שאין בו מעשה הוא ומשעה שנשבע לא יראה שבועה לשקר מפיו, ומה שמיציא מדף כ"ה הירדן הגמרא לדרדן קהני לא אכלמי לקרבן ולא הנחתו למלקות היינו דוקא בזה האופן דנשבע לשעבר דמשעה שנשבע יראה שבועה לשקר מפיו וצטל המאור לא הזכיר בפירושו ישיבת סוכה ונוכל לאוקמי נשבע לקיים מלות עשה בשב ואל העשה היינו נשבע לישב בהענין ביום כיפור ועבר דל קין אותו משום דיש בו מעשה, אבל באמת גם זה קשה דכיון דהעשה הוא בשב ואל העשה הלא אין השבועה חלה עליו כלל דאין מחוסר מעשה הוא ואין איסור חל על איסור ועי' (שבועות כ):

תורה דבי) דכתבו דבקים שאשכ בחצית ביום כיפור אין איסור חל על איסור ואין סויה קסה לישכ דכריהם ולע: 'שאר' משה ברב יעקב מאהילנר מסאוצק.
ביה ליבאורא סי' י"ז.

ע"ד החקירה שחקר חכם אחד בשע"ת (שנה ט"ז חוב' א' סי' ט') בתרי ותר שמכחשין זה את זה דהלכה פסוקה כר"ה דכא"א בזה בפ"ע ומעידה אם גם כח אחר עלמא יכולים להביא אח"כ כח השני להעיד להם לזכותם, וראיתי בשע"ת שהס"ג הר"ם אלטמאן נ"י מווארשא כתב דמחלוקת שנויה דלדעת מהר"ק (הובא בשו"ע יו"ד בס"א) דמי שאמר על שו"ב שהוציא טריפות מח"י הוא. עמנו רשאי לאכול משחיטתו אח"כ גם כחן מעידין להם אבל לפימ"ס המשלי"מ (בפ"א מהל' שחיטה הל' כ"ו) דלא כמהר"ק והביא רא"י מכתובות (מ"ד) מדברי הר"ן שם דמי שהורה על עדים שחתמו על שטרו בשקר טוב אינם נאמנים להעיד לו דהודאת בע"ד וכו' א"כ גם בנ"ד פסולים זה לזה:

ורבאורה גוף דברי המל"מ הג"ל תמוהים ראשית למה לא הביא מחוס' שהם מקרי דברי הר"ן שם ב"ד"ה א"כ לאורעי סהרי וגראה לר"י דאם יש לזה מקבל מהנה כוס שער אחר שעדים חלו תחומים זו מרעין ל"י לטערא הואיל והוא מורה שהם פסולים אי"ל לפסול חתימתו קאמר דאמר זיופי זייף הואיל והוא מורה שהשער הזה מזויף ע"כ: הגם ד"ל דמס"ה לא הביא המל"מ מחוס' דכפי הגראה למסקנת התוס' דלא כהר"י אלא דכשרים גם לו רק החתימות שלהן כל זמן אם חתמו חוששין דזייף אותם כמו שזייף חתימתו בשער זה וכן מלאמי במהר"ם סוף הג"מ לריגא בין ת"י הר"י למסקנת התוס' כנ"ל ולכן הביא המשלי"מ מהר"ן שהעתיק רק דברי הר"י אבל מה נעשה כי הב"ה ז"ל בהגהות הרי"ף פירש דעת הר"ן באופן דב"ל כפירוש השני ממסקנת התוס' וא"כ הביא המל"מ רא"י לסתור:

ובהחצוי ראיתי בהגהות מהר"ם איג"ר ז"ל לכתובות שז"ן שם לדברי המשלי"מ הנ"ל וכחכ ד"ע ואולי נתכוין להג"ל: ור"ל כי כבוד מוהרמ"ם והב"ה ז"ל נלע"ד ברור דדקו דברי המל"מ ולאפשי פלוגתא למה לן דמעולם לא נתכוונו תוס' גם למסקנא לחלוק על הר"י אלא דאנו דנין באומדנא מה נתכוין זה שהוציא הב"י שטרות לפנינו והורע השער הראשון ע"י הודאתו דל"י אחא אמרינן שלא נתכוין לפסול העדים כי אם מחל על שטבו הראשון ולרפרם אמרינן שנתכוין לפסול השער ופי' הר"י דלרפרם אימדין דעתו שפוסל העדים ומס"ה אינו יכול להביאם אח"כ בשבילו וע"ז כתבו תוס' אי"כ לפסול חתימתו קאמר וכו' לא נתכוונו לחלוק על הר"י כלל אלא שפירשו בכוונת הש"ס דמ"רי שאין העדים החתומים לפנינו כלל יא"כ אחר יש להלות שלא הורה על העדים שחתמו בשקר אלא על עמנו הורה שזייף אותם וממילא שפיר יכול להביאם אח"כ ולא הורע אותם כלל דיותר מהתבאר אימדינא זו (אזי אפשר הוא נר"ך לומר אמחלל זו אם ירצה להביאם אח"כ לזכותו), הגם דאחמ"ד מ"מ לחיבהו נאמן ואפילו נהגלגל מזה גם טובתו שיביאם אח"כ לזכותו סהרי דעת הג"א דאפילו לשטור ממון אדם מע"ר ועיין יד שאלו (סי' קס"ט) וכש"כ דבנ"ד יותר ניחא דנתכוין ע"ז מבגאמר דהוא פוסל את העדים ולפי"ז יפה הביא המשלי"מ מהר"ן כי כל דבריו בכלל דבריו שהעתיק דברי הר"י וגם סיום דברי תוס' וכ"כ הרשב"א ולא בלשון פלוגתא כלל אלא דבאמת לרפרם אמרינן שהורה עד פסול העדים רק שהוסיפו הרשב"א והר"ן דהנ"מ יביא דאמרו סהרי דחתימת ידם היא דאז אי אפשר לחרך דיבורי שנתכוין על עמנו אבל אם ליחא לפנינו העדים אמרינן דאודוי אודי דאיהו גופי' זייף ולא אודי לפסול את העדים אבל אין כוס מחלוקת בהתוס' ומה עמקו דמיוות המל"מ ודברי הגהות הב"מ תמוהים ביותר דא"כ ס"ד דהר"ן לא ס"ל כהר"י דא"כ איך כתב אח"כ וכו' מורעי סהרי דוקא לר"י אבל לכ"ע ורא"י שפוטא דל"י כל כוונתי וכו' והרי גם לנ"ד כשרים לשנות אחרת ואין להאמין

אם יאלו דברים אלו מרבינו הב"ח (וגם דעת מהרמ"ש ל"ע דאם באתו לעשות פלוגה יומר י"ל דלא ס"ל להר"י מסקנת התוס' דלא מצינו דוגמהו שבטביל שהורה דויף חתימתן פ"א שוב אי"נ להו"א שטרות אחרים בחתימתן הלא הוא ע"מ הורה ולא עשה מעשה על פי שטר זה אטו מי שיכול לויף לא יעילו שטריו וכס"כ דיש לו מינו דבב"ח ל"ג גמין ולחם לרבה אין שטרא זי"פא הלא דהתם הורה שהשטר היה מוויף אבל על שטרות אחרות שפיר יש לו מינו ובכחכות (ל"ו) דאמרין כיון דמהדר איופא אימר ויף היינו מחמת ע"י אחרים וז"ל:

ובמ"ש אע"פ שדברי המל"מ נכונים בפשט התוס' והר"ן כנ"ל אבל הדמיון רחוק קלה דהתם עדים פבולים נזה"כ והוראת בע"ד לחובתו מהני אבל לענין שאח"כ אין רא"י שהשו"ב יפסול שהרי עכ"פ אם ישמט בכשרות שרי וכס"כ אם יעשה חשובה יהי ס"ס עכ"פ וכמ"ס מהרי"ק דעכ"פ חשובה מהני וממילא לא אמרין שאח"כ על להבא בדבר שטומד להיקין בנקל:

הגם דזה כבוד ה' תמוז לי דאיך ידון אוהו לזכות זה שהעיר עליו שאלו עריפות מח"י דא"כ אח"כ לא הורה זה השו"ב כדי שלא להשתמש בכלים משחיתו הראשונה, ואין לתקן משום שלא יועיל דאח"כ, הרי דעת מהרי"ק ע"מ כהראב"ן שבאם יש משיע ט"א לא אח"כ כמ"ס הפ"ט (חומ"מ כ"י ל"ד) ואפשר דלאחר מעליע כיון שטע"פ א"ל להודיע ומלאתי בסו"ט מולל מא"ס (כ"ד) שנהספק בזה ועיין נתיבות (כ"י חל"ד) והבן, אמנם לפת"ש ההב"ש דגם מהרי"ק מודה דאם העיר ידע האמת שזה השו"ב פסול אכור לאכל ממנו רק דעיקר הבונה שאין אנו לריבין להפרישו אעפ"י שבשאר שאח"כ אי"כ לחזור כי אם באמתלא מקובלת שאני הבא דאפשר לא נחטין לאכורו רק לנעורו בחשובה כי ברור ה' לו שיעברוהו אם לא ישיב אי"כ בלא"ה אי"ס דעת מהרי"ק כיון שאין כוונתו דתולה בעשה חשובה אלא שצ"ז לא אמרין שאח"כ ויהי איך שיהי עכ"פ אין דומה לעדים פבולים מזה"כ, (ודברי רבינו המומים כ"י כ"ח נאורים סק"ד שהחליט דרשע פסול משום חשש משקר המומים מאוד שהוא נגד דעת התוס' בטורות ל"ו וגם פשוט מלד הסבירא דחל"כ נימא בכל פבולי עדות מחמת דשע שהוא בנדר הספק):

והנהגה ראיתי להר"עב"א (כתובות מ"ד) שכתב ונראה דברי האומר דאע"ג דסהדי קמאי חתימן בשטרא בהרא אמרין נמי אודי' לי כי מהמילה שלא כדן חתמו או שום פסול אלא שחזרו בחשובה וחזרו וחתמו בשטר שני בהכשר ורעי' עלי' כל שטרא דנפיק מידי' דחתמי' ב"י קודם שער זה השני וכו' והוא פלא מה נבונה שטר זה אחרון דאמרין סתמא חתם אותם בהכשר אחר שחזרו בחשובה נימא גם דאחר שחזרו בחשובה חתם אותם על כל השטרות ודוחק לפד"ש דשטרות אחרות חתמו מיד אחר הראשון שהורה עליו שחתמו שקר וזה השטר ה' אחר היום וזמן דאז יש להלית דנתיים עשו חשובה לכן חתם אותם על זה השטר (ואפשר דעל זה השטר יש לו מינו שה"י נשאר בשטר ראשון אבל כשהוא מולא שטרות אחרות ה' מינו למפרע וז"ע) ועכ"פ בנ"ד י"ל דלכ"ע נאמנים כח א' להביא כח ב' שהכחיבו אותם פ"א דממנ"פ אם הכה הב' הם הכשרים הרי נאמנים ואם הם הפבולים אי"כ יש ח"כ להמציאים אותן להעיד דמסתמא ידעו שכבר עשו חשובה כמ"ס הריטב"א הנ"ל ועכ"פ הוי ס"ס, ועוד מוכף ספק שחא מעידן האמת עכ"פ וכעין קושיא הפ"י (כתובות ט) בכל חות' אלא דכבר הש"י עליו הש"ס שמעתי א' וכן צ"ס דאם ה' פבולים לעדות הן נזה"כ אפילו ואמרו האמת וכל זה לענין פסול השטר דעל זה דן הפ"י סס אבל מי שמציא אותם להעיד לו אם הוא אומר האמת הלא לא איברא סהדי אלא לסקרא (והשתא יש כאן ג' ספיקות דלכמה מוכחים מוליאין חתימן בנ"י ספיקות ויש לזה רא"י מהש"ע כ"י

קפ"ב למרן בזה קושים הסמ"ע שם סק"ע החמורה מאוד) ובפרט ד"ש להם ח"כ דידעו שצדק חסדו או סודו שכן הן היו הפסולים בראשונה וכאשר העלה השער המספיק ס"י לא ראה בזה חול ומיד אס הכת האמת מודים להשני והחללו שטעוים היו (ועיין בקלות"ת ס"י כ"ח הק"ה דנעצירה מפורסם הוא לדרך חסדו מפורסמת אבל אס לא מודע כני לי בחרטה ציון לבין עמנו גם בפסולי עדות ט"י"ט): שמואל אהרן החוב"ק ליבאוויא.

ב"ה מאסקווא ס"י י"ח (שו"ת בענין חליצה ע"י שליח).

לכבוד ידיד ה' הרב הג' חוב"ב סוע"ה וכו' כש"ת

מו"ה אשר ועי"ג שליט"א (אב"ד פרוסקראו).

ע"ד אשר שאל אודת חליצה ע"י שליח דידת, כבר גשאלתי זה איזו שנים וכחבתי בזה קונטרס ארוך דלא הוי חליצה כלל ובחרף העבר קבלתי שאלה זו מהרב מאטאסאו מקיב ובקש שאשלח לו את הקונטרס ולא השבתי לו, רק יכתב אלי טעמו ואח"כ שלח לי את דבריו והכתבתי לו עוד באריכות ראיות ברורות ואלימותות דלא הוה חליצה כלל אף ר"ח חליצה ליפסל לכהן, והארכתי הרבה וגילתי אזנו דכל דבריו הם דברי שגיאה ואחיות עינים לבד, ואח"כ ה' אצלי בעצמו ואמרתי לו שלא ירהיב בנפשו לחשוב זה ואח"כ כתב לי עוד בזה והשבתי לו כי דבריו פטומי מילי ואין בהם ממש, והבאתי עוד רא' עצומה שלא הוי חליצה כלל, ע"כ נא לאזור חיל בזה לעמוד נגדו כי דבריו פטומי מילי ואין בהם אף רמז רמזו שיוכל להשען ע"ז יכתוב אליו וישיג העתק קונטרסי ותשובתי אליו ב' תשובות וכעת בא עוד מכתב ממנו ואי"ה אשיב לו שלא ירהיב בנפשו וכבר השבתי להרב ר' יעקב מאלוסק נ"י אודת זה שיעמוד נגדו בכל עני כי לא הוה אף ר"ח חליצה והרב מאטאסאו חוששני כי לבו גם בהוראה זו דלא הוי כלל הוראה כמו הורו ב"ד ששקעה חמה, ובאשר כי קשה עלי כעת להעתיק כל דברי תשובתי ובקונטרסי מחמת טרדותי אבל הדבר ברור כמש"ל דלא הוי חליצה כלל ונא לפרסם זה כי כל דברי הרב מקיב הם דברים בטלים רק אחיות עינים לבד לפום ריהטא, והי"ת ינחנו במעגלי צדק להורות כהלכה.

המברכו בכל מילי דמיטב,

אבא דוד בל"א הר"י ז"ל מדווינסק כעת פה מאסקווא

נין ונכד לגאון ר"א זצ"ל אחיו של הגר"א מוילנא זצלה"ה.

ב"ה קורעניץ ס"י י"ט (הערות שונות).

(א) בשע"ת (חט"ז חוברת ד' ס"י י"ג) הל"ע כ"ח שאלה ע"ד המקום שנעשה מקאכלעם וז"ל שם ואמר לי אחד בשם גדול אחד שהיה בונה מקוה ולכו הכהנים בקאכלעם אבל לא הרגפה ועש לדרך לא אמר וכו' אבל איזו יודע עד כמה יש לשמוע זאת עכ"ל: באמת נמלא כן כס' עלי ברוכים מהגאון מוהר"ש הכהן ז"ל מו"ל דוילנא שהיה מפורסם בעולם הלומדים והביא שם שבשנת תרל"א חדרו הגבאים בדוילנא המקוה דשם ורלו לעשות הרפנות והרגפה מקאכלעם מילין בזה הגאון האמיתי מוהר"י ז"ל מו"ל דשם והורה דקדקת המקוה אסור לרלוף בקאכלעם מחמת שיש לכן בית קיבל כן הובא שם בחשו' הנ"ל הלכות מקואות ס"י ג' ועוד טעמים אחרים שאכ"מ להעתיק כל הכתוב שם ע"י"ט:

(ב) בשי"ך (ח"מ ס"י שליג ס"ה כ"ה) שמחלק שם בין שכיר לע"ע לענין הלה בחוק זמן סבירתו וז"ל ולא דמי לעבד עבדי דהתם כיון דעבד עבדי גופו קטוי לו בכסף או שטר והתם א"כ כל היכי דחלה בדיקומו ומר"ה הלה משא"כ הכא עכ"ל: רפ"א ודולה אלי

א"ר נעלם מחלוקתו של ישראל הש"ך וז"ל נמרח ערכו (קידושין י"ד). בעבר עברי אינו נקנה בחוקה יעו"ש ואף שבאמת החילוק שמחלק הש"ך בין שכיר ועבד עברי במקומו עומד אפי' אם נאמר שאין ט"ע נקנה בקנין חזקה כמובן אבל א"ר פשטו קולמוסו חזק כו' שהוא ע"ד הדין ודוחק לומר שכוונתו של הש"ך על קנין משיכה שמצינו בלשון המשנה (קידושין כ"ח): ורשום ההלכות בחזקה ופירש"י והרמב"ם שכוונת בחזקה היא, במשיכה" ויהא כוונת הש"ך שהיה משיכה בעבד עברי אבל באמת אינא מפורש בריטב"א (קידושין י"ד) שבעד עברי אינו נקנה במשיכה יעו"ש וז"ע: משה אהרן פערדבאן אבד"ק הני"ד.

ב"ה סיביאטי"ש סי' י"ב (חידושים והערות שונות).

(א) הבג"א (או"ח סי' קפ"ד כע"ד ד') בדין המבואר שם לענין פריכת המזון אם אינו יודע אם צריך לזרז לזרז מפקד מפני שהוא דאורייתא כי וז"ל וג"ל גם ברכה ד' דלא ליזלוז בה עכ"ל וכ"כ הח"א שער דה"ח והמ"ב סי' ק"ג, ויש להביא רא"י לזה מג' ברכות נוטריהו דהרבה ראשונים סברי דרק ברכה הזו היא דאורייתא כדביא הב"י (ק"ל) והנ"ל כלל מ"ז סק"א ואפי' מדרך מספק כל הני"ב: וזה יחזק לי קושית מר"ה כגון (שבת י"א) אהא דחברים מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין להפלה וז"ל הא דאמרן לקמן כי הוה מטי עידן ללוי' לבי' ומכבי ומללי הווא מללי היינו ק"ש עכ"ל והוא דוחק כדביא הגה"ש שהם בעצמם מיאנו לפרש הכא במ"א ולראמון משום ק"ש הוה מפסיק ג"כ להפלה כי הוה דלא ליזלוז בה בהפלה דרבנן והא דאין מפסיקין להפלה איירי בשכר קרא ק"ש קודם לימודו והא דאמרן כי מטי עידן ללוי' ולי"א עידן ק"ש הקודמת והעיקרית רבוחא קמ"ל דהתפללו ג"כ, אך ע"י (ברכות כ"א הוד"ה ספק) דמוכח דלא ס"ל הכי ואולי לשיטתם דמיאנו בשבת שם להרץ כדאמרן: וי"ל עוד בחירון קושיהם כיון דאפסיקו למורס לק"ש אפסקו ג"כ להפלה וע"י (ברכות כ"ד:) רש"י ד"ה ואומר כה"ג והא דאין מפסיקין להפלה הוא להפלה לבדה: עי"ל ללוי' קורא לברכות ק"ש שהיה המקנה לברכה עם ק"ש אפילו מספק כדכ' הרשב"א הנובא בביאורי הגר"א (או"ח כ"ה הפ"ט סקט"ו) אבל לפי האחרונים הנ"ל גם המבוסס אי צריך בה"ח ז"ל כל הני' ברכות מספק אפילו להפוסקום דמדאורייתא די בהראשונה כדכ' הש"א (סכ"ה) והארעא דרבנן בשם הפמ"ג:

והשע"ת והח"א דה"ח ומ"ב סמ"ז הסכימו להש"א שם דהמבוסס אי צריך בה"ח יבצר רק ברכה אחת משיב דאורייתא די באחת והוה חרתי דסחרי וכ"ש דק' לפי"מ שהביא הארעא דרבנן שם דחייבין רמב"ן ורשב"א סברי דכלהו דאורייתא, והמחבר או"ח (הפ"ט סע"ו) בספירה (תרפ"ח סע"ד) במגילה פסק שלא יברכו ברכותיהן מספק מוכח דלא ס"ל סברת מג"א הנ"ל דחייב לזלוזי בדרבנן:

וי"ל דפליגי בה אב"י ור"א (ברכות מ"ה:) ראב"י ע"י (לאמן דבונה ירושלים) בקלא כי הוה דלישמעי הפועלים וליקומו דהעו"מ לאו דאורייתא ר"א ע"י לו בלחישא כי הוה דלא מולל דהעו"מ כו' ובס' הוד"ה ר"א וכ"כ בה"ג דחייבין לזלוזי, ולי קשה אב"י מדאורייתא דשם (תו.) הפועלים שהיו עובין מלאכה אלל בעה"ב כו' הוה בעה"ב מיכ"כ עממן מברכין כתיקונה וי"ל לאב"י היינו לבד טו"מ אבל בכו"ט פירשו עם הטו"מ וגורסת רש"י שם אין מברכין לפנייה שהיא מדרבנן ורי"ף ורמ"א וטור גורסין ומברכין לפנייה כי דפליגי בסברא זו אי חייבין לזלוזי בדרבנן ובס' (מ"ו:) מדע דהעו"מ לאו דאורייתא שהרי הפועלים עוקרין אותה, ויש לחלק בין שם לדהמ"א דשם ליכא הפסד וההורה חסה על ממונו כו' ובה"פ ר"א חס לזלוזי במקום דליכא ברכה לבטלה אבל במשע ברכה ס"ל כהמחבר (או"ח הפ"ט כע"ו ותרפ"ח סע"ד) שלא יבצר מספק אבל מבהמ"ז לבה"ח לא ידעה לחלק והאחרונים לע"ד סוחרים משנהם ודאי חייבין לזלוזי בדרבנן בבהמ"ז הי"כ

בביתם וליבדך לכללו רחא י"א דכללו דאורייתא והש"א לא נחית לסברת המ"א:
 (ב) עתה ראיתי שכבר ישב על מדוכא זו השד"ח (מטרכת ברכות סי' ד' אות י"ג)
 והביא שהפרי"ח הכריח מבמה ראיות כהמ"א וגם מדרשן ב"ק ועל המזון מזכר לאחריו ולא
 לכניו כו' ומדלא מפליג בלאחריו בין ג"כ לרביעית מוכח דגם ברכה ד' ע"ל ולהלן כ'
 השד"ח שהוא הכרח טעם, ולע"ד יש לרמות ראיתו דו"ל בחר טעמא, דבהמ"ז דאורייתא
 וברכות ק"ס דרבנן ה"נ ברכה ד' דהיא דרבנן אל"ל והא דפירש ברכה לפניה הוא לאפוקי
 מדר' יוחנן (כ"א), דהיא חמורה כדאורייתא מק"ו ומהבב"מא שם (טו). דהפועלים מזכרין
 לפניה ומכמה ילפותות ר"פ כ"מ ומק"ו כשהוא שבע מזכר כשהוא רעב לא כ"ס כו' ושם
 חוד"ס לפניה הולכין לשמנה זו שהיא דרבנן מוכח וזלמה ה"א שהיא כדאורייתא:

ראשון תירץ השד"ח לסתירתו דבהמ"ז כך היתה התקנה ומזכר כלל בספק כמו
 ברכות ק"ס ע"ל, אשאל איך היתה התקנה אי לנ"ד גררר דאורייתא לדרבנן הא מלינו
 (שם טו: מו). שהפועלים עוקרין אותה אע"פ שסמוכה לדאורייתא ואי רק בספק גררר
 הדאורייתא לדרבנן איכא מה מביא רא"י מבי"ק ד"ל רק גבי ב"ק הושווה לדאורייתא ולא
 בספק ומאי חו"ה מדמית ספק לב"ק ולא לפועלים: ור"ש השד"ח דהלח"מ יחידה
 שמספקא לו בספק דבהמ"ז אי יבדך ברכה ד' הא הראינו פנים שגם הוסי' (ברכות כ"א).
 והמחבר בספירה ובמנילה והש"א שם גופא הביא מהרשב"א ורמב"ם שהמספק במלוה
 דאורייתא לא יבדך על"י ה"נ י"ל דס"ל דלא יבדך הטו"מ:

והגאון מוהרש"י הלוי פייגענבוים אב"ד לאקאטש שליט"א תירץ לי סתירתו דשאני
 ב"ס דאינו ידוע אינו הוא דאורייתא ואיזו דרבנן ליכא זילול לדרבנן משא"כ בבהמ"ז
 ידוע איזו דרבנן הוא זילול לדרבנן אם לא יברכו אותה מספק ויברכו להדאורייתא
 הידועה, ולא מחזור דהש"א בעצמו לא ס"ל חילוק זה מדהקשה מזכרות ק"ס דמזכרים
 מספק אבה"מ ולא חילק חלוקו ועוד הא הבאתי רא"י מג"ב גופיה דאם יבדך הברכה ב'
 לבדה יא ג"כ להב"י מדאורייתא כדכ' המניח בבהמ"ז ואש"ה ז"ל לכללו מספק והאירע
 דרבנן כ' בבה"מ דברכה אחרונה ודאי דרבנן וחיוך רמב"ן ורשב"א סברי דכללו מדאורייתא
 ולפי' ליכא לדינא דהש"א כלל:

(ג) אנב אורחא ראיתי שם בשד"ח (אות י"ד) אם אכל לחם כביצה וע"י שאל עמו
 גם ד"א שבע שביעה גמורה חייב בבהמ"ז מהמורה אע"ג דלא שבע שביעה גמורה מהפס
 לבד חלא בטרון שאר מאכלים ע"ש, ולע"ד דחקירתו רק אם אכל יחד אכל אם אכל כו"ה
 פת ואח"כ אכל עד כדי שביעה גמורה מבשילין ודאי חייב בבהמ"ז רק מדרבנן דמאי נעשה
 חיוב דאורייתא אם אחר שאל רק כו"ה הלא חיובו דרבנן ולא מסתבר דאח"כ כשה"י שבע
 מתבשילין יתחייב מדאורייתא: ורבות תירנתי זה כארבעים שנה הסגות רש"י וחוס' ברכות
 (ד"ה עד שאל) אבה"ג דדוקא שיאכלו איננו כו"ה או כביצה דכוותי' אכל אכלו ושבעו
 לא מפיק וא"ל להעמיד דהא ינאי וחבריו אכלו כו' ושבעו ואפקינהו שב"ש כו' ט"ס
 ולדאמרי' אש דהא אכלו רק כו"ה פת ואח"כ שבעו מבשר ודגים וכל מיני מטעמים כדרך
 מלכים ומיכס בבהמ"ז רק מדרבנן: ורמב"הני אל"מ שבאו דף הזכיר בברא זו דהשד"ח
 ולא ה"ס למליץ עליו בזה כדאמרי' "ורש"י וחוס' סברי דמסתמא אכלו פת עם הבלי' יחד
 וכהפוסקים שהביא השד"ח שחיובם דאורייתא ואפשר דרש"י וחוס' פליגי אבה"ג בדן זה
 דהאחרונים:

ב"ה באקאלי ב' כ"א (מאמר שתי שבתות).

כתוב בתורה (שמות ל"א) פרשה שלימה ע"ד שמירת שבת, והפרשה הזאת
 אומרת פרשני, למה באה האזהרה כפולה ומכופלת ג' וד' פעמים ובאיוז שונים, בפסם

ראשונה נאמר את שבתתי תשמרו, שבתותי בלשון רבים. ובפעם האחרונה נאמר ושמרו בני את השבת בלשון נסתר, ועל השנות הדבר פעמים לומר כי אות היא ביני ובין בני. גם בתחלה נאמר כי קודש היא לכם, ואח"כ שבת שבתון קודש לד', ומה זה כפל הלשון שבת וינפש, ובגמ' (שבת ק"ח ב') אר"י אלמלי משמרים ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנאמר אשר שמרו את שבתותי וכתוב בתנ"י והביאותם אל הר קדשי, והקשו המפרשים דשם נאמר ובהרו באשר חפצתי ומחזיקים בברית, דזה כהת"כ, ומגיל דבשמירת שבת לבד נגאלים, ועוד הקשו דכאן אמרו שתי שבתות ובירושלמי פ"ק דתענית ה"א ובשמיר פכ"ה אמרו אלו היו ישראל משמרים שבת אחת כתיקנה מיד ה' בן דוד בא ע"ש:

ובחסד עליון אמרנו לבאר עפ"ם דאיתא בירושלמי (פס"ו דשבת ה"ג) ר' חגי אומר לא נתנו שבתות ויו"ט אלא לאכילה ושתי' רביא לא נתנו שבוי"ט אלא לעסוק בדית' כו' כתוב אחד אומר עצרת תהי' לכם וכא"י עצרת לד' אלקיך הא כיצד תן חלק לת"ת וחלק לאכול ולשתות ע"ש, ומשמע דזה קאי ג"כ אשבתות דבחדא מחתא מחתינהו, וכ"מ בפסחים (ס"ח ב') דאמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם והיינו חלק לד' וחלק לכם וע' בטוש"ע א"ח סי' רמ"ב וסי' ר"צ מזה, וכ"ה בתדאר פכ"ו זכור את יום השבת לקדשו במה אתה מקדשו במקרא ובמשנה במאכל ובמשתה ובמנוחה. וכן מסתבר דהא גם בשבת נאמר בכתוב אחד קודש היא לכם ובכתוב אחד קודש לד', והא דמביא רבה בפסחים מהכתוב בישעי' וקראת לשבת עונג ולא מהכתוב בתורה קודש היא לכם משום דהכתוב בישעי' מפרש באר היטב מצות עונג שבת, וע' בשו"ע הרב ז"ל ובק"א מ"ש בזה, ומבואר דמצות שבת כולל שני ענינים, מנוחת הגוף לנוח מכל מלאכה גופנית ולקרא לשבת עונג בהענוג אכל ושתה, ומנוחת הנפש לעסוק בתורה דזה נקרא מנוחה כמ"ש בראשית מ"ט וירא מנוחה כי טוב ואמרו ברכה זו תורה, וכ"כ בתהילים י"ט תורת ד' תמימה משיבת נפש, ואלו שני הענינים מנוחת הגוף ומנוחת הנפש זהו עיקר שבת, ולפ"ז אפשר לומר דמה שאר"י אלמלי משמרים ישראל שתי שבתות אין הכונה במספר זמן הכמות דבמספר דיו שבת אחת כראוי כמ"ש בירושלמי ובמד"ר הנ"ל רק המסון שתי שבתות באיכות שביית הגוף ושביית הנפש, שו"ט בכידור נהורא בעניני שבת סמפרש כן שתי שבתות שתי שביית הגוף ושביית הנפש ובי' שכונתי לדעת הגדול, וא"ש מה שמביא מהכתוב אשר ישמרו את שבתותי שתי שבתות באיכות, א' ובהרו באשר חפצתי, לשבות מכל מלאכה חומרית וחפצי הדיוט רק באשר חפצתי חפצי שמים ועבודה אלקית, ב' ומחזיקים בברית בעסק התורה שהיא בריתי כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה דזה שמירת שתי שבתות כהלכתן, והביאותם אל הר קדשי, דמיד נגאלים:

ולפ"ז יתפרש היטב פרשת שמירת שבת בתורה הנ"ל, ראשון לכך נאמר את שבתותי תשמרו בלשון רבים לכלול שתי השבתות הגופני והנפשי "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם" ואמרו במכילתא ולא ביני ובין אומות עכו"ם, כי שמירת השבת כראוי במנוחת הגוף והנפש היא אות לדורות על האהבה הרבה אשר ביני וביניכם שבחרתי בכם מכל העמים לתת לכם אלו שתי המתנות הטובות השבת והתורה שהיו גנוזות בבית גנזי כלשון הגמ' שבת י' ב' אמר הקב"ה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, ושם פ"ח ב' חמדה גנוזה שגנוזה לך קודם שנברא העולם, ורק לכם ולא לשאר אומות כמ"ש שמות ט"ז ראו כי ד' נתן לכם השבת ואמרו ברכה לכם ולא לעכו"ם, ובדברים ל"ג תורה צוה לנו משה ואמרו

בסנהדרין ג' א' לנו ולא לעכו"ם, ולכן צריכים אתם לשמור אלו שתי המתנות הטובות בראוי, לדעת כי אני ד' מקדשכם ע"י שמירת השבת כהלכתה במנוחת הגוף והנפש יכירו וידעו כל האומות כי אני ד' הקדשתי אתכם לי בקדושת השבת וקדושת התורה ואלו הן שתי הקדושות שאני נותן בראשן של ישראל כמ"ש בויק"ר פכ"ד בכל יום ויום העליונים מכתיבין להקב"ה ג' קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו אחת ושתיים בראשן של ישראל ע"ש וזה האות הגדול אשר ביני וביניכם לדורותיכם, וביתר שאח י"ש לפרש לדעת כי אני ד' מקדשכם ע"פ הגמ' בסנהדרין שם עכו"ם ששבת חייב מיתה עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה דינו כנערה המאורסה, וע' במהרש"א שם שמפרש גם על עכו"ם ששבת זה הטעם דשבת נקראת כלה בכ"מ ע"ש, ויש להרחיב הדבר ע"פ דאיתא בביר פ"א אמרה שבת להקב"ה לכולן נחת בן זוג ולי אין בן זוג א"ל הקב"ה ישראל יהי' בן זוגך וכיון שעמדו ישראל לפני ה' סיני א"ל הקב"ה זכור את יום השבת לקדשו וזכרו הדבר שאמרתי לשבת ישראל יהי' בן זוגך, ופי' המפרשים לקדשו הוא לשון קדושין לזיווג ע"ש ובוזה אמרתי לבאר בכי טוב הפסוק ויבלין אלקים את יום השביעי ויקדש אותו היינו שהקב"ה קדש את השבת בתור כלה לזיווג לישראל הבחור מכל עם, וכלה צריכה ברכה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה ולטן ויברך אלקים את יום השביעי שברך את השבת בברכת אירוסין ויקדש אותו שקדש את השבת לישראל לזיווג, וכן יתפרש הכתוב ע"כ בך ד' את יום השבת ויקדשהו ברכה וקדושין לזיווג עם ישראל, וכן התורה ארוסה לישראל כמ"ש תורה צוה לנו משה מורשה ודרשו חז"ל מאורסה, וכ"ה בבמ"ר פ"ב סי' ז' כשבא הקב"ה ליתן תורה לישראל לא היו אלא קדושין כמ"ש לך אל העם וקדשתם, היינו קדושין לזיווג ע"ש ובשמ"ר פ"ג סי' ח', וע' בעקידה שער פ"ה שמבאר הכתוב בויקרא כ' אני ד' מקדשכם ונוסח הברכה אשר קדשנו במצותיו קדושין ממש לזיווג ע"ש, וכיו"ב יתפרש גם כאן לדעת כי אני ד' מקדשכם עליכם לדעת ולצוות לדורותיכם כי אני ד' קדשתי אתכם בניי בקדושין ממש לזיווג עם השבת ועם התורה וצריכים אתם לשמור את הזיווג שלכם שלא לחלל כבודן וקדושתן כדת משה וישראל:

והד"ר מפרש הכתוב את כתי השבתות בפרט, א' ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם" זו שבת שלכם שבת הגופניי שהיא לכם לצרככם להנאתכם כמ"ש במכילתא לכם שבת מסורה ואי אתם מסורים לשבת, ובכתובות ל"ד לכם שלכם יהא, אבל היא קודש לאסור בעשיית מלאכה לכן ושמרתם את השבת כקודש ואסור לחלל קדושתה במלאכה גופנית וכל המחלל ועושה בה מלאכה יענש בכרת ומיתה ב"ד, ב' שש"ת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לד' זו שבת הנפשיי שהיא קודש לד' לתורה וחפצי שמים, ולכן כתוב כאן שבת שבתון שבייתה כפולה שבייתה הגוף והנפש, גם שבתון לבד משמע תרי כהגמ' בפסחים ק"ה א' עצבון תרי משמע ע"ש, וזה שתי שבתות הגופניי והנפשיי שחלוקין בשבתתן דשבייתה הגוף היא בשב ואל תעשה שום מלאכה גופנית כי "כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת" אבל שבייתה הנפש לא כן אלא בקום ועשה, ושמרו בג"י את השבת לעשות" ובא בלשון נסתר על שם הנפש שהיא נסתרת רוחנית, ומנוחתה אינה בשלילה ע"י בטלה רק ע"י עשי' ועסק כמ"ש בתדא"ר פ"ק שאין לו מנוחה להקב"ה אלא עם עושי תורה ולכן שמירת השבת הנפשיי היא "לעשות את השבת לדורותם ברית עולם" לעשות ולעמל בעסק התורה שהיא ברית עולם, וע' במכילתא דר' אליעזר מפרש כן על המילה "שהיא ברית עולם, וכיו"ב יש לפרש על עסק התורה שהיא ברית עולם, ואח"כ

שנה הכתוב לפרש עוד טעם על אלו שתי השבתות. "ביני ובין בני" אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" כי הקב"ה וישראל מעידים על יום השבת שהוא יום מנוחה כמ"ש במדרש הובא בתוס' חגיגה ג' ב' כי הקב"ה עשה השמים והארץ וכל צבאם בששת הימים ונח ביום השבת וכן ישראל עושים מלאכה בששת ימי המעשה ונחים ביום השבת, וזה אות גדול על חדוש העולם יש מאין, וצריכים ישראל לשבות בשבת כפי ששבת הקב"ה כמ"ש בירושלמי שם שבת לד' שבות כד', ולכן צריכים בני"י לשבות שתי שביתות שביתת הגוף ושביתת הנפש כמוהו כי גם הקב"ה כביכול שבת שתי שביתות, כמ"ש שבת וינפש שביתתה כפולה שבת זו שביתת הגוף וינפש זו שביתת הנפש כפירש"י לשון נפש שמישיב נפשו, ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד ה"ה האלשיך והאור"ח וצוק"ל דו"נפש לשון נפש מכוון למה שאה"כ ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה ופירש"י כי ה' העולם חסר מנוחה בא שבת באה מנוחה כלתה ונגמרה המלאכה וקשה הלא מנוחה היא שב ואל תעשה ואיך יאמר מלאכתו אשר עשה, אמנם ארז"ל כי העולם ה' רופף ורועד עד שבא שבת ונתקים העולם ונתיסד, והכונה כי בששת הימים ברא ד' את העולם גולם חומרי בלא נפש וכל חומר בהעדר נפש לקיומו לא יעמד ולא יתקים ועוד יופסד ויחלקלך כגוף בלי נשמה ולכן ה' העולם רופף ורועד עד שבא שבת והשפיע ד' שפע ברכה וקדושה כמ"ש ויברך א' ג' יום השביעי ויקדש אותו וה' השפע ההוא שפע רוחני לנפש העולם כח הקיום ודבר המעמיד כנפש בגוף האדם, וזה המכוון כי העולם ה' חסר מנוחה היינו כח הקיום בא שבת באה מנוחה והעמדה לקיום העולם כמ"ש ז"ל וינח ביום השביעי וינח לעולמו, וזה שאה"כ ויכל א' ביום השביעי מלאכתו אשר עשה כי בזה נתקים המלאכה על מעמדה והוא בקום עשה וזתדה"ק, וזהו שבת וינפש שתי שביתות שבת בשלילה ממלאכת גוף העולם שעשה בששת הימים וזה שבת הגופני, וינפש שעשה ברוח פיו נפש העולם לקיומו וזה שבת הנפשי ולכן גם בני"י חייבים לשמור שתי השבתות שבת הגופני בשלילה שלא לעשות מלאכת הגוף של ששת ימי המעשה ושבת הנפשי בקום ועשה במלאכת שמים ומעשי המצוות ולעסוק בתורה שהיא משיבת נפש, וע' בבעה"ט שכתב וביום השביעי שבת וינפש ס"ת שתיים נפשות יש לאדם בשבת, ולפי דברינו י"ל דבא לרמוז על שתי שביתות של הקב"ה וישראל:

ואפ"ר לומר עוד דאלו שתי השבתות רמזה התורה בכפל הלשון במלים שונות זכור ושמור שנאמרו בדבור אחד וחלוקים הם במובנם דזכור הוא במ"ע ושמור בל"ת במבואר בברכות כ' ב' גם זכור היא בדברים ושמור בלב כמ"ש בת"כ ר"פ בחקותי זכור את יום השבת יכול בלב ה"ה אומר שמור הרי שמירה בלב אמור ומה אני מקיים זכור שתהא שונה בפ"ך ע"ש, וזה שתי השבתות דשמור הוא שבת הגופני בל"ת כל מלאכה ולזה אין צריך דבור פה רק שמירה בלב ומנוחת הגוף, וזכור הוא שבת הנפשי בקום עשה ובדבור פה לעשות מעשה המצוות ולעסוק בד"ת, וזה שפירש"י ע"ז שנאמר אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי:

(עוד יבא אי"ה).

אברהם הלוי ע"שמיין החופ"ק באקאלי.

לכבוד חותמי וקוראי השע"ת ה' עליהם יחיו!

הנה בקבלם החוברות מה-שערי תורה שהגני מתכבד לשלוח מד-צאתן לאור, בטח יראו נכון עד כמה נחוץ עתה תוצאת ה-שערי תורה הנוסד ע"י כ"ק אמו"ר הרב הגאון הצדיק זצ"ל שהגני המו"ל בעזריא, ואת התועלת המרובה אשר יביאו מוסדים נעלים כאלה לתורה ולכל לומדי' והוגי' בזמננו אלה, ומי מהקוראים והחותמים הנכבדים שהתורה נר לרגלו ואור לנתיבתו, לא ידע את חובתו הקדושה לבוא לעזרה למוסד הנושא עליו דגל התורה, ומי מהם לא ירגיש גודל מצוה זו עתה בתור מצוה שהזמן גרמא.

ה-שערי תורה היא אכסניא של תורה, ובית ועד לחכמים, בו יתאחדו ויתאגדו כל לומדי התורה הרחוקים במקום וקרובים ברוח, וישאו ויתנו בחבורה, בבירור השאלות הקשות והחמורות המתחדשות בכל יום בכל עניני דין ודח, ובהבנת דברי חז"ל הצריכים ביאור, זה שואל וזה משיב יתבררו ויתלבנו הדברים היטב לאמיתתה של תורה.

ה-שע"ת מפיץ ומשמיץ לרבים ציצים ופרחים שונים מכל אשר יתחדש מדי יום ביומו בבית מדרשם של כל לומדי תורה, וגם נלוו לו בכל פעם הוספות שונות רבות הערך בכל המקצועות שבתורה.

ה-שע"ת ישתמש בתור "בית אוצר" ומקום מפלט בעד גליונות כתי' מאת רבני וגאוני קשישאי ז"ל שלא יבואו לאבדון ח"ו.

ה-שע"ת הנמוץ ח"ל בכל ארצות תבל, ועולה על שלחן של כל לומדי תורה, בו יכול כל מחבר ומו"ל להודיע ולפרסם שם ספרו החדש שחיבר והו"ל, ולהפיצו עי"ז למדינות היותר רחוקות.

אך מאד נעלב הדבר שרבים מהחותמים אף מחובבי תורה ושוחרי יתושלו למלאות חובתם לחזק השע"ת, ולא יעלה על זכרונם, ויעכבו המשלוח בעד החוברות שעלו לי בכסף רב וגשלחות להן ברוב יגיעה ועמל.

וכמה מאוד דאבה נפשנו שבוה מרפים הם לנו ומפריעים אותנו בעבודתנו עבודת הקודש ואין לאל ידנו להו"ל השע"ת תמידין כסדרן מדי חודש בחדשו, ולהדפיס ולהו"ל כל הכתי' והחדושי תורה יקרי ערך הנמצאים ח"ו.

ואי לזאת הנני פונה בזה לפניכם ב"קל קורא" לעזרה, אזכירם ואבקשם בזה לשלוח כ"א הסכום המגיע לנו ובזה על משמרתנו נעמדה בעזריא להו"ל ה-שערי תורה כראוי לכבוד התורה ולומדי'.

המו"ל ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.

